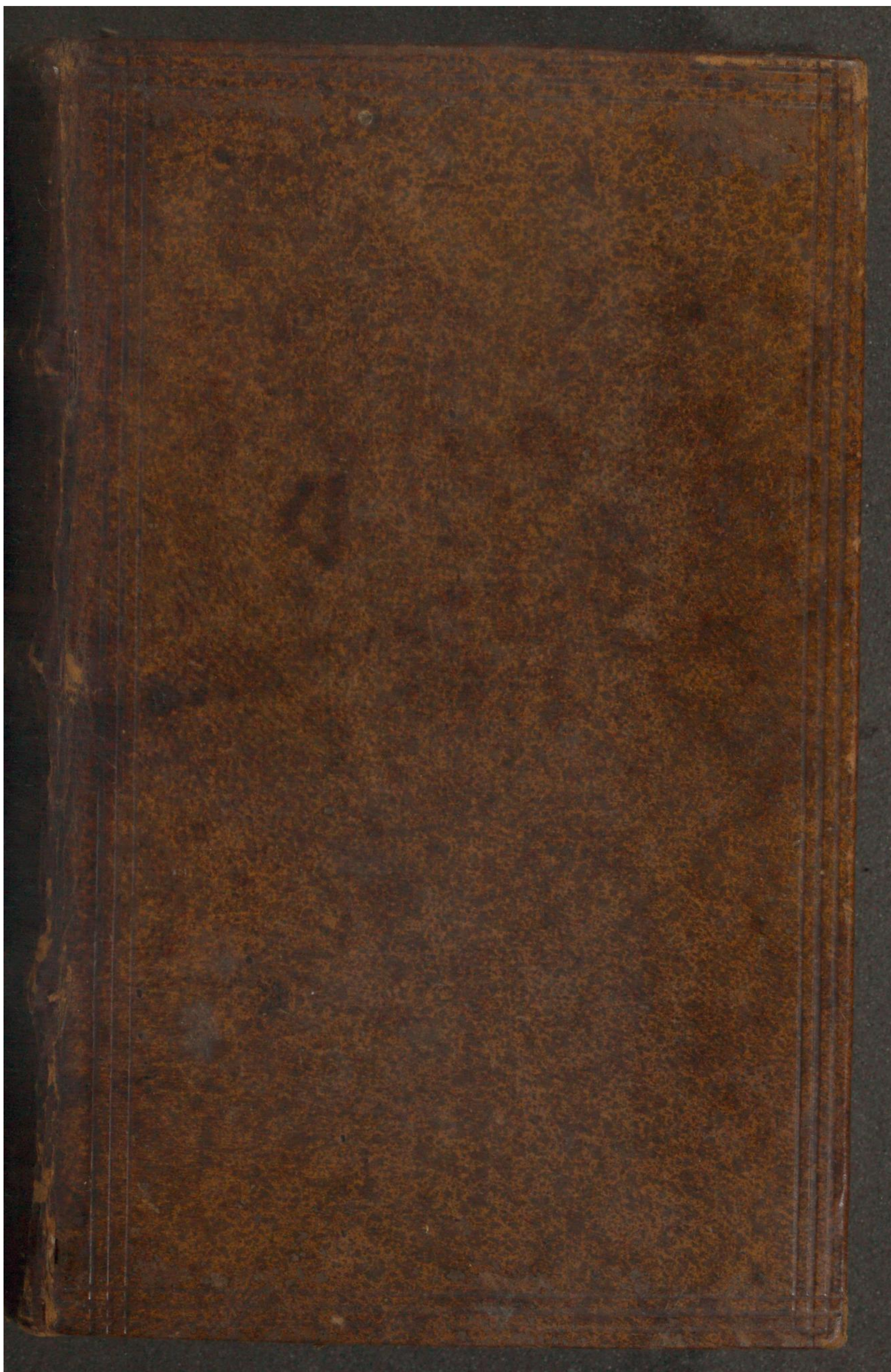
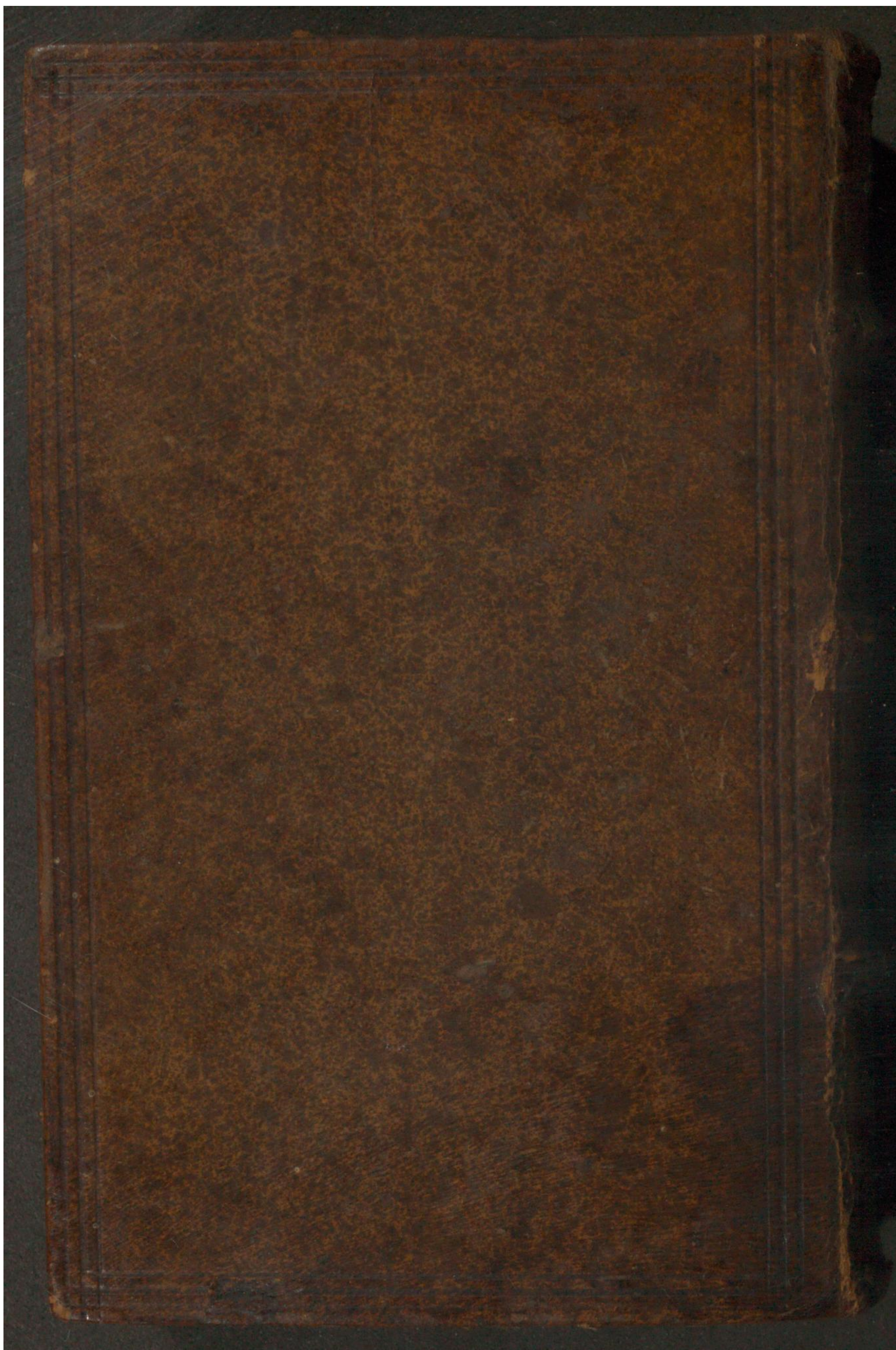
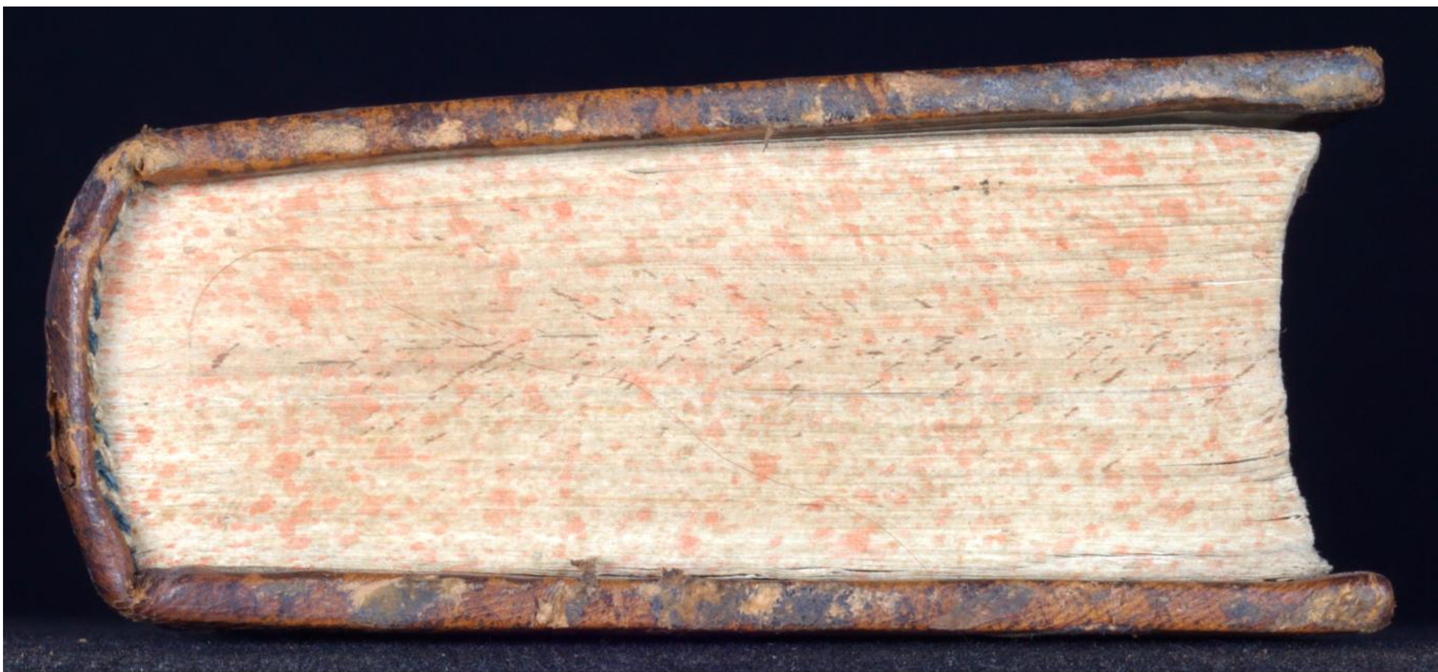








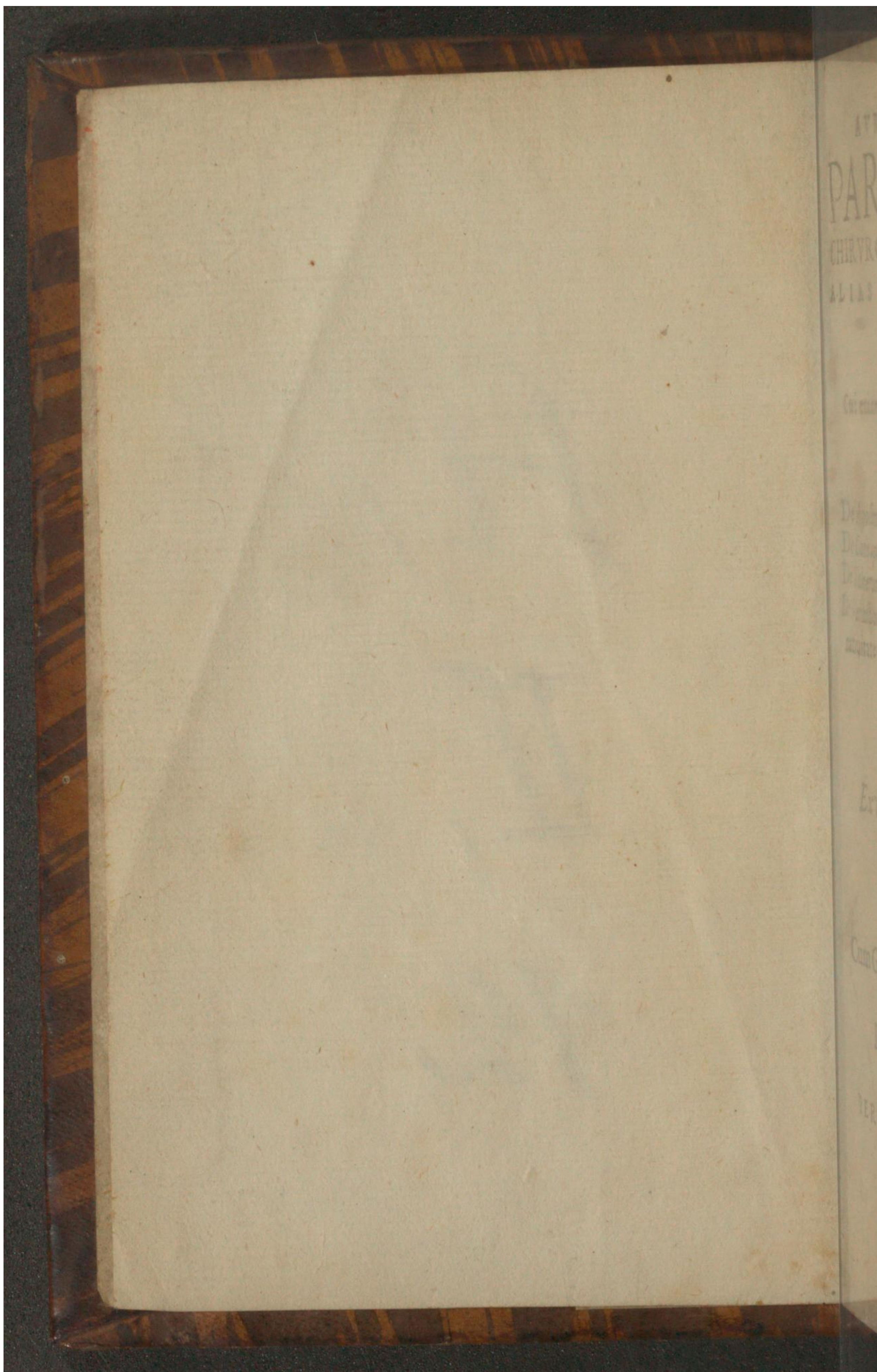




H,

II,

12



AVR. PHIL. THE. PARACELSI CHIRVRGIA MINOR QVAM ALIAS BERTHEONEAM intitulauit.

Cui etiam ſequentes tractatus acceſſerunt eiuſdem authoris:

De Apoſtematibus, Syronibus, & Nodis.
De Cutis apertionibus.
De Vulnerum & vlcerum curis.
De Vermibus, ſerpentibus, &c. ac maculis à natiuitate ortis.

Ex verſione Gerardi Dorn.

Cum Gratia & Priuil. Cæſ. Maieſt.

BASILEAE.

PER PETRVM PERNAM.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI AVGVSTO SAXONIAE DVCI, LANTgrauio Turingiæ, Marchioni Misniæ, Burggrauio Magdeburgensi, Principi Electori, &c. Salus.



IS I literarum & bonarum artiū omni generi Tua celsitudo ita fauisset hactenus, & Medicinæ præsertim, vt etiam huius suæ virtutis alias innumeras inter, quibus illustratur, longè lateq; rumor & gloriosa fama resonaret: nequaquam ausus fuissem hoc rudi nimiùm stylo meo in conspectum eius prodire. Verumenimuero benigna consuetudinis eius illa humanitas, qua cunctos excipit altos atq; humiles, dedit animum: quo reassumpto libellos aliquot chirurgicos Theophrasti Paracelsi, quos è Germanico sermone latinè ver-

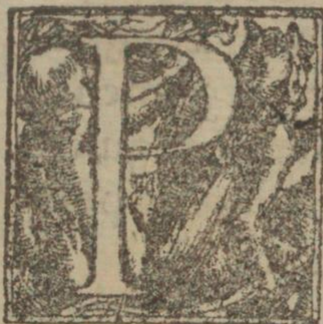
ueram, sub eius patrocinio vt exteris nationibus etiam innotescerent, quæ Germanicæ linguæ sunt expertes, emittere nõ distuli. Maximè quòd sciam istius viri scripta fore toti mũdo ferè desideratissima: exceptis illis qui relinquere grauiter assuetũ & inueteratum ferunt, etsi perquàmoptimè sciant iniustum & falsum existere: tamẽ, vel ob verecundiã (quæ maximè laudi foret eis ac honori potiùs adscribenda, quòd viliora pro potioribus commutassent) aut propter ingentis lucri diminutionem, quã timent, cùm ex æquo plus quàm ex falsò reportare queãt. Nihilominus id mundus ab initio vitij concepit, vt ex sui corruptione, quod corruptum est, bono semper in finem vsque sui præferat, veróq; infensus sit quacũq; via tecta vel manifesta fiat, obliqua vel alia: recta siquidem quòd progredi Caluminator nesciat. Eo factũ est vt Sophisticam artem suam, hominibus per serpentem, & postmodum Christianis per Et-

nicos atq; Gentiles scriptis inspirarit, eaq;
hac tempestate pluris fiat ipsa veritate.
Quid inde, metuemus ne, quod nocere nobis
minimè potest? absit. Quicunq; veritatē
amplexi manēt in ea, confundi nunquā
poterunt. Hæc dicta, quòd sciamus Præceptorem
nostrum vera docere, nec nō ea de
causa tantū impijs inuisum, qui non aliàs
contra ipsum agere possunt, quàm calumniosè.
Non intelligūt enim Paracelsi minimum
principium, quînam possent igitur
eum carpere? Discant prius eius mentem,
vt rationem rationibus, & non iniuria
corrigant. Quid hactenus contra hunc
virum ediderunt, quod non sit in eius maximam
laudem: quem nihilominus ignominiosè
tractaße putauerunt? Dicunt enim
ipsum ignarum fuisse linguæ Latinæ:
demus, etsi confictum. Quid aliud inde
colligere sua Dialectica poterunt, quàm
donum Spiritus Sancti fuisse, quo nedum
Latinos, verùm etiā Græcos omnes

aliosq́; linguaces doctrina superarit? Item quid inde sequetur, quod inter plebeos potius ac libentius quàm diuites versatũ esse dicant, aliud quàm humilitatis eius exemplum? Si hæc sint hominibus vertenda vitio, nec Apostolos hoc ipso reprehẽdere verebuntur, qui prius idiotæ fuerunt, & accepta gratia postmodum simpliciter locuti sunt absq; Rhetorica vel Dialectica, cum publicanis etiam vt præceptor eorũ Christus versati sunt, non vt eos imitarẽtur, sed admonerent potius ad veritatem amplectendam. Optarem sanè pro parte mea, vt alio quouis & vulgari posse idiomate scripta hæc nostri præceptoris exteris nationibus publicare: verùm quòd nullũ sit communius omnibus, eo sanè præter delectationem vti cogor: quo fit etiam, vt elegantias eius minimè curem. Grammaticalia non tractamus neq; latina, sed res ipsas artium verarum, quæ linguæ huic vel cuiuis alteri magis quàm vulgaribus minimè subij

THEOPHRASTI PARACELSI IN TRES LIBROS CHIRVRGIAE SVAE minoris, quam Bertheoneam aliâs intitulauit.

Præfatio.



RINCIPIO neceſſariũ eſt medico, ſui finem operis perpẽdere, qui duplex eſt, ſanitas & ſatisfactio videlicet. Hoc prologo de ſolutione tractaturus ſum, aliĳs & ſuis libellis de ſanitate. Poſtquam ab initio Chirurgia per auaritiam & commodum propriũ vt aratrum facta contra naturæ lucem extitit, ad hęc ipſa neceſsitas exigit, vt cùm debitum finem ſanitas attigerit, ſolutio ſuum pariter conſequatur effectum, cuius meſsis pecuniæ ſumma cum gratiarum actione fore meritò deberent. Non enim vt in agro meſsis eſt, â quo ruſticus frumentum domum euehit, paſtorq́; lanam: in medicina verò commodum reportat ęger, frumentum & lanam ſibi reſeruans, paleas

medico relinquit. Sanitas namque frumen ti commodique loco sunt, & pecuniæ minus ad eam comparandæ, quàm ad frumẽtum paleæ. Cùm igitur incuria superiorũ regiminũ Chirurgia nostra (proh dolor) ad aratrũ sit redacta, & in solutione minus quâm aliud quoduis aratrum compensetur, minimũque pro potiori cogitur accipere, quod nullo modo reciperet iterum in commutationem æger, nec satis compẽsare valeret: hoc argumento primùm adferemus, cuinam irrequieta vita, solicitudo cum grauissimis experimentis medici comparentur.

Medico dies & noctes æger in animo hærere debet, ac præ oculis imaginatione ferri, totamque mentẽ in istius defixam sanitate versari necessum est medico, pre meditatione iudicióque non immaturis. Ad grauissimas istius curas, varijs momẽto quolibet accidentibus & nouis comitatas, accedit & alia, mercedis vtpote suę receptionis, tum quod pessimũ est, fraudum atque doli iam liberatorum, & morbi laqueos euadentiũ expectationis, & quî nam his præueniendũ foret illi, totque pro rogationibus, astutijs, omni cum ingrati-
tudine

tudine aduersus illum qui tribuit eis dono Dei, quod mundus totus nequiuisset sæpius replicatis, & non sine vilipendio. Est vtiq; medicus ad ægrũ comparatus, vt ad carceribus detẽtum creditor, à quo tantùm exigi nequit, quod ille non polliceatur & vltra: liber iam factus nil seruat, alius prorsum existens. Aeger etiam obediens est & bonæ volũtatis in medicum donec euaserit ligamina.

Non est quòd propterea medicus despondeat animũ, probus enim centũ solutiones infert iterũ, centũq; deceptorũ ex aduerso compẽsat probitate nequitiam. Tã bonus & iustus est Deus, vt per huiusmodi pios rationeq; præditos ægros medico satisfaciat, loco centũ aliorũ, à qub. deceptus fuerat. Quapropter eiusmodi contrarietates (etsi nõ bene tolerabiles) cordi sibi graues fore, vel animum superare suũ nulla ratione prætermittere debet, at mitissimè potius pati, solutionem expectando vero tempore, quo damna cuncta resarcientur. Impostoribus Chirurgos inter, instructionem hoc loco dare nullam cupio, cùm isti pecunias tãtùm quærant, & impostores cum fraudulen-

tis optimè cōueniant. Probum verò medicum ista curare, vel ob ea cōmoueri minimè decet, nec ꝓpter pecunias, vti mercedis est cōditio, fore solicitū (quod nebulones inter Chirurgos nostros faciunt ac turpius antequā lucrati sint accipiunt) imò potius decem impijs ter subuenire propter probū vnicū non grauari: licet etiam non sibi semper lucuerit Sol, non cōtristari, nec adire iudices in subsidium aduocando: nam quantò maior meliusq́ promerita detentaq́ merces fuerit, periculosius iudiciū expectant, qui iustos labores detinent iniustè. Si reliqua iudicia nostris æqualia fore deberent, plurimi restituere cogerētur, qui iam recipere prętendunt. Hac igitur præfatione probos medicos admonitos velim, ne mentē ita prorsum in pecunias defixam teneant, at in ægri sanitatem potius, & quod reliquum fuerit, Deo committant.

Ne tamen impostoribus fauere velle videar, addam: vbi iam ægrotus coram aliquo medico, suam enarrans miseriam, dolum & imposturas medicorum insereret, conquerens, quæ sibi primùm occurrissent, vt qui deprauassent aggrauassentq́

sentq́ morbum, quem suscepissent curãdum & non intellexerant: pecunias multipliciter prius accepissẽt, multa fuissent polliciti, præstitissentq́ nihil, forẽtq́ posteriora peiora prioribus, & imminuta cum sanitate vita: non aliunde quàm ex medicorum incuria tum ignorantia mera. Defectus vtrinque videtur. Medicus primùm omniũ loculos implet, vt si fortè fortuna res non bene succederet, hoc nihilominus inde reportaret: ex altera parte voluit æger istius farinæ medicum habere, medicinæq́ fontem fugere. Quò factum vt ab vtroque latere miseria premat. Quare consilium ægris hoc fore cupio, medicos vt probent priusquam admittant eos.

Periculum fieri potest (excepto nihilominus quod nõnunquam accidere solet, vt impostor vnà cum nequitia bonũ aliquod experimentũ habere potest, & penes hoc imposturis facere satis) primùm considerentur qui mederi volunt & nõ sunt arte medici, verùm sub vmbra medicinæ vulgaribus consilium exponunt, & nonnulli fauore solo, pleriq́ ob honoris ambitionem, alij quòd eis hoc

vitij genus innatum. Cæteri quidem vt ſapientes exiſtimentur & reperti plurimùm, & hoc ipſo veniant in admirationem hominum, vnde ſibi tantam artem compararint. Eiuſmodi medici potiſsimùm diuites, exiſtunt in monaſterijs, & otioſos inter illos qui iactare ſeſe vaniglorioſè fuerunt aſſueti, gratis omnia præſtant in medicina,

Reperiuntur alij, qui medicam artem vt aratrum exercēt, vel ob munera, quòd ſtatum imminuere viderētur, ſi pecunias acciperent, quibus Iudæi baptizati ſunt annumerandi. Similes etiam quandoq; ſunt apoſtatæ monachi, tum illi qui carnificinam artem aliàs exercuerunt. Non vti medici volunt mercedem accipere: dicunt enim, ſe non fore medicos, libroſq; legiſſe paucos, at hoc ſcire, tum ab imperatoribus & regibus habuiſſe. Apta iactaq; te corrigialis calcee tu. Non parua quidem horum aſtutia eſt. Si moritur æger mirum eſt, ars enim ab imperatore proceſsit, non ita contigiſſe debuit: ſi verò ſanabitur, clamores audiuntur in exultationem elati, vera & experta eſt, inquiunt, ars noſtra, nihil de manu Sereniſ-

ſimi

ſimi procedere mali poteſt: iam in ſede poſiti ſunt iſti medici, nõ aliàs imò fixius vt putãt, Francone quouis equite. Talis eſt eorum conditio qui mederi, nec eſſe volũt medici, prout is qui monachus fore vult, & in pellicea veſte diphera medicus. Iſti medias interponere ſolent perſonas, qui dicant: Medicamentum hoc domino meo plurimo quidem ære conſtat, quapropter domino tuo dicas domino meo cõpenſæ loco donet equũ: vel monaſteriũ, aut aliàs Dei domus eſt egena, fratribus eme carpiones duos, quos die Veneris inter collationandũ edãt, priuſquam eant cubitum, & â ieiunio iam aliqua refectione ſolentur, ſic reddetur dominus doctor pedẽdo creatus ad omnia promptior ac paratior.

Non quòd bonas artes impedire cupiam eius, qui alto loco raſus, vel demiſſo promotus vt fuerit: abuſus tantùm carpere volo, quò me nedum errores, verũ etiam deprauationes morborum, quas video longè plures quàm ſubleuationes ægrorum, impellunt. Poſt hos omnes illi ſequuntur medici, qui veſtes & crumenam vt cribrum foraminatas gerunt, nec

furem exercere suum tardi sunt: Ante sexaginta plus minus annos se ditissimos fuisse prædicant, nunc verò depauperatos, in dolio vini putato. Sunt alij qui magna comitante caterua militũ aut equitũ viguerunt equites, at in bello pro defensione principum, & in penuriarum conflictu cunctas amiserunt opes. Alios ex Vualachia Transiluaniaq́ꝫ Turca propulit. Nonnulli reliquerunt vxorem & liberos vt liberius Euangelium imitari possent. Multi libenter vltroq́ꝫ pauperes existunt, quòd nemo quidpiam eis dare velit. Nec desunt qui vestes multifariam immutent: nudus hic incedit, alius semiuestitus & cilicio: tertij quidem ordinis ille, soccis ligneis ambulat iste: non edit alius ossa carnium, pisciũ spinas item alius nõ: super scamnum decubare debet iste, nouumq́ꝫ singulis habere noctibus hospitium, &c. Qui cùm de medicina loquuntur, Spiritus sanctus (vt aiunt) inspirauit eis, plures in herbis quàm in cœlo virtutes existere. Sũt ne tales egregij medici?

Apparentia latius honesti, bene quidem induti, sed eorũ vestes pessime subductæ. Nonnulli suis immiscẽt Astronomiam

miam, alij Geomantiã, alij Pyromantiam Chiromantiam aliqui, Hydromantiã alij, pleriq; speculantes altius Narromantiã, id est Nicromantiam, vel stultomantiam, vt Campiuagi de monte Veneris, vbi suã didicerunt artem, venientes, eã vino Rhetico baptizarũt. Item vnà cum fratre Eckardo cantarunt matutinas, & cum Danhusianis farcimen aut botulum ederunt sanguineum: quo fit vt bestias & homines ab omnibus morbis, febribus, & caducis curare norint: item artem nobilissimam effodiendi thesauros, quæ tales nõ parum ornat medicos. Multis non indigent aromatibus, herbario nullo, nec Valesco, sed papyro sola, Ixis pro fixis inscribunt ei, Tetragrammaton, Ioãnes in dolio, Iod, Vau, antè postq;, suprà tum infrà crux, ne diabolus scribentem auferat. Apud rusticos Latini sunt, penes Germanos Itali, quorum nonnulli cæsi virgis vltra Alpes ex Germania pulsi fuerunt in Italiam, ex ista in Germaniam alij contrà: nonnulli trans Rhenum propulsi, rursumq; citra virgis acti, similiter vltra citraq; Danubium & Albim. Istorum peregrinatio nebulonum est mirabilis in arte

Hipocratica. Apud Hebręos Græci, penes quos Hebręi sunt, apud rurales presbyteros, Theologi: penes balnearios medicinæ doctores: apud Prætores Iuristæ: penes Histriones Poetæ: penes mechanicos Historiographi. Item in Germania sunt ex Italia, tum in ista ex illa se dicunt oriundos: in Portugallia vel aliàs Lusitania ex Hungaria, demũ in hac ex illa natos, amplo genere semper, at parũ locupletes: ex maxima familia, quæ meretrices, mœchos, fornicatores ac nebulones omnes peperit: multis artibus onustos, à quibus lucrum faciunt exiguum.

Præter eas quas iam narrauimus alia secta reperitur, quæ baptizatorũ Iudæorum est, alijsqúe longè callidiores & nequiores existunt: non baptizatos etiam puto cum eis, qui Mercuriũ in vrsina pinguedine mortificare norunt. Ab istis idipsum didicerunt medici morbillorum & pustularum, qui Iudæis aptiores & meliores fore cupiunt, cùm eodẽ corio sint obducti (licet vnus alium ex vtraq; parte rideat) sandalo rubefaciunt, Mace quidẽ odorem suis inferunt medicamẽtis, quò fit, vt ad morbos omnes dicantur medici.

ci. Cùm vnum, duos aut tres curauerint priuilegium habent, & ius ducentis vel trecentis imponendi postmodum. Proponunt hominibus Hebręam linguam totius medicinæ fundamentum habere. Non considerant interim, inter Iudæos nullum vnquã extitisse medicum. Iactant sæpe Rabi Mosen, & librum Nebolobu, qui canones illos continet excellentissimos, per quos Raponceoli radices è pratis eradicare docet ad acetaria conficienda. Iam dicunt artem in sua progenie solùm esse hæreditariꝗ, etsi fatui stultiúe forent omnes. Alij tandem effutiũt, Adamum patrem suum reliquisse. Noe dicũt aliàs in arca fenestram inter parietem intrusisse. O merè fatui, quâm frigidè vos calua iactantia iuuat miseros. Iam senex Iudæus prodit, modò iuuenis, cuius mater est in prostibulo præfecta meretricibus. At isti vagabũdos Aegyptiacos nebulones reuocãt in memoriam, qui suam artem ex Aegypto secum attulisse dicũt, at eorum pars maxima oritur Entlibuch, vel pigrorum vbiꝗ nebulonum patria, in quam redire non ante septem preterlapsos annos audẽt, vt mos eorum est la-

truncul orũ & furum, qui virgis à carnifi cibus flagellati sunt in exiliũ. O vos mere tricium nati cognatiq́;, ne deseratis vos vtrinq́;, sed artem vestram in summo ser uetis honore, quæ si gallinæ vel pulli forent, vix puluinar minimum implere pos setis eorum plumis: taceo vos Hebręorũ arcana maxima procatum ducere nosse in amicitiam contrahendam, elatos incedere vos, equitare, penes aquas & in aquis certissimos fore fatuos. At annuli Diamantes atq́; Smaragdi, quæ munera datis illis quos nostis, optima hęc ars ve stra potissimaq́;. Præter hos omnes, alij reperiũtur, qui reuelatione maiore digni sequuntur illos. Isti Logices plurimũ vul garis habẽt, Rhetorices verò parùm aut nihil: tales Teriacæ venditores existunt, quos Teriacales vocãt circulatores. His quidem si Tirus ille serpens deficeret, po tius in Teriacã inijcerẽt vespertilionem. Coloquintidam ad febres venalem habent: Reponticam ad pulmonem & eius morbos. Quercinum viscum ad mulierum infirmitates: item occultissima quędã arcana contra periculosissimos quosque morbos: artes quas Deus atq́; mundus

dus ignorant, inter nos dictum, & sub silentio maximo. Gentiana fit & Astrens hæc admiranda cura. Nonnulli vermes norunt expellere, hoc est, quidā in Schlesia Vratislauię nempe vermē expulit, qui repertus est Argentinæ postmodum in nundinis, & inde capsula clausum detulit Basileā: hac ratiome miliaria quatuordecim expulerat eum. Aliqui vermes duabus vel tribus vlnis plus minusúe lōgiores existunt, & foramine crassiores, per quod eruperunt, ab hominibus expellunt, quos post sepes atq; dumeta reperiunt. Ad hoc accedūt alij qui strumas auferre norunt, & sal ad hanc artem cōponere magistralem, & alij qui pauaricium vermem è digitis expellere possūt, vbi tamen pluuiale tempus nequaquam extiterit nec Solis splendor vllus. Item optimi dentium fractores, & iure se dicunt: nam dentem vi rumpunt, in maxilla prorsum eius radice relicta. Similes omnes, medici coram hominibus habentur, ad quos muscarum decima pertinet. Nonnulli creuerūt ad hos in Histrionum ac morionum scholis, qui mentiendi potestatem omnem vsurparunt, accedente

per aſsiduum iſtius operis vſum habitu.
Sunt & alij qui mentiri per ſe nondũ norunt, quapropter Monſpeſſulũ ſe conferentes, ex Auicenna diſcunt: alij Pariſios ex Galeno: cæteri tam prompti natura ſunt, vt ex ſeipſis addiſcant. Non parum ad hoc promouet hũnc, magiſter artium quod factus antea fuerit: illũ veró quòd Apotecarius extiterit olim: alium quòd pro parte Mathematicus exiſtat: alium quòd Phyſicus, vel Theoricus.

Huic Montagnana placet, illi viaticus & præ cæteris omnib. Ioannes de Garlãdia. In ore terribiles: in Pharmacopolio requiem habent: ſepulchris egregijs extrinſecus haud abſimiles exiſtunt. Plerique natura conditioneq́ iactabũdi ſunt: in Holandia iuui Comitem inquiunt, aliàs à ſupremis ſcalæ magnæ gradibus in terram præcepitem dediſſet. Alij ſic aiũt: Ego principis huius aut illius viginti plus minus annis fui medicus, prę̄ter me quidem & Conradum à Roſis princeps ſæpiſsimè triſti mœſtoq́ fuiſſet animo. Sunt qui viginti ſe dicunt annis in Vniuerſitatibus legiſſe: quod verò ſi liber ipſe per ſe præſtare potuiſſet, illis nõ erat opus.

opus. Iam Grecos agunt: Epilepsia est caducus: nunc Arabicos, Alandahal, id est, Coloquintida: tredecim linguas callent præter eas quas Pandectæ ponunt: & Germanicam omnium pessimè. Iam in rerum naturis occupati, post in regimento coquinæ sunt. Aliàs generosis virginibus oculos glaucos transmutãt in atros potius quàm nigros: iam ex deformibus venustas faciunt, ex obscuris splendidas: gibbosas in rectam proportionem extẽdunt: è naribus tandem expellũt mucos, iam odorifera poma componunt ex ambra, nec non alia delicatissima quæque munuscula, quibus optimè delectantur fatui, seq; principum aulis immiscent. In Academijs autem audiri cupiunt: in calẽdris meis tuis. Domini auditores, quarta Fen primi de porcis scripsit noster Auicenna. ℞. Teriacæ cum longissima descriptione, scilicet Galeni (si fortè boni quid in ea reperias ex improuiso) ℥ s. specierum longarum besuardicarum (ingrediuntur etiam bona simplicia multa, sordes cũ sordibus accumulatæ) ℥ j.s. (postmodum speculare tu per te quod lõgum est) specierum de gemmis, diamargari-

tionis diagalãge, diarhodon abbatis, diamusci (& omne quod in Pharmacopolio reperitur) ℈ j. Conseruæ, boraginis, buglossæ, anthos, rosarum, ana ad pondus omnium, fiat sicuti est dosis. Non refert, si non iuuerit, nõ nocebit. Recognoscite vosmetipsos in receptis vestris, & quorum argui posſitis perpendite.

Eius farinæ sectarũ plurimæ sunt hos inter medicos, & plures quàm ruinatorũ vel decoctorum Pharmacopolarum, artistarum similium, mechanicorum, & rusticorum astutorum, qui nunc vrinas inspiciunt per galeam laneam, aliàs penes fenestrarum asseres. Hic suam artẽ Pharmacopoliæ probat authoritatibus, & violenter, alius per Esulam lacte decoctam: tertius per Elleborum: nonnulli per fas & nefas, alij per lectionum aſsiduitatem, quòd ludi literarij magistri fuerint, qui volare mox nituntur priusquam alas posuerint: alij per auditionem in lectorijs, in quibus pastorum Ascaulæ veniunt in vsum, id est, vbi tranctantur clysteria, sua probare volunt. A signis medicorum istorum quæ iam posuimus, quiuis æger sibi præcauere discat, eorum euadere ma

nus

nus & sui pericula:nec est quod occæcari se permittant ab vnico fortassis experimento, quod illis in vno successit, & inducentis postmodum eos & ægros fefellit:aut eo seduci quia vel in vno quid possint, in omnibus valere putent, aut probata sua fore omnia.

Ab istis quos iam enarrauimus medicis, abusus omnes in medicina successerunt, vt in eorum fundamentis nulla sit ars penitus inueniēda. Diligenter igitur animaduerte lector, in ista namq; præfatione declarabo suos errores & enormes abusus, quò melius intelligas occasionē (quę mihi vitio verti posset ab aliquibus iræ vel præcipitationis) cur tam repente statim à Prologo prorumpam in eos.
Principiò scire te decet, medicinam à laycis initium & exordium sumpsisse: prius enim ars huius nulla fuit in vsu, si quæ fuit, ignota hominibus, & postea per Ondam inuenta iuxta suas experientias. Nā quòd Centaurea purget similiter & Harmel, ante sua quidem experimenta notū non, at ab experientia doctum est. Similiter vulnera curat consolida, quod ab Onda cognitum fuit, & in medicamentum

conſcriptum. Hipericonis etiam vires inuentæ ſunt atque deſcriptæ: pariter & Sophię, ſic deinceps ab vnius in alterius noticiam peruenerunt. Quæuis itidem ſimplicia terræq; producta per Ondam innotuerunt, vt melius non potuiſſent neq; perfectius aut nobilius in lucem emerſiſſe, nec eſſe, quàm ab experientia data ſunt. Pari modo purgationes, confortatiua, curatiua, mitigatiua, incarnatiua, &c. ſunt inuēta, & omne medicamentum hoc tēpore fuit in ordine vero, quē à natura prius habuit, quodq; prout eſſe debuit, operatumq; locorum vbiuis eſt cum honore maximo. Subſequutus eſt inde poſt abuſus à receptorum ſcriptore primo de quo reliqui ſumpſerūt originē. Iſte percepit, in hortis aliquid exiſtere quod vulnera curare poſſet: quare ſimul omnia collegit quod ibidem creuit, & ex eis Cataplaſma cōpoſuit, vt ſi forte boni quid inter cætera foret, quod fortuito caſu rem attingeret.

Ex his igitur abuſuū occaſio, tū quòd phantaſticorum ingenia quædam à conditionibus melancholicis ducta dominataq;, veram & nobilē artem à natura demon-

monstratam, emẽdare conata sunt, & ea quę ab ipsis nõ ꝓcesserant, nec vires suas receperãt immutare, meliora reddere corrigereq́ꝫ voluerunt. Eoq́ꝫ momẽto compositionũ plãtarũt & arte, verã naturã in seipsa corruperũt, & illud quod à natura datum est in propria cuiusuis natura destruxerunt, ac propter ista cõposita dictę virtutes naturales & vires contẽptę sunt Vt cùm scripserunt isti: Recipe Centaureę manipulũ vnum, vini, mellis, zucchari, &c. fiat syrupus. Quid cooperantur ad centaureæ virtutes vinũ, mel aut zuccharum, cùm illius experiẽtia, sine tribus his reperta sit? In incarnatiuis simile qd accidit: experientia compertum est, Consolidam ossium fracturas curare per se, nihilominus receptum hoc perperam excogitarunt: Recipe Consolidæ, Aristolochię, Fœnugreci, ana lib. ss. Boli armeni, Aematitis, Terræ sigillatæ, ana ℥ ij. Camphoræ (æstate si sit) quantum sufficit: hyeme verò Piperis longi. Cõsiderate quęso quàm rude sit compositũ hoc (cũ experiẽtia solũ in Cõsolida sita sit, & nõ in Bolo armeno neq́ꝫ in terra sigillata, nec in cęteris quicquã virtutis existat ꝙ ossis mi-

nimũ fragmentũ cõſolidare valeat) an friuola hæc additio naturã potius non corrumpat, irritet, vt inualida prorſum reddatur à craſiſsimis fatuis, q̃ fruſtra conãtur eam onerare? Latius eſt quod animaduertas receptorum iſtos compoſitores nullum vnquam ex ingenio ſuo repeniſſe medicamentũ ab exordio per ſuam experientiam: nec Hipocratẽ, neq; Galenum, nec Auicẽnã, Raſimúe minus id feciſſe iure iactare poſſe ſe: Verũ iſtorũ omnium, & cæterorum eius farinæ hominum, omne fundamẽtum, & lapidem eorũ artis angularẽ ſuper experientiam ruſticorum poſitum, & ab iſtorum experientia collectũ in paginis, ſcriptum, & in facultatem ſuam, quod aliorum eſt inuentum redactum. Imo probari minimè poterit à quoquam iſtorum, Grȩcum aliquem vnquam (quorum cœtus mendax perpetuò fuit) medicinæ lapidem angularẽ poſuiſſe. Bene docebitur ipſos hunc lapidem vt peregrinos accepiſſe, iuxtaq; ſuam conditionem in Rhetoricam ægrorum experimẽta, non ſecus ac Lucanus ac Saluſtius acta Romanorum ſcripſerunt, in hiſtorias contraxiſſe. Hoccine

meritò

meritò medicinæ fundamentum esse vel dici potest: aut Græcis attribui medicinę debet inuẽtum, quorum scripta per se testantur, eos in alienis experimentis versatos esse: Itidem quod per experiẽtiam inuenerũt Arabes, hoc habẽt illi: & prout isti cuncta glossis in suis regionibus tractarunt, istorum etiam artem glossis munierunt. Quapropter Auicennam iactare se minimè decet, aliqualẽ experientiam ex scriptis eius omnibus processisse nec ex seipso: Hoc iactare potest cum Galeno, bonas artes ab alijs inuẽtas funditus deprauasse se.

Postquam igitur Grecorũ & Arabum ambitiosa gens, honorumq; sitibũda sic vt auditum est egissent in medicina, Barbara genera gentium successerunt, vt Italia, Hispania, Gallia, & postmodum Germania, quæ glossas glossis, & commenta commentis addiderũt: & hac via sese mutuò iuuerunt, donec eò medicinam adduxerint, vt non aliàs quàm ordinarunt administrata fuerit hacten⁹. Et ita se magistros super naturam extulerunt, verũque medicum à natura datum, & ab experientia natum eò traxerũt, vt se ipsum

tanquam inutilem, ignarum & vt fatuum existimarit: imo vt à vero naturæ fundamento desierit, ambitiosos imitatus atque doctrinam eorum fuerit. Suum igitur ac sui decus & honorem isti medici, prout Hipocrates, Galenus, & cęteri similes ab alienis expiscati sunt experientijs. Tum vt non ita iuxta cursum naturæ simpliciter appareret medicina coram vulgo, sed mirum quid in ea fore videretur, & ab omnibus non intelligeretur: istorum propria ratio (quæ proh dolor non vsque adeo magna fuit) compositionum excogitauit artem. Postquã tales medici iam surrexissent, experimentaque rusticorum & vulgarium haberent in manibus, & vsurpassent, vnus ad Terebinthinam Dragagantum addidit, alius semen Plantaginis: tertius verò mucilaginem de fœnu nu gręco: & ita quisque peculiarem compositionem vel mixturam potius consolidis adiunxit. Non aliàs cum Reubarbaro, vnus emendare voluit, & ex eo fabas conficere: alius excogitauit in formas tabu[illegible]arum fore melius: tertius apposuit restrictiua: quartus autem confortatiua. Tandem sua ratione compererunt,

ex vno patre se choleram purgandi modum non habere. Sibijpsis persuaserunt vt per specularia trans corpus humanũ videre nec nõ olefacere se epatis apostemata, non secus ac vultur in agris cadauera. O vos olefactores, olefacite, &c. Postmodum innotuit experiẽtia Cubebã cõferre capiti, sed quòd metuerent, ne per posteriora fortaßis excideret, Moscum adiecerũt, vt ascenderet ad caput: sic nuncium ex mosco sibi finxerunt. Præterea gemmarum experientiã vbi viderẽt, putarunt quòd acidæ non forent, neq; dulces, sapores eis addendos: ita cum cæteris simplicibus egerunt. Natura suo modo regere conati sunt, æquè ac si ab eis irritari non posset. Hoc fuit pileatorũ hominum exordium, in quorum hactenus manib. medicinæ facultas manet. De his Plato: Sub medicorum (inquit) manibus versatur miserrima vita, maximeq; miseranda: quo dicto naturę nullam iniuriam fecit.

Medicus autẽ ex natura nascitur, artẽq; suã habet, estq; solus ille medicus, cui natura dedit suas experiẽtias, & non ille, q suis speculationib. acutis cõtra naturã,

eius condttiones, & ea quæ ſunt in illa, ſcribit, loquitur, aut operatur. Si natura medicum vt ſuprà facit, inde ſequitur curam ex ipſa procedere, medicum etiam iuxta ſeriem & ordinẽ iſtius illam applicare debere, cum obſeruatione tamen vtriuſq; Anatomiæ. Cura dat applicationem, quòd ex ea quidem oriantur Theorica, necnon Phyſica: hæc tria ſunt vnica Philoſophia. Cura morbi principiũ probat, & morbus curam, & hoc omne per naturam, & ex ea: nam per curam inimicus naturæ cognoſcitur. Verùm prædicti gloſſatores primò ponunt originem morborum ipſius microcoſmi, demũ ex eis curas: non aliàs naturam inuertũt iſti, nec illam ſibi putãt iraſci debere vel poſſe. Græci necnon Arabes poteſtatem & authoritatem habere ſe credunt, vt eos natura ſequi debeat.

Quòd iſti ſeſe violenter in profeſsionem hanc vt patronos eius intruſerint, alienas experientias vſurpauerint, item quòd ea ſigna quæ viderunt in ægris, & occurre[illegible]it illis annotauerint & ſcripſerint; quid ad medicinã attinet, curam & neceſsitatem; Dubioſum in arte ſua medicum

dicum bene concernunt. Si dicant ſigna cognitionum, aut prænuncia fore, vetularum inde ſequitur negotium: Si medicinam, quare tot igitur ægros perdunt funditus? Galenus pugnat contra naturam: & ſi ſcripta ſua medicina ſunt, vbi iam natura ſuis in experientijs erit? Si nemo domi ſuæ ſit, quid in eo tam altò laudandum eſſe ducitis? Pariter Auicenna tum alij, qui defendere poterunt ſtupidas illas in Chirurgia ſua deſcriptiones? quæſi triginta ſint eas inter, trecenta continẽtes materialia vel ſimplicia corpora, decimam ego iure partem auferam: iſtorum igitur virtutes ab eis conſcriptę, mẽdacio ſuo confictæ ſunt. Quid prodeſt, hac ſuperfluitate perperam onerare naturam? Acceſſerunt demum Italici, qui ſchedas huc atq; illuc deſcripſerunt, articulatim declararunt, & quod illis iam nõ ſatis longũ erat, produxerunt additamẽtis. Inde pòſt Romana ſedes aduenit, quę phantaſias iſtas approbans, ex eis turrim ędificari voluit, vt quatuor in Academijs columnarum vna foret, cuius abuſus, poteſtatem & authoritatem haberent cum ægris quocunque modo vellent agendi:

siue moriantur, siue priuentur oculis, recté facta sint omnia. O cæca sedes ægrorum præ cæteris miseranda conditio deplorandaq́ nimiũ, quòd ab istis corpore sanitate, vitaq́ priuatum iri debeant miseri. Si quis obijciat mihi curam aliquam ab eis factam, isti sic responsum velim. Si præter compositionẽ ex suis descriptionibus accidit, à natura factam esse dico, prout ex meis descriptionibus, & absq; sua doctrina: sin id compositio fecerit, vtrinq; Deum laudẽt, quòd in ea plus boni quàm mali fuerit.

Medicina tantùm in abusum redacta est, vt in omnibus chirurgorũ libris, propter compositiones receptorum suorũ ægris inimica fore natura cogatur. Adhuc latrant isti, Græci (dicunt) veri sunt medici: Equidem si medicina mẽdacium est, & ego Græcos maximopere laudo. Sed non ita chirurgia tractãda venit, sola veritate quidem opus habet, non mendacijs. Animaduertite quæso, quod fundamentũ habeat Petrus de Argilato, qui nunquã aliquod receptũ suo veneno nõ infectũ reliquit: idem Galenus, Auicẽna, Rasis, Bruno, Bertapalia, &c. fecerunt.

Funda-

Fundamẽtum suum ab eis mutuati sunt, quibus postmodum inuiderunt honorẽ inuenti. Cùm peius agere non possent, eiusmodi recepta falsificarunt, vt sibi solis tribueretur honor per suas correctiones. Hac via puenerũt ad Grecos à Germanis & alijs nationibus experimẽta: ad Italos etiam: qui quidẽ omnes in alienis laborib. simiarũ opus imitati sunt. Quod autẽ ab eis ad Germanos allatum est aut venit, in suis primis virib. mãsit immotũ. Germanorũ siquidẽ experimẽtorũ, & vniuscuiusq; nationis pprij reperiunt medici boni vel mali: boni, cũ in luce nature manẽt, & mali q naturã ipsã regere conãtur. Ad medicinã patet ostium, per quod intrare Grecis licet, Arabibus, Chaldeis, Barbaris, Germanis, Italis, &c. bonis atq; peruersis: item filijs meretricum, & alijs, qui præ nimia pigritia sese diutius alere nequeunt: estq; tam ignauis ac industrijs patens aditus. Hactenus existimatũ fuit Græcos hoc ostium fore, cùm ipsi verò solùm illi sint, qui per ostiũ intrantes friuolos inter & industrios morãtur. Quotquot ea via trãseunt, nõ sine medicina redeũt, sed quisq; secũ aliquid reportat siue

bonum siue malum existat. Qui tamē recta cùm intrant eò, tum exeunt, isti naturæ vires adferūt: alij verò multiloquium. Aliquando crediderunt nonnulli, Monspelium & Salernū ostia medicinę fuisse, cum tamē ab eis nihil aliud redijt vnquā, nisi pileolum illud rubeū. Iudicatus quādoq; fuit Auicēna tanquam introitus ad medicam artem, cùm ex eo nihil præter febrium & humorum numerus exierit: qualis tamen in medicina sit iste, poterit vtrumque genus bonum atq; malum ab experientijs iudicare. Nolo contradicere, si quis inscius homo, prout suprà, per experiētias aliquid adipiscatur: cùm hoc nō alia via fiat, quàm ideo quod veri medici regulam tum obseruauerit, sua ratione relicta. Multi siquidem didicêre multa, scilicet ex vna viginti plus minus experientias facere, velut hi qui sunt ex abusibus nati: non enim vnusquisq; seruare medicinæ fundamētum potest, quòd ad hoc inclinatus nō existat: nec suam quisque superbiā valeat relinquere, naturæq; seruus fieri: hac ratione multi nati sunt ex vero medico vel fundamento, qui non successerunt, præceptoresq; suos non imitati

imitati sunt. Quapropter nunquam pręceptor & eius discipulus bene comparari concordareq; possunt, nisi manserint ambo cum natura, & in ipsa perseuerauerint. Hos ego medicos meis genui laboribus: è centum discipulis quos ex Pannonia tantùm habui duos optimos: ex confinijs Poloniæ tres: ex regionibus Saxoniæ duos: ex Sclauonia tantùm vnum ex Bohemia pariter vnum: ex Belgicis regionibus vnum: ex Sueuia verò nullum. Quamuis ex omni genere nationũ plurimi fuerint, vnusquisq; meam doctrinam suo modo voluit vsurpare: suos vt impleret loculos vnus, alius in ambitionẽ honoris & superbiæ, quidam interpretatur glossis & commentarijs, quæ cùm oblatæ me coram essent, ementita prorsum erant omnia. Nõnulli plura scire sibi persuadebant quàm ferret ingenium suum, alij scire se dicebant, quod non intellexerunt. Multi quidẽ intellexerũt, sed quod maximè necessariũ erat, istis defecit: qui didicerint omnes hi, non bene iudicari potest, at quînam vtatur vnusquisque videat. Quandoquidem in meam artem & medicinam plurimi subintrant, qui si-

bimet ex ea perperã aliquod fundamentum faciunt, quo postmodum in Archiuagabundos circulatores euadũt. Quisque torquet iuxta patientiam ægrotantis. Ex mea patria tanquã postrema nondum nati sunt: qui tamen sese pro natis passim venditant, eos ego iuxta Sueuos pono, & in sectam perditorũ medicorũ.

Nec me sané parũ angit, quòd vt Bertheonicus id etiam pati debeam, sub forma cui nunquam faui: tum Bertheonea mea, iuxta morem & vsum Vniuersitatũ iudicari, tanquam fideli doctrina fundamentoq́ meus populus seduceretur.

Eò me cogunt illi, qui recedentes à me sanguinis Academiarum & conditionis adhærentium sibi plus satis gerunt, loculisq́ suis implendis, quàm ægrorum sanitati magis intenti sunt. Plus me miseret adhuc, quòd iuxta scholarum vsum experientias aggrediantur, præter medicinæ rationem, ac contra prorsum & ęquitatẽ ipsius naturæ. Cogor adhuc per eiusmodi seductores Bertheonea mea processum eundem iuuare defendi. Aptitudinum aliquãdo, ac nunc (nõ vt ipsi tamẽ) habui rationem operationum lenium, &

debi-

debilium conditionum, in quibus practicandi licentiã dedi, cum experientijs eo loco necessarijs, at vlterius non procedẽdi. Verùm ipsi cõmodi lucríue sui quàm præcepti mei maiorem habentes rationem, inde sibi pecuniariam arcam extruxerunt, & sub niue collegerunt messem, hoc est, vbi morbi deprauati sunt, ęgríq; perditi. Istos ego non aliàs defendo, quã eo quòd iusserim ipsos nõ docere latius, at solùm se tales fore, Doctores nempe. Sed eo quod præter meum præceptum attentarint omnino, sese cõpararunt prędictis medicis, & penes doctorẽ discipulum posuerũt. Nã etsi millies cõtradicatis, vnus morb9 doctorẽ vnũ exhibet, ac duo morbi doctores duos, ita cõsequenter, quoties experiẽtia toties doctor eius occurrit. Vos tamen existimatis eos fore doctores in omnib., q garrulitatẽ vestrã callẽt, aut vbi febres curare norit, doctor p totũ existat omnia sciẽs. Amẽ dico vobis: multi sunt inter vos doctores, q de singulis morbis vti de guttæ, deq; podagra qd sint abũdé disputãt, interim curare minimè norũt. sic ne doctores existũt; ptcrea pustulas aliq, sed ęstiomenũ curare nõ

possuut, nihilominus amborum Docto-
res fore volũt: horum pars vna Doctor,
altera verò discipulus existit, amboqúe
sub vno rubeo pileolo morari possunt.
Quapropter æquũ est in particularibus
doctorem ponere me, sub vno mor
bo Doctorem vnum, & eundẽ
sub alio morbo discipu-
lum, quales ipsi
vos estis.

ARGVMENTVM IN TOTVM HVIVS CHIRVRGIAE LIBRVM D. DOctoris Theophrasti Paracelsi.

ONS & origo scriptionis meæ Chirurgię processit eò, videlicet ex põpa fastuq; medicorum eorum qui pluris multò se faciunt quàm re vera sint, & apparatum artis loco, tum os & linguam pro cura præ se ferunt. Secundò quòd vnus alteri nihil boni penitus optet, imò propter hæc sua tam enormia mendacia sese mutuò sic prosequuntur inuidia quadam, vt potius quàm socio bene succederet curandum inter, istius ægros interire cupiat quisq; ferè medicus. Tertiò verò quòd laicos inter tot pefecti iustiq; medici reperiãtur à natura tales, at tot artes verę, quæ propter dictos abusus contemnuntur & sub pedibus iacent: velint nolint bonas fore decet eas, & si maior despectus illos millies

arripiat veri quàm habent.

Hac mea Chirurgia partim ex Physica (sic dicta hactenus) meas demonstrationes facio, hoc est, morborũ origines, ad chirugiam pertinentium declaro, scriboq́ ex quo fundamento profluant: & hoc vt quisque me possit intelligere meliùs, binam chirurgiæ facere differẽtiam: ab externis procendentem vnam, & ab internis prominentem alteram, & ambas vno sub volumine concludere: maximè quòd incarnatiuis vtraque subijciatur. Theorica verò mea talis est, vt corpus minerale fore proponat, vt est, & ex salibus nonnullos Chirurgiæ morbos prodire: postmodum illa salia corrosiua posse fieri, de quibus oriuntur in Chirurgia morbi superflui. Sic me quiuis medicus intelligat, vt eum qui ex Physica, Theorica & Chirurgia Bertheoneã vnam efficiat, in experientia fundatam, ex qua medicus nasci debet, ac ab ea tanquam à præceptore discere. Meam igitur Chirurgiam hac serie diuisam fore cupio, vt quod sub curã: Balsami cadit, suo libello ponatur: item quod sub Mumiæ potentia continetur, alio: quod liquoribus conuenit item

tem alio, tum quod à Realgare curari debet, ab aliis etiam separetur: pariter quod ex forma specifica, quod ex arcanis, quod ex elemẽtatis, & quod ex essentiis, quodque suo loco reseruetur. Nolo per meam hanc dici Chirurgiam librum vulnerum, sed Mumiæ vel de Mumia: De Apostematibus non dici librũ, sed bene de Balsamo: item vlcerum librum, de Liquorib. intitulari cupio: necnon de æstiomenis, librum de Realgare, prout vniuscuiusq; libri præfatione continetur. Diuisio quæ iuxta veterum libros fit, nulla ratione mihi placet, cùm sit cõtra medicinæ verum ordinem, vsum & conditionem dicere: Capitulum de cicatricibus: at capitulum de Liquoribus dici debet, quòd eo syrones omnes contineantur. Si de Mumia locutus fuero, puto vulnera cum curis eorum: si de arcanis in hac Chirurgia de pustulis intelligo: sic de cæteris.

Principiò quidem scribo de Mumia, postea de Vlceribus & curis, postmodũ de Apostematibus, &c. iuxta suum ordinem. Animaduerte primùm humorum occasionis loco nullum, nec etiam complexiones me ponere, neq; membris in-

ternis vt iecinori, spleni, renibus, cordi, cerebro, pulmoni, felliúe minùs vt aliquid mali de se præbentibus adscribere vel attribuere quidpiam. Solùm de minerali corpore quicquid hîc à me tractatur intelligendum est: quælibet pars per se tamẽ, vt quod ad sanguinem pertinet huic, & quod carni pariter huic attribuitur. Quòd si capitalibus membris aliquid iuxta suam conditionem accidere valeat, hoc omne peculiariter ex propria cuiusq; declaratur Anatomia. Summa totius fundamenti chirurgiæ meæ puncta sunt prima tria, postmodum Anatomia iuxta naturam & conditionem Iliadi, prout ex vno libro in alium demonstrabitur.

Argumentum in primum librum qui Vulnerum est.

INitio per totum librum primum docetur, qua ratione, potestate vel authoritate medicus aut chirurgus vulnerum curam suscipere valeat, & audeat. Quare quid à nutura chirurgo sit iniunctum, ex Deo cum vulneratis agere per illius vires, & qui mortem vnà cum suis acciden-

tibus, quantum per ipsam licet, auertere possit, ibidem successiuè continetur: & penes hæc declaratur quid natura chirurgo ponat in manus: item quibus medicamentis ipsa læsa vel offensa refocillari defendíq; per eũ valeat: & qua via formaúe gerere se, negotiaqúe sua disponere debeat. Ad ista veterum atq; recentium librorum, scribentuméq; suorum doctrinæ fallacis & erroneæ, quibus etiam seductionibus vsi fuerunt, singulæ declarationes accedunt. Item quid medicina sit & quid non, fundamento perfectissimo cõsequenter habetur, & quæ probitates, & imposturæ hactenus fuerunt in vsu chirurgis.

Diuisio primi libri Bertheoneæ D. Doctoris Theophrasti Paracelsi.

PRincipiô medicinæ fundamentum aperitur, & quî curæ sitæ sint in Mumia librum totum concernente.

De vulneribus.

De vulnerum curis.

De fodicatis vel confossis vulneribus, iaculorum ictibus, casibus & contusioni-

CHIRVR.

CHIRVRGIAE D. DOCTORIS THEOPHRASTI PARAcelsi, Liber primus de Mumia.

Quid Mumia sit, ipsamque fore medicinam.

Caput I.

PRiusquam Chirurgiam aggrediaris, proprium instrumentũ nosse te tuum decet, id est, probè scire quidnam illud sit quo curantur vulnera. Quo cognito poteris ipse tibi fidere, necnon ægros alacriter consolari. Primùm igitur, Mumiam fore scito, quæ cuncta vulnera curat, & hæc est Mercurius dulcis. Nam separantur hoc loco dulce videlicet, acidumq; : hoc ad vlcera, sed illud ad vulnera pertinet. Ista quidem veluti mineralia sunt in corpore. Dulcis itaq; mercurius est id quo vulnera curantur.

II. Ad ea quæ de Mumia dicta sunt, curare vulnera scilicet, animaduerte hanc fore liquorem per totũ corpus diffusum in omnia membra potentißimè prout

decet, atque modum hunc diuiditur: in carne iuxta carnis conditionem, in ossibus, arterijs & ligamentis, in medullis, in pelle, &c. secundum cuiusque horum & suæ naturę conditionem, ac requisitam in eis necessitatem. Inde sequitur Mumiã carnis, huius etiam nempe carnis curare vulnera Mumiã ligamentorũ sua curare, sic membri cuiusque vulnus propriam exigit mumiam aut sibi conuenientem. Ex eo ligamentorum, & arteriarum contracturæ sumunt originem, quum aliena mumia fuerit eis applicata, similiter putridæ necnon superfluæ carnes in vulneribus ea de causa nascuntur. Quodlibet membrũ itaque propria sua Mumia curari vult.
III. Dico naturam corporis offensam aut læsam propriam in se continere sanationem, prout in arbore tenella videmus fieri, quæ saucia per se mumiaque propria curatur & concluditur, vt alnus, &c. Hoc ipsum etiam accidit in hominibus. Nam si vetus arbor incidatur, per se minimè curatur, sic etiam in antiquis personis euenit, quib. Mumia deficit, & exsiccata est: istis quam iuuenibus maior est adhibenda cura. Quicunque surculos arboribus inserit,

ſerit, findit, inſerit, lutoq́ꝫ munit, & curantur arbores: nõ quod in luto vel aliјs quæ circumuoluta ſunt ſanandi virtus inſit, verùm quia munitione ſola defendit ab exteriorib. iniurijs, & ab aere, tũ quòd mumiam in ſua conſeruet humiditate, quæ ſanationis cauſæ potiſsimæ ſunt.

IIII. Exemplum hoc vobis proponam, quo propriæ naturæ fidere melius poſsitis. Canem conſiderato, qui lingua lambens vulnera ſua curat, quòd lambendo mumia in ſua conſeruet humiditate, ac in ſuo temperamento. Quamobrem quoties mumia corrumpi cogitur ob ſiccitatem exterioris aeris, & accidẽtis, iterum lambit, eoq́ꝫ mumiam tam diu ſuſtentat in ſua temperatura donec ſanetur. Itidem in ſerpentibus euenit, qui lęſi per mumię conſeruationem rore factam, ad herbas vulnera ſua confricantes, illa curant, aut maſticatis orę necnon attritis earum ſuccis mumiam ſuam ſuſtentant. Pariter & reliqua brutorum genera, quæ vulnerantur, hac via medicamentum recipiunt & curam. Non aliàs chirurgus vulnera cognoſcere debet, quàm vt ea conſeruet in temperata humiditate, iuxta prædictorũ

exemplorum demonſtratione atq; teno-
re, quodq; pro ſuæ mumiæ cōpetentia.
V. Summè vobis cauendum, ne per a-
liam viam vulnerum curam aggrediami
ni, prout hactenus contra naturæ condi-
tiones, artem & rationem, vos attrahere
ſaniem audetis, quæ prorſus mumiæ cor
ruptio, tum vulnerum ſanationis impedi
mentum exiſtit. Non eſt igitur quod aliā
vobis proponatis imaginationē, quam
ab exemplo iam audiſtis, & cane, quem
propria natura decet inimicum eſſe vul-
nerum ſuorū ſaniei puriſq;, tum vice ver-
ſa hæc ſibi prorſus inimica: hinc fit vt ab-
ſtergat ea lambendo. Similem rationem
habere chirurgum decet, ne corpus hu-
manum eiuſmodi naturæ contrarietati-
bus perdat, à quibus accidentia quæuis
originem ducunt, vt calores vel incēdia,
frigora, tumores, & ſimilia. Quæ ſtatim
atq; perceptum fuerit ab initio vulnerib.
adeſſe cōcurrereq;, puri cauſa penitus eſt
attribuenda: quapropter vnà cum ſuis ra
dicibus euellendum & auferendum erit.
Abeo potiſsimùm annotato magiſteriū,
quo natura conſeruari poteſt in ſua tem-
peratura melius, vt ipſamet pellat à ſe ma
lum

lum quod ei nocet. Item considerato bouem, cui costa frangitur, propria natura curari solùm. Sic etiam aliud nihil chirurgus quàm vt arceat accidentia procurare debet, quę tantùm in temperaturæ defectu sita sunt. Nam inter hominẽ & brutum hoc loco notanda est hæc differentia, quòd ille sit accidentibus obnoxius: istud verò non, ob Anatomiam. Quod reliquum est, natura perficit.

VI. Vbi tamen chirurgus ordinem peruertere naturę conatus fuerit, seipsum ea sapientiorem existimans, indegereq; naturã sua speculatione, statim in errorem incidit, corrumpit naturam, & eius conatus impedit, ac opus aggreditur, quod in mortem vsq; naturæ contrarium est. Iam incuruationes membrorum, contracturæ, vel indormitiones, aridurae, necnon grauiora quædam, & futuri caduci, post apostemata sunt expectanda, non aliunde quàm ab incuria chirurgi vel ignorantia. Verùm si fortassis ad inscitiæ tuæ defensionem adferas, hominem & canem simul non conuenire, vt vnum in alterius exẽplum adduci debeat, cùm homo nobilius animal existat, Sic tibi respondero

quòd nobilius sit, Cæsari tribuẽdum est, subtiliores in se continet humores, ac venas plurimas, quæ carni deficiũt: inde notabis eum tantò meliorem habere Mumiam. Calor suæ linguæ, vulnera linguæ sanat, & aurium excrementalis pinguedo, vulnera suarum curat aurium, sic de reliquis. In his omnibus crede solùm, quoduis à natura productum, in se quo damna sua propellere valeat, continere. Sed accidentia, quę præter medicamentorum vires arceri pelliúe minimè nequeunt, sub antiquis Mumijs comprehẽduntur euitanda vel expellenda, vulnerũ ad refocillationem: Quod ad curam eorum tamen attinet, id omne Mumia per per seipsam efficit.

VII. Quicquid igitur latius de vulneribus hoc loco habebitur, volo curam eorum per naturę Mumiam fieri, tum quòd superponetur medicamentum, incarnatiuum nullo modo vocari, sed bene conseruatiuum. Quod autem ab externis essentijs accidit, ex quibus elementatur, virtutibus medicamentorum elementaliũ potẽtissimè pellendũ erit. Animaduertẽdum igitur antiquorum chirurgorum errorem

rorem in eo fuiſſe, quòd putarint Ariſtologiam rotundam, cõſolidam maiorem, Serpentinam, &c. procreare carnes, aut vt creſcerent efficere, cùm nullum horũ iſtius conditionis exiſtat, nec eſſentiæ. Id ipſum de maſtice, thure, &c. falſò crediderunt. Intellectus eorum hic fuit, vt vulnera ſtomachis ventriculiſúe comparanda forent, iecinoribus, & integris Archei viribus, ac ſi quum herbas, radices, ſemina, panem, caules, &c. quis edit, inde naſcuntur aut vegetant carnes humanæ: pariter in vulneribus intellexerunt ſtomachum eſſe, qui virtutem haberet medicamenta ſuperpoſita ſecundum Archei conditiones, in carnes conuertendi, &c.

VIII. Igitur ea quæ vulneribus conducunt, incarnatiua minimè, tanquam illa quæ carnes creſcere faciũt, appellari, ſed conſeruatiua nominari debẽt, quòd Mumiam conſeruẽt, & attractiua ſunt, quòd eandem ad vulnerum locum attrahant, quàm extrinſeca retrorſum egerant elementa, rurſum ad ſe reuocant & ad vulnus: cuius exemplum hoc eſto. Quod frigore congelatum eſt, lignum ardore ſoluit: non quòd calor ille materiam exhi-

beat aut ſit, quæ temperat, ſed quod frigus extrahat, & in ſuum temperamẽtum corpus gelatum rurſum adducat. Hominis membrum gelu rigidum, ſua Mumia priuatũ eſt. Vt igitur color Mumiã iterũ infert in membrũ hoc attractu ſuo, quo quidem cedere gelu cogitur ac ſolui: nõ ſecus gelu vulnus comparandum, & medicamentum virtuti ex ligno procedẽti per elementum Pariformiter, & in hunc modum ſe diſponere chirurgum decet, in ſui medicamenti virium cognitionem & coniunctionem quæ ad Mumiam requiruntur.

De vulneribus, & quid ſit vulnus.
Caput II.

INitio quid vulnus, & qua via naturæ contrarium exiſtat, etiam qua ratione morbus fore dicatur, probè vobis cognitum ſit oportet. Quum in corpus infertur aut incutitur vulnus, duę ſtatim occaſiones infirmitatis adſunt. Nam per ſe vulnus non, at accidens ipſum eſt morbus. Sciendum itaq; duas vnicuiq; vulneri contrarietates agnatas eſſe. Corporis vide-

videlicet in sua substantia separatio, propter quam naturę cursus impeditur, ideò quòd interna Anatomia separata est & corrupta. Altera contrarietas est quæ cũ ictu simul incidit, vt externorum elemẽtorum, tam repente quidem vt ab ea cauere posibile non sit. Quapropter accidens illud, quod præter Anatomiæ corruptionem fit, externo chaos est attribuendum.

II. Animaduerte iam qua via prior contrarietas naturæ sit inimica, & quonã pacto fieri posit infirmitas aut morbus.

Quod vulnus in morbum transeat, ex repreßione substantiæ, naturæ, cursusq́ꝫ sui contingit, prout in externis elementis, vbi tale quid eis accidit. Vt in ignis Firmamento, si fissura lata vulneris instar in cœlo per transuersum fieret, quæ comparatione quadam ita pateret, quî possent astra cœli sui circuli cursum perficere? Ab vno labio vulneris ad aliud saltatio non admittitur. Nõ aliàs gradum cursumq́ꝫ suum sistere Sol & Luna cogerentur, si circulus eorum sectus foret. Natura siquidem integro plurimùm gaudet, ruptaq́ꝫ prorsus abhorret. Comparatio-

ne prout aſtra cœli ſtare cogerentur, interna pariter aſtra corporis humani ſiſti propter vulnus eſt neceſſum, vt integer naturæ curſus perfici nequeat. Et prout per ſtationem aſtrorum in cœlo, ſphæræ corruptio finiſq; fieret, itidem & cordis naturæ caſus foret, exſtinctioq;.

III. Cùm igitur naturam integram eſſe neceſſariò, non diſſectam, non aliqua parte læſam, nec impeditam in ſuo curſu modo quouis oporteat: inde ſequitur quoties id non fit, curſus naturalis in corpore ſtatio vel repreſsio, quæ morbum infert, vulneri non attribuendum, ſed curſui iam retardato. Veluti quum vulnus medio brachio per tranſuerſum aut aliàs illatum eſt: meatus vnius partis & venæ curſum ad alteram non habent neq; trãſitum, quo fit vt illi membro fiat iniuria. Et niſi per Mumiam naturæ curandum inter illa membra, venæ, pori, &c. Simul vt antè fuerunt, & ex natura coire debẽt coniungantur, damnum ſubſequitur, ex quo quidem aridura membri (quæ nihil aliud eſt quàm tranſpoſitio membrorum & curę ſucceſſus prauus) naſcitur ortũq; ſumit. Quodlibet membrum ſiquidem cum

cum alio conuenire debet, idq́ꝫ solùm industria naturæ, non sapientia chirurgi: quapropter ego non immeritò naturam voco medicam: non chirurgũ ipsum dico medicum fore vulnerum. Impoſsibile namq́ꝫ chirurgo foret eiuſmodi coniunctionem per ſe facere poſſe, cum à natura fieri tãtùm debeat. Propterea poſſum optimo iure Galenum Præfectum, Auicennam, & alios Principes medicorum inutiles exiſtimare, vocareq́ꝫ medicos, qui nec ſibi nec aliꝭs talem doctrinã dederint aut propoſuerint, qua naturam carnis in ſeſe curãdi ſe poteſtatem vllam aut induſtriam habere, detegere vel intelligere potuiſſent vnquam.

IIII. De contrarietatibus animaduerte latiùs: mox atq́ꝫ datus eſt ictus in vulnus tranſiens, adeſt momentò ſimul accidens, vt ouo contigit, cuius cortex aperitur, hoc ab externo ſtatim aere talem infectionem recipit, vt in priorem ſtatum redire nunquam valeat, etſi teſta ſubtiliſsimam fiſſuram accepiſſet, quę quocunque modo poſſet accidere, momentaneeq́ue poſsibile foret eam conſolidare, nihilominus in perfectam ſuam

essentiam illud nunquam redit. Latius quicquid ouo huic accidit, vt putrefactio, exsiccatio vel arefactio, clari vel albuminis, vitellíq; resolutio, corticis vastatio, &c. hoc omne cõtingit humano corpori per apertionem vulnere factam. Ita contrarius est externus circulus interno, prout essentiæ quintæ, quæ quantumuis bona sit aut nobilis, vbi minimam fissuram Firmamẽtum conciperet, quicquid eo circulo continetur intrinsecus, id est, cœlo, suam essentiam nunquam retineret. Pariformiter omne quod inuolutum testa reperitur, cortice vel pelle, mox atque minimum patuerit includens, ab externo sic inficitur inclusum aere, vt ibidem integra nunquam essentia reperiri valeat amplius.

V. Considerate pomum cui facta sit incisio, putrefit hoc non alio quàm aere solo, qui circulum eius intrauit. Etsi talis incisio non accidisset, cortex nihilominus porosa foret ac humida contra pellis naturam: diu conseruari nequit pomũ istud quod in id exteriora penetrent elementa. Hac ratione plurime corruptiones hominibus accidunt eorũ sanitatis, vbi con

trarius

trarius circulus humanum, id est pellem penetrauit. Est igitur chirurgo maximè necessarium, cõsideratuque dignum, ab istis exemplis, accidentia quæuis agnata fore vulneribus, & propterea effectibus eorum esse præueniendum, ne postmodum erumpant, causæq; simul vnà cum suis accidẽtibus in locum vnum concurrant, optimè diligentissimèq; præcauendum. Vt in arbore læsa, Mumia eiusdem arboris fissuram huiusmodi replet, ac in eam se confert, alioqui putrescit arbor & arefit eo loco. Verùm si per se repleatur, vulnus hoc suum præmunit atq; defendit ab externo quouis aere ne subintret eoq; sese curare potest. Simile quidẽ exemplum habeto: cùm arbor suo priuatur cortice, nõ defendit eam hic amplius, nisi donec Mumia humectetur: nam vt nõ externo consumetur & exsiccetur aere, nisi quid sub cortice resistat, arboris totius mox adest corruptio. Non secus igitur ac insensibilia producta naturaliter homini præ oculis existunt: sensibilia pari modo sibi proponenda putet, ac iudicanda, necnon ab insensibilium exemplis à natura sibi prolatis ac prefiguratis,

cum sensibilibus agendum oportet corporibus. Nec est quod curet aut imitetur ineptias ac mendacia receptorum, ab antiquis & recentibus traditorum chirurgis, hactenus ad mea tempora perperam fictis glossis atq; commentis inexperti cuiusuis & inertis auctorum & adductorum, quæ suæ potius inscitiæ testimonia sunt ac ignorantiæ quàm sapientiæ.

VI. Quum ergo duo contrarij circuli simul concurrunt, externus & internus, inde sequitur vulnus fore morbum, & indigere medicamentis etiã externis, quæ ab elementis producuntur: idq; propter momentaneũ illud accidẽs & agnatum: quod nisi foret, vnumquodq; vulnus per curaretur absque hominis adminiculo. Cùm tamen infectio talis ab vno in aliũ circulum intrare valeat, inde colligitur naturæ medicamẽtum externum in istis accidentibus, internæ subuenire naturæ debere, quòd hæc per se potens non sit infectionem externi circuli propellere: sed natura, quã exteriora producunt elementa, bene potest. Ex his facilè colligere potestis, intentionem fore meam atq; fundamentum, quæ vobis in cura vulnerum

rum propono ſolùm, eſſe, quòd ratione tantùm accidentium adhibentur medicamenta vulneribus, non in auxilium naturæ corporis, at in expulſionem eorum quæ ab externis elementis infecta fuêre, ſiue per metallum, aut alia mineralia, per aerem, vel hæc omnia ſimul. Quamobrẽ ad auferendum accidens, latius habetur fundamentum huius operis in tota chirurgia, non in procreandis arte carnibus: in iſtis Anatomia non aliàs conſideranda, quàm in tollendis membrorum accidentibus. Amplius hoc libro non loquar de accidentibus effectualibus, at ſolùm de cauſalibus quæ morbi ſunt ipſamet vulnerum, vt exemplo hoc intelligi poterit. Si vulnus infecto veneno gladio vel enſe cuiquã inferatur, hoc ipſum inflabitur ac tumefiet: item Balſamus & naturæ Mumia mox inficitur, impuraq; redditur. In eo ſolo conſiſtit ars, vt idem venenum à vulnere tollatur, vulnusq; muniatur interna mumia, prout ſuprà de arbore dictum eſt. Et non aliàs quàm vulnus à veneno concipit accidens, ab aeris contrarietate ſimiliter poteſt infici: quapropter vacuum aut apertum ſiue dete-

ctum relinqui minimè debet, at Mumia semper obduci munirique, tum iuxta conditionem externarum infectionum, accidens tumoris caloris, aut alterius contrarietatis arceri semper vel etiam au ferri.

De Curis Vulnerum.
Caput III.

PRiusquam aggrediatur curas, probè chirurgus notũ habeat, quo duis elementum Anatomiam integram atque perfectam in se continere. Quadruplicia vulnerum inde genera nascuncuntur, vt quæ subijciuntur igni, alia quidem aquæ, terræ nonnulla, cætera subsint aeri. Volo pariter ex suo quodlibet elemento curari, vt quæ terræ fuerint attributa, per ea quæ terra produxit, & sic de reliquis. Nam vti quadruplicia vulnera: totidem ex aduerso Mumias fore putato. Latius istorum elementorum cognitio necessaria, quod ad medicinam attinet, ad hunc modum.

Quæ-

Quæcunque in aquam transeunt, ex aqua sumpserunt originem: item quod ex terra fuerit, huius in se Mumiam continet: quod verò Thereniabin exhibet, adhæret aeri: pariter quæ sunt impressiones, ignis Mumiam dant. Ad vulnerum cognitionem intelligere nolo vos Melancholiam, Choleram, Phlegma, neque Sanguinem, quòd fundamentum hoc mater sit mendosorum chirurgorum & medicorum omnium. Similiter ex elemento terræ quid accipere vos minimè volo, in quo elementum ignis operationem suam perficit: neque ex elemento aquæ quicquam sumatis: cui terram inesse dicitis (aut videtis) nam quoduis elementum est in semetipso tantùm, & non quatuor simul. Vos autem homines ad hunc modum cognoscitis, vt Aereos iudicetis à multiloquio, Terreos à multo risu, Igneos à Venereis voluptatibus, Aqueos à delectationibus ex aqua sumptis. At quæ qualisqúe horum cognitio necessaria sit, à vulneribus, & non à corpore vel conditionibus vulnerati sumendam esse dico.

Vtut hæc se habent, recepta sumenda sunt ex temperamento quatuor elementorum, vt receptum vnicum in eiusmodi quadruplicia vulnera potestatẽ habeat. Nam fieri minimè potest, vt aliquid absq; simili temperamento curari sanariq; valeat. Hoc est verum temperamentũ, quũ virtutes quatuor elementorum simul in corpus vnum rediguntur, vt ex eis vnica mixtura, & vnica tantùm operatio, carens omni contrarietate, sic vt ibidem vnius Mumię solùm natura sit, ex quatuor tamen procedens. Non prout quis vinũ & aquam simul confundit, eoque putat quòd cùm corpora mixta sunt, eorũ virtutes etiam vniantur: hoc falsum est. Aut si nenuphar in vino coquerem, scolopẽdriam, mannam, aut lauri baccas, &c. & hac via cuperem corporum atq; virtutũ eorum simul comixtionem vel potius vnionem efficere: falsum etiam foret intẽtum, quòd permixtio quæuis absq; substantia corporum suorum fieri debeat. Quapropter vulnerum curæ nunc & in posterũ assumentur, primò quod ad manum & chirurgiã attinet: Principiò medicamẽtorum præparationes, deinceps

vulnerum cognitiones, tandem præparationes vulnerum, & postremò vulnerũ curæ, post vnum aliud ponetur: quorum quatuor intellectum ex sequentibus accipite.

Animaduertite vos medici quotquot estis in genere, Doctores, aut quiuis alij qualescumq; fueritis, qui vulnerum artẽ & curas habere iactabũdè passimq; spargitis. Penes vos, eos etiam puto, qui naturam viribus fraudant atq; virtutibus eius, imò perditùs eneruant, siue textu, vel commentis Academiarum, aut alijs nugis id fiat. Præcedentis meæ demonstrationis finem attigi, verùm latiùs est quòd vnus alteri dipteram iam concutiat meliùs, absq; pileoli rubei, vel magni cuiusuis nominis titulíue respectu quopiam. Quam Theophrasto mensuram fecistis antea, nunc est quòd eam iam recipiatis. Pugna seria centuplicata, non iocosa dimicatione vobiscũ agere cupio. Si quid honesti vestra contineant recepta, vel tota vestra medicina veri tantillum habeat, prodite contra me nunc in lucem. Seriò iam agetur magis, nempe receptis meis, quibus vulnera superantur & curantur,

& vestris, quibus è contrà perduntur vulnerati funditùs.

Sumite primū & resarcite simul, glauca Galeni consilia caluaq́ȝ, necnon aliorū omnium patronorum, quotquot habetis eorum, qui falsa recepta vestra patrocinati sunt hactenus, occasionemq́ȝ dederūt vobis iuxta suæ doctrinę tenorem, istiusmodi vos imposturis alendi. Si quid in Grecorum, Auicennæ, vel aliorum eius farinę scriptis hominum est fundamenti, defendite iam, & ad lucem producite. Si quid etiam vtile scriptum sit vnquam ex traditionibus vestris, & industria, proferte, videteq́ȝ vos quî Schmollis & Monspessulum ex opposito constent.

Receptum fide dignum, & consolatione plenum ad omnia capitis vulnera, corporis, & membrorum omnium, ac similium, exceptis intestinorum vulneribus.

Recipe Axungiæ, Butyri ana lib. i.
Liquoris Parthenionis,
Consolidæ aureæ,
Cōsolidæ maioris, ana vertonem i.
Serpentariæ.
Plantaginis ana vertonem ss.

Omnia cōmixta ſimul in veteri ſuo loco decoquito ad vnguenti vel butyri formam. Huic adde,

Viſci,

Lumbricorum ℥ 5.

Medullæ bouis, ℥ iij.

Mumiæ noſtratis ℥ 4. ceræ ſatis ad vnguentum. In vnguenti formam reduc. Veſtra voluite reuoluiteq́ recepta, videteq́ num illa ſimul omnia, hoc vnicū virtutib. æquare valeant. En pro vobis flocci vix facio vos.

Aliud.

Recipe Butyri crudi.

Mumię,

Medullæ ana lib. 5.

Aſtriſtologię rotundæ,

Cōſolidæ aureæ ana ℥ 5. Simul permiſce donec liquores & butyrū vnū fiāt. En iterum ſi quid valetis, huic audacter vnico, veſtris omnibus receptis oculum eruite. Sed ne credatis me vos helueticis tantùm vnguentis expeditos velle, quæ tamen in conflictibus exercituum, cuncta veſtra pudefecerunt vnguenta cum chirurgis veſtris: hoc etiam perlegite.

Aliud.

Accipe mellis crudi lib.i.ſs,
Succi Parthenionis.
Peruincæ.
Pirolę, ſingulorum vertonem i.ſs. indę mixturam facito.

Aliud.

Recipe mellis crudi lib.6.
Viſci,
Conſolidæ maioris lib.2.
Croci Martis lib.ſs. & permiſce.

Si præſcripta recepta præ manibus acciperetis, quod facilè non feceritis ſcio, tum primùm intelligeretis ab experientia, quàm enormes errores in veſtris receptis hactenus commiſsi ac admiſsi fuerunt. Et ſi fortaſsis illa minus digna vobis viderentur, quàm vt recipere velletis (quæ communis eſt veſtræ farinæ hominum conditio, quò meliora quæq; fuerint, vt eo minoris illa faciant,) iam altiora vobis proponam, quò ſat ſit quod cõtemnatis.

Aliud.

Accipe Teribinthinæ,
Olei lini ana lib.iij.
Fiorum æris,

Croci

Croci Martis,
ſalis fuſi ana ℥ i.
Liquoris Parthenionis ℥ iiij. Coquantur in ſpiſsitudinem ſatis corpoream. Et quamuis ego receptum hoc non vocem balſamum, vt veſtra conditio eſt, veſtra quotquot habetis balſama colligite, quibus huic vno rurſus oculũ eruite, ſi quid poteſtis.

Aliud.

Cape Terebinthinæ,
Mellis cocti,
Succi Parthenionis,
Serpentariæ ana lib. 1. Coquantur ſimul in ſuam ſpiſsitudinem.

In his meis receptis quærite, ſi corpus vnicum vltramarinum inueniatis. Dico plus impoſuiſſe vos hominibus, veſtris illis vltramarinis, quàm probè cum eis egiſſe. Cæterùm credite mihi fideliter aſſerenti, Græca & Arabica recepta regiones alias omnes perditè ſeducere.

Aliud receptum in quo Mumia potentiſsimè dominatur ad omnium vulnerum curam.

Accipe olei anetini,
Lini, ana lib. 1.

Terebinthinæ lotæ, vertonem 1.
Carabis triti ℥ 1.
Colcotharis,
Croci Martis,
Florum æris ana ℥ ij. fiat viscus.

Aliud simile.

Recipe olei ouorum ℥ 10.
Olei nucum lib. 1.
Olei lini ℥ ss.
Carabis contusi ℥ ij. Coquantur in viscum, & huic adde visci.
Consolidæ maioris,
Lumbricorum ana ℥ ss.

Quid opus est vt multa variaque recepta ponam, cùm duo vel tria tantùm ad omnia vulnerũ genera sufficiant, ac mihi magis inscitiæ verti posset: nisi factum ea de causa, vt constaret hominibus quàm vilia recepta vestra, cõtẽptuque digna sint, & quod minimum inter illa quæ posui, certo certiùs omnia quæ scripsistis vnquam excellat. Verùm chirurgos inter varia capita sensusque diuersi reperiũtur: vni illitus, huic vnguenta, potiones vulnerariæ tertio, quarto frixũ, & quinto lixum arridet. Quapropter vt omnium appetitui per me satisfiat in similib. plu-

ra hæc notate recepta quæ ſequuntur in hunc modum.

Potio quædam vulneraria, quæ ſumentis mane veſperiq; hauſtum eius vnicum vulnera quæq; perſanat intus & extrà.

Accipe de cornibus cerui manipulos ſex:

Pirolæ,
Conſolidæ aureæ,
Ariſtologiæ,
Parthenionis ana M.1.

Agrimoniæ, manipulos duos, pone ſimul omnia in vinum recens, & permitte ſic in fimo equino digeri, & renouato, rurſusq; digeri ſic tertiò ſinito per mediã hyemem: ex vna ſex menſuras hac ratione conficies.

Alia potio vulneraria priori ſimilis.

Accipe ceruiſiæ recens coctæ menſuras xx.

Succi de cornibus cerui menſuram 1. & ſimul digerantur.

Alia.

Accipe ſiceræ mellis recens coctæ, menſuras xxx.

Serpentinæ,

Agrimoniæ ana manipulos iiij.
Parthenionis manipulos 6. & vt suprà digerantur.

Alia.

Suprema potio vulneraria est, vt succum de cornibus cerui destilles, eiusq; liquoris coclear semis in potum administres, postea nihil amplius. Eo potu sanatur vulnus feliciter. Iam vide tu quid potioris habeas: hoc adfer.

Emplastrum.

Accipe ceræ mellitæ lib.1.
Visci prædicti vertonem 1.
Mumiæ, ex cruribus ℥ iij.
Pulueris Parthenionis,
Chelidoniæ ana ℥ 1. ss. inde fiat emplastrum.

Aliud.

Accipe ceræ mellitæ,
Terebinthinæ,
Visci præparati ana lib.1.
Olei lini, lib.iij.
Litargyrij præparati,
Calaminaris præparati ana lib.1. Coquantur in emplastrum.

Pulueris ad vulnera compositio.

Vt

Vt his etiam pulueres addam, ob quos nonnulli sese iactabundè plurimùm extollunt.

Accipe Croci Martis, Veneris atq; Saturni ana ℥ ſs.

Mercurij dulcis drachmam ſemis, inde fiat puluis.

Etſi minimè neceſſarium, in veſtræ tamen pompæ repreſsionem, operæpretium eſt varia recepta ponere: cœruleũ aut glaucum vnum, aliud viride, vnum ex lapidibus, aliud ex gummi vel corallis tertium ex maſtice, &c. Nec ea prætermittere volo, ſed ex tranſmarinis etiam recepta ponere, quamquam iſta centuplicatò ſuperentur ab alijs quæ ſuperius poſui: nihilominus addita nõ alia de cauſa quàm vt antiquorum error ſuis in receptis palam ſit, vt infrà.

Emplaſtrum cũ vltramarinis ad omnia vulnera, nullo prorſus membro corporis excepto.

Cape Olei oliuarum lib. I.

Ceræ lib. 1. ſs.

Litargyrij lib. ij. coquantur in cerotum, cui adde thuris.

Maſticis

Myrrhæ ana ℥ ij. ſs. Commiſceantur

tur, & adiice minij ℥ iij. pinse manib. extrahendo cum ℥ ss. Camphoræ in oleo anetino vel ex Verbasco.

Aliud.

Accipe oliuarum olei lib. 1.
Masticis,
Thuris,
Myrrhæ,
Oppopanci,
Serapini,
Storacis,
Bdelij ana ℥ 1. coquantur in formam.
Postmodum accipe ceræ lib. 1.
Calami preparati lib. ss. coquãtur in cerotum, & pinse cum camphora prout suprà.

Aliud.

Recipe ceræ nouæ lib. 1.
Salis,
Partenionis,
Mumiæ,
Medullæ, ana ℥ iij. liquefac igne.

Iam inspice recepta scribentium veterum, & meæ conditionem scriptionis ex opposito, ambobus vtere modis, & antiquorum scribentium simplicitatem experieris.

Balsa-

Balsamum.

Recipe oliuarum olei lib.ſs.
Olei de nucibus noſtratib.lib.1.ſs.
Mumię de medullis ℥ iij.
Mumiæ pinguedinis ℥ ix.
Conſolidæ aureæ,
Florum centaureæ ana ℥. xv. digerantur ad ſolem. Balſamum hoc altius & excellentius reperies, quàm recepta quæuis hactenus ſcripta, Reliqúum hoc ſcite, ſi recepta componere vellem ex trāſmarinis è diuerſis regionibus collectis, omnes ſectas veſtras confunderem, libros, pharmacopolas, atq; theſauros veſtros, quos ab Adami tēporibus hactenus collegiſtis: eò vos redigerem, vt & canes veſtri miſereri cogerentur, quod hactenus tam egregia ſimplicia perperā in recepta compilaſtis: imo vt muſcæ vobis ſuperſedere dedignarentur, niſi ſuum oletum emittendi cauſa. Verùm niſi tanta neceſsitas vrgeret, meq; tam ardué ſollicitéq; ad hoc mouiſſetis: aliquoties velo paruulo dedecus hoc veſtrum tegere voluiſſem, ne tantam in miſeriā prorſum incidiſſetis, vt veſtri tantùm miſerandum

foret. Vt ad nos redeamus. Dico latiùs supremum, in quo Mumiam pono maximam & potissimam, consistit in salibus vt istis acredinem & asperitatem auferatis, & statim atq; dulcedinem receperũt, maxima supremaq; Mumia facta sunt. Metalla similiter & Antimoniũ, sine corrosiuis in liquorẽ adducta mumias omnes excellũt. Item vbi Tereniabin à spumis atq; fecibus separantur, maiorẽ producere mumiam chaos minimè potest istis quæ dicta sunt. Et quicquid ex terra in purum viscum transit, hoc ipsum est mumia terræ. Item quum Nostoch in spiritum extra suum corpus educitur, ignis est mumia. Quapropter ad ista mumiæ quadruplicia genera, stolida capita primùm acuite vestra: Peanicas illas veteres conditiones relinquite. Tum demum in Scholam vos conferte, quid transmutationes & præparationes existant, addiscite. Nam in istis omnis chirurgiæ supremi latet arcani fundamentum.

Declaratio vulnerum solùm consistit in coniunctione suarum partium ad hunc modum, videlicet, vt membra simul coniungatur

iungantur in pristinum statum, & per huiusmodi naturæ coniunctionis aptitudinem, venæ simul iterum è directo conueniant, nerui, ligamenta, ossa, carnes ac similia quæque: id ipsum per concauos asseres, quòd quidem instrumentum coniuncta membra semel, suo dimoueri loco non sinit. Hoc te docet vsus cum industria cognoscere. Quapropter dicere quidem audeo, rusticos & quosuis plebeos negotium istud minimè decere. Non est etiam quod hoc loco, nomini vel arti suæ quisquam fidat, vt barbitonsores, & balneatores solent, quorum pars maior huiusmodi caret industria, sed ineptitudine vulnera dislocant. Nequaquam etiam sarcienda sunt, quód vulnerum perditionis initium vnum existat futura. Quamobrem aptitudo summopere tibi quærenda est, ac appetenda vulnerum in coniunctione, vt ignorãtia tua vulneratos non perdas.

Præparatio verò vulnerum est, dum sanguis adhuc ab eis profluit vt sistatur: postea Mumia superponatur. Nec est quòd cures vtrum ossium fragmenta vel similia manserint in illis, quæ ferramen-

tis extrahere nullo modo tentes, quòd iſta pellendi purgandiq; munus Mumiæ relinquẽdum ſit: hæc enim aptius quàm ferra vel inſtrumẽta quæuis euellere poſſint, expellit. Verùm flauæ tuæ capſulæ hoc ipſum efficiunt, vt ferramentis fodere coactus ſis, & inſtrumẽtis vulnera deprauare, ſuperiùs tantummodo curare fundo putrido per te relicto. Quamobrẽ ego te meritò per aliam viam ducere debeo, quàm ea ſit, qua graderis indies: ad hoc mouet me tui ruditas ingenij, quæ balneatoribus ac tonſoribus adheret. Iſti ſeſe tueri non aliàs norũt, quàm eo ſolo, videlicet: Magiſter ego Ioannes (inquit hic) vocor barbitonſor: ille magiſter Vlrichus balneator. Cura poſtmodùm ſequitur in hãc ſentẽtiã, vt medicamẽtũ quod vulneri ſuperponis, applicare probè notũ habeas. Quod quidẽ experientia mumiæ conditionũ acquiritur, vt in emplaſtris. Nonnulla manẽt ab exordio primæ ligationis ad finẽ vſq; ſanationis, vt vnico ſub emplaſtro curetur vulnus: talia ſunt ex mumijs fixis emplaſtra. Quæ tamẽ reuerberatę mumię ſunt, viginti quatuor horis dumtaxat relinquũtur: & quę

ſunt

ſunt attractiuis cõmixtæ, duodecim, & hoc omne cũ permutatione. Sunt & alię Mumiæ quędã ex baſamali Mumia, quæ ſemel adligatæ vulneribus, per tres vel quatuor ſeptimanas, ſuas retinent vires Pannis etiã mundiſsimis ligationes quũ fiũt quodq; vulnus curari ſanariq; poteſt. Aliqui pulueres habentur, qui ſingulis octonis renouari volũt horis quod ad ſuperpoſitionẽ attinet. Similiter aliæ Mumiæ ſunt, quarũ ſuperiùs multarũ eſt facta mẽtio, quæ multò citiùs curãt, quàm ſutura fieri queat. Itidẽ nonnullæ vulnerariæ potiones exiſtunt, quarum hauſtus vnus in tertiã aut quartã ſeptimanã operatur, donec ſanetur vulnus, vti Mercurialis fert cõditio. Mumiales huiuſcemodi cõditiones, ex Mercurio poſſunt intelligi, qui poſtquã ſemel cœpit mundificare, per menſem integrũ abſq; motu ſupplet. Ab experiẽtia proprietates iſtas depromere debes, quòd ſcriptis perfectè nequeant exponi. Fundamẽtũ nanq; medicinæ hoc eſt, vt operatio quæuis peculiariter vſu, tũ experiẽtia diſci debeat: Ex Anatomia pariter quilibet chirurgus aptus induſtriuſq; fieri, ſicvt nullum in toto

corpore mẽbrũ existat, quod nõ in mente fixũ habeat, quò quũ læsum aut sectũ fuerit, cõnectere secundum eandẽ Anatomiã, per instrumentũ concauũ ritè valeat. Aliàs quicumque chirurgus didicerit, aut rẽ ipsã intellexerit, medicus nulla ratione dici meretur, sed potiùs carnifex.

Cognitio fodicationũ, aut confossorũ vulnerum, iaculorũ ictuum, casuum, cõtusionũ, &c.

Caput IIII.

Latiùs atque de vulnerũ alijs generibus loquẽdũ est, vti de fodicatis, iaculis, aut casibus factis, idque genus reliquis: quæ quidẽ ab alijs nõ aliàs differũt essentia, præter quod cõfossa vel iaculis icta strictiora sint orificio, profundiùsque venas & carnes alijs & sectis vulneribus intrent, quò fit vt non ita cõmodè curari valeant. Nã accidentis cuiusuis conditio talis est, vt circũ se plurimis cauernis delectetur, & amplis. Quo fit vt patẽtia magis compressis minore sollicitudine satis indigeant, & illis quibus orificiũ strictius extiterit. Et quantò supernis magis vulnus aliquod stringitur, tãtò periculosius in fundo fuerit iudicãdũ. Quod cũ fodi-

catis, & iaculis inflictis euenire solet vulneribus, quum inflantur exteriùs, introq́ versum protēdit accidēs, ad eosdē lacertos atq; venas. Quò fit vt ad mortē apertis & patentibus proniora exteriùs sint. Animaduertēdũ etiã in similibus, ea quæ relicta sunt à fodicationibus, aut iaculorum ictibus ramēta, extrahēda mox fore, priusquã tumores & accidentia veniant. Quod nisi fiat, ea procliuia magis ad mortem quàm ad vitã cognoscēda sunt. Quare statim atq; signis admodũ apparētibus, tale quid ob oculos extiterit, aut in dubio relinquenda sunt instrumenta ferrea, Mumiæq́ munus & officium extrahendi cõmittendũ. Quòd istorũ cura quandã aliã aptitudinē habeat, idq́ ratione duplici: Priore quidē vt iuxta iaculũ aliud vulnus incidatur, Mumia solùm in attractionē permixta, manibus verò non extrahatur. Quicquid enim hac via per medicinã extrahitur, vitæ nullatenus reluctari potest. Simile quid in contusionibus & casibus cõtingere solet, vt ibidē etiam alia studio vulnera fiãt, vel arte, quo meliùs accidēs in exitũ prorumpere valeat, & introrsum ad vitã adimendam nõ

protendatur latiùs: aut extrinſecus Mumia ſedetur, & expellatur. Nã qualiſcumque fuerit caſus aut contuſio quæuis & quantũuis aſpera duraue, glauca vel nigra, per Mumiã à mẽbro deletur ſine incisione vel ſaniei quapiã eiectione. Quãdoquidem inflationes iſtæ corruptiones minimè ſunt, aut corruptæ naturæ, ſed in bonis partibus tumores tantùm. Quapropter ita pręter ampli⁹ accidẽs abeũt. Si caſum tamen, cõfoſſum, ictũ, aut ſimile quid ad internas regiones contingeret penetrare, vt venę vel quidpiã aliud ruptum foret, quò regionibus iſtis extranei quid accidiſſet: ibidẽ adhibenda ſumma cũ diligentia tibi cura, ſimile pellẽdi modo quo docebitur infrà. Vbi verò ob ferrũ aliàs reluctaretur aut hamos, exireq́ nollet, idipſum nõ retrograditur, at vltra protrudẽdũ erit ad partes oppoſitas: aut aliàs putrefactione dilatandũ orificiũ introitus, idq́ue niſi vitæ præiudicium adferat, poſtmodum attractiua Mumia ſuperpoſita, qua tumor ſedatur, & auffertur accidens attentari poterit, ſi cuſpis alata ferreaq́ue retrocedere poſsit, eò quò ſubintrauit. Admonitũ etiã te velim,
ne

ne quicquam ferramentis coneris agere, membrumque labefactes, nisi fortaſsis extrahẽdum prope cutim accederet, aut eſſet in aliquo plano, in quo nullum foret periculum arripere: quamuis abſque Mumia rarò fieri valeat. Similiter eiuſdẽ attractiuæ Mumiæ natura conditioneq; nonnunquã incuſsi corporibus tormentorum vel bombardarum globuli remanentes, retrorſum attrahuntur, ni fortè in alienam regionem deciderent. In quibus animaduertendum eſt, Mumiam in extraneis regionibus non habere poteſtatem aliquam. Quapropter vbi globulus in corpus traiectus ad inteſtina, vel diaphragma ſubtus vel intus aduenerit, ab eis locis extrahi nullo modo poteſt. Itidem ſi fiſtulas intrarit, ac deorſum reſederit, in aliam regionem tranſiuit. Et quamuis Mumia tam potens foret, vt globulos ad ſe trahere valeret, id fiſtulæ concauitas minimè patitur. In iſtis igitur maxima cura diligentiaq; videndum quid & quinam agatur.

De prædictorum curis, & eis quæ requiruntur in ſimilibus.

Caput V.

ISTorum cura vulnerum processui communiũ haud absimilis existit, excepto solo, quòd Mumia cibari debet attractiuis, & eiusmodi quidem, quæ non attrahunt humores ad se, neq; liquores, aut similia: sed quæ metalla solùm, aut lignũ os, &c. trahunt. Nam si communia hunc in vsum attractiua sumantur, fluxiones accurrunt. Quamuis accidere plerunq; solet, vt globulus aut ferrum in lacertis post curam perfectam remaneat, id causante bona Mumia, quæ in accidens nullum decidit, aut irrita vehemẽter nõ fuit. Inde post multos annos & successu temporis per pus & saniem erumpit, exciditq;: hoc naturæ tantùm est relinquendum, & nullatenus assumendum. Quod enim à natura curatur, quis emendabit, aut auferet ab ea potestatem?

Attractiua quædam habentur, quę lignorum aut pannorũ fragmenta trahũt ad se, prout Asphaltum & Carabe: nonnulla ferrum, vt Magnes: alia cuprum, vt stannum, & amethisti coloratiores: pleraq; plumbum & lapides, vt Alabastrum: aliqua frustula carniũ ossiumq;, vt gum-

mi

mi, terebinthina & aſphaltum: quædam alia ſunt omnium attractiua, vt ſerpentina. Horum omniũ vires attractiuæ cùm exiſtant, à chirurgo ſeparari non debent. Nam in operationibus naturæ, poſtquã vulneri ſuperpoſita ſunt, omnia ſimul attrahunt, vt quod extra per ſe, ſtramina lignaúe trahit, in vulneribus ferrum, plumbum, lapides attrahat oſſaq́: cõtra quod ferrum dumtaxat trahit, in vulneribus omnia quæ ſoluta ſunt in eis, ab ipſis extrahit. Non igitur externas, at potius internas vires atq́ virtutes chirurgus aſpicere conſiderareq́ debet.

Quanquã hæc omnia tibi proponuntur, in induſtria nihilominus multa ſita ſunt ad cognitionem, vt cùm globulus in caput ſagittatus foret, ac ſub cranium decideret, in regiones oculorũ, aut quoquo ſit, Mumiã eo loco ſcias applicare. Vel ſi quouis alio corporis loco iaculatio vel fodicatio fieret, prout indies mirabiliter occurrunt, aptitudine ſola hoc ipſum dĳudicare debes ex ſuprà poſito fundamento. Verùm quod naturali curſui reluctari volet, non attentes.

Receptorum compoſitiones empla-

ſtris fieri debent, vt cùm in fodicatis aut iaculis factis vulnerib. aliquid liberi vel ſoluti foret extrahendum: ad emplaſtrorum ſuprà ſcriptorũ libram vnam, attractiuorum quæ iam dicta ſunt, pars octaua ſumatur, mixtorum ſimul, aut vnius tantũ Item viſcus de botin, abietis, vel de pino attractiuorũ iſtorum loco ſumi poſſe notandũ: qui viſcus ex locuſtis & fructibus extrahitur ad ſpiſsitudiuem & formam terebinthinæ.

De fundamento quodam Synoniæ, ſanguinisq; profluentium.
Caput. VI.

VT ſuprà de Synonia dictũ, eſt quod intelligatur quum ab orificijs vulnerum, iaculationum aut fodicationum effluit, ille dolor quem efficit hic fluxus, è frigore naſcitur exterioris aeris, qui Synoniæ ſubſtantiam penetrat: iſta contrarietas alterius elementi (vt ſuprà) hoc loco plurimùm etiam aduerſatur, pariter vbi per medicamentum alteratur. Quapropter adhibenda cura, ne medicamenta Synonię ſint amica vel ad eam inclinata

clinata. Nam ſtatim atq; vulnus aliquod ſub medicamẽto prauius redditur, & Synonia ſequitur: infectioni venenoq; medicamenti fuerit adſcribendũ, quòd contra naturæ verum ordinem applicatum ſit. Quare meritò huiuſmodi præcepta reijcio, quæ ſimilibus nempe contrariantibus permixta ſunt, & falsò per vulneratorum inobedientiam à chirurgis hactenus excuſata, vel per ſigna contraria, ſimiliaq; defenſa.

Eiuſmodi cõtrarietas in Synonia, quę ex aere vel ex medicamento prouenire poteſt, via duplici demonſtratur & apparet: priore quidem, cùm Synonia reſoluitur per aerem, & à ſua ſubſtantia trãſmutatur: aut vbi nimiùm aere vel ipſo medicamẽto ſiccatur, vt etiam ea via mutetur à ſua ſubſtantia, non ſecus ac oleum tartari, quod in humiditate ſeipſum plus ſatis reſoluit, ac oleitatem amittit, pariter ex vaſe cui fuerit impoſitum: aut vtriuſq; cauſa fieri poteſt, vt exſiccetur atq; dureſcat. Sciendum vtiq; hoc loco, exteriores curſus partim extrinſecus humectare, quandoq; verò ſiccare, iuxta naturæ conditioem tunc temporis ibidem exiſten-

tem, & partis alterius. Quocunq; modo fiat, est substantiæ corruptio, quam eo loci natura pati minimè potest, ac sensualitate sua tam acuta, quã gustu linguæ percipitur.

Sanguinis tamen occasio talis est, vt quum in ebullitione fuerit, eum sistere nemo potest, si per apertionem factam effluat eo tempore. Totius enim corporis partium omnium conditio talis est, vt paroxismũ ebullitionis habeat. Quò fit vt cùm sub huiusmodi paroxismo, naturæ contrarij quid acciderit, eo loco in quo fuerit paroxismus, maximus oriatur morbus. Quapropter vbi vulnus iaculationis aut fodicationis in venas aut membrum ebullitionis eiusmodi subiectum illatum erit, sanguis ibidem sisti nequit, vsq; dũ ebullitionis terminus fuerit adimpletus: etsi longè à fine vel prope tentatũ sit, periculosum vulnus aut non extiterit, &c. Si tamen eiusmodi paroxisimus nullus adsit, opus non est sistere sanguinem aut retinere, quòd per seipsum vbi tẽpus adfuerit cesset fluere. Verùm si nimiùm abundaret aut diutiùs æquo flueret, vel occurreret aliud cuius causa

plus

plus satis effunderetur, tum demũ sanguinis retentiones locũ & suas vires habent. Ad hæc non ignorandum sæpiùs fieri phlebotomiam, quæ in mortem effluit, quandoq; retrorsum in corpus effunditur, nonnunquam contractũ cum tumore membrũ efficit, atq; dolore maximo. Hoc ipsum accidit ex imperitia phlebotomiæ, quòd sanguinis ebulitionis tempore facta sit. Quamobrem expeditiùs est, in suo cursu considerare sanguinem, quàm cœruleum cœlũ in suis tẽporibus.

In exẽplum adferemus ollã aqua bulliente plenã & coopertam, si cooperculum eius foramen aliquod habuerit, eo quidẽ efferuet ac tantisper effluit, quousque nihil adsit ampliùs aquæ liquorisuê. Non aliàs in corpore quũ ebulitio fuerit, ad vulneris orificũ efferuet vsq; dum sanguinis quid in ebullitionis loco sit, æquè latè ac extẽditur. Quòd si vi reprimatur, aer in modũ incendit inficitq;, vt retrorsum actus in corpus, iterũ quærat exitũ, vt olla priùs dicta si cooperculi foramen obstruatur, in partes & fragmenta rũpitur ac dissilit. Animaduertendũ igitur ne furẽs iste sanguinis, quoquo modo sistẽ-

dus assumatur, at solùm ad hoc apto medicamento & exterius applicato sedari potest illa bullitio, nõ secus ac olla bulliẽtem aquã habẽs, aquę frigidę quũ imponitur, ab ebulitione prohibetur. Ex sanguinis ineptis repreſsionibus error sequitur, vt similia medicamenta sanguinis retentiua dicta sint hactenus, quæ vulneratos perdiderũt funditus. Ea propter sistẽdi vel extinguendi rationem habere chirurgum decet.

De cura Synoniæ, ac effluctionis sanguinis è vulneribus.

Caput VII.

AD Synoniæ curam balsami priùs dicti medicamentũ, aut aliud assumendũ est, cui ad librã, vnciæ duodecim testaculi, & tosti comiscẽdæ: quod vulneribus applicatũ Synoniã ex prõptu sistit. Notandũ etiã, q̃duis antea positorũ vulneraliũ medicamẽtorũ ad Synoniam validũ ac potẽs fore: similiter accidẽs istud ex impertia chirurgorũ ꝓcedere. Quare quũ vero medicamẽto quis vsus fuerit, Synonia reprimetũ, quę nõ aliò quàm ab inexperto chirurgo ducit originẽ: nõ immeritò suã igitur inscitiã carpo.

Qnod

Quod ad sanguinis repressionẽ attinet, dum ebullit administrãdus est potu laudani puri præparati scrupulus vnus: eo quidem extiuguitur ebullitio, & sanguis vnà reprimitur. Aut præparati seminis de lolio albo vncia semis cũ lactæ canabis detur potãda. Similiter pãnis corticũ Iusquiami decoctione madidis mẽbro superpositis extinguitur ebullitio hęc. Nullo modò repressionibus in huiusmodi sanguinis fluxionibus vtẽdum. Quod verò fluxionis alterius est, carneoli virib. æmatitis, vsneæ, & pluriũ aliorũ cõmitto, quæ communia sunt, quapropter hic minimè ponenda.

De crurium ossiumùe rupturarũ origine.

Caput VIII.

VT fracturarũ ossiũ fundamẽtũ probè cognitũ sit, animaduertendũ est, naturæ nihil accidere posse, quod sibi cõtrariũ sit extra dãnum ossiũ. Nam os tãtùm frangitur absq; neruorũ, carnis, & reliquorũ pręiudicio: quę cõditio naturaq; rupturę cuiusuis ossiũ existit, vt illi nulliũ à primo casu latiùs accidẽs interueniat aliud, quàm in sese ruptura fuerit: cuius cura maximopere notanda venit,

quòd in eius defectu, quæuis accidentia sita sunt, vt calores, frigora, tumores, cruditates, pustulæ, nigri, glauciuè colores, insensibilitas, putrefactiones, fistulę concauitates, incẽdia, &c. Quæquidẽ ex primo casu nõ procedũt, sed ex accidẽtibus incuria vel imperitia chirurgi causatis in huiusmodi membro.

Fracturarũ ossiũ cõditioni simile ponemus exẽplum hoc. Nõ aliàs intelligendę, quàm vbi quis accinctus gladio super hunc decidens, illæsa vagina frãgatur ensis: hoc loco de osse pariter intelligendũ, ad pellem & carnes comparando, prout vaginæ gladius, cui solùm adhibendum est remedium, sic & ossi rupto, non pelli vel carni quidẽ integris. Nec est quod in his admiretur quispiã, quod accidẽtia casusq; mirabiliter accidãt, vt à tonitru nõnunquã arbor deijcitur integro cortice. manente. Itẽ sępiùs frãgitur os, medullis penitus illæsis. Pariformiter equus pedẽ casu perfringit, absq; alio quouis accidẽte neruorũ, alteriusuê dãno. Chirurgo notandũ est igitur, in qualibet ossiũ fractura, dolorẽ omnẽ casu proueniẽtẽ, in ruptura quærendũ. Fistularũ siquidẽ & fragmento-

mentorum earum cõditio talis existit, vt huiusmodi quosuis dolores ad se trahãt. Quapropter in rupturis osiũ accidentia minime curanda calorũ, frigorũ, nec alia: medicamẽta non cõsideranda sicca nec humida, nam inter curas omnes rupturæ similes facillimę sunt, ac minùs curandæ. Quod natura per seipsam ordinẽ seruet huius, cùmq; eius in medio dãnum situm sit, cui nihil accidit mali: quò fit vt liquores illi mẽbrùm sustentãtes, osis ipsemet existant medici: hoc ad hunc modũ intelliges. Osi fracto nihil accidere periculi potest, at curari sanariq; necessariò debet à Mumia corporis, in carne ligamentis, medullis, &c. existente, cuius in medio situm os, & circumseptum est, à quibus omnibus etiã persanatur: quãdoquidem appertum nil, per quod externis accidẽtibus pateret accessus. Quapropter aptè ritèq; ligare, naturæq; sua requies data, certissimum in istis medicamẽtum sunt, & indubia cura.

Si tamen ad rupturas accedant vulnera, per quæ fragmenta quæpiam apparerent osium à fistulis soluta vel disiuncta, per vulneralia medicamenta superiùs di-

cta, fac vt extrahas, & nullo modo per ferramẽta vel alia quæuis instrumẽta fodiendo coneris extrahere: nã vera Mumia potest quicquid est naturæ contrariũ elicere, tũ quę semifissurę sunt, natura per se curat. Hac te cura non obruas nec oneres, quòd multi perdãtur ad hũc modum chirurgorum imperita sapiẽtia, retardenturq́; naturales vires, eo quòd varijs vti subtilitatibus artibusq́; velint, & naturam suis insanis capitibus, quâm per seipsam existat reddere meliorem, quò nedum sanitatem, sed membrum etiam & vitam auferunt. Notandũ insuper plurimos iactabundos & gloriosos, breui tempore fracturas herbis aut radicibus curare posse capitibus suis persuadere subtilibus, quod omne ridiculum, vt ludus puerorum est. Membrum siquidem vbi rectè probèq́; rursus coniunctũ, suis aptis ad hoc instrumentis fuerit, ac in tẽperatura sua conseruatum, per Mumiam propriã citiùs multò curatur, quâm herbis omnibus fieri queat.

De cura fractutarum ossium.
Caput IX.

PRincipiò fracturas ossiũ vt cures, animaduerte cõcauis vt instrumẽtis mẽbra cõcludens erigas vt suprà de vulneribus diximus, vtque ab anteriore posterioreque partibus & quaquauersum liberè possis accedere tãgereque. Postmodũ vulneralibus ligato medicamẽtis: etsi prõptus in eorum vsu fueris, hoc scito, quemlibet nẽpe viscũ nigræ consolidæ, serpentinæ, & Aristolochiæ rotundæ rupturas optimè curare, manè vesperique superligatum nõ vsque adeo strictè, singulis vicibus iterũ appertis ligaculis recentẽ & calidũ appositũ. Nã alia sanè medicamenta, quę per sparadrab, rotularia ligacula vel alijs pãnis fiũt, merè futilia sunt, & mẽbri magis ad perditionẽ quàm subleuationẽ faciẽtia. Quod verò si curetur sub istis ligationibus, laudet æger propriã naturã, & sanã, quę veneno sui medici resistere valuit. Sic etiã ligationib[9] tertio quouis die tãtùm factis itẽ suffulcionibus, cõpressionibus nimijs, ac similib[9] vanis operationibus accidentiũ excitãtur cẽtenaria. Verùm etsi vulnera forẽt, è quibus ossa prominerent, erige prout supra dictum est, ac ad vulnerum cura modum.

De dislocatione iuncturarum.

Caput X.

Dolor qui dislocatis iuncturis inest, non aliunde prouenit, quàm ex liquore qui extra ſuam Anatomiam exceſsit, & ex acetoſitate hac mēbri dolores oriuntur. Nam liquores iuncturarū vbi corrūpuntur, in incēdium tranſeunt. Pariter Anatomia corporis pati minimè poteſt, abſq; dolore, membrorū dislocationes, aut læſiones fieri, quòd in ſua ſanitate rectam diſpoſitionem capiat: eiusq; natura talis eſt, vt prout concatenata, neruis, arterijs, venis, &c. iuxta hūc ordinē fore manereq; velit, ac debet, à quo ſi perturbetur, dolorē cōcipit illi ſimilē qui fit ex vulnere, fodicatione, vel ruptura, &c.

Quare iuncturarū dolores optimè cōſiderandæ ſunt, quòd nonnullæ proueniant ex acetoſitate, ſicuti prius dictū eſt aliquæ ex dislocationib. Anatomiæ: quędam ex veteri creſcentia: reliquæ ex Synoniæ corruptione. Ex quibus omnibus tumores membrorum oriri poſſunt, aridurę poſtmodū & contracturę, &c. tum etiam internum accidens ex Anatomiæ corruptione. Conſiderandum etiam in iſtis

iſtis

istis iuncturas peculiariter virib. esse dotatas magis quàm fistulę, carnes aut venę sint, maximasq; vires hominis, in veteri crescẽtia, neruis, & arterijs existere. Quare dolor maximus oritur, in huiusmodi iuncturis, pręsertim vbi Synonia neruiq; simul cõcurrunt, in quibus vires omnes consistunt. Spasmi similiumq; morborũ occasio est, fluxus mineralis ex arsenico, natura cuius & conditio est excitare tumores & calores: in istis etiam suas vires exercet.

Particularia quædam ad curas istas necessaria primò scire vos decet, vt in dislocatis huiusmodi iuncturis, istas non fore prius medicandas, quàm suis restitutæ locis fuerint, eoq; redierint vnde exiuerant: quod quidem scriptu possibile non est, hoc solùm scribi potest quod sequitur.

Quicunque iuncturas optimè suo restituere loco scire cupit, â carnificibus id ipsum addiscat: etsi tormentaria membrorum distractio per carnifices, & iuncturarum dislocatio differant eò quod illud tardius fiat, istud verò momentaneè.

Sæpius euenire solet, vt per tormentarias istas iuncturarũ dislocationes, podagrici fluxus adimantur, & aliquando brachiorum contracturæ. Scito quoque iuncturarum suo loco restitutiones, manu solùm & oculis addisci posse, quòd in vsu maximo, & in promptitudine consistant.

Contingit etiam sæpe, dislocationes ab imperitis chirurgis deprauatas, per se ipsas ita sanari vt concrescant, & â patientibus nõ existimentur amplius. Item vt liquores illi cessent, ac ita postmodum in suum locum redeant.

Item sæpius euenire solet, vt iuncturis non dislocatis, vetus crescentia, neruiq; similes dolores concipiant, vt è suo loco fore putentur: & vt Synonia quandoq; discedat, & membrum contractum fiat non aliàs, ac si dislocatum esset. Est igitur quòd chirurgus hæc signa probè cognoscat, ne quando iuncturas præsumat restituere, quæ minimè dislocatæ sunt, & hac via dislocet eas, quod sæpe contingit vt posteriora peiora fiant prioribus.

De cu-

De cura dislocationum.
Caput XI.

SVo primùm loco membrum disloca tum restituito, post camomillę succo vel agrimoniæ ligato. Si tamen infrigidata iunctura sit, oleo ex floribus herbæ flammæ cœli dictæ, mixtæ cũ petroleo, cùmq; maturuerit, in locum restitue. Animaduertas etiam ne facilè terrearis reponendum inter aut extrahendũ: nam sæpe contingere solet, vt dolores huiuscemodi non transeant absq; punctionibus, quòd iunctura contorta sit. Quæ verò subductæ sunt, curantur taxo laterino Et si dislocatæ non fuerint, visco de consolida sedabis dolorem atq; morbum.

De his quæ vulneribus contingere possunt accidentibus.
Caqut XII.

ACcidentium origo, contrarietatis & irritationis vulnerum, qua Mumiam superant ac vincunt, & accedens malitia, naturæ honitatem expellit ab externa essentia est: quod adhunc mo

dum intelliges. Duo contraria non possunt in vno consistere, quare semper vnũ ab altero diuisum esse debet. In exemplũ Quicquid extra sphærã est ignis elementi, reluctatur intrinseco: tum quod in ea conclusum est intus, mundusq; peculiaris existit, cõtrà nititur externo resistere: quod quidẽ homo facit, cùm sphæra minor existat. Et non secus ac elementa simul in vno cortice sunt cõclusa, pariter & homo. Si cortex elemẽtalis aut eorum testa frangeretur, contrarium intraret ad eorum corruptionẽ. Similiter vbi hominis testa, pellis eius nempe, vulnere frangitur externum accedẽs exterioris sphęræ, iam in illum introducit accidẽs, quod non vulneris loco habendum est, sed vt infirmitas & morbus.

Quînam huiusmodi contrarietas accidat corpori sic intelliges. Externa mineralia cum internis minimè conueniunt, quò fit vt Mercurius externus internum arripiat, & realgar internum externo resistat, & anachtron ambo sibi mutuò cõtraria sint. Hoc omne producit impressio recedens ab elementis, quæ suam operationẽ perficere nullo modo potuisset.

ſet, niſi corpus fuiſſet apertũ: iam vnum cum altero pugnat, &c. Statim atq; ligamina mineralibus iſtis infecta ſunt, ſequitur inde ſpaſmus, tetanus, incuruatio & ſynthena. Quum tamen ipſa caro fuerit ab externis infecta, ſequetur tumor & inflatio, ſimiliter opilatio, calor & ſtupefactio. Sic de cæteris partib. corporis, quæque iuxta ſuam eſſentiã, peculiare ſuum accidens ex infectis venis recipit: vnde membro pũctiones intrinſecus, & poſtmodum apoſtemata ſequuntur, & alia quàm plurima.

Notandum igitur accidens omne ſolùm ex contrarietatibus duarum crearurarum procedere, quum Anatomiæ duę ſimul concurrunt, & vnam altera concludit. His omnibus chirurgus præuenire debet, eo ſcilicet, vt naturam in Mumia ſua conſeruet per temperaturam: ſic fiet, vt nihil horum incurrat. Si tamen id ab ipſo vel ab alio prius neglectum fuerit, accidens quoduis in ſui membri temperaturam adduci debet. Vt ſi veniant ſynthenæ, ligamenta ſolùm & arteriæ curanda ſumãtur: ſi ex inflatione periculi quid inſtet, vt partes carneæ tantùm, ſic de reli-

quis

quis membris. Ex istorum namque negle-
ctu, quinquaginta vel sexaginta plus mi
nus accidentia possunt erũpere, semper
vnum ex alio succedere. Vt inflatio vi-
ginti potest accidentia producere, toti-
dem & spasmus. Quapropter in vanum
ambas hoc libello non est quòd putetur
Anatomias ob oculos posuisse me, quæ
per vnius testæ fractionem sese mutuò
contingunt.

Ad hæc modo sequitur, qua via simi-
lia refelli queant accidẽtia, non solùm ea
quæ sunt præ manibus, verùm etiam illa
quæ ex eis oriri possent, vt ventris oppi
latio, necnon vrinæ, Chronicus morbus
vt Hemoptoica, morbus caducus, para-
lysis, cæcitas visus, ac aliæ similes infirmi
tates, quæ gignuntur ex prædictis acci-
dentibus. Omnes concludi sub eo medi-
camento necessum est, vt Anatomiæ se-
parentur, & interna superet ac vincat ex-
ternã, ordine qui sequitur, & regulis vna
post aliam infrà positis.

Accidentia per imperitiã chirurgorum
occurrentia plus minus sex & viginti re-
periũtur. Vt sunt vulnerum paroxismus,
ardor stupefactio, tumor vel saccus, ver-
mes

mes putredo, foraminatio, fœtor, ignis persicus vel pruina, cancer, consumptio membri vel aridura, tremor, contractura cõtractio contorsio, spasmus, tetanus, fistula, gluten albũ vel Synonia, sanguinis eruptio, caro putrida, tubercula, verrucę, fungus fistula pustulosa, oppilatio, Hæmoptoica, &c. quę omnia proueniũt ex incuria chirurgorũ vel imperitia: hoc loco solùm adscripta, vt cùm vel priusquã acciderint eis præueniatur, aut præsentia iam amoueri queant, non quòd natura per seiipsam huiusmodi morborum sit causa.

Definitiones accidentium.

1 Vulnerum Paroxismus est, cùm primò calescunt admodum, inde post in frigus incidunt, febrium instar, & hoc alternis diebus vel horis.

2 Ardor eorum est, vbi calor oritur in vulnere, qui per totum corpus extenditur: postmodum cessat, ac determinato suo tempore deinceps redit, estq́ pręter omne frigus.

3 Stupefactio dicitur, quando vulnus dormire videtur, ac si formicæ discurrerent in ea.

4. Tumor vel ſaccus eſt, quãdo vulnus cum calore tumefit, & vbi digito huiuſmodi tumor comprimitur, foſſam admittit remanentem, vt hernia aquoſa. Tumores alij verò non ſunt accidentia.
5. Vermes dicuntur, cùm in vulnere naſcuntur vermes incuria chirurgi vel imperitia, qui tale medicamentum adhibet vt ſimul vnà cum vulnere putreſcat, indeq́ vermes generentur.
6. Putreſcentia dicitur, vbi vulnus putrefit & curam non admittit amplius.
7. Foraminatio quidem eſt, cùm vulnus æquo ſerius curatur, aut retardatur à ſanatione, fluxus introducitur, inde foramen vnum fit.
8. Fœtor eſt, quum vulnus ſiue ſanetur aut non fœtorem concipit, indicium eſt praui medicamenti, calidæqúe naturæ.
9. Ignis Perſicus vel pruina dicitur, vbi vulnus ſub finẽ calore tumeſceret, glaucum & fuſcum, poſtea nigrum, colores conciperet: poſtremò hoc membrum incenderetur.
10. Cancer eſt, quando vulnera calorem concipiunt, & cum eo ſimul fluxum, qui

iuxta vulnus foramina produceret, ac circum illud exederet.

11 Consumptio membri vel aridura dicitur, quum vulnera perperã curata sunt vt liquores per suos meatus transire nequeunt, eos tunc absumit natura, quo fit vt arescant membra.

12 Tremor est, vbi membrum vnà cum vulnere tremit, etiam post sanationem quiescere nunquam potest.

13 Contractura dicitur, quoties membrum impotens factum est, ac debilius quàm vt aliquid eleuare vel tenere valeat.

14 Contractio dicitur, quoties membrum erectum aut curuum remanet, vt incuruari vel erigi non possit amplius, iuxta sui veram conditionem.

15 Contorsio dicitur, quando membra simul in ipsis neruis cum tremore contorquentur, & incuruantur: itẽ os & oculi deformiter inuertuntur, atq; torquentur.

16.17 Spasmus & Tetamus duæ conuulsiones vulnerum existunt, & quandoq; membrorum simul.

18 Fistula dicitur, vbi vulnus cõcluditur

ſuperiùs, excepto foramine paruo, ſed inferiùs omnino prauum exiſtit.
19 Glutẽ album aut Synomia dicitur, quãdo clarum neruorũ effluit, viſcoſum vt concuſſum albumen oui.
20 Sanguinis emiſsio dicitur, quũ vulnera ſub medicamento vice qualibet emittunt ſanguinem, & nonnihil ſudoris.
21 Caro ſuperflua dicitur, ea quæ creſcit in vulneribus præter neceſsitatem putrida.
22 Tubercula vel verrucæ dicuntur, quoties in vulneribus illa copioſè naſcũtur iſtis etiam vnà cum illis ſanationẽ admittentibus.
23 Fũgus dicitur, quum poſt vulneris ſanationẽ, enaſcuntur verrucæ quædam, & ex eis deinceps tumor in quantitatem duarum, trium aut quatuor librarum excreſcens, ac adhærens non ſecus ac arbori fungus: fœtet, ac foraminibus ſcatet.
24 Fiſtula puſtuloſa dicitur ac fit, vbi vulnus repentè nimiùm concluditur, priùſquam fundamentum firmum poſuerit, & ita poſtmodum putreſcit.
25 Oppilatio quidem fit ex debilitate naturæ, propter nimiam ſanguinis emiſſionem,

sionem, vt æger ventris beneficium habere non posit, nec vrinæ.
26 Hæmoptoica sanguinisq; sputatio procedit ex sanguine congelato, qui retentus fuisset intrinsecus, & ab exordio purgatus non foret: ex ore suum emunctorium quærit.

De cautionibus aut præuentionibus, & curis dictorum accidentium.
Cap. XIII.

SI vulneribus Paroxismus, Ardor, aut Stupefactio fortasis incidissent, cura talis esto.

Recipe Calamaris,
Litargyrij,
Minij, ana lib. ß.
Tutiæ ℥ ij.
Ceræ,
Olei mirtillorum, ana ℥ ix. Cocta simul in cerotum omnia, superpositaq;, &c. Similiter oleum camphoræ vulnerib. illitum mox adimit. Et vncia ß. Mitridaticæ conseruæ pota hoc ipsum efficit.

Pro tumoribus.

Accipe Nasturtij aquatici,
Nenupharis ana quod sufficere videbitur, & coque simul in aceto rosaceo, calida superpone.

Aliud remedium.

Accipe de furnis argillam adustam & in aceto coctam etiam superpone.

Aliud.

Accipe melones, quos in aceto coctos etiam superpone. Ictis spongia hoc modo cocta, superpositaq́; id ipsum præstat

Ad vermes, putrescentiam, foraminationem & fœtorem.

Accipe Mellis, lib. ß.
Aloepatici, ℥ i.
Succi chelidoniæ, ℥ vi.
Salis communis, ℥ ß. Omnib. mixtis & calidis lauetur: hęc lotura vermes ac alia quæ suprà dicta sunt accidẽtia pellit.

Aliud remedium.

Accipe Consolidæ aureæ,
Consolidæ rubeæ, ana manipulum vnum.
Mellis cocti despumati, lib. ij.
Salis gemmæ, ℥ ij.
Vini lib. i. ß. simul in loturam coquantur eaq́; lauentur.

Ad

Ad ignem Persicum & Cancerem.

Accipe vitrioli, ℥ 1.

Amborũ gummi minorũ ana ℥ ij.

Ocræ, ℥ ſs.

Vini & aceti ana lib. 1. cocta calidaq́; ſuperligentur.

Aliud.

Accipe Litargyrij, lib. 1.

Aluminis lib. ſs.

Salis, ℥ ij.

Thuris, ℥ iiij.

Gummi Romani, ℥ v.

Vini, Aquæ & aceti, ana lib. 1. Coquantur ad quartam horæ partem, & calida ſuperponito. Item ſanguis deſtillatus, & ſuperpoſitus aufert accidentia dicta.

Ad membrorum conſumptionem, vel aritudam, tremorem, contracturam, & contractionem.

Accipe Galbani, lib. 1.

Terebinthinæ, lib. iij.

Olei laurini,

Olei oliuarum ana ℥ iij. fiat oleũ quo manè veſperiq́; poteris vti.

Aliud.

Accipe vulpis adipis, & Tayi ana lib. ſs.

Mumiæ de medullis ℥ iij. Fiat vnguentum, quo manè & vesperi damna hæc inungantur, & illis medetur optimè.

Ad contorsionem, Spasmum & Tetanum.

Accipe Sandali maris, ℥ 1.

Amigdalarum leporum, ℥ ss. Fiat puluis, de quo detur ʒ 1. cum aqua Basiliconis potanda. Si post primum haustum redire vellent, adhibe secundum. Ad collum suspendes ægro, & in manum dabis donec optimè caleat.

Ad fistulas.

Accipe Emplastri de Mumia ℥ ij.

Visci de botin, ℥ ss.

Consolidæ rubeæ liquorum drachmam 1. Fiat emplastrum quod superpositum immotum ad sex dies maneat. Postmodum innouabis, & æquè diu relinques.

Aliud.

Accipe Aquæ Galitheni, ℥ iiij.

Olei vitellornm ouorum, ℥ 1.

Mumiæ liquorum, ℥ vi. Fiat oleũ quo madidi panni superponantur.

Ad Gluten album vel synoniam, sanguinis emißionem & carnem superfluam.

Accipe Ceroti de Mumia, ℥ iiij.

Olet

Olei de ſpica, drachmam vnam.
Teſticuli,
Toſti, ana drachmas iij. Ex omnibus fiat emplaſtrum.

Ad Tubercula verrucas, &c.

Accipe oleum ardens, quo locum ſingulis diebus quater inunge: hoc aufert omnia quæq; ſimilia naſcũtur in vulneribus.

Ad fungum.

Accipe Filum arſenicale, quo fungũ abſcindes. Poſtmodũ ſiſte ſanguinem, & oleo ardente perũge. Conſumentur hoc oleo verrucæ fungiq; omnes ac rami vel radices è quibus naſcuntur. Et poſt conſumptionẽ cura ſanaq; poros emplaſtro de Mumia. Verùm vbi ſanguis nimiùm abundè proflueret, laxa venã retrò fungum, & refrigera prout ſuprà de ſanguinis repreſsione dictum.

Ad Puſtuloſam fiſtulam.

Acipe liquorum carabis,
Aſpalti,
Armoniaci ana ℥ ſs.
Ceroti de Mumia ℥ iij. Miſce ſimul in emplaſtrum, & applicato. Si valde putridum inferius fuerit vulnus, aperi facq; latius orificiũ eius, at vbi nõ, à fundamen-

damento sanatur optimè.

Ad Oppillationem.

Quilibet vulneratus & oppillatus Serapino purgari debet, aut per Mumiam vltramarinam, iuxta suum podus in potionibus vulnerariis administratam. Et vltra dictarum potionum vsum per se, cessandum non est à dictis purgationibus. Nam istæ longè præstantiores existunt omnibus laxatiuis, eò quod absque damno transeant.

Ad sputationem sanguinis, quam Hæmoptoicam vocant.

Accipe ℞ eubarbari,
Liquorum de lacca, ana ℥ i.
Mumiæ ℥ ii.
Huius drachmam i. administrabis potu, quàm diu sanguinem expuerit. Et si forte superari nollet, addes Mumiæ syluestris tertiam partem, & eius tum drachmã semis tantùm administrabis.

Et quãuis occurrant accidentia longè plura his quæ dicta sunt indies & noua. Singula scribere foret impossibile. Quapropter ex prædictis, quod fore cõmodum & vtile per experientiam & industriam tuo putabis vsui, selige.

Est quòd etiam plera fore sciasi pręcepta, quæ cuiq; scriptu necessaria forent accidenti. Verùm quod fundamentum eorum antea demonstratum sit, si fortè quid communioribus chiruogis grauius quàm intelligere valeant, erit, aut videbitur; in exemplum assumant à fabro recēs artem addiscente, qui singulos ictus peculiariter discere, quodlibet ferrū & carbonum species omnes cognoscere cogitur: quo fit vt peregrinari, seq; ad eos qui norunt cōferre debeat. Itidem chirurgetu putato, non dormiendū inter hęc tam ardua sint opera labore sine tibi, tum pręter vsum acquirenda. Vt hactenus communioribus mos fuit chirurgis, qui crediderunt, puluinaribus insidendo, mollioribusq; decumbendo suis speculationibus omnia perscrutari se posse. At ego certò vobis assero, licet in diem vsq; iudicij speculemini, si non vidēdo & exercēdo sedulò didiceritis omnes, vestrûm nemo pendet obulum, nec valet.

De morborum origine vulnera subsequentium.

Caput XIIII.

IN his animaduertito, sæpius continge re, vt in deprauata vulnera, cõtra naturæ cursum tam inscitè curata, mors dominium acquirat, per insitos mortales in corpora morbos: vt in capitis vulneribus, aut cùm venę capitales alijs aperiuntur membris. Euenire sæpe solet etiã, vti mineralis Anatomia docet, ex huiusmodi vulneribus morbũ lethargicum succedere, caducum, phrenesim, atq; maniam nec non accidẽtia plurima contra visum, & auditum, item vertiginem, linguæ gustus amissionem, & quandoq; narium odoratum, ac alios huiuscemodi morbos, antea non cõsuetos, at postmodum violenter apparẽtes: & in senio potissimùm perceptos: qui quidem omnes per Mumiæ medicamentum auerti possunt.

Non est igitur, quòd ægrè Doctores ferant, si in sua placita quandoq; loquar ea, quæ sibimet ipsis ad reprehensionem attribuunt. Quum huiusmodi volunt infirmitates adscrihere naturæ, tanquam ipsa præter vulnera foret earum occasio, quod quidem erroneũ est. Nam idipsum Anatomia docet apertè, per externa similes morbos in ipsam introduci naturam,

& violenter id fieri. Sanè si melius considerarent, quînam suas Mars impreßiones inuehit, sanius de his rebus iudicarent. Quandoquidem vbi suam ille malitiam adimplere cupit, impreßio gladius eius existit. Videte quæ somnia vestra, quamq́ nigriora sint carbonibus. Quod uis à natura productum, ac vitam habēs, per Martem læsum, tempestatis generationem recipere debet. Vos vtiq́ naturam vituperare nulla via debetis, at medicum potius inscium, & externum acci dens, ac perditionem ægroti.

Nec etiam barbitonsores, rudesúe medicos vel chirurgos ægrè ferre decet, q̊d Mumiam extollam contra suam imperitiam, artis ac fundamenti veri prorsus ignorantiam. Hoc enim fundamentum existimo verum, & maximam artem, vulnera sanare nedum, verùm etiam ita curare sanareq́ vt accidentia nulla postmodum expectanda sint. Vulnerum sanatio canibus agnata est, vt interim de hominibus taceam. At prædictis morbis & accidentibus præcauere præuenireq́, nō est agnatæ conditioni tribuendum. Quò fit vt eos existimare chirurgos minimè va-

leam, qui ſanare vulnera norũt: ſed illi veri chirurgi meritò vocandi ſunt, qui ſanare ſimul & alia damna diuertere poſſunt. Sartori chirurgus minimè comparari poteſt, qui ſuturæ ſuæ nullam certitudinem habet, quũ diſiungetur, aliam, quàm donec filum manſerit integrum: tantiſper & non diutius pollicetur, eiusq́ certus fore poteſt. Si medicina chirurgiaq́ tale foret veteramentarium opus fruſticulatum, & veterum calceorum emendationi ſimile: quemq́ malè habere poſſet, quòd cõtra vos tam auidè ſcripſerim ac ſcribam: prout in chirurgia veſtra hactenus exiſtimaſtis.

Et quòd adhuc ob accidentia quorũ ſoli vos eſtis occaſio, culpari nolitis, peſſimum indicium, & nullius cauſa boni. Si vos Anatomiæ verè periti foretis, experiremini fodicata, iaculata vel alia, vt pulmonis vulnera, medicamentis alijs quàm alia vulnera prorſus indigere. Nõ quòd Mumiam hac de cauſa mutem, aut inualidam exiſtimem, ſed vt Aſtmaticis & ſpiroſis anhelitibus, tuſsi, ſputationi ſanguinis, aut hæmoptoicæ, pectorisq́ reſtrictioni, quæ in mortem vſq́ manere

ſolent,

solent, præueniatur; sic etiam quod epati spleni, renibus, &c. potest accidere, præcaueatur, siue sint apostemata, putrescentiæ, opilationes, & similia.

Exterioribus membris etiam corporis tremores indies occurrunt, in spasmũ incidentiæ faciles, consumptiones aut aridurae, necnon contracturæ. Similiter intestinis à suo naturali dimotis ordine, variæ cholicæ, lacerationes, & contorsiones oriuntur. Adhuc existimatis omnes de hac medicina minime fore loquẽdum, vobisq; fas & nefas in ius optimum esse prosus relinquendum, eadẽ causa quòd medicum nomẽ apud vos existat, aliud verò nihil. Si culinis vestris per solum nomen satis foret, pessime quidem ederet illi, qui ex eis aluntur. Videte iam quid nomen sit, & quid ars, super quam illud fundamentum esse debet.

Sæpius etiam euenire solet, vt ex huiusmodi negligentia, vel imperitia potiùs febrium variæ species enascantur, item hydropisis, Paralysis, Ictericia, similesq; morbi, sæpe talis etiam qui per annos aliquot latet, postmodũ erumpit nõ sine miseria maxima. Cùm tamẽ præ ma-

nibus fuerint vt indies accidere solet, in medicinam latius arripiendum, vt huiusſcemodi morbi, qui peculiarem Theoricam & Practicam habent, curari queant: & qua via fieri debeat, sequentibus iam paragraphis habetur.

De curis prædictorum & præuentionibus.
Caput XV.

SCitote primùm quod ad capitis medicamentum in his attinet, vt quum Lethargicus ad Paralysim accederet in veræ Paralysis curam non cadere, prout cura cõtinet in vulnerationibus & incisionibus, per quas Paralysis cura fit integra. Plurimi namq; morbi reperiuntur, qui per vulnera tolluntur, omnes illi nempe, qui ex vulneribus occurrunt, vti Lethargicus & Paralyticus, qui ex vulnerũ accidentibus proueniunt. Econtrà præter accidentia hæc, illos curant vulnera. In Ictericia similiter, quæ curam ex vulneribus recipit, & sano per vulnus aduenit: sic & caducus per vulnera cessat, per quę potest etiam accidere, Non aliàs de Hydropisi

dropysi nec non alijs morbis corporis euenit. Quapropter hoc loco Medicina debet alia ratione quodammodo, quàm aliorum processus morborum habet, cōduci tractariq́;, non sub eisdem receptis poni, prout medici veteres scripserunt, & moderni per illos intelligunt. Fundamentum hoc est, vt vnicuiq́; medicamento vulnerum administrarij mumia debeat & per idipsum applicari. Vt in Galitheno vires curæ caduci delitescunt, verùm in isto non, nisi Galithenum ad mumiam & essentiam eius accesserit. Sic & Paralysis cura Balsamus est de Galbano: si tamē ex vulneribus orta mumiæ admisceri debet ille balsamus, vt is & mumia sint vnū. Pariter in Synthena, Sandalum maris ad mumiam accedere necessum est. In Spasmo ac Tetano, Mumia cnm Amigdalis vnum efficere debet. In pulmonis defectibus, Resinam terræ præparatam, cum ipsa mumia simul oportet administrari. Et in tremoribus manuū, lauendulæ cū mumia liquores.

Talis differentia, qualis de accidentibus antea diximus intelligenda est, excepta mumia tamen, cuiusq́; accidētis cu-

ræ ſanationiſq;. Sed quū accidens huiuſmodi corporalem in morbum tranſmutaretur, medicamentum de mumia (ſicuti meminimus) ad vſum aſſumendum erit. Non aliàs quàm de cura paragraphorum in morbis demonſtratū, in iſtis etiā intelligendum cum additione Mumiæ in ſubſtātiam vnam, iuxta proceſſum & ordinem, quem huiuſmodi morborum conditio requirit. Per compoſiti ſimilem in vnum concordantiam, iſti qui cauſantur, à vulneribus morbi tolluntur. Et niſi Mumia talis adfuerit, eo loci fruſtra curabitur.

Pati ſanè poſſem, chirurgos maiorem inter ſeſe diligentiam in ægros adhibere, ne ſimile quid occurreret. Verùm quòd vulnerati duobus aſsibus vix maiore pretio ſanari cupiant, non ita prorſus incuſare poſſum eos, vbi tale contigerit ęgris. Nam ob vilem eiuſmodi ſolutionem, medicina vi quadam fore meretrix cogitur & vnicuiq; ſubijci, qui præ nimia pigritia nō poteſt aliàs alere ſe. Quapropter eos non culpo multū à quib. id cōtingit, nam rarò vili pretio bonæ merces emūt. Nec iſta loquor, vt viles medentes redarguam, cùm

cùm pro tãtilla pecunia vix aliud nil prę ſtare poſſent, etſi ſcirent, Agere ſe fideliter etiã putant, interim & pauca merces hæc illis tota rariſsimè perſoluit. Quare melius igitur, aut altius quid addiſcerẽt?

De ſignis vulnerum, ad mortem vel ad vitæ retentionem indicia ferentibus.

Caput XVI.

Corporis humani cõditionem fundatiſsimè notã habere chirurgũ decet, quo loco morti magis aut minùs obnoxium exiſtat, ſi vulneretur ibidẽ. Hoc ipſum ab aliꝭs abundè ſatis antea ſcriptũ habeт, & optimè cognitũ, quôd cor cerebrũ, veſica, &c. quum vulnus recipiunt, ad mortẽ id fieri. Quînam tamẽ iſti ſcripſerint videamus: Aliàs nõ, quàm ſi hũc in modũ ſcripſiſſent vbi cuiquàm truncatum eſt caput, mortuus eſt. Hæc à me dicta ſunt, quòd mẽbra ſuperiùs allegata, & quæ notione cõmuni per ſe clara ſunt, libris non indigeant.

Quid verò ſcitu neceſſarium in his, & non ita communiter notum omnibus, & quæ mortem etiam inducant vulnera, quamquam dicta membra non attingãt, animaduertens diligenter notato.

Vulnera neruis plurimùm extẽsis, lacertis aut musculis illata sunt ad mortẽ. Vt quum viribus omnibus membrũ extenditur, eodemq; momẽto vulneratur. Artis digladiatoriæ potissimorum arcanorum vnum est, vt pugiles membris agiliter, & facilè præter violentiam agitatis aggrediantur.

Non aliàs fodicatio vel iaculatio quãtumuis exigua, contractionem huiusmodi vel spasmum in suris aut aliàs in carne cõtingens, mortem infert. Quapropter summa diligentia chirurgo sunt curanda potioribus & selectioribus medicamentis.

Similiter in hydropisi vulnera mortalia sunt. In quartana verò, & Paralisi, vitã retinere possunt.

Vbi cholera se receperit in arterias, tremorem & contorsionẽ excitarit, eoq; tempore læsæ fuerint partes illæ, mortẽ admittunt. Et vulnus omne quod in ebullitionẽ fuerit illatum. Itẽ omne quod venas temporũ pulsatiles & somniferas in paroxisiuo secuerit, aut attigerit, mortale iudicandum est.

Animaduertẽdum etiam ex medica-

mentis

mẽtis vulnera plærunq; reddi mortalia. potissimùm vbi calorem ex eis recipiũt, ac sub eis intumescũt, aut indormiscũt: ista signa sunt corporis ac vitæ perditionis. Item quum sæpiùs emittunt sanguinem, tremunt medicamẽto non cõualescunt, & postmodùm in paroxismum incidunt, ad mortem tendunt.

Etiam quum alij calores, & accidẽtia cõcurrunt alia, restrictio pectoris vel anhelitus, in vltimum signum cognoscẽda sunt. Signorum eiusmodi multa quidem existunt, satisq; nota, quare plurimis relictis, quæ magis notatu digna videbantur hoc loco posuimus. Quæ verò prædictis carent accidẽtibus & signis, curatu facilia sunt. Notandũ tamen quũ accidẽs aliquod in vulnus minimè periculosum inciderit, vt morbi qui dicti sunt inciperent oriri, si per se bonum existat, id est curatu facile, medicamentum etiam bonum fuerit: est quòd finis periculosus expectetur.

De signorum aut regiminis lociuè cuiusuis animaduersione, medico vel chirurgo perito minimè necessaria.

Caput XVII.

CVm ex regimine cibi & potus caro nascatur vel potiùs nutriatur, oritur quæstio si differētia sit, aut vnius cibi caro melior existat, quàm alteri⁹? vt vtrum pulli meliorem carnem efficiāt, vel capones suillis carnibus hoc loco sint salubriores? Meam percipite sententiam ad hunc modū. Principio non ignorandum omne quod editur à stomacho digeri naturaq; in vnū finem, etsi mille ciborum varietates vnica tamē omnes caro fiunt. Quare pullorum carnes talem carnem efficiunt qualem auenæ pultes. Quāuis obijceretur vnū habere nigriorē carnem altero, magis rubeam, &c. Hoc ipsum concernit generationem, & non ciborum digestionem.

Simile quid à fabris ferrarijs adduci potest, quorū quilibet peculiare ferrū equinū cudit, estq; vnū alteri quodq; simile: sic etiam quæ nigra caro natura fuerit, æquè sanabilis erit atq; alia quæuis. In eo tamē cōditiones carniū differūt, quòd si homo quid ederit, hoc ipsum caro fit hominis: & si porcus comederit porcina caro futurū est: si canis, canîna. Cùm igitur caro naturā imitetᷓ & in eā transmutetur, quid

quid refert quodcũq; comederit æger?

Cõtra si quis obijciat, ab accidẽtibus quę ex cibo prouenire credat, vt in febricitãtibus & loquatur, statim atq; porcinas carnes edit, in febrẽ incidit, aut quoties piscibus vescitur malè mox habet. Nõ est quòd ægrotationes eiusmodi carni vel piscibus adscribas, at potiùs imbecillitati malæque stomachi dispositioni, qui non semper omne quod inijcitur ei pati potest. Quare hac ratione sese defendit, ac ob eius irritationẽ corpus vnà cũ eo simul abhorret. Nã hominis vulnerati plurimùm & exanguis ventriculus nihil appetit. Si tamẽ quid administrandũ sit, hoc ipsum tale fore necessũ est, vt maximè debilis æger non abhorreat: vt offæ quędã aqua butyro pauco vel pinguedine modica madẽtes, aut vino: postmodũ iure gallinaceo, deinceps bubulo, vel ex bouinis carnibus, & postremò si fuerit opus ex suillis: vno sic post aliud administrato, quoad potẽtior fiat. Vbi iã instauratus fuerit ex seipso natura sic adiuuãte, non est quod respectũ vulneris habeas, at exhibe quicquid ferræ stomachus valuerit.

Optimo possũ igitur iure dicere, vulnerũ nõ habẽdum esse respectum, at stomachi per se ipsum, ne desturbetur aut destruatur, vulneribus nãq; hac via subueniri meliùs potest. Quapropter accidentia vulneribus antedictis adscribito causis, & nõ cibis. Nã eo loci caro quę fit ex oleribus, gallinis, auibus, aut botulis, talis est, qualẽ natura fore cupit. Hoc tamen obseruare bene poteris, vt cibos tales atq; potus administres, qui sanguinis & carnis plurimùm efficiut, vt eis naturæ citiùs ac meliùs subuentum sit. Quod ad carnium salubriorẽ esum, atq; potuũ excellentiã attinet hoc scito. Credis suillas carnes bubulis insalubriores: eadem est ac leporum ad vulpidm carnes comparatio. Qua ratione chirurgus poterit gustare, porcorum superfluam pinguedinem, & quantò pondere bubulam excedat? Sane si talis humiditas in porcinis carnibus non existeret, eas vt salubérrimas administrares, ęquè ac perdicinas. Quod scire de suillis carnibus voles: ipsę quasdam in sua pinguedine proprietates habent, quæ stomacho quodammodo contrariæ sunt eorum qui cibum huiusmodi

iusmodi non appetunt. Quamobrē stomacho nihil aliud huius imputandū venit quam ob appetitus defectū & abhorrescentiā quādam, vel alicuius cibi nauseam, & non propter insalubritatem, vel ciborū noxam.

In vino quidē obseruabis, id sano homini largiùs sumptū nocere posse, quantò magis ægro. Si capiti sano, quātò magis noxium erit vulnerato. Contra considerato virium nihil aquā sano tribuere multò minùs infirmo. Qua de causa medium seruabis vtrinq; iuxta conditiones infirmorum.

Signorum & locorum nullam rationem etiam habebis, vti de cibis antea dictum. In exemplum. Vbi conflictus millium viginti contingit, fieri minimè potest quin mille vulnerentur eodē mēbro in quo signum idem exstiterit eo tempore ac loco. Quid inde? Mille contra vulnerantur alio loco, qui dolores acerbiores patiunt, moriūturq; magis aliis. Quæ tandē huius occasio, præter quàm de locis corporis, habitu, medicamētisq; prauis demonstratum fuit?

Quisnā istis phlebotomiarū determi-

natã horã prẹscribit? quis frigidũ aut calidũ administrat? vel condimenta more Monspclianorum? certè nemo. Accidere solet, vt qui suillis & vitulinis carnibus, itẽ ceruisia vinoq; repletus existat, & vulneratus capite per quã optimè sanetur, quia peritũ habet medicum. Alius vacuus atq; ieiunus in tibia vulnus accipiens moritur, cuius rei causæ declaratæ superiùs extiterunt. Signa, regimina, loci regionum corporisq; pastes hactenus imperitorum excusationes medicorum fuerunt. Si hæc vt vultis contraria forent infirmis, ex mille vix duo sanarentur. Istę sunt vestræ conditiones, vt iam de sereno cœruleoque cœlo fabulemini, deque rebus altißimis duntaxat & remotißimis. Nunc in cœlo hoc habetur, iam ab Occidente procedit illud, tum demum Luna furnariæ furcæ vel rutabuli formã habet, postmodum Septentrionalis vẽtus afflat (de longinquis tantùm) quæ in abietibus & in patibulis sunt, ac omnia prorsus impediunt, imò quæ in Hispania septẽq; Selandiæ montibus existunt, vnde longinqui venti prorũpunt: postremò de magnete cõparationes adferunt.

O cæci

O cæci vos medici, quod in homine vobiscꝫ præ manibus exiſtit, ſi cõſpiceritis aut videritis, & quid in medicina, his veſtris peregrinationibus ore factis omnino relictis, cùm eò minimè peruenire poſsitis nec ad locos pertingere quos inculpatis: in medicina perciperetis omnia conſiſtere.

De fundamẽto quodam aduſtionũ & gelu.

Caput XVIII.

QVa ratione ſuas in corpus imprimat proprietates aduſtio notãdũ venit, quocunqꝫ modo fiat: vtpote caſum aduſtionis vel accidẽs calorem nõ exiſtere, ſed ſubtilium ſpirituũ aſperitas vel acuitas potiùs corpus deſtruit.

Sal iterũ accenſum igneſcit prorſum, & omne quod ab igne hoc damnum fit, nitrum efficit, & non eſſentiæ cõplexio. Sulphur etiam accenſum, aliã ſubſtantiã ad ſe recipit, eſt nihilominus ſulphur hoc ipſum. Quod autem abſumit iſtud, eſt in eo, per accenſionẽ tamen excitatũ. Nõ aliàs de aduſtionibus. Quũ ignis corpus aliquod arripit, aduritque, non externus

ignis hoc efficit, quod damnum existit. Verùm accenditur corpus, & quicquid inde sequitur damni, solùm ex eo quod accensum est procedit, ac in accensionẽ incidit. Vt lignum carbo per seipsum fit. Nam sulphur corporis, quamuis ipsum non exhibeat flammã ob fixam eius con conditionem, accenditur vriturq; tamẽ, estq; fixus ignis, & eò per externum adducitur, cui tantisper tantumq́ue resistit, quantisper & quantùm adfuerit ignis.

Quamobrem in cura sulphur accensum arripi necessum est corporis, cùm in eo sanatio consistat. Item vbicunq; sanatio, vel vnde surgit eius origo, materia pariter & morbi subiectum existtt. Et omnia quæ huic adhibenda sunt medicamenta, solùm ad superandũ sulphur corporis ordinari debent.

Adustionis differẽtia duplex: vna per flammam quæ molitur consumptionem altera quæ fit bullientibus. Flamma fit siue lignorum, puluerum, resinarum, aut pinguedinum: Bullitionibus, vt calidorum oleorũ, aquarum bullientiũ, &c. Prę terea reperit̃ alia naturã habẽs vtriusq;, vt ea quæ fit liquefactis metallis, & similib.

Ad

Ad hæc animaduertendum, vtrum ex substantia quicquam adhæreat, aut non, vt ex puluere quod sulphur & salnitrum post se vel sui consumptionem accensione factam reliquam adhuc pinguedinē relinquāt. Similiter oleū peculiare suum residuum, aliud metallum, aliud resina, aliud aqua, quodq; propriū habet, cognitu necessarium: non propter sanationem sed extremos dolores quos inferūt huiusmodi reliquiæ.

Salis nitri, sulphuris, & resinarum spirituum acuitas peculiares dolores edit, nam ibidem est spiritus salis. Ex metallis etiam alios ac singulares, quòd eo loco sit Mercurius. Ex alijs adurētibus adhuc alios, quia sulphur ibidem est resolutum Huiusmodi sulphuris separationibus variantur in membro dolores, vti quibuslibet coloribus peculiariter aqua tingitur, iuxta suam conditiouem atq; naturam. Sed hæc omnia medicinam prorsus non concernunt. Nam prout aqua tingitur omni colore per viam vnicam, non aliàs hoc loco per medicinam vnicam fit alimentum. Et non secus ac aqua flammam & accensionem in corpore quouis extin

tinguit, medicamentum etiam aduſtionem pellit. Aduſtionum dolores accidẽtia ſunt, originem ex igne ducentia, poſtmodum ex aere quidem exteriore mineralem conditionem acquirentia. Notandum inſuper poſt veneni conceptionem iſtud per meatus & venas in primũ ſuum centrũ penetrare, quo mortem inducit.

Iam de Gelu ſciendum, vnumquodq; calidum, vbi frigore ſuperatũ, id eſt congelatum fuerit, poſtmodum in putrefactionem tranſire. Hac de cauſa lignum & lapides ex gelu nullam putrefactionẽ accipiunt.

Quæ prius bulliuit aqua, frigore ſuperatur in cõgelationem, immutatur, & ex ea fit alia quædam aqua, putrefactioni plurimùm obnoxia. Verùm ea quæ recens frigidaq; tranſit in congelationem, ita non corrumpitur, quia nunquam caluit. Sic de cæteris liquoribus intelligendum.

Quantò magis quod à natura calefit, putrefactionibus obnoxium exiſtit. Vt animal aut brutum congelatum, aliàs ac multò fœdius eius cadauer putrefactum olet, alio quod alia via quauis interijt.

Non

Non aliàs de homine quum sui corporis aliqua parte cõgelatur, accidit: quod naturalis calor qui fuit ablatus, in suum cadauer nunquam redit amplius.

Quum igitur membrum aliquod gelu prorsus rigidum fit, ab eo vita separatur, vt vbi tibia congelatur, vita moritur in ea, separariq́ necessũ est à viuo quod mortuum existit, à superiore parte genu videlicet. Ista cõgelatio priusquàm emoriatur membrum, eius est vehemens indormitio, postquã à vita sua decidit. Et non aliàs ac ignis membrum aliquod superat ac vincit, frigus idipsum etiam efficit. Item prout aqua feruens etiam ignis ingenti frigore congelãtur ac extinguũtur, non secus & naturalis color, quum arripitur ab illo. Extinguitur itaq́ primò calor, & postmodũ gelu vincitur. Nam atq́ membrum suo calore priuatum est, ei nunquam restitui potest. Cùm hoc incipit congelari, calor à carne primo recedit, ob suæ humiditatis congelationem, postmodum à neruis, & postremò quidem à medullis ossium. Quapropter euenire solet, vt caro frustatim decidat, alia non corrupta, quòd istam natura vehe-

menter defenderit. Quandoq; medullæ prorſum emoriuntur, vnde poſtmodum nulla ſanitas vera ſuccedere poteſt. Item ſæpe contingit etiam, vt gelu tam ſubtile ſit porosque penetret in medullas, quas congelat, illæſis alijs partibus: & nõnunquam inteſtina cæteris non tactis.

Ex huiuſcemodi congelationibus oriuntur varij morbi, permanẽtes in mortem vſq;, prout Hydropiſis, contracturę, mania, lepra, &c. iuxta membri cuiuſpiã arreptionẽ. In quibus chirurgum decet aliud quærere fundamentum, quo ſimilia curare valeat, & non vt veteres vnica lyra choream ducere ſemper vnam ipſos imitando. Congelationibus igitur iſtis dummodo membrum omnino rigidum non exiſtat, ſed in via, ſuccurendum eſt.

De curis amborum aduſtionis videlicet ac gelu, vel congelationis membrorum. Caput XIX.

CVram vtriuſq; ſcilicet aduſtionis & congelationis vno ſub medicamento concludam, quòd ambæ per cõſumptionem in putrefactionem tendũt.

Qua

Qua de causa per quàm vtilē Anatomia vtrinque fore certū est. Cōmunia, quę passim à vulgarib. & alijs medicis remedia ponunt, huc adducere nolo nec eorū vix meminisse, propter eorum vulgarem vsum absque vtilitate, vt sunt florum Tyliæ, Verbascique liquores, oleum lini, butyrū, & laridum calida liquefactaque, nec non alia plura. Similiter ea quæ ad congelationum vsurpata sunt remedia, magis quam ad remedinm, in deprauationem vtilia, quòd variorum accidentium productiua sint, in his quæ per alia facilè curari possent. Huius praui generis vnguenta sunt Agrippinum & de Terebinthina, tum ea quæ fiunt ex ouis, &c.

Cura quidem earum est, vt vnius Mumiæ per additionem conseruetur altera, nempe debilitata, hunc in modum qui sequitur.

Accipe Olei costi lib. j.

Seui hircini, lib. ss.

Ceræ, ℥ 9. Fiat vnguentum, quod singulis quaternis horis applicandū est, aut sæpius, quò locus melius humiditatem suam retinere valeat.

Aliud remedium.

Accipe Olei ex laganis auium ℥ 5.
Adipis cerui ℥ ij ß.
Ceræ.
Liquorum ex ouis, ana ℥ 4. Misce simul & vtere. Huiusmodi medicamentum ab initio curæ sufficiens est in finem usqꝫ, nec opus alio, quòd in eo Mumia constituta sit, qua quidem utraqꝫ frigoris congelatio tũ caloris adustio curatur.

Conclusio libri primi Bertheoneæ Chirurgiæqꝫ minoris

NOn dubito quin ante dictæ demõstrationes aliquibus et si nõ, æquo saltem breuiores fore videbuntur, illis puto qui horum antea nihil cognouerunt. Qui tamen aliquid in hac arte callet, ac medicus appellari si debeat, apertè satis intelliget omnia. Tum qui discere cupiuerit, ex istis fundamentì satis accipiet.

Secreta quædam hoc loco subticere volui, quæ plurimùm existimata sunt, ut in vulneribus capitis ac intestinorum & similibus quæ curæ periculosioris existunt, non ob ignorantiã, sed ex occasione qua-

ne quadam, ſcilicet, quòd medicinæ temerarij nebulones immiſcentur, qui ſeſe præter fundamentum intrudunt, ſiue docti vel indocti fuerint, & ægros æquæ temerè curandos audacterq; ſuſcipiunt, ac ſi plurimùm experti forêt: quo fit vt infirmos funditus perdant, & quandoq; ingulent. Vt iſtorũ capitibus phantaſias non adferam, quibus ex ſeipſis aliud perperam ſommiare poſſent, quôd me non intelligerent, captu ſuæ rationis, aut aliàs quàm ſcriberem, occaſionẽ dare nolo, qua latiùs ægri quàm ſint ab iſtis perderentur aut miſeriùs. Quandoquidem in vulneribus capitis quæ cerebrũ detegunt, vel inteſtinorum aut alui, quæ fiſſuram ſciſsionem truncationemq; haberent, quî per inſtrumenta curãdum ſit argenteas teſtas fiſtulaſuê, quibus tegi cerebrum aut, excrementorum ductus continuari debeat: Idipſum expertũ propriumq; requirit hominem, & non inſanum ſtolidumuê caput, vt illi qui ſeſe paſſim in medicinã per feneſtras & non per oſtium intrudũt, poſsident, & qui quodcumq; ſomniant, id ipſum etiam audent exequi. His igitur quæ ſcripſi feciſſe pro

hac parte de Mumia, tum excusasse me satis volo.

Finis primi libri de Mumia Bertheoneæ vel Chirurgiæ minoris.

ARGVMENTVM SECVNdi libri Bertheoneæ, Chirurgiæq; minoris D. Doctoris Theophrasti Paracelsi.

HOc secũdo libello tractabitur, quinam vlcus aut vulneris dãnum (vt vocant) omne, quod ad suam partem attinet, minera sit, & ex mineralibus profluat, & isto fundamento concludatur, vt salia sint vlcerum origines: quæ postmodum vti sese iuxta mineralium conditionem demonstrant, aliqua reperiũtur acuta, quædam acida, corrosiua nonnulla, & pleraque alia venena sunt: & quoties species salis, toties morbi species etiam habetur.

Tum quòd ex Iliadi natura conditio-

neque, morbi nonnulli præteriti, præsentes adhuc aliqui, noui quidam & recentes, & alij plurimi postmodum & in futurum emergent. Item qui mineralium externorum varietas ac multitudo, varietatem & multitudinem internorũ demonstrent, in consumptionem vsq; totius Iliadi demonstrabitur.

Postmodum vlceris vniuscuiusq; peculiaris cõditio sequitur & essentia, cum eius origine, simul & emunctorio, necnon aliqua suæ transmutationis aliquo futuroq; tempore facta mentione: cumque signorum & aliarum cognitionum inclusione, quînam similitudinem cum mineralibus habeant.

Postremò curarum ordo continetur, & qua via ratione que fieri debent, & similium sanationem aliud nil præter Balsamum externarum rerum naturæ solùm existere, tum quî hæc ipsa, naturam superare non valcat, etiam quòd Balsamũ oleum sit elementorum, aut liquidum Microcosmi.

Diuisio secundi libri Bersheoneæ, vel Chirurgiæ minoris. D. Doctoris Theophrasti Paracelsi.

Præfatio quædam abuſus penes medicos ortos, & in hunc diem perſeſeuerantes continens, per quos verum ſanationis & curæ fundamentum falſificatum & adulterinum factum extitit, quo factum etiã vt natura ſit in cõtrarietates adducta. Poſtmodum.

De quorumuis vlcerum originibus in genere.

De cuiuſuis vlceris origine, poſt in ſpecie.

De coditionibus, eſſentijs & proprietatibus eorundem.

De curis eorum ſecũdùm Anatomiæ ſuę tenorem.

Concluſio tandem huius libelli ſecundi.

LIBER SECVNDVS BERTHEONEAE CHIRVRGIAEQVE MINORIS D. Doctoris Teophrasti Paracelsi, De Balsamo, hoc est, de vlceribus.

De abusibus & erroribus medicorum & scribentium veterum, in hunc vsque diem perseuerantibus.

Præfatio.



HVIVS libelli principiò conceptus eius adducẽdꝰ vt qui nihil aliud quã de chirurgicis damnis, quæ natura per seipsam producit, hoc loco tractare solùm intendat: quæq; aliàs vlcera vel foramina vocantur. Priùsquàm tamẽ hanc meam præfatiunculam absoluero, quarundam, contrarietatum & errorum hactenus à medicis in vlceribus, quod originẽ eorũ concernit & curam cõmissorum admissorumq; mẽtionem faciam, &

qua via procesſerint, & quos tenuere veteres errores demonſtrabo.

Primò notandum. Viſum fuit iſtis acuitatem in corpore ſitam eſſe, quæ tamen huic damnum inferret nullum. Quî verò poſt accommodarint, vt in vlcerum originem venerit, ac fecerit vlcera, non ſine quadam aſtutia factum eſt, ad hunc modum videlicet. Antea dixerant acuitatem hanc innoxiam fore corpori, verùm vt vlcera, quæ contra naturam fiũt, illi tribui poſſent: hepar in occaſionem adduxerunt ac docuerũt hac via per vlcera nempe repurgari: quod planis etiã verbis vt floribus ornarunt obtegeruntque. Iecur autem quòd membrum ſit ore carens, defendere ſe minimè potuit ab iniurijs, quare falſam accuſationẽ pati neceſſum fuit, cuius tamẽ eſt innocentiſsimum.

Acceſſerunt alij qni hanc acuitatem aliàs inuoluerunt, fluxum eam baptizantes, à capite per deſcenſum inferiora petentem: & non ſecus ac iecinori capiti, quòd rabulam non haberet accidit, Vtrinque tamen horum expoſitores capitale fundamentum originis eorum

quæ aſſe-

quæ aſſerebant exponendum non aſſumſerunt, id eſt, Anatomiam ipſam: quæ minimè conſentit, neq; patitur ex alteru, tro documentorum ſuorum, ſpeciem vlcerum aliquam oriri poſſe.

Quãuis inficias ire minimè nolim, potatorem ingentem, vlceribus dominandi poteſtatẽ exbibere poſſe, medio debilis aut læſi mẽbri cuiuſpiã, non iecmoris tamen. Dicite mihi vos Doctores, an fieri poſsit, vt ex hepate vulnerarius aut vlcerarius morbus oriri valeat, melioribus quàm extẽt hactenus demõſtrationibus, Docete me qua via fluxus à capite manãs lupũ efficit, ſcrophulas aut alia cauernoſa, hiſuê præbet originem, ſiue in brachijs vel pedibus, &c. Aut reſpondete ſaltẽ, vtrũ pars vna in alteram, abſq; partis eiuſdem coniunctione tranſire valeat: interea progrediar.

Poſtmodũ hæc ſua redegerũt in ordinẽ, per enormes errores, ex ſpecierũ vlcerũ varietate depromtos. Oportuit enim eos cõſideraſſe tã varias vlcerũ cõditiones, in ſuis etiam originibus variare, cùm tot & tã variæ demoſtrationes apparuerint. Quædã vrentia, pungentia nonnul-

la mitia quædã, alia sicca, & alia humida, fuere &c. Origines eiusmodi suo modo frænarunt, vt sequitur.

Sua ratio quatuor humores eis inspirauit, Cholerã, Melancholiã, Sanguinẽ, & Phlegma. Quatuor hæc inter se concordarũt, eisq; dederũt potestatẽ. Vnũ est acidũ, aliud amarũ, vnũ salsum, & aliud è cõtra dulce. Videte quęso, quinã ista cũ originibus vlcerũ, itẽ cùm fluxionibus & hepate cõueniãt, cũ splene, renibusq;? Qua ternariũ hũc tã diu cuderũt in terebrã donec sub finẽ foramina terebrauerit. Iã foramẽ extitit melancholicũ à colore sũpto iudicio; iã cholericũ ab vstione; modo sãguineũ, à sanguinis emissione: postremò phlegmosũ, à miti cõditiõe, quia dolores nullos effecit. Aptere corrigialis calcee, sine te parari, vel teipsum accõmodato.

Quatuor istos humores etiam in corpore posuerunt: si verum sit, vbinam latent, vt quatuor isti sibi tam aptè foramen eodem loco faciant? Itẽ quod omnes sæpe cõtenti sint vnico tantùm vlcerario foramine, & non pluribus? Aut qua ratione cholera potest ossa, pellem, & carnem rodendo consumere?

Nullus

Nullus in ea canis moratur; quînam ipsa Malancolia potest acedine sua? cùm æruginis ibidem nil habeatur, aut quod æruginem cõtrahere posit acetositate; quare id efficiet Phlegma, vel conditio sanguinis?

Pati sanè potuissem, vos hanc vestram terebram in meliorem formam excusisse mihiq; demonstrasse calybem eius, & vnde veniat, item fabrum qui tam acutã fecit eam. Si dicatis cholerã adustam esse, Quid hoc est quod illã adurit? An ignoratis omne quod adustum est, vires nullas retinere? carbones aspicite. Dicitis Melancholiam adustam esse, quæ postquam sic vritur, instar Diaboli rodit. Si corrosio talis existit in adustionib., quis adurit Phlegma, quis Sanguinem? Priusquam talia loqui vel scribere, ruminasse melius ea debuistis.

De sede quadam in splene loquimini super quam ipsa Melancolia sedet: si sedeat ibidem, qui fit vt in tibias veniat? Item in epate suam habere sedem Sãguinem asseritis; quantùm ego iecur vel hepar vidi, nunquam in eo sedem aliquam repperi. Qui potest etiam cholera suam

originem ex felle ducere? si cholera fore debeat, vbinam est in ea fellis conditio? Phlegma suũ in cerebro patrẽ habere: quòd egregiũ genuisset filium nomine Phlegma? Si excrementa sint humores, oletum erit humor intestinorum, & vrina vesicæ. Primùm amouete vos excrementum, ei suas proprietates, & loca in quibus existit tribuẽtes: postmodum videte melius vbi vestri fuerint humores.

Vt de prolixitate fabulationũ vestrarum taceam, quid sibi volunt illæ quas facitis coniunctiones: iam cholera melancholiam adurit, nunc illam ista: modò sanguis pati cogitur, mox medullę, iam ossa talesq́ variæ passiones fiunt. Quînam id probare poteritis, nempe coniũctiones humorum posse fieri, cùm humor nullus alium recipiat, non inficiat alium, nec impurum efficiat? vt interim subticeam vos nondum humorum Anatomiam vnquã probasse, vel scripsisse quinam differant: multò minus vnde conditionem habeãt, vt ex eis tam variæ plus quàm centuplicatæ species oriri posſint. Non sunt elementa, nec matrices: qui probare posſetis, tot acedines, dulcedines, salsedines, & amari-

amaritudines, vnà cùm tot ac tam varijs demonstrationibus & signis ex quatuor istis enasci? Verùm consilia vestra puerilia sunt ac inania.

Docete quid sit cancer: estne Melancolia? sedes eius hac ratione foret in pectore, vel scapulas inter. At sedes eius est origo quæ quidem locus est morbi, quo in loco matrix etiam existit. Quid melancholici foraminis igitur in tibijs esse potest? Si cholera sit hoc ipsum: quid igitur in lupo fuerit? Cancrum hac ratione separamus à lupo, matricē vnam vel duas considerātes, & sub eisdem signis manemus: Quid est æstiomenum, quid persicum? suntne conditionis eiusdē adustio, vel naturę? Vnde prouenit hęc adustio? an ex humoribus? Hac ratione humor aduritur, & non lignū aut corpus. Quid hoc est quod vritur? est minera non humor. Humor est vniuscuiusque rei humiditas, indita naturaliter ei ne siccet. Quid igitur tam admirandi vultis ex humore fingere?

Si progrediantur hæc vestra consilia, lupus tandem in stomachum trasmutabitur: poteritis ne vos illi ventrem etiam

& anũ afsignare, tum humores in lignũ aptare mihi, quod per ſeipſum accendatur? Sic vnuſquiſq; humor aptabitur, nõ ex intellectu naturæ vel eius luce. Non animaduertitis ignem perſicum, aut prunum eſſe reſinam? Omne ſiquidẽ ardens aut vſtionem recipiens, reſinæ ſubiectũ eſt. Docete me rurſus: Vnde ſcrophulæ proueniunt, an etiam ex cholera? Quare nõ igitur totam regionẽ auferunt? Eſtne melcancolia? Quis illi ſimilem formam indidit? Eſtne phlegma? Quis illi ſex aut octo facit emũctoria? Eſtne ſanguis? vbi venæ, quę hunc in modum expurgãtur? Poſtremò perſicũ vlcus futurum eſt. Interrogo vos ergo: poteſtne hoc ex phlegmate, ſanguine, melacholia, vel cholera naſci? Sunt igitur iſta quatuor igne referta pariter omnia? Quî mihi fuerit intelli- telligẽdum, quòd humores & cutem in calybem tranſmutent? aut qui calybs eò peruenerit? Omnia fingite præter Aetnam, aliàs ad extremum redacti fingetis inde purgatorium, quod veſtris adaptetis. Verùm enimuero quantùm ego vos meis agnoui temporibus, haud miror, tã futilia ſequi conſilia vos, & nugas tam enormes

normes Philoſophiam exiſtimare, Theoricam & Euãgelia ſacra fore velle. Poterit vnuſquiſq; iudicare, conſiderareq́ ab his quæ dicta ſunt â me non immeritò, vos minimè fideliter Medicinam exercuiſſe: quòd enormia nimiûm hæc mẽdacia vobis in fundamentum elegeritis, & conſideraſſe non potuiſtis, cùm cura quæ ſumitur & ſequitur ex eo fundamẽto ſit mendoſa, radicem eius eſſe mendacium, & eos qui hanc amplectuntur per eam fore mendaces.

Aſinus quiuis tantam diſcretionẽ habet, vt eo non redeat loco, in quo ſibi mali ſiniſtriúe quid accidit: quantò vos prudẽtiores decet fore medicos? vtrũ ſapientia conſiſtat in pileolo rubro, vel in auribus, iudicate voſipſi. Friuola nullaq́; reſpõſio fuerit, Auicẽnã aut alium patronũ veſtrum dixiſſe: Vlcus eſt incurabile: iuxta ſuam rationem & artem: reſponſio dici poteſt, iudicate vos tamen, vtrum vera ſit an falſa. Probate melius, & ſi falſam inueniatis, cur igitur talem non exiſtimatis vt eſt? Honeſtũ foret cognoſcere vos, cur Lytargyrio ad curam vlcerum vtimini, cur æquè vehemens ſit, ac ſi campho-

ra foret in persico, cùm duarum tamē cō-
plexionū existant. Et quod maius est vitiū, de vestro fundamento desperare vos necessariò in Theorica, receptisq; vestris oportere, postremò rusticorum recepta suscipere. Vtinam vos æquè bene chirurgiæ negotiū intelligeretis ac rustici, putarem id à vobis non ita fœdatum iri vestris compositionibus. Quod ad verum fundmentū attinet, in sequentibus latius adducetur.

De quorumuis vlcerum originibus in genere.
Caput I.

VT primò de fundamēto loquamur vlcerum, ignorandum nō est, vlcus aliquod in corpore præter corrosiua nullo modo posse fieri. Nullum etiam corrosiuum extra genera salium reperitur. Inde quæuis vlcera suam ex salibus originem ducere sequi necessum est. Nō ea via quidem, vt sal trāsmutetur, melius aut peius reddatur, vti de complexionibus fictum. Quapropter primum hoc est quod sciatis, in corpore nil peius reddi,
sed

sed quod malum ibidem existit, à natiuitate simul ortum esse, ac in temperatura sic permãsisse, vt nulla suæ substantiæ manifestatio facta sit.

Vti iam vlcerum originem salia fore dixi hoc etiam est scitu maximè necessarium, centuplicatam in corpore salium existere varietatem, quorum quodq; genus peculiare suum vlcus efficit: ex quorum cõditionibus iuxta salium existentiam, vlcus peius fit, aut melius alio. Inde suã formam, cõditionem, & essentiam, vt externa salia sumunt. Sal quod limaturæ ferri permiscetur, peculiarem suam ferruginẽ habet, item sal vrinæ suã, & alumina propriam, &c. Quanquam ferrum vnum & idem existit, nihilominus trãsmutationes quæ per salia fiunt haud quaquam similes, quòd in salium conditiones transeant Et prout vnum gustu vehementius est alio, quòd à differentia percipitur inter vitriolum, sal commune, sal nitrum, & alumen, quodq; peculiarem dolorem infert vti gustũ habet propriũ: Hæc de salibus.

Non secus, imò peius ea quæ proueniunt ex Realgaribus efficiunt, vt Arsenicalia sunt, auripigmẽta, vsnea petrea, &c

vt ista pro sui cōditione veneni tumefaciūt pūgūt &c. hic etiā vbi ꝓducūt vlcera sese palā faciunt. Horū omniū primū fundamentū est, cognoscere totum corpus in huiusmodi salibus cōstitutum: & quantùm externa mineralia comprehendunt, Microcosmum tantundem etiam cōcludere. Ex prædictis fiunt vlcera, non aliàs quam super ferrū ferrugo, quod proprium sal consumit. Sic & cuprum suo sale proprio conuertitur in ęris florem, aut viride æris: non secus in sui consumptionem per salia sua transmutatur corpus.

Alia nōnullorum vlcerum origo fit ad hunc modū. Salia quædam subtilia sunt, & liquorosa, quæ per propriam subtilitatem corrumpūtur, eo quòd in aliis liquoribus existunt, aut separantur postmodū in hunc modum. Vinum integrum & sanum videtur, & in eo sal eius non percipitur, quia dulce bonumq́ꝫ, nec nō in sua substantia potentissimum. Suo tempore post ab eo sal proprium separatur, ac tartarum producit ad latera vasis, quod sal acutissimum existit. Pariter in corpore liquor, qui necessarius est illi, temporis etiam successu talem in separationem

transit

transit:pellis eius est vas, cui tartarus adhæret, vt in dolio, cum sua differentia tamen, & corpus corrodit. Similiter vinum acescit, quia substantia sua separatur ab eo. Non aliàs in corpore liquoribus accidit, qui centuplicatè variantur, vbi similem in acetositatem incidũt, statim adest corrosiuum.

Nec est quod miretur quispiam ob salium in corpore multitudinẽ, cùm idipsum varietas demostret vlcerũ corporis, in quo generationes omnẽs elemantorũ existũt. Latiùs notandum salia corrosiua iuxta separationis tartari necnon aceti processum à vino similiter vlcerũ originem esse, quũ in suã exaltationẽ ad hunc modũ veniunt. Et prout vnũ diutiùs altero vinũ cõseruatur, & acutius existit, in corpore salia haudabsimilem differentiã habent. Quinã in corpore posset aliquid existere quod præter corrosiuũ, vlcus forare posset? aut corrosiuum esse potest, quod sal non sit? Quã ob causam igitur medicus ab hoc fundamento recedere vellet, tũ ab originibus veris vlcerũ? & id quod ipsamet natura dedit, in quo posita sunt etiã omnia, non erit considerãdũ,

secũdũ ei⁹ tenorẽ ac ordinẽ? & in his peculiares nugę, quas effutit Auicẽna cum adhærentibus ei, forent obseruandæ?

Inspicito naturam suis in proprietatibus conditionibusúe, in elementis, quid operetur ac producat. Propone tibi elementũ Aquæ, videq́ꝫ diligenter quàm varia salia nascantur ex eo, prout cõmunia, tum alumina, vitriola, &c. Pariter elemẽtum Terræ, qui mirũ in modum sua salia producat in pipere, zingibere, Aromatibus, Vrtica, &c. vt interim tereniabin, & nostoch subticeã. Itẽ in quot fines salia tendant, & quàm varias operationes sub finem demonstrent. Ad hæc etiam considera, corpus in se conditionẽ elementorum habere, tũ etiam ipsummet elementa fore, non ratione frigiditatis, aut humiditatis, caliditatis aut siccitatis. Hæc dicta putato, quòd aquæ bene corpus fructus & mineralia producat, ac alia elementa.

Aspice quînam generetur aurũ, quod non nisi fructus est elementi sui, aliud aspice nempe smaragdos, qui sui sunt etiã elementi fructus, vt hoium incorruptibiles nõnulli, & alij magis. Vbi tales in cor-

pore

pore fructus generantur, quis nõ iudicabit illud ad vitã longam & sanã? Contra, cùm ex elemẽtis ferrũ etiã cõfluat quod sua ferrugo rodit, itẽ Lephãtheus, quem edunt vermes: si corporis elementũ similem fructũ etiam producit, quis hominẽ eiusmodi sanũ iudicabit? Ad hæc notandum, prout quoduis elemẽtum in seipso bonum atq; malũ producit, absq; damno sui ipsius (hoc Anatomię quidem ordine causante) sic etiã in corpore, quum in dãnum tendit: ex tempore, per exemplum vini & aceti poterit intelligi.

Vt vides accidere sæpiùs, ex elemento mineram tempore quodam produci, quod eo loco minime fuerat auditũ antea: hac ratione pariter origines morborũ intelligito, nam prout illę sese patefaciũt, & morbi sequẽtes prorũpunt. Quapropter originẽ ad hũc modũ expromito quũ inuestigare poteris, vt quũ separatio metallorũ suos flores emittere cupit, etiã scire poteris quũ similia prodeũt vlcera Nõ aliàs enim atq; se palã faciũt illã, per separationem, & morbi sese pariter manifestant. Quæquidem separatio nisi fieret, nulla neq; bona neq; mala metalla

prodirent in lucẽ.Sic etiã in corpore nisi fieret separatio, nulla sanitas, neq; morbus vllus accideret.Cùm igitur in separa tionẽ ordinata sint omnia, primũ hòc fun damentũ est, vt separatio cognoscatur à medico. Qua ratione homo sit elementum, & quatuor elementorũ in se conditionẽ habeat, intelligendũ, nõ iuxta cõplexiones, quæquidẽ elemẽtum nullum efficiunt, at inde quæ nascũtur minerãlia, prębẽt elemẽtũ. Sic & homo etiã elemẽtum existit, ac sua sanitas & infirmitas, mineralia sunt: itẽ corp⁹ ex quo productio fit, est Matrix, & semẽ istius, est id ex quo procedũt omnia mineralia. Hoc de semine licet hic taceã, quòd philophicũ potiùs quàm medicum existat. Quãquã Aristotelica lyra, tum artistarum fistulę viles talia minimè canant, propterea nõ est quo moueatur medicus. Nam ipsa natura demonstrat vbi semen hoc lateat, quid sit Matrix, & quid postmodum ex istis duobus enascatur.

In cuius siquidẽ destinctionis declarationẽ, exemplum hoc ponemus. Elementum Aquę suum in aqua corpus habet, ac sua mineralia producit in aliud elementum,

tum, id est in terram. Similiter elementũ Terræ, producit mineralia sua in aliud elementum, videlicet in aerem. Non aliàs elementum corporale sua mineralia producit in elementum aliud, sic vt, quod ex elemento aquæ prouenit, existit in physico elemento corporeo: tum quod ex eo latiùs nascitur, in lucẽ erumpit. Cùm igitur vlcera sint mineralia, hoc ad exemplum referuntur. Terra corpus est mineralium: accidit vt vno loco reperiantur alluminosa, vitriolata quidem in alio, salia similiter in tertio, quarto verò nihil, &c. sic etiam in corpore: Sunt homines omnes corpus morborum vnum, & inter nos omnes genus omne mineralium diuisum est, æqua repartitione. Inde sequitur in vno solùm homine minimè, sed repartitum, vt quotquot homines existunt, partitiones totidem sint, & iuxta venas & meatus eiusmodi hominẽ concernentes, sanitas eius aut infirmatas erit Ad hæc, è libro de generationibus rerũ naturaliũ instrueris latiùs.

De cuiusuis Vlceris origine peculiari.
Caput II.

SCribēdi fuit penes Antiquos hic vsus, vt vlcera pro maiori parte vocauerit Apostemata, sed errore factum & intellectus sui defectu. Quare nō est quòd quispiā curet, si quando vocē imposterum Apostema quodpiā vlcus: eius rei causa declarabitur vbi de apostèmatibus agetur. Apud veteres etiam nonnulla foramina dicta sunt, quæquidem ego vocaui Syrones. Multa nodos vocaui dāna, quæ veteres apostemata scripserunt & vlcera fore, non ex fundamento, sed ex abusu potiùs. Licet inposterum etiā antiquorū ego nominibus vnà cū meis vtar, causam hanc esse putes, quia vetera vobis aut alijs nomina sunt notiora. Non quòd ea defendere velim, aut eorū significata curem, vel declarationes, quas vnà cum textu prorsum reijcio. Quæ latina sunt nomina, & à latinis deprompta, illa manēt: in his origo morbi ferè semper includit, aut ex cura, vel à similitudine quadam, vel accidētali morbo suo deducta. Apud veteres tamen nomina cum suis morbis valde parum conueniunt, quo fit etiā, vt hactenus plus errorū inde quàm boni surrexerit.

De Noli me tangere, vel aliàs lentigine praua, vel ferrugine.

Caput III.

PRimum est quòd in hoc morbo notes, alibi quàm in facie non produci, quia ferrugo est ex sale Calebino, quę prorũpit per vel trãs cutem, & postmodũ introrsum rodit ex martiali natura carnẽ ferreã, è septẽ vnam vsq; ad radicẽ alterius carnis. Ad hæc tibi summè foret vtile genera carnium iuxta metalla, kakimias, margazitas, vitriolata, &c. cognoscere, quibus inest, locumq; propriũ habet omne quod hũc inficit, eiq; nocet.

Vlceris huius productionis tale signum habetur. Locus martialis ad cutem sal suum expellit, crustas & scissuras, vnà cum bullis & pustulis producit. Statim atq; hoc apparet, adest salis istius copia, quæ violenter, & ita prorumpit in corrosiuam naturam, vt huiusmodi crustas abedat, sub naso fodiat, post ad maxillas, super & subtus labia, nasi cartilagines, maxillas, in palatum vsque, distẽditur in latùm, ad aures, oculos, & frõ-

tem. Et nisi remedium adhibeatur, sumit incrementum, ac ad oris interiora tendit ea corrodens, vt fame pereũdum sit. Ad cerebrum vergit intrinsecus, capitis ossa rodit ac piam cerebri matrẽ, subitaneamque post mortem infert. Item oculos & auriculas foraminibus circum excauat, & euellit.

Quod iam de lentigine praua dictum est, alia pariter similium vlcerum genera faciunt alijs locis corporis, at alia via demonstrationeque, modo formaque tamen similibus. Origo materiaque morbos huiusmodi producens, in Anatomia similis existit sali vitrioli colcotharino, iuxta Mattis conditionem. Quapropter notandum atq; sciendum, statim atq; sal istud colcotharinum, aliàs quâm ipsius Martis regiones arripit, signum adesse mortis.

De Cancro.

Caput IIII.

Prout colcotharis est conditio circũ se rodere, ac abedere quum ab eo saparatum fuerit à quo temperatur,

actum pro situ suo corporis aliqua parte suam tyrannidem exercere: nõ secus colcotharinum sal acutum est materia producens cancrum, sub hac differentia videlicet, viris ex hæmorrhoidalibus fluxionibus: fœminis autem ex menstrualibus. Ex his colliges cancri situs & loca, non alibi fore posse, quã vbi fluxus eiusmodi sibi centrum faciunt. Nec alio sese loco ponere possunt, quàm ex hæmorrhoidibus inter scapulas, & ex menstrualibus ad pectus.

Quum eiusmodi cancer exoriri cœperit, eius notanda signa veniunt. Primò sal colchotharinum separatur & mirum in modum prorumpit in lucem, vt quandoq; in verrucæ duræ similitudinem, aliquando crustarum instar; quocumq; modo sit, vbi fuerit apertum: si verruca dura sit, sal corrosiuum, hoc exedit carnem, & fœtore quod reliquum est replet: si crustæ, has abedit etiam & foramen apertũ efficit, in latum protenditur, & ex corrosiuorum conditione, circum se rodit omnia cum calore maximo; ex quo rubedo prope vulnus oritur, temporis longo scucessu tamẽ, summum dolorem adfert,

gelu caloremq́, sali colchotharino præter situm assimulatur in lentigine praua suas operationes tyrannicas exercenti. Sub terminum sal colchotarinum hoc in regiones cordis penetrat, non aliàs quã lentigo praua cerebrum inuadit, & vt ista mortem inducit.

Notandum etiam, fluxus menstruales acutissima salia continere. Quare si corrosiui salis in matrice fieret huiusmodi separatio, vt à menstruo seiungeretur: cancrum vt suprà dictum, & prauam lentiginem ibidẽ oriri posse dubitandum nõ est, summo cum periculo, quòd vix aut parùm cognosci valeat. Est etiã in huius modi sale, realgaris quidam concursus, qui quidem in sale Calebino minimè fit: quo lentigine praua cancer iste periculosior est eo loco iudicandus.

De Gangrena.
Caput V.

Pari modo quum sal vitriolatum acutum separatur ad alium corporis locum quàm suprà dictũ est, vt ad pedes brachia, vel alias partes. aliqua ratione

ne, duobus prenarratis vlceribus compa-
randum venit, excepto solo, quòd huic alumẽ plumosum admixtum sit. Eius in carne materia sita est, & liquor existit illius, in quo est: ac mercurialis morbus. Et quamuis alios etiam locos arripiat, eius occasio salia vitriolata sunt, quæ totum perfundunt corpus.

Quum in aliquo mẽbro separatio cõtingit, vt sal vitriolatũ cum alumine plumoso, inciperet carnem & cutem corrodere, primò rubedo quædam oritur, & aliquando calli duri glandium instar apparent, in carnosis partibus, at super ossa rubedo maior. Et non aliàs quàm cancer & lentigo praua primùm incipiunt circum se rodere, sic istud etiam, peculiaribus cum doloribus, vstionibus & punctionibus, ob salis plumosi concurrentiã Item prout est corrosiui cõditio, quæ de salibus acutis prouenit, circum se rodit in latum, ac inter cutem & carnes cauitates facit: vbi cùm se receperit, humiditate sua per quàm acuta, quoduis excauat ossaq; prorsum exedit, vt eis colorem adidimat, & neruos contractos reddit: infra membrum tumores excitat, sensum ta-

ctus adimit, mirum in modum exulcerat postremò totius in corporis virulentam infectionem terminatur.

Sunt & alia salia, quæ solùm in latum circum se rodunt, & locum sui centri positionisq́; retinẽt, quibus quum aliud sal admiscetur, siue ex aluminibus, realgaribus, nitris, &c. iuxta mixturam hanc dolores maiores concipiunt, & ab eiusmodi proprietate rubedinem, corrosionem & tumorum conditionem. Quapropter notandum, vlcera quotquot similia sunt, & in corpore hunc ad modum apparent siue lentigines prauæ, siue cãcri, vel gangrenæ fuerint, vna sub cura tria comprehendi posse cũ illis, quæ sibi similia sunt apparẽtibus signis. Poteris etiam tribus vnicum assignare nomẽ, aut vnumquodque per se relinquere. Non est inter hæc alia differẽtia, locorũ, & liquoris ex quo profluunt. Hoc etiam conclusum volo: qualecunq; fuerit vlcus in corpore, superius aut inferius, originem hac via ducere suam, ex vitriolatis, vnà cum saliũ speciebus admixtis.

Quînam possent ex quatuor humoribus ista procedere? quæ si procedere di-

cantur

cantur ex eis, quare Melãcolicus humor aut Cholericus, &c. iuxta situm loci corrodit, & non alibi: vnde conditionem istam accipiunt in latum: & excepto solùm eo loco, in quo pauciores habentur humores, operantur: Si dixeris eo meatũ acquirere, purgariꝗ prauũ ꝙd existit. Dic igit̃ quãdo fluere cesset: aut instrue me, num bonum vnà cum prauo non effluat: Si de morborum locis loqui voletis, & origines eorum verè demonstrare, quare hoc vel alio loco, simile vel aliud vlcus existat, cur istud ab alio sic differat ista sine Anatomia elementata probare minimè potestis, nam corporis oportet, regiones vobis vt proponatis. Et quum eas repartiemini, reperietis quî mineralia suam originem ducunt, & quid ex eis procedere locis valeat: modò cognoueritis, quænam salia corrosiua quiuis producere loci queãt. Nam prout exempla superius data docẽt, videlicet regionem vnam alia continere mineralia, quàm altera, iuxta Solis differentiã in earum productis: hoc ipsum etiam in corpore non aliàs reperitur. Item postquam salium naturam omnium probè cognoueritis, &

quæ ſit eorum operatio: tantundē in Microcoſmo ſimiliter inuenietis. Quid vos ergo dicere mouit, vlcerū formas tam varias ex quatuor humoribus procedere, quos tribuitis naturæ? Eſt etiā quod ſciatis, vlcera non fore emunctoria, nec meatus per quos aliquid repurgari debeat, vel etiam repurgetur: ſed non aliàs intelligenda veniunt, quàm vbi tu foramen tuis corrodentibus, vel trappanantibus ſanum in os inducis: quàm diu rodens in foramine fuerit, nulla ſanatio poteſt adeſſe: talis eſt ſalis corroſio ſuis locis, & in propria ſua natura ſemper, donec adfuerit.

Iam de aluminoſis vlceribus dicendū, quorum conditio ſolùm eſt in profundum exedere. Hæc ſuam ducunt originem ex aluminum generibus, & quot alumina, tot etiā eorū ſunt vlcera. Quum à ſuo corpore ſal hoc ſeparatur quod ſibi datum erat, & illud amittit, mox inde ſuum in corroſiuū tranſit, carnesq; (prout omnis corroſiui ſalis eſt conditio) rodens exedit. Separationem hanc ad hūc modum intelliges. Nihil tam execrabile vides, quod non etiam aliquid boni contineat,

tineat, exemplum ab aranea, quę summũ venenum est, è contra summum arcanum in febribus chronicis. Item vinum creticum, optimum, & supremũ vinum, è contra tamen in se maximè præ cæteris corrosiuum acetum habet, quod merum est alumen. Vt ex ordine constat naturæ, bonum & malum semper vnum arcanũ efficiunt, & venenũ æquè ac balsamum, acidum æquè ac dulce fore debẽt in corpore: nã in isto colores & sapores omnes existunt, ac similia quæq;. Prout in Saturno tres colores videtis latere, scilicet, rubeũ, flauum, & album, tamẽ in seipso nõ est color aliquis horum, in ipso nihilominus existũt. In ferro similiter colores, puniceus, rubeus, & niger latent, ferrum in seipso non est colorum istorum etiam aliquis. Ab hoc exemplo iam intelligite, non aliàs ac per separationem huiusmodi colores manifestantur, salia pariter in separatione cognoscuntur. Et prout Saturni rubeus color tingit in rubedinem, flauus eius in flauedinem separationum viribus, sic etiam alumen, & sal in vlceribus. Quòd si mirari te cũtingat, quînam alumẽ aut sal, &c. sic in corporibus exi-

ſtere poſſet: conſidera, quînam acetum ſit in vino, vt minimè percipiatur. Latius in cupro latet vitriolũ, & ipsũmet cuprũ eſt vitriolũ & in ſeparatione tale nec nõ idem fit. Nota ſuper his in forma ſeparatione existere fieriq́ꝫ, non in ſpecie. Vna ſeparatio cupri trãſit in ſal Veneris, q̃d lõgè corroſiuius eſt vitriolo, fitq́ꝫ ſeparatione formæ, nõ ſpeciei. Per formæ, ſeparationẽ cõcludẽtes iſta relinquemus.

Vlterius quum ſimile quid per ſeparationem oritur, iuxta ſeparationẽ eſt corroſiuum: alius dolor exiſtit, & foramẽ aliud. Differentiam inter alumen & æris viride conſpice, crudum & aduſtum inter, quàm diſsimilium conditionum exiſtãt: ſic & foraminum aut vlcerũ eſt conditio (tamen in profundum tendunt omnia) tum eorum malitia, hoc eſt, quum peiora ſunt quàm ſalium ſit cõditio, conſiderandum eſt id à concurrentibus mixtionibus fieri, quę magnitudinis multitudinisq́ꝫ ſunt vlcerum vel foraminum cauſæ. Sic Lupus, Eryſipela; profunda Aeſtiomena. Fiſtulæ, Scruphulæ, necnon id genus ſimilia naſcuntur, quibus veteres admiranda nomina dedere multa, quod
quidem

quidem valde minori poterat exequi.

Lupi talis est origo. Si corporis aliquo loco fieret separatio, præsertim carnosis in partibus, quòd istæ sint eiusmodi foraminibus obnoxiæ (nam super tibias, vel in siccis locis corrosiua non ita possunt ac in alijs operari) lupusq; foret: hūc aliud nil existere scito, quàm sal Merturiale, hoc est Alumen. Ex Mercurio namq; sal hoc procedit aluminosum, quod pari modo quo vitriolum à copore salis, à Mercurio separatur, necnō alumina quęquę. Inde sequitur hunc sui centri locum esse, quo generatut & manifestum se facit: quamuis hepati perperam ascribitur, quòd morbus attestatur per seipsum. Huic si quid ex alijs mēbris afflueret, aliud nihil quàm resolutio separationis eiusdē salis, & est in externis partibus corporis. Aluminis igitur cōditio est, vt quū separatur suam in carne petulantiā exerceat, hanc putrefaciat & exedat, alijs proprietatibus quàm de præcedentibus dixerim. Qua de causa, quum in vlcus hoc imposita fuerit alia caro, per optiméq; ligata, miscetur alumen istud alienæ carni, quam etiā edit viua tātisper in sua quiete

relicta, Permanentis etiam & fixę conditionis est, circunferentiam suam indurat, ac si muniret aggeribus, ne quid alienū subintret, præter suum resolutum, quod vrit absq; requie: durat annos circiter quinquaginta, suo loco manet, circum se latiùs non rodit quàm regio sua cōtinet. Si morbus acutus, vt Antrax vel carbūculus accesserit, tum primùm suam proprietatē amittit, mitisq; redditur, in signū tamen mortis.

Fistularū origo pariformiter exurgit, vt quū alumina simul vnà cū nutrimentis aliquo loco resoluunt. Hę suū locū inclusum appetūt, hoc est, putrefaciunt, & nō corrodūt: estq; dulce quoddā alumē earū. In lacertis primùm oriūtur, etiā in iuncturis arterias inter, aut ligamenta. Postquā occultā eiusmodi putrefactionē fecerint, aut in latū extēderint, spiraculū sibimet parāt nō alia de causa quàm ad respirationem. Ob debilitatē istius aluminis corrodi cutis nequit. Possunt etiā ex omnibus vlceribus & vulneribus nasci, ratione quam de vulnerarijs fistulis priùs enarrauimus.

Huius generis alia multa foramina
fiunt

fiũt in corpore, quæ minora sunt extrinsecus, quàm intrinsecus. Istorũ est conditio, dolores nõ inferre, sed prout aluminis dulcis est natura semper humiditatẽ emittere, vel in aquã est resolui, sic & fistularũ cõditio spumam, aquam, & saniẽ eijcere. Vbi tamen glaciei non fuerit alumen, aut eius acuitas mortificata, nam per istud fistula cauernosum vlcus efficeret. Cùm fistula perseuerat in exaltatione sua, manet quousq; morbus ad eam alius accedat, nam ex fistulis mors nulla producitur.

Latiùs in alumine considerandum, id quod plumosum vocatur sępiùs manifestari, de quo mirabiles admodũ cõditiones oriũt, vt scrophulę, formicę & id genus alia, quæ ꝓducũtur ex alumine plumoso: quũ separatur, tria, quatuor, quinque vel plura cẽtra facit, vsq; in centũ vel ducenta, hũc in modũ. Quoties gutta separatur, toties ea cogulatur, & hac duritie circum se corrodit in foraminis productionem: & vbi multæ guttæ resoluũtur, multa foramina pariter fiunt, nodi, glandesuê donec incidant. Quandoque mitigatur per aluminis dulcis accessio-

nem, vt ſua foramina dolores non ita vehementes inferunt ac per ſe: nonnunquã ab arſenico malitiam ſuam adauctam habet, qua peius efficitur, quàm aliàs exiſteret. Quicquid ſit ignorandum non eſt eius fore conditionem, vt multa foramina corrodat, primò bullas vel puſtulas emittendo: poſtmodum vbi ſatis corroſerit, vnaquæq; foramen ſuum adfert. Huiuſmodi plumoſi conditio quum incipit oriri, duplici via manifeſtatur, priore nodis ac duris glandibus præmiſsis, ex quibus fiunt ſcrophulæ, necnõ id genus vlcera multa, quæ ſub ſcrophulis omnia cõpræhendenda ſunt. Poſteriore, pruritibus & vſtionibus primùm aggreditur, ex quibus nõ adeo magna vel profunda fiunt vlcera, ſed peiora ſatis & acutiora, iuxta mixtionis incidentiam, ſeſe multò minuſuê manifeſtare poſſunt. Notãdum inſuper, fœtorem, profunditatẽ, vermes, & ſimilia ſi quæ occurrant in ſimilibus, occaſione carnis fieri, quæ cõditionis illius exiſtit, vt iſtorum facilè generationẽ admittat. In carne vermes quandoque naſcuntur, quandoque putrefactio nimiã in reſolutionem tendit, vt in fœtorẽ

transſcat: quæ tamen omnia curam non concernunt. Pariter ſi cum Gangrena quod vlcus appareat, cauſam eſſe putandum eſt, quia bonum atq; malum accidentia ſua recipiunt.

Sal etiam vrinæ varia producit vlcera, per vrinæ viam omnia, prout in cambuca, ſimilibuſque. Sal iſtud vnà cum vrina ſimul, vt acetum cum vino bibitur, effluere debet. Quũ tamẽ in ſeparationẽ tranſit, inde mox centrum ſequitur, poſt eruptio manifeſtatioq; foraminis, quod pro conditione ſui ſalis formam habet. Simili proceſſu cognoſcuntur ſalia hæc omnia, quæ ex ſalino vero corpore profluunt, quæq; plura ſunt, ſub fundamento compræhenſa tamẽ omnia, prout ipſa cambuca continet.

De conditionibus eſſentiis, & proprietatibus vlcerum.

Caput VI.

SCiendum etiam de coloribus qui videntur vlceribus accidere, ſolùm ex ſalibus, è quibus oriuntur omnes,

procedere, pariter & formas. Vbicunque sal non fuerit, ibidem & color nullus, & in extractione proprietatum salis, colores fiunt manifesti. Sic etiam ex forma varia curantur, idque iuxta species. Cristallũ in angulos cudit aliud nihil, quàm sui salis proprietas. Quod citrinus lapis aliam formam habeat, alterius est sui salis causa. Sal aliud in Saphyro, quàm in Granato: similiter aluminis est alia forma, quàm in vitriolo: salis communis formæ variæ sunt, vna quidem aquea, cotis instar alia, granulata quædam, &c. Sic & vlcera corporis apparent, longum vnũ, latum aliud, angulare hoc, rotundum illud, quod salium suorum vt cuiusque quæque proprietas efficit.

Quales in quatuor elementis formæ producuntur, vt arbor nulla sit alteri similis, herbæ semina quoque similiter: hoc in elemento terræ. In elemento aqua lapis nullus alteri similis etiã existit: quæque proprietas manet in seipsa, prout suum sal ordinat: sic etiã in homine proprietas.

Libenter autem á medicinæ Sophistis audirem, vbi colorum origines forent

rent ac formarum. An in Melancholia vel Phlegmate respõdeant: hoc mihi demonstrent in metallorum, lapidum & arborum generationibus. Nam vnum & idem est quod formam dat hominibus, & quod elementis. Vnde prodeunt hæc humores? vnde suam originem ducunt? potestis ipsi vos considerare, corpus internum, externo corpori nullum chirurgiæ morbũ introducere posse. Nam hoc loco separantur ambæ medicinæ, videlicet interni corporis, & externi. Si fortè putatis vni foramini quencumque clauum adaptare, latius in mea Physica librorum paragraphorum documentum accipere poteritis, quàm hoc loco qui chirurgiæ tantùm existit.

His paucis origines, materias, & causas ex quibus vlcera quæuis oriuntur, abundè satis à me declarata fore volo. Quamquam vlcera plurima variæque formæ possunt ex salium diuersis conditionibus oriri. Cùm tamen cura eorum minimè requiret, manere voluimus. Summa cura fuerit in istis necessitas, id à fundamento probè curam intelligere.

De curis & sanationibus patentium vlcerum.

Caput VII.

CVra sanatioq́ꝫ patētiū vlcerū in Balsamo solùm consistit, quòd eo corporis loco simile Balsamū deficiat, verbi gratia. Corpus in se Balsamū continet, quod à putrefactione cōseruat quicquid illo cōtinetᷣ vbi tamē eorū aliquid à corpore separatū fuerit, huic balsamo nō subest ampliùs. Inde sequitᷣ medicamētū, in corporis natura latiùs esse quærēdum.

Balsamū quo sanari debēt vlcera cōsistit in exteriorib⁹ elemētis, & est id quod alia generata defendit à putrefactione. Meritò dici potest igitᷣ, quòd sit Mumia corporis exterioris elementorū, hoc est fructuū eorūdē. Quāuis etiā Mumia sit, cùm tamē ab vno in aliud corpus applicatur, Balsamū est. Nā quod ex vno corpore tranfertur in aliud vel permutatur, est Mumia trāsmutata sub nomine Balsami comprehensa. Vt sciatur tamē vbi lateat Balsamū: in vnoquoq́ꝫ naturaliter composito fore minimè dubitandum est.

Huius extractio Balsami fit in separatione, sicvt hoc ipsum quod sustentatur

tur à Balſamo, ſumatur. Iam ad hæc animaduerte, Balſamum exiſtere, præter liquorem Mercurialem. Vnde ſequitur in Mercurio ſanationẽ omnem contineri.
Similis & potentiſsimus in Therenia bin, & Noſtoch, item in aquæ mineralibus, terræq; fructibus Mercurius habetur. Ex eo colligi poteſt, Antimoniũ excellentiſsimum vlcerum exhibere medicamẽtum: cùm huiuſmodi liquoris Mercurij plus in ſe continet quàm aliæ quæuis Margazitæ, Kakimiæ, & cætera ſimilia. Solùm ex eo curam & ſanationẽ ſuã recipit aurum, quòd ſupremum arcanũ & remedium habeat. Subtilior enim liquor Mercurialis inter ea quæ per elemẽtum aquæ producuntur, minimè reperiri poteſt. Similiter eorum quæ terra profert, nullum excellentius arcanum ſanationis habet, quàm liquor Mercurialis ex Realgare Cheiri. Sic de cæteris.
Ad vniuſcuiuſque liquoris Mercurialis cognitionẽ, animaduerte, quũ in huiusmodi liquorem metalla tranſmutantur, vt pro parte crocus Martis exiſtit, ex alia flos Veneris, & pro ſua parte ſpiritus Iouis: non tamen eo prorſum adductus:

Quum ſeparatio vera facta fuerit, iuxta ſui recepti vel proceſſus potius tenorem vnuſquiſq; liquor Mercurialis huiuſmodi potentiſsimè curat vlcera.

Plurima deſcribuntur ad vlcera balſama, iuxta mineralia quatuor elementorum, in emplaſtrorum formā aliqua, non nulla puluerum, aquarum, oleorum, &c. quocunq; modo fiant, eiuſdem curæ ſanationisq; balſama ſunt. Quamuis apud veteres varia ſunt recepta, nec non ordinationes cum regiminibus, quæ huc adducere minimè volo, cûm naturæ prorſus cōtraria ſint in vlcerum curis, ad hoc tam inepte poſita ſunt adminiſtrataq;, tū præter neceſsitatem omnem regiminibus onuſta, naturę potius inimicis quàm acceptis, minime conſideratu neceſſaria tāq; varia, quæ penes antiquos ſcripta reperiuntur, quibus quidē ſeipſos, nec non alios miſerè ſeduxerunt, ac ægros perdiderunt.

Quapropter latius de Balſami curis & natura notādum, hoc ipsū fore quod ſeparatum adimit, & abſtergit, corpusq; reſtituit in huiuſmodi naturam & conditionem, vt proprium eius balſamum rurſus

ſus in priſtinum locū antea corruptum redeat.

Primò quod ad Balſamum attinet ex auro productum, ad hunc modum elicitur, vt aurū hoc abſq; ſpiritu ſalis omni, tum realgare vel ſimilibus, in puluerem, oleum, aquā, aut huius generis tale quid adducatur: quod nedum in auro, verùm etiā in quouis ei ſimili corpore per tranſmutationem fieri debet. Nam abſq; ſimili tranſmutatione, minera nulla ſuas operationes adimplere poteſt, vt in ſe continet ac habet à natura, licet aliquam ſimilitudinem exhibeat, ex fundamento vero non procedit. Eius extractionis proceſſus eſt, vt aurum per Thereniabin crudum in ſuccum reducatur abſq; deſtillatione quauis. Nam per deſtillationē ſal exaltatur, quod in hoc auro nullo modo prædominari debet: nec alia via quacunque reducendum eſt in puluerem. Receptum eius hoc eſto, quod ſequitur.

Aaccipe Auri laminati drachmam,
Olei de pino drachmas quatuor:

Pone ſimul in digeſtionem ſeptimanis quatuor: poſtmodum oleum ablue, manebit in fundo puluis. Hunc vnà cū The

reniabin crudo poteris administrare.
Vel alio modo sic facito.
Recipe foliorum auri drachmam.
Olei Masticis drachmas sex. Digerantur per mensem. Postea separabis ab oleo, sicut prius, & affundes alcohol vini, digeri permittes octo diebus, postmodũ abstrahatur è balneo Mariæ. Hoc oleo quidem vtere. Si dicant alij medici, hoc medicamentũ nimis fore pretiosum aut subtilius æquo, loquetur eorum inscitia. Nam leuius minusq; medico decipere volenti, vel ægris imponere, satisfacere poterit. Qui sanare verò cupit, morbos quoq; ritè pellẽdi suscipit onus, tantũ accipiet pro suo medicamento, quod compensare sumptus valeat.

Ex ferro similiter habetur balsamum ad hunc modũ, scilicet vt cum aceto destillato reuerberetur in crocũ, à quo postmodum octies aut nouies eleuetur sal armoniacum, & inde post in oleum redigatur optimè dulcificatum. Horum vsus, auri videlicet ac ferri sit, vt illud qualibet septimana ter vlceribus patentibus imponatur, ferrum verò singulis duodenis horis semel.

Pariter in cupro ſimile Balſamum exiſtit, quum in vitriolum rurſus conuertitur, & hoc in aquam, eiusq́ poſtea colcothar in rubeum oleum: quæ quidem ambo valent ad omnia vulneraria vlcera ſiue cancer, lupus, fiſtula, vel ſimilia corrodentia quæq́ foramina fuerint.

Etiam ex plumbo poterit haberi ſpiritus iſte, ſi per acetum deſtillatum ex cineribus eius extrahatur. Quæ dulcedo poſtquam in oleum venerit, nedum vlcerum patentium, verùm etiam apoſtematum & vulnerum admirandum eſt remedium.

Similiter ex Argento viuo, quum in oleum conuertitur, auri balſamo comparandum venit: & vbi congelatũ poſtmodum fuerit à colcothare, poſtea cum aqua Parthenionis adminiſtratum, omnia quotquot ſunt excellit balſama. Et in crocum verſum, aut præparatum in florem, vlceribus eiuſmodi ſummam curam exhibet. Si medici, qui medicam hactenus exercuerunt artem, tales forent, quales fore præ ſe ferunt, metallorumq́ proprietates cognoſcerent, in fabrorum officinis metallarijs meliorem fore medici-

nam quàm in pharmacopolijs Francfurdianis perciperent. At ipsi credunt, quò longinquius habent negotium, eò sapiẽtiorem sub rubeo pileo stultum existimari.

Præstantissimũ etiam ad vlcera patentia remedium adferunt ipsa realgarida, prædictis non immeritò comparandum. Arsenicũ enim quodcunq; patens vlcus, cuiusuis etiam conditionis fuerit, validissimè sanandi sufficientes vires habet, hoc suo processu tamen, vt sibi venenum quod habet auferatur ad hunc modum. Fixandũ est per sal vrinæ, demum in oleum per seipsum conuertitur, quod uis vlcus patens persanandi potentissimum.

Hac via cum Antimonio feceris idem, vbi hoc in pultes aqua vitrioli decoxeris & postmodum ab eo sal armoniacum eleuaueris, colato & inuenies rubeum obscurum colore, liquorem & spissum, earundem vt antè dicta virium.

Nec est quòd mireris, vlcera curari sanariq; simplicibus huiusmodi, quòd natura per seipsam has virtutes composuerit, ac dederit mineralibus, vt auro circiter

ter ſexaginta, cupro viginti, realgari triginta, &c. Quapropter ego meritò recepta prorſus inualida reijcio, quæ poſuere medici nullius artis aut peritiæ. Hi conati ſunt ſuis compoſitionibus integram reddere naturam, interim non conſiderarunt iſtam per ſeipſam eſſe cōpoſitricem nec ſciuerunt locum in quo pharmacopola naturæ moratur, imo naturam contempſerunt, & iſtius medicamentis meliora ſe putarunt æneis capſulis includere poſſe, quàm arcana ſint naturalia.

Salium etiam vires ad vlcera patentia maximæ virtutis exiſtunt, quum alumina ſuis priuantur corroſiuis, abſq; ſtipticæ ſuę conditionis corruptione, ſic vt ab alumine liquor ſumatur, non tamen à calcinatione. Contrà capiatur à vitriolo ſuũ oleum, & liquor nullus: à ſale color puniceus, alio ſemoto. Quis præparationis eorũ ſit proceſſus, optimè ſatisq; notũ. Vſus tamen, vt cum eis procedatur eſt vt ipſæ thermæ continent. Quãdoquidem ex ſalibus omnia balnea procedunt. Horum etiam virtutibus aqua frigida caleſcit in balnea, quæ patentia quæuis vlcera curare ſanareq; poſſunt.

Quæ suprâ posita sunt elementũ concernunt aquæ: iam latius quînam elemẽti Balsama terræ veniant in vsum ad sanationem vlcerum audite. Primò notãdum est Mumiam terræ balsamum exhibere, quum ad eundem salis vrinæ modum in alcali reducitur. Postmodũ omne quod ex terra nascitur Mumiam latius præbet Grad⁹ eius melior omnino redditur, vbi simul ista fuerint in mixtionem adducta, de qua postmodum extracta Mumia sit.

At vera balsama quæ latent in arbori- & pro parte sese patefaciunt, prout gummi, non sunt hoc loco pro balsamis habenda. Sed quod Botin & Iuniperus exhibet partim in vlceribus aliquid potest, in vno quàm in alio magis tamen: aliquãdo frondes, aliàs fructus excellunt alia. Cùm tamen in particularem vsum adduci debeant, eorum hîc ego præparationis meminisse nolo: quòd vlcerum curationis & sanationis in eo fundamentum consistat, vt generale balsamũ fiat, quod omnia curet. Non est vtiq; cætera quæuis inter producta naturaliter, arbores aut herbas, aliquod Parthenioni simile, quum liquores eius in modũ extrahuntur,

tur, vt ſua virtus Mercurialis maneat, cum adminiſtratione ſui vera: hac via potens euadit chirurgus in fiſtulas, vlcera corrodentia, cancrũ, ferruginem, &c. quocũq; modo vel forma fuerint. Et non aliàs ac moſcus aromatũ odores excellit omnes, Parthenion virtutes omniũ vegetabiliũ, arborũ, herbarũ, &c. quæ terra producit. His ego Balſamis terræ Mumię, cõpoſitionis eiuſdem & Parthenionis, omnium terrenorũ balſamorum vires concluſiſſe volo.

Pari modo quod elementum aeris in ſuo Thereniabin exhibet, liquoſa Thereniabin exiſtit, ſupremi balſami. Sed pro tenore ſuæ cõditionis, & elemẽti ꝓprietate, ſeparari debet à ſua humiditate, per additionẽ Parthenionis: nõ aliàs & Noſtoch. Cùm tamen iſta non ſint in vſu, repertu ſatis difficilia. Quapropter in præcedẽtib. curas admodũ potentes poſui.

Tandem vt ad vſus ordinem deueniamus, & vnicuiq; morbo ſuum peculiare medicamentum aſsignemus, vt vtriuſq; ſpecies Anatomiæ demõſtrant, prout in praua tentigine, excepta practica tamen antea data, curã eius accipe notaq; dili-

gẽter. Princîpiò mortifica materiam, postea mũdifica, deinceps cura sanaq́ꝫ. Mortificationẽ etiam notato fieri debere per dulcia realgaria, quæ nullam acuitatem vel asperitatem habeant: nam istis fieri non potest vt rectê cura succedat, quantùm ipse morbus expetit: similiter in alijs vlceribus. Mũdificatio fieri debet sub emplastro curatiuo, sic vt ligatione quauis eius materia sumatur, quantùm hac vice docebitur. Cura talis erit, vt maturum efficiat vlcus, attrahat immunditiam, vtq́ue natura sanare valeat: quod nisi fiat, nulla sanitas venit expectanda. Mortificatio necessaria est ad morbi tollendam vitam. Mundificatio quidem, vt successu temporis quod mortificatũ est auferat: cura verò facit in defensionem.

In Tentigine praua, noli me tangere, vel ferrugine talia recepta sunt.

Accipe Realgaris sublimati ℥ 1. coquatur in aceto duabus horis, & quũ exsiccatum fuerit, adde huic olei Maioranæ ℥ iij. simul comisceto, Hoc vnguento ligabis

bis vlcus ad extensionem sui, quàm tenuissimè potest, & repetitis vicibus extrinsecus inunges oleo ne siccetur. Maneat ita diebus duobus cum suis noctibus. Tandem incipiet saniem & aquam emittere, quo signo percepto, hoc emplastrum superponito, maneatq; tãtisper donec nulla sanies effluat amplius aut alia fluxio.

Mundificatio.

Recipe picis naualis, vnam libram.
Visci pini & abietis ana. lib. ss.
Visci locustarum è larice. lib. i. ss.
Picis larignæ. ℥. iij. liquefiãt omnia simul cum sui omnium ceræ medietate, ac olei quantùm satis fore videbitur, vt formam acquirat emplastri. Quod istud non extraxerit, alia quæque nequibunt.

His peractis curam aggredere.
Cape ceræ.
Picis communis, ana lib. ss.
Aristologiæ rotundæ ℥ iij.
Mumiæ ℥ ij.

Antimonij triti ℥ iiij ſs. Fiat emplaſtrum, & eo manè veſperiq; ligabis, iuxta conſuetudinem.

Aliud emplaſtrum.

Accipe reſinæ abietis.lib.ſs.

Viſci conſolidæ ℥ iij.

Succi chelidoniæ quantum ſufficit, inde fiat emplaſtrum. Notato maximam huius artem & curam in vnguento primo ſitam & in altero ſcilicet emplaſtro, fluxus extractionis.

In Eryſipela cura communis eſto hæc.

Primò cape glutinis aquatici ℥ iij. deſtilletur in aquam, cui fimum inijce mineralium, & fiat decoctio per horam, donec in pultes vtcumq; ſpiſſas euadant, quibus adde cāphuræ ℥ I.ſs. fiat vnguentum quo tybias ligato ſingulis ternis diebus ſemel, tribus ſeptimanis continuis. Poſtmodum vlcus hoc ablue foliorum quercus aqua mundū ſeruādo, vel aqua ſalſa: ſic fiet vt æquè ſanetur ac ſi medicamentū ſuperpoſitū foret. Nam conditio talis eſt huius medicamenti, vt ſeptimanis tribus poſtmodum operetur.

Ad Cancrum.

Poſtquam gluten aquaticũ in aquam reduxeris, hui tantundem adde colcotharis, & ad iſtorum ſingula pōdo librâuê, floris æris ℥ 1. ſs. adde: ſimul commiſce, primòq́ ſuper vlcus pone, putrefietq́ ſuper illud permitte, quod plerunq́ fieri die quarto ſolet. Poſtmodũ emplaſtrum appone mũdificatiuũ, quod in tentigine praua deſcriptũ eſt. Et vbi totã immũditiẽ extraxerit, puluerẽ hũc ſuper ſparge. Recipe pulueris ex ſucco chelidoniæ.

Parthenionis,

Centaureæ ana ℥ ſs.

Mumiæ ℥ 1. ſub iſtis pulueribus mane veſperiq́ ligatum vlcus hoc optimè perſanatur.

Ad Lupum.

Accipe Realgaris chriſtallini ℥ 1.

Olei ardentis ℥ ij.

Ceruſſæ drachmas duas: fiat vnguentum quod circum lupum apponatur, vt vlcus non intret. Ligationes innoua ſingulis duodenis horis ſemel in ſextum aut ſeptimum diem. Poſtmodum aufer hãc ligationem poſtremam, & abſtine tandem ab ea, tantiſperq́ relinqua-

tur vlcus donec locus ille circumseptus abeat & per se. Quo facto, lauetur manè vesperiq́ue hac aqua, sequentiq́ue ligetur sub emplastro, iuxta cōmunē vsum.

Recipe aquæ glutinis,
Rosarum ana ℥ vi.
Parthenionis ℥ v.

Ad emplastrum.

Accipe olei lini. lib. ſs.
Viridis æris ℥ iij.
Ceræ tantùm vtistius, posterioris coquantur simul in cerotum. Cui gummi Bdelij colati ℥ ij. adde, ligaq́ue iuxta morem, ordinis quoque tenorem.

Ad Fistulas.

Recipe aquæ de cornibus cerui lib. i.
Centaureæ,
Consolidæ aureæ ana ℥ iij.
Parthenionis ℥ iiij ſs.
His impone Reubarbari,
Mannæ electæ,
Spermatis ceti ana ℥ i. Huius optimè cōmoti singulis vicibus, mane vesperiq́; bibatur coclear vnū, & mox inde vini coclearia tria. His potiunculis mundificatur

dificatur internè fiſtula, per ſeq́; ſanatur, abſq; medicamento latiùs externèq́; poſito. Si tamen aliquid ſuperponere velis, hoc ſit emplaſtrum.
Accipe de gummi quatuor, ℥ ij.
Ceræ lib. I. coquantur ſimul, & inijce viſci botini ℥ iij. fiat emplaſtrum.

Ad Gangrenam.

Eodem vtere medicamento, quo ad prauam tentiginem, etiam ad vlcera corrodentia, excepto quòd additionem hanc facias, vt curatiuis emplaſtris ad lib. I. Scamoneæ ℥ ß. adijcias, cui peculiaris ad corrodentiam virtus ineſt vlcerum curam.

Ad Vlcera putrida cauernoſa.

Primò croci, Hermodactylorum accipe grana. vi. Olei nucis grana iiij. Permiſce ac in quinque partes diuide, quarum vnam ſingulis noctibus adminiſtrabis. Poſtmodum ſequens emplaſtrum. ſuper totum crus pro damni latitudine, vel extenſione ligato.

Recipe ceræ abietis albi lib.1.

Visci de Botin. lib.ij.

Resinæ communis lib.1.ſs.

Liquefiāt omnia ſimul & eis adde nucū olei lib.iij.

Minij,

Litargirij,

Lapidis calaminaris ana lib.ſs.

Tutiæ ℥ 1.

Carabis ℥ iij. terenda conterātur & ex omnibus fiat cerotū. Et poſtquam ſatis coctū fuerit, adde calcis corticū ouorū ℥ vij.ſs, & in magdaliones agitato. Huius emplaſtrum ſuper damnum duobus relinque diebus atq; noctibus, & amoto pòſt recens aliud ſuperponito, repetendo ter proceſſum hunc. Eò crus in fluxionem peruenit, qua tota virulentia repurgatur, tumorq; reſidet, ac ſedatur dolor, & hoc deinde curatur vnguento:
Recipe butyri non cocti lib.1.

Terebinthinæ lotæ lib.ſs.

Succi Parthenionis,

Chelidoniæ ana ℥ iij.

Ceruſſæ ℥ 1. dracmaſqûe ij.

Ceræ quantùm ad incorporationem ſatisfuerit.

Ad

Ad Scrophulas.

Accipe vini ardentis ℥ v. à colcothare & fimo mineralium sua extrahas alcalia. Deinceps eius ardentis vini sume ℥ ss.

Aquæ rosarum ℥ ij.

Aquæ chelidoniæ ℥ iij. Intinge fila, quibus madidis vlcerũ foramina mane vesperiq́ repleto, donec sanentur vltra medietatẽ: postea sub vnguẽto quod suprà datum est ad vlcera cauernosa ligato. Pari modo si Gangrenæ his innascerentur, amoueri possunt, vel si fœtorem aut vermes conciperent. Item eadem via formicæ curantur, esseræ, circumrodentiaq́ foramina.

Recepta plurima reperiũtur alia: quid ad rem? cùm eis melior chirurgus minimè reddatur, nisi tritus & expertus in illis fiat. Recepta iam quæ satis fore possent, scripsi, diligentiam latius adhibeat medicus chirurgusq́, vt eorum conditiones & proprietates intelligant, & cũ eis indies progredi valeant. Optimum hoc loco habendum artificium, ea probè tenere ac intelligere, quæ quicunq́ nouerit, opus non erit isti multos libros voluere. Vnicum siquidem ex æquo notum

receptũ, plus prodest, & maioris est momenti, quàm tot ac tam copiosas monasteriorum bibliothecas perlegisse, ac inter millena folia vix medium intellexisse. Alia quæ penes alios Doctores scripta sunt, passimq; multorum manibus voluntantur, quò magis nota fuerint, eo maiores inde nascuntur errores, & ægrorum infinitæ ruinæ. Quapropter notandum ea quæ natura dedit remedia, solũ in longis receptis esse consideranda.

Sunt & alia medicamenta quædã, quorum hactenus mẽtionem adhuc nullam feci, chirurgorum excogitata nequitijs, loculis suis quàm ægris vtiliora. Nonnulli chirurgiam agunt rubeo sub henrico (prout vocant) alumine quidem aliqui, vna pars arsenico, pleriq; sale armoniaco ex quibus lixiuium parant, panniculos, ac alia potius histrionũ opera quàm proborum chirurgorum. Viuentibus corrosiuis vlcera sanare præsumunt, quibus omnino deprauant cum eo damna quæ tandem occurrunt amouere nequeunt, nec euitare. Nihil prorsus emplastrorum aut vnguentorum habent, quod bonum in finem tẽdat. Gloriari iactabundeq; se-

ipsos extollere, potissimum eorũ est magisterium, imponere, mentiriq́; suum optimum vnguentum. Huiusmodi prauis medicamentis vtuntur medici nequam, & chirurgi plurimi cùm vno loco residẽtes, tum campiuagi circulatores. At istorum nemo finẽ perfectum attingit, imo potius eo tẽpore quo de fine bono sperandum esset, per idem foramen quo se vaccæ conferũt ad prata, hoc est, per portam aufugiunt. Nedum priuati medici, verùm etiam altius intitulati, huiusmodi nequitijs ac imposturis alere se minimè verentur. Quanquã eorum id etiam exigit necessitas, cùm in libris suis nihil extiterit veri, tum in suis compositionibus aliud non præter imposturarum in ordinem dispositio quædã: itaq́; studuerint, vt quęstum indies nouum dolo fraudeq́; facere possent, quod eorũ est fundamentum artis. Talis medicorum fraudulentorum nequitia, confirmata & approbata est ab Ecclesia, si potestatem & authoritatem eis concedat vt volunt imposturis vti, cùm istas Auicenna, Galenus, &c. sicripserint, hac de causa bene se habere debent omnia,

Hæc non admiror, cùm in medicina maior impoſtura ſit, à ſanctorum vicariјs vſitata, qui quidem vlcera patentia quæ natura parit ex defectibus, in diui Ioannis pœnitentiam, & in S. Kiriaci vindictam aliј, vel in ignẽ Sancti Antoniј trãſ mutant, & in ſimilia: miſſas legere cõmittendas iniungunt, orationes, & ieiunia, Sancti manum ſupra fontis aquam olefacere, nec non iſti per quàm humiliter offerre, perpetuum ei ſeruitium addicere polliceriq́; ſingulis annis iuxta facultates protendere manum, in ſocietatem inſcribi: Sanctũ quotannis inuiſere, num adhuc viuat, an celebrari ſibi nuptias velit, vxoremq́; ducere. Similes nequitias tam auidè ſpirituales amplectuntur aliqui, ſanctosq́; fingunt medicos, & pharmacopeas ex aquis ſibi faciunt. Cur mihi diſpliceat, ratio hæc eſt (vt intelligi facilè poteſt) ſi medicos eos fore decet qui talia committũt, boni, veri, probiq́; fiant medici potius, quã his trufis maculatos fore cupiant ac onuſtos. Quòd verò ſanctos excuſem, & eiuſmodi vicarium ſanctum adpellem. hac de cauſa factum, q̃d aliquando medicinam tantillum norint,

vt

vt ex chelidonia cum aqua facere decoctionem, ex quercinis folijs, & similibus alijs (de his plura quàm par sit loqui nolo) per quæ naturæ talia curare foramina & vlcera possibile est ex aliqua parte. Sed vt imposturis suis faciant satis, honorem Sanctis attribuunt, ac manus suas lauãt, æquè ac Pilatus innocentes. Interim ego valde maius taceo, quod reuelatione dignius foret, vtpote multis magicis operationibus eos vti, quibus aliqua sua cõplent opera. Nisi Theophrastus in eo xenodochio decubuisset, mentitum esse nebulonibus istis ipsum toties quoties oporteret. Hæc & similia producit hominum auaritia, progressum dat ac defensionem. item fritellã infernalẽ erga suos superiores.

Experimenta quædam ad hæc plurimùm vtilia, tum ad præueniendum accidentibus, doloribus ac deprauationibus vlcerum detegere docereq; volo. Non ea conditione vel opinione tamẽ, vt perditis medicis qui fraudibus & imposturis assueti sunt, instructionem ad suis nequitijs faciendum satis, dare cupiam, sed quòd ipsis minimè celare queam: nam si

velim ægris impartiri, cogor & illis exponere. Hoc me contrà solatur, nebulonibus id prodesse parùm, quo nitũtur ad nequitiam vti.

Experimentum ex aloepatico sumitur ad hunc modum.

Hoc in crudo Thereniabin destillabis quod Balsamum optimo iure vocare potes, quo curantur cancrena, cauernosa vlcera, patentiaq́; hæc illi pecuniarij perditi, perdentesq́; medici S. Ioannis pœnitẽtiam vocant atq; vindictam. Quot homines fraudastis vos nominib. sacris, patres memorandi, scilicet. Verùm necessitate ferrum perfringitur: eò vos adducũt concubinæ vestræ cum spurijs.

Aliud experimentum, penes hos & pretiosos medicos habetur ad hunc modum.

Accipe Salis armoniaci ℥ iij
Salis communis ℥ ß: ponantur in aquam & bulliant. Postmodum adde gũmi atramẽtarij ℥ iij. vt simul omnia liquescant, & in duritiem excoquãtur. Huius ad fabæ quantitatẽ in aquæ mensura particulam

ticulam

ticulam inijce. Laua tandem, vlcera quęuis hac aqua mundantur, fiunt recentissima, nec non ad sanationem disponuntur O quoties fons vester hac via temperatus extitit: sat scio vos intelligere me.

Aliud experimentum ad vlcera cauernosa.

Aperiantur venæ tres ad pedes existentes. Postmodũ coque Thereniabin crudum cum aloepatico, hac decoctione lauentur vlcera. Vidi quondam Diabolorum coniuratorem, qui sacris multis exorcismis curabat vlcera, nihilominus vtebatur medicamẽtis etiam. Hominib. persuadebat ex tybijs Diabolũ se pepulisse, tandem superponebat sal benedictum, vt in eas non rediret amplius. Hac via Medicina suo priuata fuit honore, quo Diabolus ornatus extitit.

Aliud experimentum.

Accipe Parthenionẽ, & Consolidam auream, simul contusas vlceri superponito, maneantq́ tribus horis, abijciãtur postea, lauetur vlcus foliorũ quercinorum aqua: sic periculosa vulnera sanari possunt. Plurimi sanctorum quos dixi, hos aluerunt opere se.

Aliud experimentum.

Accipe Chelidoniæ ſucci lib. 1.
Aloepatici ℥ ij.
Mumiæ ℥ 1.
Viridis æris drachmam 1
Aluminis vſti ℥ ij. Terantur omnia ſubtiliſsimè quæ terenda ſunt, & ſimul cum ſucco digerantur in calore per dies octo. Poſtmodum vlcera pannis eo madidis ligentur. Plurimi Doctores aluerunt ſe medicamēto hoc, aliâs per Auicennam è medicis mendici facti fuiſſent.

Aliud experimentum

Accipe Quercinorū foliorū aquæ lib. ij.
Olibani ℥ 1.
Viſci ex ſerpentina ℥ iij.
Liquoris Mumiæ ʒ vj. ſimul omnia miſceto. Medicamentum iſtud plurimis doctoribus emit veſtem nouam, & laceram quam eis dederat Hippocrates ad ſepes dumetaq́ ſuſpenderunt

Aliud experimentum

Accipe viridis æris ℥ ſs.
Aluminis vſti ℥ . ij
Henrici rubei quem vocant vel colcotharis ʒ vj.

Tere-

Terebinthinæ diſtillatæ lib.1. Miſce ſimul & vlcera perline. Melius medicamentum hoc eſt, quàm prolixa Galeni ſcripta ſint.

Aliud experimentum.

Accipe olei ardentis lib.1. ſs.
Conſolidæ aureæ,
Parthenionis ana manipulum. 1.
Hoc experimentum innumeros Monſpelianos Doctores perditos, atq; decoctos releuauit, qui lachrymis conquerebãtur de rubeo pileolo ſuiſq; libris, quòd eos in ſummam paupertatem delabi ſiuerant, eis hac de cauſa poſtmodum inimici facti.

Aliud experimentum.

Accipe argenti viui mortificati ℥ ſs.
Ceruſſæ ℥ ij.
Euphorbij ℥ ij.
Saxifragiæ,
Litargirij.
Sandalorum ana ℥ 1.
Axungiæ porci ruffi quantum ſufficit. Plurimi Iudæi cũ ſuis nobilibus hoc aluere ſe, per fas & nefas etiam, &c.

Experimẽtorũ huiusmodi plura sunt, verùm ego maiora docui: quæ fuerint alia non detinebuntur à suis authoribus. Etsi quæ plura forent ad hæc vtilia, libro de Liquoribus, id est, de Pustulis à me ponentur.

Conclusio.

Postquam origines & curas vlcerum descripsi, pariter admonitos velim eos omnes, qui fideliter medicinã aut chirurgiam exercere cupiunt, vt breue hoc fundamentũ originũ & curarum huiusmodi bene considerent, ac addiscant. Potuisset quidem vnumquodq; receptum augeri vigecuplo demonstrationibus, & origines latioribus verbis: verùm in medicina scriptio longa minimê locum habet, imò potiùs breuis & sententiosa, parua recepta magnis prædita viribus à quouis medico desideranda considerandaq; veniunt. Quò longior decriptio fuerit, eo minor intelligentia: quantòq; receptum prolixius aut copiosius, tantò minùs habet viriùm & virtutum. Quapropter vnusquisq; medicus ex minimis maxima debet elicere. Natura siquidem

tantis

tántis à Deo virtutibus dotata eſt, vt Tymus in agris abundè ſatis cognoſci nequeat, quantò minus ea quæ Tymo longè maiora ſunt? Quare decentius eſt vnicam in horto fundatè cognoſcere quãtumcumque paruam herbam, quàm vniuerſa perluſtrare prata, & eorum quę continent nullam prorſus habere noticiam. Si quiſpiam hortus calendulis tantùm floribus repletus eſſet, vel alijs, vnius cngnitio ſolùm eſt neceſſaria, quòd omnes patefeciat. Quid opus eſt igitur medico ſingula cognoſcere, quæ ſub vna ſpecie ſunt indiuidua, ſi probè cognitum vnum habeat? Quapropter ego fundamentum iſtud in hunc modum concludo, prout extrahendum eſt, ex omnibus tamen balſamum vnum, quamquam ex plurimis oritur locis, vt ſeminibus, radicibus, &c. caniſtro nihilominus cariophilis pleno floribus comparandum venit, in quo ſimilem & vnicum odorem de ſe præbent omnes.

Verùm enimuerò pauci medicorum quos tetigi, quibus etiam conculcaui caudam boni conſulent, non ea quidem iedignatione, quod ars in lucem veniat,

sed quòd eorum nequitia cum impo-sturis palã fiat hominibus. Nemo se per-mittat ab his seduci, cùm ex eis fundati nihil, nec veri quicquam, ex libris eorum proueniat, quo subuẽtum ægris iri quo-quo modo possit: at solùm fortunæ co-guntur & ambiguo casui suam artem co-mittere miseri.

Finis libri secundi Chirurgiæ minoris vel Bertheoneæ.

ARGVMENTVM IN TERtium librum Chirurgiæ minoris aut Bertheoneæ D. Doctoris Thophrasti Paracelsi.


Oc libro tertio sanitatis & in-firmitatis arbor comprehen-ditur, & quæ inter sanitatẽ & ægritudinem differentia, tum qua via conueniant externa mineralia cũ internis, quid elemẽta suæ messis & au-tumni temporis & horæ præbeant, & quînam ista messis tempora, sint aposte-matum origines: itẽ quo modo formáuẽ

ſeſe patefaciant in proceſſu conditiones & proprietates vniuſcuiuſq; apoſtematis vnà cum eius morbo.

Diuiſio libri Chirurgiæ minoris vel Bertheoneæ.

Principiò, ponitur Præfatio quædam arborum ambarum ſanitatis & infirmitatis, & qua via præparat artifex ægritudines & bonam valetudinem: quod exordium eſt vniuſcuiuſq; morbi.

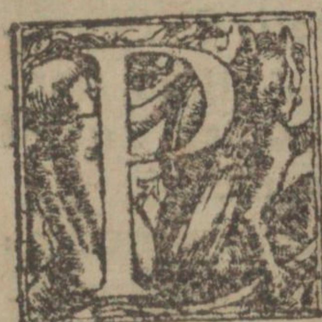
Secundò, Quînam tempora morborum procedant, & qua ratione generentur apoſtemata.

Tertiò quæ cauſæ ſint eorum.

Quartò qualem proceſſum, & ſigna quiuis morbus iſtorum peculiariter habeat.

Quintò curæ ponuntur eorum ſingulæ.

PRAEFATIO IN VTRAMQVAE SANITATIS ET INFIRMITATIS ARborem tertij libri Chirurgiæ minoris T.P.



Riusquam apostematũ origines declararemus, quænam sunt arbores morborum & sanitatis cognitu maximè necessarium fore duco. Harum duæ sunt: vna fructus profert sanitatis: altera verò morborum. Ad hunc modum intelligendum, videlicet prout pyra generaliter in vna considerantur arbore, nihilominus variæ pyrorum species, quódque sanum, bonum, & æquum in essentia sua, prout pyrum decet. Similiter variæ spongiarum species existunt, at vna generalis arbor ex qua nascuntur.

Prout etiam in exterioribus elementis arbores fructus suos ædunt, sic & in homine. Et non aliàs quàm ex radice

varia

varia nascũtur arborum ganera, & quælibet arbor cum diuersis speciebus fructuum, quarum omnium numerus æquat centenaria multa. Non aliàs in homine variæ sanitatis & morborum conditiones occurrunt. Vnum fore morbum, aut vnam occasionem omnium, falsum est, & vnam fore sanitatem: at hoc modo bene quot species, tot sanitates.

Errorem penes veteres medicos notato, qui scripturis minimis contenti, simpliciter eis fidem adhibent: quo fit, vt sæpe sanitatem fore morbum iudicent, non considerantes album æquè sanum ac rubeum esse, nigrum pariter aut fuscum. Eius rei causam puta, quòd gradum in sanitate ac in ipsa natura & in infirmitate cognoscant æqualiter, id est, nec vnum nec alterum. Quînam sit hoc? eò scilicet quia naturę cognoscere lucem vnquam neque proprietates eius didicerint: item ignorant excellentes, admirandas, & varias in ipsa natura conditiones, tam in malum, quàm in bonum. Propter ignorantiam veræ Philosophicæ naturæ, mirum non est Auicennam ita vilem & ignaram

Scholam instituisse. Quandoquidem suæ sectæ nullus, nec aliorum suæ farinæ hactenus emersit, qui primum naturæ gradum cognouerit. Imo nec eorum Patroni maiorem eis noticiam huius, at minorem habent, etsi baiularint aquam vtrinque stipite hucusque (Deus nouerit ipse) maximo cum errore, cæcitate, ignorantiáque.

Antea diximus tam variam in homine sanitatem existere, támque perefctam in seipsa, vt præ alia nulla laudanda veniat, præter solam pulchritudinem: vnus rubeum albo pulchrius existimat, hoc pallido magis laudat: in essentia viribusque naturæ tamen, omnia gradus vnus sanitatis existunt. Notato quæso quàm inscitè penes veteres, color non adeo gratus aspectu, vel imbecillitas conditionum vt morbi reputati sunt. Non considerarunt isti naturam in gradibus & ornamento pulchritudinis admirandam. In auro vigintiquatuor gradus existunt: in argento mollities triginta duæ: sex & quadraginta durities in ferro: decem & octo fluxi-

fluxibilitates in plũbo, malleationes duodecim in cupro: tres & octuaginta proprietates aut rami ſunt in mercurio.

Pariter in auro viginti quatuor colores exiſtere poſſunt, & infimus omnium vel maximè pallidus æquè diu durat ac ſupremus & pulcherrimus: in argento mollities triginta duæ non impediunt, quin vnumquodq; ſit argentum prout aliud: ſic de cæteris. Variæ ſimiliter in homine ſanitates exiſtunt, & maximè pallidus omniũ, æquè ſanus & pulcherrimus. Pariformiter in Smaragdo mutationes decem & nouem exiſtunt: ſeptem & octuaginta colores in ſaphyro: centum & triginta duo ſplendores in carbunculo: decẽ conditiones in carneolo: nouem in corallis viſcoſitates. Et quotquot producit natura ſimilia corpora, vnumquodque verum eſt vt alterum, & æquè ſanum ac alterum, ad id cui deputatum eſt.

Inde ſequitur hominis arbores fore cognoſceudas in ſua ſanitate, pro generum varietate mineraliũ, & vniuſcuiuſq; ſuis in ſpeciebus: non aliàs & homo. Falsò loquitur ergo medicus, qui pallidum colorem iudicat eſſe malum, aut rubeum fore

bonum, cùm ista gradum sanitatis minimè concernant. Possum igitur huiusmodi medicos meritò contemnere, qui conditiones hominū ex quatuor complexionibus, quas natura minimè demonstrat, nec etiam habet, cognosci volunt. Istæ siquidem ex naturæ fructibus nosci res omnes debent: nam ab exteriorū demonstrationib., interiora nota fieri necessum est. Ex istis etiam colligi potest error Astronomiæ, quæ complexiones Solis & Lunæ describit, interim obliuiscūtur cōditionū auri vel argenti, Anthos vel Antheræ, Thereniabin & Kakimiæ. Quapropter istorum interpretationes & iudicia quæ sequuntur ex eis, demonstrationes contrariæ naturæ sunt, & contra naturam.

Vt in homine sanitas cognoscatur, primò sciēdum est medico, stomachum vltra centum, imo plus mille cōditiones habere, sic vt si mille varij simul astarent homines, quorum quisque peculiarē suam digestionem haberet, nullaque similis alteri foret, at vna melior aut alia peior: est nihilominus vniuscuiusque stomachus illi cuius est sanus: & quamuis non æquè bene

ne digerat ac optimus, comparatur coloribus vt suprà. Non aliàs ac saphyrus maximè pallidus ad maximè coloratum comparatus se habet, hoc loco pariter vnus stomachus ad alium. Inde regimen subsequitur, non ratione morbi vel infirmitatis stomachi, sed ad istius conseruationem sanitatis. Sic etiam in epate sunt centum variæ sanitates: vnusquisq; hominum vnam habet. Inde fit vt æqualiter vnus cum altero bibere non valeat, & vnus alio magis sitiat. Quod omne quidē ex ista sanitatum oritur varietate, nec est quòd eorum aliquod infirmitatibus aut formis adnumeretur.

In toto corpore similis est vnicuique suæ parti conditio peculiariter ordinata: quæ conditiones, vt illæ quæ graduum, æquè sunt innumerabiles. Videmus in exemplū vnū altero semper fortiorem, & quoties natura fortiorē producit, peculiaris toties adest sanitas. Quare qui pondo quinquaginta solùm eleuare potest, æquè defensiuus existit ac ille qui tria centenaria. Similis cognitio sanitatis ex natura sumitur, vt sciatur, vtrum ex sanitate iuxta suum gradum proueniat, aut

ex infirmitate sua. Nam quoties vna sanitas, contrà toties infirmitas reperitur. Veterum igitur medicorum eorum descriptio falsa est, huiusmodi sanitates in temperamentis ponentium. Quandoquidē per istius arboris conditionē, oritur etiā arbor morborum, quæ mors est.

Cùm igitur mors sit radix peculiaris, ex qua nascuntur omnes morbi ac infirmitates, estq; penes alterā, vtpote sanam etiā arbor in tot ac tam varias species diuisa, quot altera, sanitatis videlicet. Hæc terminū suum arripit non aliàs quàm in conflictu quopiam, in quo per lanceam vnus moritur, alius per tormentarium iaculum. Quot externæ res homini sanitatem adimunt, tot modis ista radix in eundem vt inuadat irruit. Ex simili depromūtur variæ species apostematū. Nota deinceps, vires mineralium penes ea quæ dicta sunt, & quid per eas ad sanitatem illa conferant.

Quinam tempora morborum adueniant, & qua via generentur apostemata.
Caput I.

Decla

DEclaratis prius omniũ causis morborum, à quibus apostemata potissimam suam deducunt originem, iam de suis tẽporibus aliquot exempla notato primùm. Arbor suos quotannis fructum profert. Item in singulos messis annos redit: nonnulla tertio: quarto plus minus alia suum autumnum exhibẽt anno. Sed omne quod ex tempore nascitur elementi terræ, determinatũ annuum tempus habet.

Non secus aliquot morbi præcisũ annorum suum tempus obseruant, qui quidem ex elementi sui proprietate sunt inclinati. Sunt & alij similiter ex mineralibus, qui ex elemento procedunt aquæ. Quæcunq; ab ista producũtur, vnum fructum proferunt sępe, nullũ amplius, quãdoq; in metallis: alia quædam tertium. In crudis lapidibus vnum à prima materia quidem vsq; ad vltimam, tunc eorum est autumnus. Non aliàs aliqui morbi semel influxi, nunquam iterum percipiuntur.

Elemẽtum ignis pro suis temporibus suum fructũ exhibet, quæ varia sunt: carbo quoties vnus, toties peculiaris fluxus tempestiuus vnus, tardus alius, determi-

natis & non, temporibus. Vt sæpe contingere solet, ex elemento ignis produci ventum, qui domos diruat, arbores eradicet, quiq; centum annos antè postqúe nunquam auditus est: item quandoq; sex octo, nouē, decem terminis, breuius aut longius grando cecidit, aliaúe tempestas orta est, aliquando fulgure cum frigore vel calore.

Vt & alia prædicta, sic & aer exhibet quædam inæqualibus, æqualibus alia temporibus, iam decidunt Therenia-bin, iam Manna, lac iam candidum, &c. quandoq; semel à decem annis, aliquando semel tantùm, quandoq; quater, quinquies, sexies, plus minusúe, &c.

Prout elementis in suis fructibus simile tempus datum est, eisq; præfixum, sic & apostematibus magis quàm alijs morbis quo ad sua tempora: quædam præcisis, indeterminatis alia temporib. erumpunt, cuius incert⁹ cursus in elemētis existēs, & hominib. ignotus, causā prębet.

Itidem in corpore morbi quidam iuxta elementum terræ cursum accipiunt, vt pruritus & scabies, & secundum tempus determinatum, vti fructus terræ nascun-

tur

tur: Nonnulli iuxta cursum elementi aquę, ꝓut gutta, paralysis &c. q̄dam iuxta certũ cursũ ignis elemẽti ꝓut Pleuresis: aliqui secundũ elementũ aeris, vt febres: alij per transuersum cõtra certos cursus omnes, vt apostemata, quę suum tẽpus iuxta venti similitudinem accipiũt: estq́ vniuscuiusq́ nota & ignota maturatio.

Quæ sit apostematum causa.

SEquitur inde causa, quòd apostemata nonnulla quãdoq́ iuxta cursum elementi terræ procedunt, vti communia: quędam secundum elemẽtum aquæ prout carbunculi: pleraq́ secundum elementum aeris, vt zephyrus, &c. nonnulla iuxta elementum ignis, vt bonarũ pustularum genera quædam: & alia per trãsuersum penetrant, vt Pestis: & est similis in corpore cursus, qualis extra procellæ sunt, æstates calidæ, frigidæqúe hyemes.

Quare quũ enormes huiusmodi cursus eueniunt, causam alicuius morbi grauissimi præbent, & corpori mirabiles cõtrarietates. Nam tunc fit coniunctio cursuum in suis proprietatibus, vt nondum inter se diuiserint hereditatem, quæ data

fuit illis à natura, tanquam ab vnico patre. Non est itaque de certo determinatoque tempore loquendum apostematum, neque per naturam à medicis, nec ab Astronomis cognoscendum. Cùm talia suis in cursibus occulta nimium existant, vt apud nos philosophia nulla valeat perscrutari. Quapropter comparanda non sunt aliquibus morbis, qui iuxta naturã certò suum cursum habent. Potest nihilominus aliqua ex parte medicus inuestigare iuxta conditionẽ & cõsuetudinem regionis, prout vẽtus aliquis eo loco magis quàm alio flare consuetus: non est tamen huiusmodi cognitio tam certa, vt per iuramentum affirmari debeat.

Materialis causa verò prouenit ex tẽpore, quum realgaricus ille cursus oritur ex arbore de radice morborum proueniente, quo tempore pariter morbi similes oriuntur, vt artifex ille præparauit. Non secus ac faber, qui modo hoc, illud cras opus facit, iuxta suos cursus & negotia sibi conuenientia, & occurrentia: sic & ille realgar fabricat, ad negotiũ quod illum concernit eo tempore.

Ad hæc scito medicum simili cursui fa

broque non minori periculo nec aliàs opponi, quàm tormento bellico thorax calybeus. Et vt in certa natura contra suum artificem, æquè medicus contra morbos existit. Verùm vti prudentia quid in externis in bonum potest, sic & ea nonnunquam in illis resistere, iuxta morbum vniuscuiusq;, vt etiã in suis conditionibus occurrit.

Ad huiusmodi causas, de mineralibus non immeritò scripsi, quod etiam ipsa Philosophia requirit. Quandoquidem ille medicus, qui naturam elementorum extrinsecus non cognouit, multò minùs ad intrinseca fuerit aptus. Origines & causas vtique de mineralibus accipere debet, quæ si non docuerint eum in cognitionibus & curis morborum, accidit illi prout is qui suas ad patibulum aures reliquerat: vt eorum omnium communis vsus est.

De processibus & signis cuiusque particulariter morbi.

Caput II.

EIus processus ac ordo primùm est, vt quum in suum transire morbum cupit, illud quod mespila tempus,

æ kakimiã, simili modo realgar maturescere facit: & vti fuerint eo tempore fructus varij, tot etiam apostematum varietates oriuntur.

Quare quoduis apostema per se cognosci peculiariter debet, ex quo realgare proueniat, & quod sit huius initium. Eius processus & signa, quodlibet præ alio cognoscẽdi sequũtur. Nec est quod nomina siue Græca siue Latina, Hebraica sint vel Arabica, vos moueãt, signa siquidẽ atq; processus morborũ proprietates & conditiones exhibẽt. Quapropter anthracem & carbunculum non ex nominibus, at à suis conditionibus cognosci debẽt, ac inde post ex conditionibus nominia sumi, prout sequitur.

De Anthrace.
Caput III.

ANthrax est apostema quod ex Realgare Mercurij generatur, & in radice venarum earundem oritur, postea sibi facit exitum, suo cẽntro nihilominus in radice manẽte. Inde sequitur vnamquamq; venã huiusmodi minerale realgar

le realgar continere. Quare quot venæ tot Anthraces, vt Anthrax saluatellæ, Anthrax medianæ, cephaliæ, &c.

Vbi primùm in apostema transire cupit, cum calore frigoreqúe sumit exordium. Nam quiuis morbus venarum ex isto fluxu, corpus concutit semel tantùm, postea se recipit in emunctorium, rubeamqúe ponit vomicam, quandoqúe nigram albedine permixtam, quæ mirum in modum dolet, somnum aufert, & si dormire contingat grauia somnia plurimùm inducit, phrenesim &c. Quandoqúe nullibi dolor percipitur, quàm in apostematis loco. Quum termino proximum fuerit, apostemata duo producit, vnum in radice, alterum in locustis, & nonnunquam externus dispatet Anthrax, indeq; sequitur mors.

De Hydrophrorbia.

Hydrophorbia est apostema separatum à sale triū primorum, estqúe demōstratio quædam vnius naturæ lepræ, & est rubeum sal narcoticum, vtcumque leprosum. Quum id à se natura pellit in

puſtulam tranſmutatur ad modum fellis, vel bullarum à cantharidibus excitatarum, tranſparentium inſtar aquæ, necnon vt ſpeculum ſplendentium &c. Alia quæ concurrunt in Hydrophorbia, ſunt in hoc morbo, ſed lepram attingit, ab hac diuiſa, quòd Hydrophorbia producat apoſtema, Lepra verò tranſit in morbum vniuerſalem.

De Panaricio, ſeu Verme

Origo Panaricij, aut vermis, eſt in carnis locuſtis, vt digitis manuum, pedumuê, materiæ quidem illius ex qua naſcuntur vngues. Tranſmutatur in duos exitus, vt in vermem, ratione putrefactionis, & in apoſtema radicale cauſa loci. Ab exordio ſui centrum inuiſibile ponit, & poſtea tumorem ardentem cõcipit, cum puncturis maximis. Locuſtarum enim dolores Anthracis doloribus perſimiles exiſtunt, ſed non mortales. Terminatur eo nempe, quod vnguem atque digitum exedit, cõſumptáque locuſta ceſſat.

De

De Ranula.

Ranula eſt apoſtema quoddam ex omnibus venis quæ ſub lingua ſunt accumulatum, ex radice linguæ ſumens originem, quare tam latè ac lingua fuerit extenditur: Eſtqúe ſal reſolutum eiuſdem ſanguinis, ex debilibus venis tãtùm. Quandoquidem in ætate prouectis huiuſmodi reſolutio minimè fieri poteſt. Signum eius eſt, ſub lingua tumor glaucus, quantò iunioribus tantò maior exurgens, aſper & quandoqúe niger. Terminatur aliquando cum oris putrefactione, vel in ſaniem erumpit: quandoq́ꝫ per naturam abſumitur, & eſt ea materia de qua balbuties oritur.

De Nacta.

Nacta eſt apoſtema quod mulieribus ad vbera contingit: oritur quum fluxus menſtrualis immaturè lacti commiſcetur, & illud in ſuo vaſe quo cõtinetur ſeparat: hæc ſeparatio generat acedinem, quæ poſtmodum intumeſcit in carne, corrodit, & ædit foramina. Lac omne quod ſeparatur in vberibus, aſperum fit

ſerum lactis, quod corroſiuam recipit in ſe conditionem, ex fluxu de matre proueniente. Quare ſimilia foraminibus quod ad curam annumerantur vberum apoſtemata.

De Vndimia.

Vndimia quidem oritur ex conditione carnis, & eſt ſal reſolutum, á ſano ſeparatum hoc loco in quo centrum ſuum ponit. Et quia ſal eſt dulce, producit apoſtema quod non aperitur. Sed quum premitur humectatur prout aliquis tumor qui foueas á cõpreſsione relinquit.

Quare ſignum eius eſt, dum intumeſcit apoſtema, quod nullum dolorem infert, ac in chronicum tempus tranſiret, item compreſsione foueas relinqueret, Vndimiam fore dicito. Poſtremò terminatur eo, quod foramen ponat, ex quo fit cauernoſum vlcus.

De Sephiro.

Sephirus eſt apoſtema quoduis quod cum duritie terminatur, & eſt fluxus ex

ſicco ſale productus, in maturationem tranſire minimè poteſt, at in ſua duritie ſemper manet atque tumore: coloribus omnibus tingitur, curam & ſanationem à reſolutione recipit.

De Squinantia.

Squinantia eſt apoſtema, quod ex omnibus venis quæ ab inferioribus partibus ſurſum, aut à ſuperioribus deorſum ad collum in centrum concurrunt, & eſt apoſtemati carbunculo ſimile. Terminatur in cura ſolùm, in eo quod concernit locus ipſe requirit. Ab eo loco producitur in quo naſcitur, & centrum eſt ibidem vbi & apoſtema. Protenditur in circunferentiam, quantùm regiones ambæ continent, colli ſcilicet capitiſquè. In circulo nucæ collum intumeſcit, ac folium etiam, vua rubeſit, caput admodum calet. Poſtea matureſcit vt apoſtema, deioceps foramen poſt vuam incidit: inglutionem & eiectionem aufert. Caue tum à purgationibus à phlebotomiis, & ventoſarum applicationibus.

De Carbunculo.

Carbunculus eſt apoſtema quod peculiarem locum non habet : nam vbicumque ſe Realgar ponit ibidem, fit etiam demonſtratio. Eſt iſtud realgar huius morbi tam ſubtile, vt latiùs & magis aliȷs inficiat, eoqúe differt etiam, quòd hoc loco magis quàm in aliȷs rubefiat. Eſtq́ morbus qui, cum febrili paroxiſmo ſumit initium, eaqúe ſigna continet. Vbi foramen concipit, ſperandum eſt de vita, aliàs non. Nam in Carbunculo & Squinantia maxima cura eſt animaduerſio, ne quid reprimatur: ſolùm extinguatur & refrigeretur mundificationibus, tum demum per ſeipſa matureſcunt.

Varia ſunt adhuc apoſtematũ in corpore genera, vnum hac via, ſic aliud oritur, prout ex eorum conditionibus & natura : tum inter ſe differunt ea ratione qua fructus, in quibus alia forma piſorum, alia quidem ordei, fabarum item alia, &c. Sic etiam alia forma eſt in Anthrace, in Carbunculo ſimiliter alia: ſic de reliquis aliȷs apoſtematib.

ſtematibus. Hac de cauſa quodq́ peculiariter ob formam & qualitatem deſcribere minimè neceſſum eſt, vt Hipocraticorum eſt conſuetudo medicorum. Solùm animaduertendum quînam in ſuis ſignis dolores & paroxiſmi differant, ex iſtis tandem conditionibus fiunt recepta.

Item colores in apoſtematibus occurrentes, ex realgaris conditione proueniunt. Nam carbunculus rubedinem ſuam accipit ex realgare rubeo, non ex ſanguine, venis aut carne. ſaphirus etiam ex ſuo realgare: chiadus etiam: cùm in eo nigredo cõtineat̃, albedo, cœruleitas, & poſtmodũ flauedo cum viriditate. Quapropter medicus minimè curare debet eos qui ſanguinem ponunt colorum cauſam ac dicũt, rubedinem ex ſanguinis conditione procedere, nigredinem ex aduſta cholera, vel melancholia. Similes conditiones, proprietates & eſſentiæ ſunt omnes ex realgaris natura, hoc eſt mineræ ſunt, & nullæ complexiones. Quæque namq́ minera, quod ad cõplexiones attinet, ab alijs ſeparatur, etiã quæq́ ſpecies ab alia. Sequitur inde poſtmodum cura

contra realgar, per quam apoſtemata curantur.

De Curis.

IN apoſtematũ curis tria potiſsimũm conſideranda veniunt. Primum vt ſpiritus vitæ fortificetur, ne ab apoſtematibus ſuperetur, at non aliàs quàm in venenato corpore medicamentis huiuſmodi veneno præueniatur. Secundũ, vt venenum hoc morbos aut apoſtemata producẽs diaphoreticis expurgetur, & hoc per ſpecifica, quæ non ſolùm clarificant, ſed etiam mitigant. Tertium, vt locus in quo venenum receptum eſt ſuperetur, & ſi caro vel pars illa extra ſuam naturam conditionem & eſſentiam deuenerit, omne quod inualidũ eſt atq; deſtructum auferatur. Nam per infectionem eiuſmodi bonæ carni damnum infertur, non aliàs ac ſi lignum ab vna parte comburatur, & ab alia non.

Quãquam apoſtemata ſub vna ſimul omnia cõmuni cura minimè debent apprehendi, vel vnico medicamẽto, quod ad vitam omnia fortificationibus non in dige-

digeant, vt illa cõmuniora demonſtrant: ſimilibus oppodelthoc de Mumia ſuper ponito, hoc ipsũ curat, & auertit omnia damna. Sunt & alia pariter, quæ vt illa minimè tendunt ad mortẽ (niſi deprauata ſint, aut incuria vel ignorantia perdita prorſus) illa ſola mundificatione ſanguinis, carnis, aut venarum indigent.

Quod ad peculiares curas attinet, primò notandum, vt in Anthrace, quiuis caueat à corrodentibus ſiue realgare fiat, aut alia quacunq; via, vel aliàs pro maiori parte mors iſtis introducitur. Ab initio huiuſmodi radici venarum diaphoretica virtus eſt applicanda, poſtmodum Saphiricis circum circa fuit vrendum, & poſtremò tandem ad conſolidationem accelerandum.

Diaphoreticum medicamentum.

Accipe vini correcti ℥ x.
Theriacæ. ℥ ß.
Mirrhæ.
Croci ana ʒ j.
Liquoris Zingiberis,
Piperis, ana ʒ ß. Miſce ſimul, & huius ℥ ß. cum optimo vino bibatur.

De cura Hydrophorbiæ.

HYdrophorbia medicũ exigit, à quo perquã optimè cognoſcatur, & ab vſu medicamentorũ caueat eò non pertinentium, vt vnguenta puſtularum ſunt, & morbillorũ. Eius cura duplex eſt vna per liquorem orizontis, quo natura fortificanda venit. Poſtmodum applicãda eſt hæc aqua extrinſecus.

Recipe Aquæ regis ℥ j.
Olei de realgare ℥ ſs.
Olei Euphorbij quantùm ſuffi- cit pro incorporatione.

De cura Panaricij Vermis

PAnaricij cura tripertita eſt, vt per caracteres, qui fiunt in Carinthia, per ſuperſtitionem & per medicamenta naturalia. Cura naturalis fit per vnguentum narcoticum ex ranarum ſperniolo. Sumatur optimè præparatum coriũ ex quo theca digito fiat apta, prius hoc ſperniolo ter aut quater madefacta, poſtmodum induatur ita madida.

De

De cura Ranulæ.

AD Ranulam aperi venulas è quibus fluere sanguinem facito, postmodum illinantur aut lauentur potius aqua Brassatellæ, Alchimillæ, Diapensiæ, Agrimoniæ, vel oleo Hypericonis, aut oleo de floribus Centaureæ. Si post curam hanc Ranula rediret, iterum fiat eadem cura: sed si Ranula magna minimè foret, vtere superius dicta aqua.

De cura Nactæ.

Nacta curari debet per Oppodeltoch ex aromatibus, ad hunc modum:

Accipe Oppopanaci,
Bdeiij ana ℥ j.
Serapini ʒ ij. aceto contempera liquidè satis, & cola per pannum, colatũ hoc in spissitudinẽ excoque mellis: huic adde Mumiæ ʒ j.
Aristologiæ rotundæ ʒ iij.
Liquoris de Kakimia pondere tantundem vt reliquorum: fiat emplastrum.

De cura Vndimiæ.

Vndimia prouenit ex sale resoluto siue sanguinis: aut carnis, ita curabitur.

Accipe Realgaris ʒ i.
Calcis ʒ iij.
Visci quercini quantum satis fore videris ad incorporationem: inde fiat emplastrum. Quum apertum apostema fuerit, appone de nostro oppodeltoch.
Mundificatiuum eius.
Accipe colophoniæ ℥ i.
Ceræ ℥ iiij.
Resinæ de Botin quãtum ad incorporandum satis erit in vnguentum.
Post huiusmodi mundificationem,
Accipe Consolidæ maioris
Aristolochiæ rotundæ ana ʒ i.
Vitellorum ouorum,
Terebinthinæ amborum æqualiter, & fiat emplastrum.

De cura Sephiri.

Sephirus est nomen omnibus duris apostematibus commune, priusquam fiãt matura & mollia, cui præstãtissimum est remedium Viscus de Botin, & Viscus iuniperorum, in quibus mitigandi mollefaciendiq; magna virtus inest. Cura fit ad hunc modum:
Accipe Visci Iuniperi lib ss.
Fœnugreci ℥ iiij.

Aquarum iringij,
Lappatij acuti ana ℥ ij.
Succi Altheæ ſatis ad incorporã
dum.

Aliud.

Accipe olei Lithargirij
Colophoniæ,
Mumiæ ana. ℥ i.
Olei vitellorum ouorum ſatis ad
faciendum vnguentum. Hoc Sephirum
mollificat, & in maturationem adducit.
Oleum ex lithargirio fit ad hũc modum:
Accipe Alumen,
Acetum, &
Lithargirum, & coque donec al-
beſcat, poſtmodum coque rurſum eodẽ
proceſſu. Quum excoctum fuerit, erit o-
leitas: cuius Archelaus etiam fecit men-
tionem.

De cura Squinantiæ.

Squinãtia tum omnes in gutture mor
bi curari ſuo loco debent, & non in confi
nibus. Quum Balſamus naturæ deficit
in gutture, fit in eo putrefactio ſurſum tẽ
dens, quæ Vuulam & folium inficit. Eius
cura fieri debet per Gargariſmum incar-
natiuum ad hunc modum:

Accipe mellis rosacei ℥ iiij,
Aristolochiæ rotundæ,
Pirolæ ana ℥ ß.
Aquarum de prunis,
De prunella ana ℥ vij. Fiat inde gargarismus, quo patiens gargarizet sæpius quum apostema fuerit apertum. Si tumor adesset, extrinsecus applicari debet optimum defensiuum ad mitigãdos dolores, & sedandum ipsum tumorem. Defensiuum hoc esto.
Recipe mucilaginis de fœnugreco ℥ x.
Cerussæ ℥ ij.
Camphoræ vitæ ℥ ß. Misce: fiat inde cataplasma quod apponatur. Bene poteris capiti mitigationes præstare, pãnis in aqua rosarum rubearum, bursæpastoris, solatri, barbę Iouis made factis, & capiti superpositis atq; ligatis.

FINIS BERTHEONEAE
D. Thropbrasti Paracelsi

AVREOLI THEOPHRASTI PARACELSI DE APOSTEMATIBVS, VLCEribus, Sironibus, & Nodis in lxij. Capitula diuisum Opusculum.

De communibus apostematibus ex sanguine prouenientibus.

Caput I.



Ico quidẽ ego Theophrastus Paracelsus, apostemata communia, cum ex sale sanguinis, tum ex vtriusq; humorum abundãtia suam originem ducere, tanquam ex boni superfluo, propter excessum in apostema trãslato, post huiusmodi superabundantis separationem â natura factã: quod quũ collectum est, in corruptionem transire cogitur, per locum in quo situm habet, quia repletus est vltra suum diametrum.

Nota.

Vbi iam in sanguine superfluitas orta est, ex qua generantur apostemata com-

munia, si cutis eo loci naturale centri foret eius emunctoriũ, transit in apostema, quod aliàs per nasum distillasset. Abscessus huiusmodi maximos dolores & putrefactiones præter infectionẽ excitat, eo quòd excessus in sua puritate minime permanere posit: cum superfluũ quodvis putrefactionis sit exordium.

Signa.

Si tumor sine calore frigoreq́;, sed cũ itensione & rubedine surgeret, ac absq; febrium aliqua demonstratione, iudicabis illud apostema fore cõmune, tam in iunioribus, quàm in senioribus.

Terminus eius.

Si per seipsum terminari permittatur, maturescet, erũpetq́;, verùm si fortè natura balsami parum eo loco habeat, orietur inde vel apostemosum vlcus, aut fistula cum dolore maximo. Si tamen balsami satis habuerit, per se, vel paruo saltẽ auxilio curabitur, & naturaliter

Cautela.

Est Medice quòd hîc abstineas à magno magisterio, vel artis chirurgicæ nimia subtilitate, quæ potius quàm curabunt, inficient.

Cura.

Cura.

Animaduertendum est in omnium vlcerum cura, naturam suiipsius esse medicũ atque medelam, innato proprioq́; suo balsamo. Sed si fortè balsamum hoc illi deficeret, vel aliqua parte minutũ foret, balsamum erit introducendum per emplastrum oppodeltoch: quod quidē apostemata recentia maturãdo & mundificando curat, vigesima quaque horâ renouando, ligandoq́;.

Recipe lithargirij cocti in cerotũ ℥. iij. de incarnatiuis quatuor ℥. ß. de gũmi liquefactis ℥. ij. & fiat emplastrum secundum artē. In principio tutum erit præuenire phlebotomijs venarũ à quibus apostema generatur, & sitũ habet: his enim aufertur illa rubedo membrorũ per sanguinis diminutionem, & vnà cum ea tollitur superfluitas boni sanguinis abũdantis, nedum in his tantùm, verùm etiam in omnibus alijs apostematibus,

Inter curandum admonitio.

Tria potissimùm in apostematum curis obseruanda sunt. Primũ, vt spiritus vitæ fortificetur, ne præ dolore debilis fiat: sicuti solet in his, qui venenum hauserũt,

præseruantibus medicamẽtis noxæ prę-
ueniri. Secundum, vt infectio, quam introduxit morbus diaphoreticis, mundificetur, & specificis, quæ non solùm clarificant, sed etiam dolores mitigant. Tertiũ, vt locus occupatus à toxico pręmuniatur. Si carnis aliqua pars à sua natura sit alienata, quod putrefactũ est eius, auferatur: nã ex eiusmodi carnis infectione tale damnũ infertur ei, quale cõbusto fit ab vna parte ligno, & ab altera sano. Quã quã vlcera cõmuniter omnia sub vna vel eadem cura cõcludi minimè debent (eo quòd omnibus vitę fortificatio nõ sit necessaria, sicuti patet ex cõmunibus vlceribus, quib⁹ oppodeltoch de mumia superponi debet: hoc enim accidentia quęuis arcẽdo curat illa) nihilominus generalis hęc admonitio nõ est aspernãda. Sunt & aliqua morti nõ obnoxia (nisi per ĩcuriã deprauata sint) quę alio nõ idigẽt, quàm in carne sanguinis purgatione, vel alijs.

De *anthrace*, *Caput* *II.*

ANtrax est apostema per sanguinẽ ex venarũ eius prima radice pulsum, vti communia, cũ emũctorio

proprio:

proprio: & est apostema radicale quod oritur eo tẽpore, quo mineralia venena solẽt apparere: similisq́ corruptio est ei, quæ fit in mineralium concauitatibus.

Nota.

Eius inuectio priuatiua consurgit ex Mercurij mineralib⁹, & est mineralis cuilibet innatus venę flos. Inde sequitur tot anthraces quot venæ fuerint existere, vt anthracẽ saluatellę, medianę anthracẽ, & cephalię, &c. quæ causantur ex venarum huiusmodi corruptis cauitatibus.

Signa.

Si calor aut frigus inuaserit cum alicuius venæ liuida nigridine, circũsepta rubore, albicanteq́ centro, cum vredine, somni priuatione, grauibus somnijs, & irrequieto motu, anthracẽ fore dicas illi⁹ mẽbri, & pro asperitate critica lenitateq́ suis ad mortem est iudicanda.

Terminus.

Meatum suũ accendit, ac retrocedens apostemata bina producit: vnum in radice, alterum in locusta: mox inde sequuntur inflammationes, laterum compunctiones, sitis absque multa bibendi potestate, labrorumq́ fissuræ, quæ mortem

indubiam indicant.

Cautela.

Realgaris, aliaq; fuge cauteria:

Cura.

Primùm est virtutis diaphoreticæ medicamentum adhibitũ illius venę radici. Postmodum vstio saphirica circumcirca facta. Deinceps in eschpharã ducta consolidatiuis curetur.

Virt⁹ diaphoretica, est descriptio litõtripon, si fuerit separata à sua substantia: quia tum accedit radices venarũ, humectat sanguinẽ excitatũ, & tũ venit sudor, & est signum optimum. Species quæ ingrediuntur litontripon, debẽt à sua substantia separari per spiritum vini.

Diaphoretica medicina talis est.

Accipe vini correcti ℥.x.
Theriacę ℥.ſs.
Myrrhæ rubeæ,
Croci, singulorum ℥.I.
Liquoris zingiberis,
Piperis ana ʒ.ſs.
Misce, de quo bibatur vncia semis in optimo vino.

De cancro. *Caput III.*

Cancer

CAncer est apostema quod ex hæmorrhagialibus effluxionibus prouenit, in viris atque mulieribus, ex mēstrualiū corrosiuo sale meatuū, ī locustis manifestato: cuiꝰ salis duplex est, plumosi videlicet, ac arsenicalis differentia.

Nota.

Cancrorū non est alia, quàm duorum, quę dicta sunt fluxuū, origo. Quapropter in corpore nullis alijs locis imprimūtur, quàm virorū inter humeros, & mulierū ad vbera. Pars eorū maxima rodēdo fodit intrinsecus, externeq́ minimè cognoscitur donec sedem suam fixerit.

Signa.

Quum inter humeros, aut in vberibus rubeus tumor exurgit cum propria maturatione, postmodum in vlcerationem trāsit, rubicundis latè radijs expansis, & fœtorem cum interuenientibus vredine, frigore, calore doloreq́ diutius persistenti concipit.

Terminus.

Successu temporis corrodit, foditq́ rectà cor versus, mortemq́ repentinam in sua molitur periodo.

Cura.

Hemorrhogiales mẽstrualesq́ fluxiones amouẽdæ sunt per physicum: demũ per chirurgum anodo mortificandum erit ter, vel quater, vt in Noli me tangere dicitur: postremò descriptione consolidatiua eodem loco posita curandum.

Alia informatio.

Gluten aquaticum in aquam vbi reduxeris, accipe semper ad vnã libram colchotaris eius ℥.1.ß. florum æris: proportionem hanc à quãtitate colchotaris obseruando. mixta simul vlceriq́ vel cãcro superposita maneant, donec putrescant: quod plerunq́ fieri solet in quatuor diebus. Deinceps amouẽdo superpone mũdificatũ, quod in Noli me tangere describitur, & quum putridam extraxerit materiam, superpone puluerem hunc.

Accipe puluerum ex succo chelidoniæ, parthenionis, cẽtaureæ ana ℥.ß. mumiæ ʒ.1. manè vesperiq́ ligabis.

Anodini descriptio.

Recipe spernioli, succi solatri ana ℥.1. liquoris de firnis (vernicis puto legendũ) ℥.ß. & reducantur in formã vnguẽti.

De Noli me tãgere, praua lẽtigine, vel ferrugine.
Caput IIII.

Noli

NOli me tangere, quod & Lentigo praua dicit̃ aliàs, aut Ferrugo, calepini salis est ærugo, quæ se primùm ad superficiem recipit, demum intrinsecus rodit consumitq́ martialis naturæ viribus, carnem quoque ferream vnam è septem corrodit.

Nota.

Genera carnium secundum metalla, cachymica, marchasitæ, vitriolataq́ notanda veniunt, vt cognoscatur vnũquodque proprium locum inficere.

Signa.

In facie sumit exordium cum aquosa quadam scabie, bullisq́ minimis cum periodo, postea transit in corrosiuam, nasi cartilagines rodendo, maxillas & labia cõsumit, spargitur tenuiter cum fœtore.

Terminus.

Nisi præueniatur, nasum, aures & faciei formã à radice tollit ac delet, ad collum & fauces anterius descendit. si latius quàm sint confinia martialia progrediatur, ad mortem id iudicandum est fieri.

Cura.

Initiò si Ferrugo non admodũ latè roserit, curetur emplastro de resinis.

Accipe Resinæ abietis lib.1.
Farinæ hordei ℥.vi
Resinæ pini ℥ viij.reduc ad formã ceroti. At latius progressa medium aut finem si propemodum attigerit, mortificatio pręcedat, vt ærugini diminutum sit in origine, quod per anladar fit aqua rosarum superposita, & super hãc emplastro de resinis apposito. Notãdum erit in hac cura, si ferrugo firmam radicem fixerit, vt iam secũdò vel tertiò cedere nollet, imo resistere videretur potius, non est ab anladar abstinendũ, nec ab vna ad aliam curam transcurrendum.

Resina abietis fit ex eius fructu viridi in aquam posito, quoad spissitudo malagnosa conspiciatur: deinde recentem aquam affundes, & aqua decoctione ferme consumpta, materiam spissam vt resinam habebis.

Excellentissima cura est, quum similibus & perniciosis morbis materialibus medicus ab initio realgari dulcificato vitam adimere nititur (non corrosiuo quidem: hoc minimè tutum, eo quòd patienti foret impossibile tolerare tantam istius actionem, quãtam ad curam hanc bene

foret

foret necessaria) postmodum emplastro mundificare: postremò curam eò dirigere maturationibus, vt materia putredinis ablata, naturale balsamumne ipsius naturæ curare valeat, aliàs frustraneè curabit medicus.

Mortificatio.

Accipe realgaris cristallini ℥.1. coquatur in aceto per duas horas, & vsque ad exiccationem, huic olei maioranæ ℥ iij. affundes, misce simul: hoc vnguento super pannum pro loci continentia subtiliter extẽso ligabis, & oleo sæpius madefacies forinsecus, ne siccetur emplastrũ, quod duobus diebus naturalibus immotũ ita maneat. Post quos sanies & aqua profluet, quibus etiam perceptis, ea quæ sequutur superposita maneant, quousque nullum pus aut humida putredo promanet.

Mundificatio.

Recipe picis naualis,
Visci pini,
Visci abietis ana lib.1.
Visci ex locustis de latice (puto larice legendum esse) lib.1.ss.
Larignæ quar.1. Mixta liquefiant

cum ceræ & olei partibus æqualibus, vt ambo sufficiant ad emplastri compositionem: quod isto non, alio quouis extra hi non poterit: eo peracto cura mox inde sequetur.

Consolidatio

Recipe ceræ,
Piscis communis ana lib. ß.
Aristolochiæ ℥ iij.
Mumiæ ℥ ij.
Antimonij ℥ iiij.

Fiat emplastrum quo mane vesperiq́ ligabis, vt moris est.

Aliud consolidatiuum.

Accipe resinæ abietis lib. ß.
Visci consolidæ quartam 1.
Succi chelidoniæ quantum sufficit ad formandum emplastrum.

Maximum in ista cura magisteriũ consistit in vnguento primo, & in emplastro secundo profluxionum extractionibus.

De *herysipila.*

Caput V.

Erysipila est consumptum sal vitriolatum, hoc primùm in rubedinem, & corrosionẽ postmodum in vlcerationem transit. Locus eius est inter genua

nua & calces, circum circa crus: ibidem etiam morbus Mercurialis.

Nota

Quamuis vitriolatum ſal morbum efficiat, eſt tamẽ ipſa minera Mercurialis tãtùm à qua proprium receſsit balſamum & liquor ſalis, eiuſq; ſpecies pro quantitate receſſus demonſtrantur.

Signa.

Apparet primò rubedo cum dolore vredineq; maximis, poſtea cum tumore, deinceps cum foraminib. fœtidis ac corruptis, vno penes aliud, & in planum ſubtus excauatis, nõnunquam ſiccis, aliàs flauo claroq; liquore madentibus in cancri formam, aut Noli me tangere: totũ crus inter duas (vt eſt Mercurij natura) continet.

Terminus.

Sale reſoluto fluxus eo loco producitur, & ſal ibidem, ac poſtmodum reliqua totius corporis ſalia reſoluit, faciei colorem aufert, operationes impedit ventriculi. Poſtea ſal cordis, hepatis & cerebri ſurripit, ac tandem chroniſatione facta per huiuſmodi reſolutionẽ ſubſequitur mors.

Cura.

Curæ principium eſt vt ligamēta ſtringantur cum allahol, ne concurrant alia talia, poſtea ſperniolo mortificādum eſt, deinceps amotis doloribus per oppodeltoch conſolidandum.

Deſcriptio allahol.

R. ſalis anathron ℥ i.
Anodi ℥ ſs. reduc ad formam cum oleo de ſpica.

Deſcriptio ſpernioli.

Accipe ſpermatis ceti.
Ranarum.
Cerefolij.
Iuniperi ana: fiat deſtillatio in ſole.

Alia deſcriptio

R. glutinis aquatici vnc. iij. deſtillentur in aquā, cui fimus mineralium imponatur, & bulliāt ſimul per horam, aut donec in formam pultium reducātur, adde caphuræ vnc. i. fiat vnguentū, quo cum ligetur crus terno quoque die ſemel, per tres ſeptimanas continuando. Poſtea ſæpius abluendo mūdetur aqua foliorum querci, vel aqua ſalſa. Curabitur optimè non aliàs ac ſi medicamentum ſuperpoſitum eſſet: nam eius eſt naturæ medicina præ-

prædicta, quòd tribus hebdomadib. etiã operetur post eius omissionẽ, donec omnino curauerit. Anacthron est genus salis quod crescit in petris: veluti muscus lapidibus supernascens, nitri similitudine: nõ est nitrum tamen, quod à vitrarijs conficitur. Est sicut vsnea quid, ac decoctum aqua fit vt alumen acidum. Postremò vitri formam accipit, spumamq́; producit, quam antiqui falsò putarunt anacthron.

Caput VI.
De fistula.

Fistula est sal ex nutrimentis illius mẽbri tantùm in quo sita est, vel eorum excrementorũ, latius non extendens seipsum, quàm illud sit excremẽtum vel nutrimẽtum. Ad aerẽ tantùm, fit apertio cutis, quia sal istud est debilius, quàm vt cutem sub qua latet, fistula corrodere valeat.

Nota.

Ex omnibus apostematibus, itẽ ex vulneribus, fodicationibus, & accidentibus quum sal illius loci moritur, oriri possũt: etiam ex morte nutritiui salis & excremẽtorum.

Signa.

Angusta profundaq; sunt foramina, pro maiori parte in iuncturis & angulis penes emunctoria, vel in locis deprauatorum vulnerum, fodicationum, aut accidentium, spumam & aquam emittentia spacio duodecim horarum sese purgant, dolorem nõ inferunt, quia de glacie preter acuitatem sunt emortua.

Terminus.

Mortis non est effectiua, nec alicuius accidentis, at in statu suo chronico permanet in mortem vsque.

Cura.

Mundificatiuis & incarnatiuis præter omne corrosiuum opus est hoc loco potionibus vulneratorum, aquis localibus, aut oppodeltoch. Non est quòd ventilis angustiã cures, nam trium horum quodlibet operatur excellentissimè.

Potio Vulneratorum.

Accipe aquarũ ciclaminis, scilicet de folijs serpentinæ, sophiæ ana. ℥. iiij.

Fiat mixtura ad haustum. Dosis ℥. iiij. manè & serò in finem vsq; curæ.

Alia.

Accipe aquarũ de cornibus cerui lib. I.

Centau

Centaureæ.
Cosolidæ aureæ.
Parthenionis ana quartam 1. ſs.
Quibus impone
Reubarbari.
Mannæ electæ.
Spermatis ceti ana ℥ 1.

Huius potionis agitatæ prius vt bene miſceatur, coclear vnum ſingulis diebus bibatur manè, poſt quod vini coclaria tria ſumantur per os. Hoc potu fiſtula mundatur intrinſecus, & per ſe curatur abſque medicamento ſuperpoſito forinſecus. Poteris tamen hoc emplaſtro vti exterius

R. de quatuor gummi ℥ ij.
Ceræ ℥ vi.
Liquefiant ambo ſimul, & adde
Viſci de botin ℥ iij. fiat emplaſtrũ.

Aqua localis.

R. anodi ℥ ij.
Chriſtallini præparati in lapillos ʒ ij.
Aquarum plantaginis.
Ciclaminis ana ℥ x.

De herpeta mordace, vel eſtiomena, vulgò lupo. Caput VII.

LVpus oritur ex ſale Mercuriali tantùm in eo loco in quo eſt, eiusq́ cẽtrum figitur vbi defectus maior fuerit: & quãuis adſcribatur hepati, vel per eius curam procedatur, morbus tamen eam per ſe recuſat.

Nota.

Eo quòd in muſculis abſconditur, in quibus periodus mouetur, ab apoſtematibus eſt ſeparandus lupus.

Signa.

Fixus eſt, & in circũferentia centrum ſuum coagulat intrinſecus ad os fodiẽs, vrit, calloſosq́ nodos tandem procreat vſque ad mortem.

Terminus.

Herpetæ mordacis ætas eſt annorum triginta, vel quadraginta, membrum nõ conſumit, ſuo loco manet: verùm ſi morbus acutus inciderit, mortalis eſt: pariter ſi carbunculus vel anthrax acceſſerit, de cura deſperandum eſt.

Cura.

Refrigerio primùm opus erit, demum remedijs mucillaginoſis, ad callos nodosq́ tollendos, poſtea curetur per oppodeltoch.

Muſci-

Mucillaginosum remedium.

Accipe liquoris de mumia.
De mastice,
De caphura, singulorum ℥.ß.
Mucillaginis de fœnogræco,
De psillio,
De citonijs, ana quantū sufficit pro incorporatione. Vsus eius est, sicuti emplastri oppodeltoch.

Refrigeriū, vel infrigidatio fit spermiolo, anodino, per quinque aut sex dies, post quos mumiam addes.

Alia cura.

Accipe realgaris christallini ℥.1. olei ardentis ℥.ij. cerusę ʒ.ij. fiat vnguentum. Circūponatur lupi circūferentiæ tātùm, vt in medio nihil sit. Renouetur singulis duodenis horis semel, vsq; ad sextum vel octauū diē: depone postmodū, & permitte. Circulus ille totus auferē per se, quo facto lauetur manè vesperiq; hac aqua, superponatur etiā infrascriptum emplastrum secundum artem Chirurgicam.

Aqua vel eius lauamentum.

Accipe aquæ glutinis, rosarū, ana ℥.vi, parthenionis ℥.v.

Emplastrum.

R. olei lini lib. ſs. aëris viridis,
Cæræ ana quartam 1.
Fiat cerotum, cui ſuperaddantur.
Bdelij colati ℥. ij.
Liga ſecundum artem.

De malo mortuo. *Caput. VIII.*

Malum mortuũ eſt colchotar narcoticum, non inter apoſtemata, ſed inter pruritus connumerandum potius: à centro ſurgit in ſuperficiem, loca ſola Saturni Mercurijq́ ſolùm occupat.

Nota.

Cum ſpiritus ſomniferi ſeparantur à ſua circumferentia, membrumq́ ſuũ arripiunt, vti quoduis narcoticum, nõ aliàs & colchotar iſtud expellit.

Signa.

A pedibus primùm incipit, ac ſurſum aſſurgit, cutemq́ poſt duos aut tres annos, vt corticẽ inſenſitiuam efficit, cum anguſto foramine.

Terminus.

In vlcerationem terminatur, ſibimet emunctorium facit, & viginti permanet annis, poſtmodum in lepram tendit.

Cura.

Cura.

A cauterijs eſt incipiēda cura quibus tollitur id quod in ſuperficie fuerat, & poſtea per oleum de piperibus ad menſes tres adminiſtratum.

Cauterium.

Recipe ſulphuris liquefacti.
Liquoris de colophonia.
Olei de carabe ana ℥.iiij.
Thuris ℥.iij.
Reſinæ abietis ℥.vij.

Fiat mixtura ſuper ignem, calefac optimè, poſtea ſupereffunde ſingulis diebus duodecies, & pes bene perfuſus hac pinguedine, per dies tres aperitur.

De ſerpigine. *Caput IX.*

SErpigo nihil aliud eſt, quàm ſal alumi natum, ab aëris elementis extra ſuum chaos expulſum ad cutem ſecūdum aëreorum expulſiuorum operationem.

Nota.

Quū elemētatum aëris per ſuū chaos purgatur, aut ad exteriora pellitur, ſubſtātiā ſalis aluminati relinquit in ſuperficie ſui chaos: & quia ſal aluminatum eſt minerale, ſuum effectū habet in ſuperficie.

Signa.

Vbi maculæ quędam naſcũtur in cute permanentes, vel non, fixæ ſiue non fixę ſuo loco fuerint, rubeę, luteæ, croceę, vel albo permixtæ colore, quãuis in parte corporis, iudica ſerpiginem exiſtere.

Terminus.

Vltimò per totũ corpus diſpergit, bullas paruas producẽdo, poſtea cruſtas, inde fiſſuras, poſtremò tandẽ vlcerationes.

Cura.

Aëris purgatio pręcedere debet, pòſt vſus cauterij ſicut in malo mortuo, deinceps per plantaginem curabitur.

Mundatiuum aëris.

Accipe ſucci cichoreæ.
Gamandræ, ana lib. I.
Succi capillorum Veneris lib. ſs.
Mannæ ℥. ij.
Liquoris vitrioli ʒ. I.

Fiat mixtura & deſtillatio per alembicũ vſq; ad oleitatem. Doſis à ʒ. I. vſq; ad tres.

De *gutta roſacea.* Caput X.

GVtta roſacea prouenit ex croco, Martis habẽte naturam, qui in carne ſubiecta Marti, per totam cutem

tem circa poros expulsus est, & crocea tinctura, Martilialisq; sine tinctura sanguinis, aut carnis est.

Nota

Caro quæuis in suæ mineræ naturam transit, pro augmẽto mineralium eo loco sanguinisq; metallici.

Signa.

Faciei color p imò flauus, deinde rubicundus indies magis absque bullis, vel pruritu, donec coccineum colorem cutis & caro simul acquisierint.

Terminus.

Vltimò trãsit in putrefactionem, quæ sal in se generat, cum pauca mordacitate.

Cura.

Eius cura sita est solùm in citrinula, & fabiola, necnon in rebona destillatis in aquam, & ista cura dicitur ex tincturis.

Alia cura.

R. albuminis ouorũ coctorũ numero x.
calcis ouorum ℥. vi.
Destilla in aquam, & adde,
Foliorum argenti,
Stanni.
Plumbi.
Veneris, ana ʒ. i.

Foliorum auri.
Marchasitæ argenteæ,
Aureæ.
Chimoleæ ana ℥.ij.

Fiat digestio ad mensem, & destillatio.

De morphea. Caput. XI.

EST morphea trium horum, scilicet sanguinis, carnis & cutis per mineralia salia causata corruptio, transiẽs in corrosiuam putrefactionem, internã & externam.

Nota.

Quum sustantia naturæ per sal mineræ corrumpitur, & figitur per se, tunc illa tinctura secundæ generationis est initium morpheæ.

Signa.

Quando pars Martis in rubedinẽ tingitur, & ex gutta rosacea trasmutatur in alium colorem cœruleũ, aut nigrum, cũ bullis, nodis, aqueisq; vesiculis, atq; tumet, morpheam esse dixeris.

Terminus.

Incipit in fine sui putrescere, nigramq; ponere aschpharã in carnis medio, quo quũ peruenerit morphea, est incurabilis, & in

& in mortem vſque permanens.

Cura.

Eius cura duplex eſt, prior ex tincturis, poſterior ex mundificatiuis. Prior iterum fit in modũ curæ guttæ roſaceę, poſterior vt in malo mortuo.

De glandulis vel napta.

Caput XII.

NApta quidem ex nutrimentorum proprij membri liquoribus originem ducit, eorumq́ꝫ liquorũ, à quibus prouenit, ſimilitudinem recipit. Inde ſequit᷑ aliquas naptas cartilaginoſas, aliquas carnoſas, & ligamentoſas eſſe nõnulias, aut alijs membris ſimiles, vt oſſibus & articulis.

Nota.

Quoduis nutrimentum eſt triplex, at ſi digeſtionem eius ſeparatio præceſſerit in ſuæ formæ ſubſtantiæq́ꝫ ſeparationem etiam tranſit, & inde naptæ proprius locus oritur, & generatio,

Signa.

Si globuli glandulæ, vel ſuperfluum os præter inæqualitatem ipſius membri naſcantur ſub cute recondita: mobilia vel fixa: ſiue doleant: vel non, dura vel

mollia fuerint, naptam esse iudices.

Terminus.

Successu temmporis putrefit, augmentoque suas membro vires deprædatur.

Cura.

Aluminis plumosi filo tollenda est, in oleo de gilla prius madefacto, postmodum vngendo & excorticando venulę per gillam consolidentur.

De hydrophorbia vel lepra expulsa.

Caput XIII.

EX trium primarum substantiarum centro, quæ separantur in lepræ generationem, per virtutem expulsiuā balsami liquorem expellentem oritur hydrophorbia, rotundam in formam instar gallæ, & est de sale non acuto, sed leproso.

Nota.

Quoduis resolutum narcoticum sine vlceratione manet, estque de natura vrticę salisque vitriolati.

Signa.

Quum bulla nascitur similis ei quæ sit à cantharidibus, aut flammulis, vel in gallæ tumorem turgens, & circumquaque cœruleo colore perfusa, tanquam erumpere

pere vellet, dura tactu ſicut eſt aquoſa veſica, hydrophorbiam eſſe dixeris.

Terminus.

Si penes oculos ſita ſit, fiſtulam ex ſe generat abſq; detrimento, putreſcit introrsũ verſus ex originis abundãtia ſuæ, colore formaq; augetur indies, ac numero, vocem adimit, ac naturalem colorem corporis, inde lepra ſubſequitur.

Cura.

Duplex eſt hydrophorbiæ cura: prior vt per liquorem orizontis natura corroboretur: altera quidem, vt bullarũ liquor exiccetur forinſecus.

R. aquæ regis ℥ I.

Olei de realgare. ℥ ſs.

Olei euphorbij quantum ſatis fuerit ad incerandum.

De alopecia Caput XIIII.

ALopecia ſcabies eſt in partibus Iouis naſcens, & ex ſpiritibus iſtius originem, & materiam peccantem dolorem, & locum ſimul vnico contextu ponit.

Nota.

Quum ſpiritus Iouis à naturalibus ſe-

paratur humoribus, & in mineram propriam transit: si in metallis operabitur, in cachimiam: si in arboribus, in spongiam, & in humano corpore transmutatur in alopeciam.

Signa.

Si cutis in capite post fricationes emittat sanguinem, postmodum crustas, deinceps flauam aquam, & extēditur pro crinium terminis in ceruicem vsq;, mox ad hanc vbi peruenerit, alopeciā esse dicas.

Terminus.

Nisi præuentum sit, acquirit radices, post quas fluxio sanguinis indies subsequitur, & extremus dolor mordaxq;: nulla foramina profert, sed in mortem vsque perseuerat.

Cura.

Eius cura triplex est, vna per picem, alia per corrosiuas aquas, & tertia per gillam.

Quidā tonsores auferunt pilos & cutem, primāq; Iouis partē ad nucam vsq;.
R. picis calcificum lib. 1.
Colophoniæ lib. ss.
Bituminis de cornibus ℥ 1.
Casei præparati lib. ss. & commi-

ſceantur. Primò pici colophonięq; lique factis alia paulatim addenda ſunt, & erit factum emplaſtrum viſcoſum in fundo. caſeus qui præparatus eſt, exiccetur, & poſtea teratur. Hoc eſt eorum commune receptum.

Poteris tamen bitumē & caſeum coagulari permittere ſine detrimento. Quidam putantes id melius reddere poſſe, tantùm apponunt ceræ, quãtum eorum eſt medietas. Poſtquam cutis vnà cum ipſo morbo fuerit adempta, mox vnguento de ceruſſa, quod pulchram cutem generat, vtere. Nõnulli caſeum admodum nigrum accipiunt, quem optimè lauant, ac eo quod in fundo reſidet, caput inungunt. Et quamuis hoc remedio pellatur alopecia, nihilominus perfecta cura non eſt: nam hac ratione pulſam inde poſt annos duos rediјſſe vidi.

Aliј quidē corroſiuis & calcinato ſolent vti tartaro, quod etiam laudare minimè poſſum, eo quod ad nucam vſq; rodant, vnde mania ſubſequitur, & quandoq; mors. Cura per gillam fit, vt per nouem dies continuatos caput inungatur ea, ſed quia plurimùm vrit, oliuarũ oleo

desuper illito absque intermissio, dolores isti mitigandi sunt: eo temporis spacio plurimum humiditatis attrahitur in spissam crustam concretæ, quæ post eos dies nouem decidit, cutisq; subtus nudatur pulcherrimas.

De alcola. *Cap.* XV.

ALcola carnis est quædam superfluitas insurgens ex venis louialibus per Martis regiones trãseuntibus, & nascitur solùm in emunctorio Martis, hoc.est, in oris labijs.

Nota.

Quum spiritus Iouis, qui duntaxat in alopeciam transire deberet, aliò se recipit, ad Martis regiones videlicet, in generationem excrescentium transmutatur, & pro natura Iouis fit alcola.

Signa.

Primò nascũtur in labijs porri, postea cùm emittunt sanguinem per se, vel per incisionem, enascitur caro quædam, quæ si spongiosa fuerit ac foraminibus vndique repleta, iudicabis alcolam fore, non spongiam.

Terminus.

Finis eius est indies magis crescere,
do-

donec locum suum penitus occupans os obstruat, vt comedi nequeat imposterũ phrenesim atq; maniam excitet.

Cura.

Venarum ductus atq; meatus deflectendi sunt per transuersum secundũ regionem, & postmodum hoc vnguento fuerit inũgendũ, aliàs frustraneè curabit. R. realgaris præparati, succi chelidoniꝫ quantum sufficit, & formetur vnguentũ.

De Cancrena. Caput XVI.

Cancrenæ locus est in cruribus, inferius ad calces originem, ducit ex salibus dulcibus, & operatur contra humorem naturalem ab vtraq; parte preter omnem acuitatem.

Nota.

Quoduis sal dulce balsami liquoribus admixtum, morbũ fixum producit: nam in eo non est acuitas: in Mercurij superficiè tantùm etiam emergit, estq; sal à sale separatum armoniaco.

Signa.

Dies noctesq; dolor nõ remittitur in eo loco in quo cancrena fuerit, splendentiq; rubore crus totũ depingit: annos triginta perseuerat præter exulcerationem

Terminus.

Quum post multos annos ad extremum peruenerit, natura præ senio deficiente, ad mortem aperitur.

Cura.

Accipe succorum nenupharis,
Solatri,
Papaueris,
Lolij, singulorum vnc. ij.
Papaueris tritici vnc. iij.
Opij vnc. xv.
Mandragoræ ʒ. iij.
Succi ex radicibus hyoschiami exterioribus vnc v.

Reduc in vnguentum cum oleo de lithargyrio.

Dolor est mitigandus per anodinam: in hoc morbo nulla digestio nec purgatio, vel physica, chirurgicáque minus, alicuius momenti sunt.

Poteris etiam ad cancrenam vti medicamento prauarum lentiginum, cum additione scamoneæ vnciæ ss. ad libram vnam illius vnguenti: peculiarem habet in vrentibus potissimùm vlceribus & apertis scamonea virtutem.

De

De Panaritio, pandalitio, vel Passa. Caput. XVII.

Dico panaritium, quod vos vermem appellatis, esse vermem & naturalē passam, quæ postquā nascitur, ventile quoddam aperiendum est: hoc idem ipsemet vermis efficit animali natura, suoq́ꝫ loco seipsum fouet atque nutrit.

Nota.

Duæ fiūt in corpore corruptiones, videlicet in humoribus naturalibus, & in mineralibus. Quæ in naturalibus fiunt, æschphares generant: quæ in mineralibus verò, panaritiū: hoc in radicibus solùm ad vngues locum habet, ibi etiā est radix salis nitri: vel in eo loco per quem transitum facit.

Signa.

Quum in vnguium radicibus dolor, vstio, tumor & inflammatio tanquam ignis sæuierint, & corrosio vermium instar, panaritium esse dixeris.

Terminus.

Eius hic est finis, vt postquam vermis natus, fuerit radicem vnguis, & membrū totum atqꝫ digitum cum dolore maximo prolixoq́ꝫ mortificat.

Cura.

Triplex eſt eius cura, per characteres vna, quã triſomniſtis, ſuperſtitionalibus, ac alijs eius farinæ magiſtris relictũ velim. Secũda per naturalia, ſicuti ſunt ſperniolum & anodina, cum ex corio ſacculus digito conſtructus, aptusq́, ſperniolo ter vel quater madefactus induitur. Etiam externis putrefactis curam agere poteris, vt porcorum ſtercore cũ aceto decocto ſuperpoſitóque.

De aſthchachilos. *Capüt XVIII.*

Aſtchachilos ratione loci formæq́ potius cancrena vocari deberet: eſt tamen ſal minerale ex oſsibus Mercurij, inde vbi minus extiterit originem ducit, à iuncturis pedũ ad genu per crus aſcendens: tactu deprauatur, & intrinſecus rodendo foramina fodit.

Nota.

Huiuſmodi ſal in oſsibus, eſt & alumine glaciei, quod in carne conſumitur, ad ſuperficiem ſe recipit, roditq́ pro natura mineralium.

Signa.

Cùm rubedo ſuper iũcturas ad calcis radicem inceperit, cum vlceratione lata

ſuperfi-

ſuperficialiq́;, plurimis etiam vlceribus ad genu tendentibus, dic aſthchachilos fore, quod araneum ego voco.

Terminus.

Status eius annorum eſt viginti, non admittit accidẽs, manet in carnis tenuiore parte, ſuper crura ſemper in eodẽ ſtatu, per terminum qui ſuprà dictus eſt.

Cura.

In primis panaritij medicamẽtis vtẽdũ erit, quibus quũ curatũ fuerit, perſanẽtur emplaſtro de myrrha, quod ſequitur: Recipe olei de vitellis ouorum ℥.ij.

Ceræ ℥ ſs.

Colophoniæ ℥.iij.

Myrrhæ rubeæ ad pondus omniũ. fiat emplaſtrum ſecundum artem.

De ſtruma. Caput. XIX.

STruma ex mineralibus, vt alia quæ oriuntur ex eiſdem, ſicut intempeſtiua marchaſita, vel mineralia cruda, naſcitur. Inde fit, vt ſtrumoſi magis ad maniam quàm ad intellectus temperẽtiam proni ſint, propter mineræ cruditatẽ in ſtruma ſitam, quæ collũ occupat, in quo mineralium eſt principium.

Nota.

Quoduis minerale crudum prope radicẽ crudã generat excrescentiã illi similem, quod inde fieri debuisset: nã crudũ quodq;, mater & origo nodosorum est.

Signa.

Quũ in collo nodosi tumores excreuerint, cute contecti raparum istar, strumam fore iudices.

Terminus.

In eodem statu permanet in mortem vsq;, nisi fuerit elatior, quæ restringitur ante mortem, cuius etiam est presagium.

Cura.

Strumarum cura duplex est, instrumentalis & medicinalis: hæc per pulueres aut potiones eius fit, illa per actualia cauteria vel corrosiua.

De polypo. Caput. XX.

Polypum dico fore carnem deuiatã & buccellos, qui per poros extra locum suum in excrescentiã nodosam transierunt.

Nota.

Deuiatum quoduis nutrimentum, in alio quàm sui situs loco, generat eãdem carnẽ suæ generationis in magna copia.

Signa.

Quum

Quũ alicui caro nascitur in naso, quæ cum sanguine prorumpit, polypum esse dixeris.

Terminus.

Sub finem eius incrementi venæ cõfluunt, sanguinemqúe suum prorsus affundunt, & in vlcus transiens polypus, trasmutatur in prauam tentiginem, vel Noli me tangere.

Cura.

Eius vt in alcola cura est, ambo debẽt incidi buccelli, nutrimentumq; tolli, demum curari per oppodeltoch.

De ficubus vel verrucis hæmorrhoidarum.

Caput XXI.

EX hæmorrhagiali sangine, quũm nutritiuus humor separatus est à substantia sanguinis, & per porum suum emunctorialem penetrat extra materiam propriam, transit in excrescẽtiam, quæ ficus existunt, aut verrucæ.

Nota.

Quicquid à suo nutritiuo separatur, in suæ substantiæ similitudinem transit, ac in cancrum pro loci vitriolique salis ratione diuiditur, estqúe generatio talis, quæ de verrucis vuluæ.

Signa.

Si in tenaſmone porri, vel polypicæ demonſtrationes apparuerint, in ſanguinei ruboris ſimilitudinẽ, ficus, vel verrucas eſſe iudicato. Si tamẽ & vnà cũ ſtercoribus ſanguis admixtus foret, cũ exitus difficultate, ſudore quoq;, vel aliquo labore dolores excitarentur in tenaſmone, ficus intrinſecus naſci iudicabis.

Terminus.

Si perſeuerauerint vſq; ad vigeſimum annũ, in cancrũ transmutãtur. Si tamẽ eo tẽpore cancer non erumpat, vnaq; plures extiterint verrucæ cõcretæ, ſimul cõſtipant anum, vel orificium vuluæ.

Cura.

Ficuum cura duplex, vna quidẽ ſtercoralibus medicamẽtis, altera verò dulcibus fit corroſiuis.

Corroſiuum dulce.

Recipe olei laterini ℥.I.
Olei de iuniperis ℥ ſs.
Olei ex myrrha ℥.ij. miſceantur.

Corroſiuum dulce mixtum cum aceto.

Cape olei laterini ℥.I.
Aquæ aluminoſæ ℥.ſs.
Viriditatis ſalis ad põdus omniũ: fiat

ſiat mixtura.

Cura de ſtercoribus.

Recipe patientis deiectũ ſtercus, miſce cum oleo de vitellis ouorum, premat patiens vt exeãt verrucæ ficusq́ꝫ, quibus tunc medicina ſuperponatur.

De tinea. Caput XXII.

Tinea prouenit ex ſalibus mineralibus cum humore carnis, & cutis liquore permixtis, poſtmodũ expulſione tranſeuntibus in cruſtas.

Nota.

Quum humor mineralis â proprio ſale ſeparatus in carnem ſe recipit, ſi hunc elemẽtum igneum arripiat, eo per poros agitur in cruſtas.

Signa.

Si cruſtæ naſcantur in capite, cũ capillorum fluxu, vel aliâs, ſudoremq́ꝫ non libenter emittunt, & cruſtæ cadentes die tertio rurſus enaſcantur, tineã eſſe dicas.

Terminus.

Poſt decimum ſextum, aut quartũ & vigeſimũ annum ætatis morbi, ſpargitur per vniuerſum corpus, & cruſtæ per ſe decidunt: quũ incidẽtia pollicũ ſubſequitur, lepram ex tinea natam eſſe iudices.

Cura.

Recipe cichorij,
Gamandreæ,
Capillorum Veneris ana ℥.ij.
Cassiæ extractæ ℥.ß.
Mannæ electæ ʒ 1.ß.

Reduc in haustum cum aqua artemisiæ: omni anno mensecꝫ Maio debet administrari, quia reuertitur.

De bubone vel bufone.

Caput XXIIII

BVbo est infectio ex duorum similium commixtione prouenies, & ex tertio in apostematum generationē ac per salia luxuriosa tandem in vlcerationem producta.

Nota.

Quum illa duo mineralia simul in matricem veniunt, inde generatur bubo, tū ex accessione tertij subsequitur bubo vitriolatus: & causa huius est, quòd sperma luxuriosum scabie sua infectum est.

Signa.

Si tumor in altero sulco penes pudenda surrexerit cū rubore succedēte, viresqꝫ deficiāt, calor atqꝫ frig⁹ inuaserint, edēdi trāsierit appetit⁹, bubonē adesse dicas.

Cau-

Cautela

Caue à resolutiuis, corrosiuis & attractiuis medicamentis.

Cura.

Eius cura per apertionem fieri debet maturatione propria, postmodum per oppodeltoch curandum est.

Descripto maturatiui.

Recipe de quatuor resinis ℥ ß.
De liquoribus altheæ,
Bismaluæ ana ℥ iij.
Fiat mixtura superponenda.

Descriptio oppodeltoch.

Recipe de quatuor seminibus incarnatiuis: vnciam ß.
Ceræ,
Colophoniæ ana vnc. ij
Picis naualis vnc iij.
Reduc in emplastrum.

Caput XXIIII.

De cambuca.

CAmbuca prouenit ex bubonis materia, quæ citius quàm oportuit sedem fixit: eius vlceratio fit eodem loco in quem figitur.

Nota.

Quæuis cambuca bubo est, nec ab

eo quàm propter locum differt.

Signa.

Si post actum venereum cum calore tumor exurgeret, ac in vrina sanies aliqua cerneretur, & inde sequerentur vlcerationes cum putrefactione, cambucã esse dicito.

Terminus.

Vltimò transit in vlcerationem corrosiuam, quæ foramina in vnum exedit, & cambucam putrefacit.

Cura.

Caphurato & emplastro de mumia curetur.

Formula caphurati.

Accipe caphuræ ʒ ij.
Vitellorum ouorum ℥ iiij.
Fiat mixtura, quæ posita super marmor in loco humido, vertitur in oleum.

Emplastri descriptio.

Recipe mumiæ ℥ ß.
Resinæ de botin ablutę per aquam rosarum quantum sufficit pro incorporatione, fiat emplastrum.

De

De varicicibus Caput. XXV.

VArices oriuntur ex ſale plumoſo, quod cum ſubſtantia reſolutũ eſt: illis euenire ſolet, qui cauernoſum vlcus expectant, ac mulieribus grauidis, ideo quòd vlcus hoc in matrice debeant expectare, per generationem in eaſdem venas expulſam

Nota

Quum ſal aliquod ex operatione propria ſeipſum aperit, eius eſt ſanitas, vbi non, tranſit ad radices huiuſmodi venarum, & vlcus cauernoſum intrinſecũ generat.

Signa.

Si crurum venæ tumeant, qualeſcũq; ſint, nodoſæq; fiant globulorum inſtar, cum natiui coloris in cœruleum, nigrum aut ſubuiridem tranſmutatione, velut inflata cutis præter carnis detrimẽtum, varices fore iudicabis.

Terminus.

Vltimò, cutis in turpiſsimum fœtentiſſimumq; foramen aperitur: quod ſi cum laterum punctionibus accidat, morti iudicato morbum obnoxium eſſe.

Cautela.

Caue plurimùm à corrosiuis aquis, balneis, purgationibus, ab omnibus vnctionibus morbillorum, à Mercurio & sulphure.

Cura.

Aperiantur venæ cum tempore digesto, postmodum liquoribus gingiuarum leporum vngẽdum erit per tres aut quatuor septimanas: vna tantùm est aperienda vena per vicem, & postmodum altera non ambæ simul. Digestum tempus est, quum per annum abfuerint, ac postea redeunt. In anno semel si venerint, & venæ semel aperiantur, si bis & bis aperiendæ sunt ordine, deinceps leporũ gingiuas, aut pinguedinẽ humanam superponas.

Caput XXVI.

De ranula.

RAnula est immaturum plumosum: oritur ex radice linguæ sub infantiã antequam linguæ radix sit firmiter affixa.

Nota.

Si caro senuerit, ranula minimè nasci potest: quòd in varices transire deberet. in linguæ regionibus fit apostema.

Signa

Signa.

Si venę ſub lingua tumuerint cum cœruleo colore, ranulam eſſe dicas.

Terminus.

Vltimò, quum ranula tranſit in maturationem, generat apoſtema, quod in infantibus mortale eſt: ſi verò non coagulari poteſt ranula, tunc infanti loquendi materiam, aut facultatem adimit, balbutireq́ facit.

Cura.

Venulis apertis eliciatur ſanguis, poſtmodum illines aquis braſſatellæ, agrimoniæ, alchimillæ, diapenſiæ, vel oleo hypericonis, aut oleo de floribus centaureæ. Si poſt curam hanc ranula redierit, curã iterum incipias: at ſi parua ſit, aquæ prædictæ ſufficiant.

De nacta.

Caput XXVII.

NActa eſt immaturũ apoſtema, proueniens ex menſtrualibus fluxionibus, cum illæ per ſal plumoſum in congelationem tractæ ſunt, & ex ea poſt in reſolutionem.

Nota.

Omnis immaturitas admixta maturo

non recipit istius emunctorium, sed proprium, sale suo plumoso hoc operante.

Signa.

Si grauida vel puerpera mulier conqueretur de vberũ dolore præ tumescentia, duritia, rubedine, & eorum in foramẽ apertione, tu nactam esse dixeris.

Terminus.

Sal plumosum vltimò fit corrosiuum, & in vlcerationem transit, pòst in putrefactionem, & postremò pro balsami naturalis, aut medici saltem excellentia terminatur.

Cautela.

Abstinendum est ab aquis corrosiuis, à cauterijs candentibus metallis factis, ab Arsenico cum aqua rosarum, ab oleis destillatis, vt sunt laterinum & therebinthinæ. Caue pariter à cerussa, à refrigerijs & ab oleis rosarum & violarum.

Cura.

Nactæ cura per oppodelto ch ex aromatibus fieri debet.

Recipe opponaci,
Bdelij, ana vn. 1.
Serapini vnc. ij.

Liquefac in aceto colato per pannũ, post-

postmodũ in spissabis in modum mellis.
Adde mumiæ ℥ 1.
Aristolochiæ rotundæ ℥ iij
Liquoris de cachimia ad pondus omnium, fiat aplastrum.

De scrophulis, scrophis, vel suillis.
Caput XXVIII.

SCrophulæ prodeũt ex sale de milio: quoduis foramẽ peculiare centrum habet, estq́ huius operatio similis operationi salis lapillati de grandine.

Nota.

Quum alumẽ resoluitur in aquam, & in primam redit materiam, ac postmodũ in grana rursus coagulatur, gutta quælibet suum foramẽ edit, ac in membro collectum remanet.

Signa.

Si bullæ surrexerint in carnoso quopiam loco, rubei coloris cum flauo centro, cum vredine maxima tumoreq́, postea mirum in modum & citissimè rubuerint, ac postremò foramina quorum vnũ alterum non tangat, inciderint, scrophulas esse iudicandum est.

Terminus.

Vltimmum si terminũ attingere per-

mittantur, post tres aut quatuor annos mutantur in alium colorem, cœruleum nempe nigro commixtum: postea noua crisis incidit cum vehementi calore: cutis subtus excauatur, ac in mortem vsque permanet.

Cautela.

Caueas à pice, calidis oleis, ab aristolochia viridi æris, ab arsenico, sale armoniaco, præcipitato, auripigmento, alumine calcinato, pariter & ab vngula caballina, tū ab omnibus herbis attractiuis.

Cura.

Earū cura fit corrosiuis & consonsolidatiuis.

Corrosiuum.

Recipe vitrioli albi ℥.1.
Aquę rosarum ℥.iij.
Lithargirij abluti ℥.ss.

Commisceantur cum oleo rosarum; & pannis in eo madefactis, foraminum orificia quæque leniter impleantur.

Consolidatiuum.

Accipe consolidæ regalis lib.ss.
Aristolochiæ longę ℥.iij.
Myrrhæ ℥.ss.
Mumiæ ℥.ij.

Post

Post triturationem Recipe olei rosarum quantum sufficit pro incorporatione, formetur in modum emplastri.

De Vlceribus cauernosis.

Caput XXIX.

VLceris cauernosi, quod ex chordis neruisq; prouenit, origo, ranularum & verrucalium vlcerum origini similis est.

Nota.

Quod ex vno morbo transit in alium, etiam aliud medicamentum requirit, vti hîc, vlceris cauernosi cura, similis est illi quæ de varicibus.

Signa.

Si quis varices haberet, post quas & foramina succederent, cum carnis & cutis putrefactione, tandem fœtor atq; tumor vnà cum spasmo sequerentur, vlcus iudicabis adesse cauernosum.

Terminus.

Si terminũ suum attigerit, in ignẽ persicum trasmutabitur, hoc est in tertiã crisim, per se, vel ex medici negligentia, vel ignorantia potius.

Cautela.

Astineas ab aquis corrosiuis, cauterijs,

pariter & attractiuis ex gummi compositis: nam si his vsus fueris, ignis persicus subsequetur.

Cura.

Duplex est eius vlceris cura, scilicet, vna ex varicibus, & ex vulneribus altera. Sedabis igitur varices, vt in eis dictũ est.

Ad vulnera.

Recipe lithargirij.
Minij ana lib.ß.
Olei oliuarum lib.I.
Ceræ lib.ß. reduc in emplastrum.
Postmodum accipe,
Pulu erum aranciarum.
Chelidoniæ.
Aristolochiæ rotundæ ana ℥. iij. & formetur emplastrum.

De *bocio.* *Caput* XXX.

Bocium nascitur ex menstruis & hæmorrhoidibus, eodem loco in quo ambæ huiusmodi fluxiones vniuntur, & in alio fluxu proprium sibimet emunctorium facit.

Nota.

Quũ liquor (fluxus) constipatus fuerit, vt ad locum suũ peruenire nequeat, nec id ipsum exequi valeat, quod sui fuerit officij,

rit officij, retrograditur donec trāſeat in carnis generationem.

Signa.

Si mulieri bullę naſcātur, poſtea pori, poſtmodum carnis excrementum ſub cute, vel ſuper eam, quæ pro menſtrualium augmento progreſſum habuerint, bocium eſſe dicas.

Terminus.

Vltimò violentiſsimè tendit in finem, & omnes humores attrahens in fluxionem ad mortem conuertitur.

Cura.

Fluxum exiccato per deopilationem, vehementiſsimè prouocato menſtrua, vel hæmorrhoidas. Poſtremò ſiſtēda eſt fluxio ſicut in Noli me tangere.

Prouocatio menſtrui cum deopilationibus venarum eſt.

Recipe liquoris pulegij.
Arthemiſiæ ana ℥.iij.
Vini correcti ℥.vij. (℥.I.
De liquorib. ſplenis caſtrati bouis
Reduc ad mixturā: doſis ℥. ſs. manè & ſerò.

Additio.

Accipe aquæ ex fructibus ſauinæ, vel

oleum de granis eius.

Hæmorrhoidarum prouocatio.

Recipe ſerapini colati.℥.ſs.
Bdelij,maſticis ana ℥.1.
Cantharidum ʒ.1.
Fiat emplaſtrum per ſe ſecundum artem ſuper locum hemorrhoidarum.

De teſtudinibus, vel celſa.

Caput XXXI.

TEſtudinem celſam(hoc eſt, id quod huc atq; illuc diſcurrit) ex ſalib9 accidentalibus coagulatam eſſe dico.

N*ota.*

Quum celſa ex corpore ſuo tranſit in coagulatum, vagationem ſuam retinet ſecundum coagulationem.

T*erminus.*

Poſtremò putrefacta in vlcus tranſit cancroſum in vigeſimumquintum, aut ſextum & vigeſimum annũ, & in criſim.

Cautela.

Caueas ab vngentis, vnctionibus, & corroſiuis.

Cura.

Eius cura talis eſt,vt regio circũdatur eius alumine plumoſo,& poſtquã eſchphara deciderit,ſuperponatur oppodeltoch:

toch:hac via testudo putrefit in eiectionem: cõmunibus emplastris concludito,

De igne persico & pruna.
Caput XXXII

PErsicus ignis est sulphureum corpus accensum, quod ex suo transformatum est iliado cum omnibus speciebus sulphuris, & est calx viua sicca, & calx viua liquida, quæ suam accẽsionem à liquido sale recipit. Postmodum vrit consumitq́ membrum penitùs, vti calx cadauer aliquod.

Nota.

Trium priorum transformatio mortalem consumptionem efficit: nam in persico, vel pruna cõsumptio talis impediri nõ potest, cum proprium & innatum in ipso calidum sit elementum occultum.

Signa.

Huius morbi signa sunt duplicia, videlicet ex frigido & calido. Quæ ex calido rursus duplicia, chronica & acuta scilicet.

Chronica sunt, quũ primò herysipela nascitur, postea bullæ flauæ penes foramina surgunt, pariter quũ occulta rubedo cum vredine splẽdoreq́ tumuerit, in eóque statu per annos ternos vel senos

perseuerauerit, calidæ prunæ chronicæ-que signa sunt, ignisq́ calidi.

Acuta verò quum repētè calor membrum inuadit cũ flauis vrentibusq́ bullis: vbi postmodum sicut in creticis color in cœruleum transit, ignem vehementissimum ibidem esse dixeris.

Signa frigida cũ precedentibus colorem nigrũ induunt: at si membrum hoc antea varices habuisset cũ nigredine prunam frigidam natam esse iudices.

Cautela.

Abstineas à medicamentis secundum elementa compositis, à repercussiuis, à morbillorũ vnguentis, vnctionibus, suffumigijs, & guaiacano ligno.

Cura.

Ignis persici cura duplex est, vna prius quàm natus sit morbus, altera, quũ iam est vigentissimus.

Ad priorem curam.

Recipe spermatis ranarum lib.ss.
Caphuræ ℥.iij.
Mirrhæ.
Thuris ana ℥.I

Reduc ad distillationẽ solis: quod sic intelligas. Ponantur in vitrum ad solem donec

donec liquefiant. In hunc liquorem pannos intinctos superpone loco dolenti, quũ siccati fuerint rursus intinge, superponeq́ tamdiu donec sedetur.

Ad posteriorem curam.

Accipe terebinthinæ induratæ lib. ij.
Oppopanaci lib. ss.
Colchotaris ℥. iij. reduc in emplastrum.

Poteris etiam bulliẽs despumare mel, cui præcedentia quum imposueris, inde fiet emplastrum tenue, hoc pãnis illitum secto iam pedi superponatur.

Induratio terebinthinæ fit hoc modo.

Terebinthinam in olla coquito lentè, postmodum bacillo huic immerso & extracto, vide nũ dura sit effecta: quo percepto, remoueatur ab igne, fiet in vitri modum vtcunq́ dura, quæ terẽda est in mortario, &c.

Postmodum in aceti mensuris duabus oppopanaci cum leuiter coquendo liquefiat, coleturq́ per pannum, & coquatur tam diu donec euaporet acetum, & materia spissa fiat: quo facto, colchotar imponatur, & terebinthina. Dũ hæc materia calida est, fiant ex ea pinnacidia

lõga xxiiij. aut circiter: nã frigefacta materia durescit vt vitrũ: quũ his vti volueris, melli ad spissitudinẽ cocto despumatoq́; partẽ eius vel totũ impone pinnacidium, & in emplastrum tenue resoluetur, quod secto membro superpones.

De cinzilla. Caput XXXIII.

Cinzilla est liquor salis ex diaphragmate, qui pro diaphragmatis altitudine, circulum ex suo producit excremento.

Nota.

Sal omne flammulatum in miliarem generationem transit, ac à loco suo non remouetur.

Signa.

Quum sub cingulo rubeus circulus enascitur, postea flauæ bullæ, longo pòst interuallo foramina cum vredine, rubore, doloreq́; maximo successerint, cinzillam esse dicas.

Terminus.

Vltimò retrorsum ad radicem redit, accenditq́ue diaphragma, postea mors subsequitur.

Cautela.

A corrosiuis abstine, morbillorum vnctio-

vnctionibus, ab omni pinguedine, gummi, picibusq́

Cura.

In cinzillæ cura, diaphragmatis radix est per consolidam regalem mundificanda, postmodum oppodeltoch singulis duodenis horis, vt Chirurgiæ mos est, liganda.

Descriptio oppodeltoch.

R. colophoniæ lib. I.
Puluerum chelidoniæ.
Aranciarum ana ℥. iiij.
Visci de botin quãtum satis est ad incorporationem.

De gibbo *Caput* XXXIIII.

GIbbus est ex quarta generatione cõcretum quid, & postmodum ex inæqualitate membrorũ alicuius reliquum deformatum.

Nota.

Quicquid extra proportionem suam existit, in excrescẽtiam transit, quæ si vergat intrinsecus ad membrorum principalium regiones, indicat eum qui huic morbo fuerit obnoxius, ad sanitatem aptum non esse,

De elephantia. Cap. XXXV.

ELephantia producitur ex hæmorrhoidarum liquoribus menstrui, vel nutrimenti, descendentibus ad locustas membrorum.

Nota.

Quælibet elephantia serpit in modũ naptæ, solùm eo differt ab hac illa, quod eius substantia liquorq; simul nascantur.

Signa.

Membra fiunt naptalia, tumentiáque plurimùm, & supra iuncturas consumuntur, postremò succedunt foramina. Tandem si ex menstruis, vel hæmorrhoidalibus morbus iste processerit, flaua profluit aqua: si tamẽ ex liquorib., rubicũda.

Terminus.

Elephantia terminatur in vlcus cauernosum, quo membri consumptio transit ad principale membrum, & inde sequitur mors.

Cura.

Triplex est elephantiæ cura, quarum vna est hæmorrhoidarum: secunda menstruorum prouocatio: tertia liquorũ exiccatio.

De scissuris manuum
Caput XXXVI.

MAnuum scissuræ proueniunt ex sale alopeciȩ, hoc est, vitriolato, mẽbrorumq́ locustas propter virtutem expulsiuam occupant.

Nota.

Quum alopeciæ generatio deuiat in alias quã proprias locustas, in eis fit eius etiam productio.

Signa.

Si manus bullas contrahant, quȩ postmodum in crustas, & inde tandem in fissuras carnem subintrantes mutentur, in corpore nihil eius existente, alopeciam iudicabis in manibus fore.

Terminus.

Postremò totam cutem occupãt, crustisq́ decidentibus cessant.

Cautela.

Abstinendum est ab aquis corrosiuis, cantharidibus, à purgationibus, vnctionibus, fumigijs, & ligno guaiacano.

Cura.

R. ex quatuor gummi,
Oppopanaci.
Serapini.

Galbani.
Bdelij ana ℥ i.
Colophoniæ ℥ ij.
Terebinthinæ lotæ ʒ iiij. fiat vnguentum.

Liquefac illud super carbones, & sic manibus calidum superponatur per duodecim horas, deinceps lauẽtur aqua mũda, rursusq́ superponatur eis calefactũ. hoc toties repetendum est, donec liquorem amplius non emittant, quod plerunque fit in quindecim plus minusúe diebus. Quatuor gummi peculiarem admirandamq́ virtutem abstersiuam, exiccatiuamq́ habent.

De pruitu, & scabie, deq́; sapharis, & furfuribus Cap. XXXVII.

Quatuor horum origo prouenit ex cruoribus resolutis, quibus accessit alumen minerale scissum.

Cautela.

Caueas à potionibus, digestionibus, purgationibus, à diaphoreticis, ab exiccatiuis, & à morbillorum vnguentis.

Cura.

Recipe aluminis repei lib. i.

Alumi-

Aluminis armeni lib. ſs.

Fiat mixtura pro ſcabie.

Alia.

Accipe aluminis plumoſi,

Entali, ana lib. ij.

Fiat mixtura pro pruitu.

Alia.

Cape alcali de aluminibus,

Salis fuſi ana.

Fiat mixtura pro furfuribus.

Alia.

Cape vitrioli.

Aluminis ſciſsi, ana lib. ſs.

Fiat mixtura in ſapharis.

De formica. *Cap.* XXXVIII.

FOrmicæ generantur ex cruoribus in virtute expulſiua deficientibus.

Nota

Quãdo gradus expulſiuæ virtutis deficiunt, in eo loco centrũ eſt morbi noui.

Terminus.

Generatio quæuis deficiens in expulſiua virtute, morbum nouum excitat in ſuo centro, qui terminatur poſtmodum in vlcerationem, prout ſua ſigna continent..

Signa

Signa.

Si bullæ paruæ naſcantur vna penés alteram, & ex fricationibus exeat aqua flaua, cruſtæ decidant, earumq́ loco renaſcantur aliæ cum vredine maxima, formicam eſſe iudices.

Cutela.

Abſtineas ab omni medicamento, preterquam à refrigerio.

Cura.

Deſcriptio Vnguenti aſtarzof.

R. lithargyrij abluti ℥ 1.
Spernioli ℥ 1. ſs.
De liquoribus barbæ Iouis
Succi ex nenuphare ana ℥ iij.

Fiat cerotum ſine cera, ſuper pannum illine, & adminiſtra per noctem, infrigidat vt non redeat.

Alia formula

Accipe aquæ roſarum ℥ ij.
Reſolutæ caphuræ ʒ 1. cõmiſceãtur.

De coſſo Caput. XXXIX.

Coſſum eſt apoſtema quod naſcitur ex albo ſulphure, ſaleq́ ſciſſo, quæ prodeunt ex regionibus Martis,

Nota.

Quum sal scissum in parte Martis erũpit, ibidem extra cutem sua signa profert in locis in quibus cartilagines existunt: nam vbi cum carne caro iungitur natura producit emunctorium.

Signa.

Quum nasus admodũ vritur, postea fricationibus crustæ ponerẽtur, quæ per annum perseuerarent, cossum esse natũ iudicabis.

Terminus.

Nisi cossum auferatur, incidunt fistulæ, quarum etiam terminum habet.

Cautela.

Caueas tamen à fistularum cura

Cura.

Accipe succi agrimoniæ ℥ I
De porris ℥. ss.
Olei anetini ad pondus omnium.

Fiat mixtura, cui pannum intinges, hunc superponito non aspergendo, liquor exibit, ac per se curabitur.

De *branco.* Caput XL.

BRancus est liquor in faucibus suum centrum ponens, & sibimet exitum facit.

Nota

Nota.

Quiuis liquor ſciſſus deſcēdens, quū ā vera deflectit origine, tranſit in emunctorium externum.

Signa.

Si tumor oriatur in faucibus cum dolore capitis, & poſtea fiat vlceratio, brancum exiſtere iudicabis.

Terminus.

Quum brācus progreditur uvulæ partem arripit, poſtea deſcendens ſquinanciam generat.

Cura.

Eius cura eſt in arcanis, & aqua brunellæ curat brancum optimè

Gargariſmus ad brancum.

Accipe pirethri ℥ 1
Succi hypericonis ℥ ij.
Succi perſicariæ ℥ iij.
Oximellis ſcyllitici ad pondus omnium: commiſceantur.

Aliud.

Accipe liquoris mumiæ ℥ 1.
Succi perſicariæ ℥ ij
Aceti communis vnc. iij. fiat mixtura

De squinancia Caput. XLI.

SQuinancia quidem oritur ex eodem loco ex quo nascitur apostema, eiusque centrum est in apostematis situ, qui circumferentiam vtriusque regionis, nempe capitis & colli totam occupat.

Nota.

Omnis morbus in gutture prouèniens, huius loco curari debet: in confinijs alius non est inuestigandus.

Signa.

Si collum in circulo nuchæ tumuerit cum rubore cacuminis eius ac folij, caput inflammatum sit, nō secus ac apostema tumor iste maturescat, postmodum retrò cacumen foramen inciderit, inglutitionem & sputum prorsus hæc abstulerint, signa sunt eius.

Terminus.

Si fortè balsamum naturæ deficiat in gutture, putrescit exterius, & uvulam atque folium inficit.

Cautela.

Abstineas á purgationibus, à phlebotomijs, & ventosarum positionibus.

Cura.

Per gargarismū incarnatiuū curari de-

bet ſquinancia, cuius deſcriptio talis eſt:
Recipe mellis roſarum ℥.iiij.
Ariſtolochiæ rotundæ,
Pirolæ ana ℥.ſs.
Aquarum de prunis,
De prunella ana ℥.vij.

Fiat gargariſmus, accipiat in os, gargarizet: ſi apoſtema eſt appertũ, ter vel quater in die, vt intret apoſtema: tunc balſamum naturæ curabit: ſed ſi non ſit apertum, nõ proderit: verũ ſi magnum ſit tumor, ſuperpone defenſiuũ extrinſecùs.

Defenſiuum in ſquinancia.

Accipe mucilaginis de fœnogræco ℥.x.
Ceruſſæ ℥.ij.
Caphuræ tritæ ℥.ſs.

Fiat mixtura & cataplaſma extrinſecùs, vt mitigentur dolores & tumores in collo.

Ad capitis calorem.

Recipe aquarum roſarum rubearum,
Burſæ paſtoris,
Solatri,
Barbę Iouis, ſingulorum æqualia pondera: commiſce, & eis immerge linteum, quod ita madidum liga ſuper caput.

De albora. *Caput.* *XLII.*

ALboram ex tribus mixtam fore dico: ſcilicet morphea, ſerpigine & lepra.

Nota.

Quũ plures origine vna concurrũt in idem centrum, ibidem & nouus morbus generatur ſub noua denominatione.

Signa.

Vbi cicatrices natæ fuerint in facie, ſerpiginum inſtar, poſtea trãſmutãtur in bullas morpheali natura, tandem vox amittitur, alboram adeſſe dicas.

Terminus.

Præter omnem vlceratione terminatur, at cũ fœtore maximo cùm naſi, tùm oris, eiectionibusq́. Nõ aliàs quàm eius morbi demonſtratio eſt extrinſecùs, in linguæ radice pariter exiſtit.

Cautela.

Abſtinendum eſt à medicamentis intrinſecis, ab aquis fortibus & corroſiuis.

Cura.

Accipe ſtanni,
Plumbi,
Argenti ana ℥.i.
Aquæ albuminum ouorum deſtil-

latorum lib.ſs. commiſceantur, &c.

Albumia ouorum cocta deſtillandæ ſunt in aquam, & huic limaturæ dictorū metallorum imponendæ, qua madefiat albora.

De panno. Caput. XLIII.

EX colore pannus emortuo prouenit, quapropter colorum vitam atque mortem cognoſcere deberet medicus.

Nota.

Quicquid ex coloribus moritur in corpore fixū manet, aliàsq; nō eſt intelligendum, quàm de lepra.

Signa.

Quum infans ex vtero matris ſuæ maculam aliquam luteam, cœruleā, aut nigram attulerit, pannum eſſe iudices.

Cura tincturæ in panno.

Accipe de floribus fabrorum ℥.ſs.
Calcis ouorum ℥.ij.
Salis peregrinorum lib.I.
Aquæ conſolidæ,
Alcool vini ana ℥.xv.

Deſtilla per alembicum, & hac medicina pannum inunge: fiet albior quàm cutis altera.

Alia

Alia tinctura.

Accipe aluminis plumosi,
Scissi ana lib. I. Destilla in aquam cum ista additione:
Recipe caphuræ ℥.ß.
Sigilli Salomonis ℥.ij. Rursum destila, postea linteolo hac aqua madefacto pannum inunge lauáque.

De scissuris siccis. Caput XLIIII.

Scissuræ siccæ sunt ex sale carnis vel sanguinis, quod cum sudore prorũpit sine corruptione: producuntur in locis, in quibus venæ fiunt, & in illa carne.

Signa.

Quum in plantis pedum volisq́ manuum scissuræ siccæ fiunt, quæ cõtraherentur præter aliud quodpiam accidens, scissuras siccas fore iudicabis. Si sint in minimo digito & in sequenti, sal est saluatelle. Siccę sunt omnino, crustis & sanie carent. Fiunt etiam in calcaneis scissuræ siccæ, quales habere solent milites.

Terminus.

In eodem statu manent, vti cœperunt prius, & nullas ponunt crustas.

Cura.

Earum cura fieri debet eo loco in quo ſunt, prout ſequitur:

Accipe radicum vrticæ minoris ℥.vi.

Reponticæ ℥.iij.

Conſolidæ ragalis ℥.1.ſs.

Aquæ puræ quantum ſatis eſt pro decoctione.

In decoctione ſuperpone manus, & olla ſit optimè cooperta, vt vapor eas melius tangat: hoc fac ſingulis diebus quater aut quinquies, poſtea purgabis ſanguinem vti ſequitur.

Recipe gamandreæ,

Cichoreæ ana, bulliant in optimo vino. Hæc potio rectificat ſanguinẽ tantum, quãtus eius hauſtus fuerit: eſt enim vera & naturalis minutio ſanguinis.

Alia cura.

Accipe farinæ hordei,

Siliginis ana ℥.1.

Pirolæ,

Agrimoniæ,

Centaureæ.

Prunellæ ana. ℥.ſs.

Aquæ puræ quantum ſufficit pro decoctione.

Vnguentum ad hoc.

Re-

Recipe petrolei,
Axungiæ cati ſyluestris,
Axungiæ cerui,
Taxi ana ℥.ſs.

Fiat vnguentum ſuper carbones, manè & ſerò inunge.

De moro Caput XLV.

EX entalico ſciſſoq́; ſalibus naſcũtur mori, originemq́; ſuã ſumunt, ſicuti ſciſſuræ ſiccæ.

Nota

Quum duæ ſpecies in vnam generationẽ concurrũt, duas inde formas oriri contingit, vti de moris. Entalicum ſal nõ educitur per ſudorẽ, ſed ex eo, porri, & ex ſale ſciſſo fiunt ſciſſuræ.

Signa.

Si porri ſupercreuerint fiſsi, prẹter cruſtas circum eos, aut humoris exitũ, moros fore dixeris.

Terminus.

Mox atque porri ſimiles emiſerint ſanguinem per ſe, vel per inſtrumentalem inciſionem, aut corroſiuis, id ſi fiat, morus nouus enaſcitur, poſt quem ſequitur fungus, & ſpongia duorum aut trium pondo, quæ plurimos porros car-

nemqúe durissimam habet.

Cura.

Accipe oleorum ex iuniperis ℥.i.
De spica ʒ.ij.
Laterini ʒ.vij. fiat mixrura.

Vngantur hoc vnguento sæpius, & euanescent: excindi non possunt, nec euelli. Minutio per gamãdreæ, cichoreæqúe potũ optimè valet ad mundandum sanguinem in hoc morbo.

Alia cura.

Recipe oleorum benedicti ℥.i.
Masticis ℥ ss. misceantur, & inũge manè & serò.

De ragadiis in orificio vuluæ, & in ano.

Caput. XLVI.

RAgadia proueniunt ex sale menstruoso, quũ actus venerus & menstruũ simul concurrunt, seseq́ mutuò complectuntur: ex huiusmodi separatione ragadij nascuntur. Pariter & in ano prodeunt ex hæmorrhoidibus, quãdo sal hoc ad locustas se recipit.

Nota.

Quæuis separatio salis scissi transit in fissuras tãtùm, vbi cum alio mixtum non fuerit.

Signa.

Signa.

Quum circulus in orificio vuluæ aut in ano finditur, & per eiectionem vrinæ vel stercoris proscindũtur vtrunq; fissuræ tales, visibiles sint, aut non, ragadia fore dicas.

Terminus.

Vltimò transeunt in vlcerationem intrinsecam, & putrefiunt in eiectionem saniei.

Cura Pessarium in ragadijs vuluæ.

Accipe aloe succotrini ℥ 1.
Radicis aristolochiæ rotundæ ℥ iij.
Terebinthinæ lotæ quantum satis est: fiat pessarium ad sufficientem longitudinem.

Aliud.

Cape terebinthinæ lotæ ℥ vj.
Albi græci ℥ 1.
Ceræ ℥ ss.
Puluerum agrimoniæ,
Consolidæ,
Pyrolæ ana quantum sufficit pro incorporatione: fiat pessarium, quod ragadia tegat, vlteriusque non procedat, nec sit ragadiorum loco breuius.

Alia descriptio ſparallij per vuluam

Accipe mucilaginis pſyllij ℥.i.
Olei amygdalarum amarum ℥.iij.
Succi florum tapſi ℥.vi.

Fiat ſparallium hoc modo: Linteum eiuſdem longitudinis, cuius ragadia fuerint, huic intinge liquori, poſtmodũ indes in vuluam, in qua per tres horas maneat: his tranſactis iterum intingatur, indaturq́;.

Alia:

Recipe ſuccorum pyrolæ,
Conſolidæ ana ℥.iiij.
Florum hypericonis,
Prunellæ,
Centaureæ ana ℥.i.
Betonicæ ℥.vij.
Olei anethini ℥.iiij. fiat mixtura.

Puluis ad ragadia vuluæ, & ad hæmorrhoidas.

Recipe mumiæ ℥.i
Laccæ rubeæ ℥.ſs
Pulueris aranciarum,
Antimonij ana ℥.ij.
Chimoleæ ʒ.i.ſs.
Cachimiæ ʒ.v. fiat puluis.

De esseris. Caput XLVII.

ESseri proueniunt ex vaporibus mineralium extrinsecorum, vbi calx inciderit aut cachimia.

Nota.

Extrinseca medicum accidentalia cognoscere decet, vt extrinseci spiritus cũ imprimuntur, ab eo cognosci queant.

Esseri plerunque sequire solent in illos, qui salia mõtana, vitriolum, aut cuperrossam excoquunt, vel cuprum effodiunt, liquefaciuntq́ꝫ. Fodinarum artifices morbo simili tum pulmonis cordisq́ꝫ passionibus doloribusúe torquentur.

Signa.

Si nodus quispiam tumorq́ꝫ vermiculos pediculorum instar ederet, qui postmodum in latũ extenderentur, crustasq́ꝫ rubeas, vt sunt squamæ piscium, producerent, esseros fore iudicato.

Terminus.

Cùm in spiritibus mineralium hæreat hic morbus, nullum per se terminum facit, imo potius in vno statu permanet.

Cautela

Cauendum est à physicis: hoc est, illis, qui purgationes intrinsecas dare cupiũt:

nam quiuis morbus exterius productus, exteriorem etiam curam libenter admittit non interiorem

Cura.

Accipe olei ex iuniperis lib. ſs.
Olei amygdalarum dulcium lib. I
Olei de coſte ℥ viij.

Fiat mixtura: poſtremũ fit ſicuti oleum de guaiaco, aut buxo.

Oleum de iuniperis non fit per deſcẽſum: ſed oleum de coſte: hoc eſt ex fagino ligno.

Aliud vnguentum.

Cape olei de ſpica ℥ ſs.
Olei quercini lib. iij.
Axungiæ cati lib. I. commiſceãtur.

Vngantur, & his oleis præſeruabuntur â ſpiritibus, qui morbum hunc generant, quia vnctuoſitas illa nõ ſinit huiuſmodi ſpiritũ ſubintrare. Natura quidem aluminis eſt officiumq; findere. Quum tamen his cutis peruncta fuerit axungijs tales ſpiritus nullos recipit, qui ſibi detrimentum inferre valeant.

De vndimia. Cap. XLVIII.

Aſa-

A Sale reſoluto producitur vndimia, ſiue carnis ſal hoc ſit, aut alterius, & in eo loco centrũ ponit, in quo ſitum eſt.

Nota.

Quoduis ſal reſolutũ, acuitate carens, apoſtema generat abſq; lepra.

Vndimia eſt apoſtema, quod ex compreſsione foſſulam remanentem concipit, vt in hydropiſi fieri ſolet: eſtq; morbus abſq; dolore prius, tandem ad putrefactionem peruenit, incipitq; dolor.

Signa.

Quum apoſtema ſurrexerit abſq; dolore, foſſam ex compreſsione retinens, eſtq; ſine colore, quo reliqua tincta ſunt, vndimiam eſſe dicas.

Terminus.

Putrefit intrinſecus prius, poſtmodũ extrinſecus, & in vlc⁹ trãſit cauernoſum.

Cautela.

Abſtinendum eſt à pharmacis phyſicis: nam iſte morbus ad Chirurgos pertinet.

Cura.

Accipe realgaris ʒ i.
Talci ʒ iij.

Visci quercini quantũ satis erit pro incorporatione: fiat emplastrum super vndimiam.

Post apertionem.

Accipe colophoniæ ℥. 1

Ceræ ℥. iiij.

Resinæ de botin vt satis sit pro formando emplastro

Post mundificationem.

Accipe consolidæ maioris,

Aristolochiæ rotundæ ana ʒ. ij.

Vitellorum ouorum,

Terebinthinæ, ana quantum sufficit: agitando fac vnguentum, & vndimiam inunge.

De sephiris Caput XLIX.

SEphirus est fluxio proueniẽs ex sale sicco, quæ non potest in maturationẽ transire, sed in sua duritie semper manet, atq; tumore, quosuis colores induit.

Nota.

Nomen est omnibus duris apostematibus commune. sephirus priusquam maturescant, aut mollia fiant, curam per resolutionem expetit.

Cura.

Excellentissimũ est ad morbum hũc reme-

remedium viscus de botin & iuniperorũ ob eorũ mitigationẽ & maturationem.
Accipe visci iuniperorum ℥.ß.
Fœnugræci ℥. iiij.
Aquarum iringi,
Lappatij acuti ana ℥. ij.
Succi altheæ quantum satis fuerit pro incorporatione: fiat cataplasma.

Alia descriptio.

Recipe olei ex lithargyrio,
Colophoniæ,
Mumiæ ana ℥. i.
Olei ex vitellis ouorum quantum sufficit ad formandum vnguentum: hoc sephirum mollificat, maturumque reddit.

Oleum lithargirij fit hoc modo: Recipe alumen, acetum, & lithargyrium, coque simul omnia donec albescant: postea rursus acetum & alumẽ addes, & ad consumptionem vsq; liquoris decoques & sic in oleaginosam conuertetur materiam, de qua scribit etiam Archelaus.

De fugile vel fugilico apostemate Cap L.

EX Martis ferrugine producitur fugile, vel fugilicum apostema: quod est indiciũ principij noli me tãgere.

Archelaus vocat fuliginem, Hermes verò ferruginem. Nos autem ferruginem Martis nominamus. Iis potissimùm accidere solet, qui nondum adoleuerũt, videlicet infra quartum & vigesimũ annum existentibus: alijs verò, si contigerit eam ætatem prętereũtibus, hos Noli me tangere dixeris expectare.

Nota.

Quiuis liquor materialis apparet anteaquam locũ fixum ponat. Postea quicquid oritur in sui sanguinis principio, trãsit in prauam lentiginem.

Signa.

Quũ ad auriculas bullæ cũ inflatione natæ fuerint in earũ circũferentia, tertio pòst die rubicundę fierent, postea calor atq; dolor capitis, partim vnà cũ squinãcia concurrerint, ferruginem fore dicas.

Terminus.

Si per se terminabitur, in putrefactionem trãsibit, quæ vergit ad interiora, vel in alopeciam dilatatur.

Cautela.

Caueas ab aquis fortibus & corrosiuis, à purgationibus, à capitellis, aut lixiuijs acutis, quia per suum emunctorium

pur-

purgari debet: id est, per anum.

Cura.

Tripartita est eius cura, vna per maturationem, per mundificationem alia, tertia per consolidationem.

Maturatio.

Nulla fieri debet apertio: nam inde sequuntur accidẽtia praua: per se maturescere potius erit.

Nota.

Accipe olei laterini ℥.1.
Oppopanaci colati ℥.ss. fiat emplastrum super carbones.

Oppopanacum per acetum colatur: deinde fit iterum massa, & induratur.

Mundificatio.

Recipe mellis,
Brunellæ ana ℥.1.
Aristolochiæ rotundæ.
Aloepatici ana ʒ.1. Fiat mixtura in modum emplastri, administra quum iam apostema fuerit appertum.

Consolidatio.

Accipe vitellorum ouorum numero iiij.
Resinæ de botin ℥.iij.
Farinæ tritici,
Hordei ana quantũ satis fuerit pro

incorporatione: fingatur vnguentum.

De natha vel nasda. Caput LI.

QVũ ambę virtutes simul concurrũt in vnũ latus, nasda ꝑducitur, eo quôd natura tribuit vni, q̊d ab altero surripit, estq́ naturalis concretio.

Signa.

Quando membrum aliquod ipsamet hoc operãte natura maius fit altero, nullusq́ dolor in eo loco fuerit, nec in stomacho, nasdã fore iudices. Si ventriculus aut thorax doluerint, signũ erit phtisis.

Cautela.

Noli sumere potiones aliquas, quia natura per seipsam effluit.

Cura.

Accipe de fecibus vini ℥.x.
Vini ardentis ℥.iiij.
Axungię vulpis ℥.v.
Olei anetini ad pondus omnium.
Fiat vnguentum.

De *phlegmonibus.* Caput LII.

PHlegmo quidẽ est apostema, quod non tendit ad mortem, nec ad impotentiam membri, minus ad aliquod aliud accidens.

Nota.

Aposte-

Apostemata quęuis præter corporis detrimentũ orientia, producuntur ex aluminibus liquefactis: & ab alijs apostematibus hoc solo differunt, quòd nõ sint obnoxia morti, nec etiam accidentibus.

Cura mundificans.

Accipe oleorum ouorum ℥.vi.
Camomelini ℥.i.
Serapini,
Galbani ana ʒ.vi.
Visci de abiete aut pinõ ad põdus omnium.
Farinarum hordei,
Fabarum ana quantum sufficit pro incorporatione: commisce in formam vnguenti.

Mel rosatum & salis aquã simul permisceas, quo liquore serò manequé lauabis.

De hernia aquosa, vel humorosa.

Caput. LIII.

HErnia aquosa prouenit ex eo loco, in quo sita fuerit, estq; liquor in oseo resolutus: producitur ab externis accidẽtibus & causis, quũ quispiã lęsus fuerit, vel ex abũdantia spermatis putrefacti, quod in liquorẽ est resolutum.

Nota.

Qoduis resolutum sal in suo loco remanet solũ, nisi per poros deorsum transeat, & tunc destillat in exitum, quod in oseo fieri nequit.

Signa.

Si pudenda fuerint inflata, cõpressioneq́ꝫ foueam remanentem contraherent ante maturationem, herniam esse dicito.

Terminus.

Quũ hernia per se terminari permittitur, in testiculorũ putrefactionem trãsit, & postmodum bubonis initium præbet: si per tres aut quatuor septimanas non recesserit, fit morbus incurabilis.

Cautela.

Caue ne aperias, at medice diligẽter animaduertas an hernia sit aquosa, vel inflatio testiculorũ, vt vnũ pro alio nõ cures, indeq́ꝫ maximũ periculũ subsequatᷓ.

Cura.

Accipe ficuum lib. 1.
Olei granorum iuniperi ℥. iiij.
Farinæ fabarum ℥. vi.

Fiat cataplasma super ignẽ, quod superponatur quanto calidius pati valeat, manê, sub meridiem, & serò: nam ipsam

materiam ſeparat.

Aliud.

Accipe farinæ fabarum lib. 1.
Seminum pſyllij,
Citoniorum ana ℥. 1.
Conſolidæ maioris ℥ iiij.
Vini & aceti quantum ſatis eſt, & fiat emplaſtrum.

Recepta quæuis euacuantia, vel exiccantia hoc loco ſunt inutilia.

De *hernia ventoſa.* *Caput LIIII.*

HErnia ventoſa prouenit etiã ex accidentalibus, & eſt arſenicalis inflatio præter ſalis reſolutionem.

Nota.

Omnis inflatio ſicca producitur ex arſenico puro, quapropter apprimè conſiderandum eſt in hac cura, quòd ea quæ mitigant arſenicum, herniam ventoſam etiam curent.

Signa.

Quum oſeus inflabitur cũ duritie, & intenſione, illaq; durities inſenſitiuum oſeum effecerit, & abſq; colore, herniam ventoſam eſſe iudicabis.

Terminus.

In ſuo ſtatu manet, donec altero anno

ſubſequenti rurſus in criſim incidat.

Cautela.

Abſtinendum erit ab apertione, rebuſquе ſiccis.

Cura.

Accipe ficuum lib.i.
Olei ex baccis iuniperi ℥.iiij.
Farinæ fabarum ℥.vi.

Reſoluatur materia ſicuti ſuprà de hernia aquoſa ſcriptũ eſt: animaduertendũ tamen inprimis curando herniã ventoſam, vt per pinguia viſcoſaq́ procedatur, non propter duritiem, cum ſit vẽtus: & quamuis diaciminum ad ventũ in vẽtre clauſum optimè valeat, nihilominus in iſta cura non eſt idoneum: quia tumor hic ab arſenico crudo, & realgare cauſatur, quæ quidem oleũ amygdalarũ dulcium, viſcus abietis, & emplaſtrũ ex terebinthina mitigant.

Alia cura.

Accipe olei amydalarum dulcium ℥.ij.
Farinæ fabarum ℥.ſs.
Fimi columbini.
Fimi caprarum ana ℥.ſij.
Aceti quantum ſufficit: fiat cataplaſma quod ſuperponatur manè, ſub meri-

meridiem, & serò.

Alia descriptio.

Accipe visci abietis ℥.vi.
Mumiæ ℥.v.
Foliorũ ebuli ℥.i. commisceantur.

Alia formula.

Recipe terebinthinæ lib.ß.
Cumini ℥.iiij.
Seminum lactucæ ʒ.vi.
Ceræ quantum satis erit: reduc in emplastrum.

De hernia carnosa. Caput *LV.*

NOn aliàs quàm alcola vel naphtha suã originem hernia carnosa ducit, loco formaq; solùm ab eis differt.

Nota.

Postquã liquor nutritiuus quo susten tatur oseus, à vera substãtia separatur, & in excrescentiam transit, herniam carnosam profert.

Signa.

Si tumuerit oseus, induruerit, ac sub cute, vel trans cutẽ excreuerit caro, herniam carnosam esse dicas.

Terminus.

Vltimò transit in putrefactionem, & producit fistulam, & si non maturuerit

infra quinque ſeptimanas, nullã curam admittit amplius.

Cautela.

A potionibus vel curis intrinſecis, à rebus pinguibus, & à ſuperpoſitione ſiccorum & exiccantium abſtine.

Cura.

Eius cura duplatur, ſcilicet per inſtrumenta, perq́ medicamina. De inſtrumẽtis ſcriptum eſt in vlceribus.

Deſcriptio curæ.

Accipe olei laterini ℥. vij.
Oppopanaci.
Galbani.
Bdelij ana ʒ. iij
Reduc ad formam liquidam cum iſta additione.
Recipe farinæ fabarum ʒ. iij.
Ficuum numero iiij.
Caphuræ,
Rutæ ana ʒ. j. fiat in modum emplaſtri. hoc maturat, reſoluit, putrefacit, creſcere magis non ſinit, nec etiam dolorem inferre.

Reſoluentia herniam carnoſam, alcolam, & naphtan, ſunt iſta.

Oleum benedictum.

Oleum

Oleum laurinum destillatum.
Oleum nucum.
Oleũ de seminib. papaueris nigri,
Oletum aneti,
Axungia cati destillata,
Alcool vini destilllatum cum fabis,
Alcool destillatũ cũ seminib. psyllij
Aqua flamulæ,
Aqua hirundinariæ,
Aqua de persicaria rubea.
Aqua de iringo.
Succus ex lapatio.
Liquor destillatus ex vino caprino

Notandum hîc olea destillata rebus pinguibus non annumerari,

De tentigine obscura & praua, hoc est, noli me tangere in matrice. Caput *LVI.*

EX superfluitate salis acetosi quod in profluuio, vel in menstruis existit, oritur obscura tentigo.

Nota

Si menstruũ aut profluuium transeat in salis acuitatem, ex qua produceretur ferrugo, tandem ad matricis substãtiam se confert, ac tentiginẽ excitat obscuram.

Signa.

Quando sui temporis ordinē profluuia menstruaq; non obseruant, ac vnà cū illis fluxionibus aqua permiscetur, & cū vrina sanies dolore pudendorum effluit, torminaq; fiunt in ventre, quæ tempore coitus augentur, & inde post quatuor septimanas sanguis profluit, genus tentiginis fore iudices.

Terminus.

Si per annum continuarit, mulierqúe sterilis fiat, in vlcerationem incurabilem transit.

Cautela.

A purgationibus, consolidationibus, & mundificationibus prorsus abstinendum erit.

Cura.

Eius cura tripertita est, vna per sparallium, alia per potiones, tertia per vnguēta: parum differt hæc ab ea quæ de matricis vlcerationibus cura fieri debet.

Cardonium.

R. agrimoniæ.
Saniculæ,
Pyrolæ.
Vtriusq; peruincæ ana ℈ 1,
Aristolochiæ rotundæ ℥. 1.

Her-

Herbarum pastinacæ.
Perdetis ana ℥.1.
Musti non maturi ex vino rubeo vsque ad centum kist, fiat cardoniũ, hoc est, ponantur in mustum herbæ supradictæ, macerẽtur & simul repurgentur, de quo vino per medium annũ continuè bibat mulier.
Kist vini duas mensuras implet.

Aliud cardonium.

Recipe consolidæ regalis lib. ß.
Aristolochiæ rotundæ ℥. vi.
Diapensæ
Alchimillæ ana ℥. x.
Serpentinæ minoris, ad pondus omnium: fiat cardonium secundũ vsum.

Salis compositio, cuius vsus sit in omnibus periculis laborantis tentigine matricis.

Accipe salis communis lib, ß.
Thuris,
Mumiæ,
Hæmathitis ana ℥. ij.
Fiat mixtura cum sale, quo condiatur omne quod ederit.

Sparallium in tentigine obscura.

Accipe aquarum plantaginis.

Serpentinæ,
Persicariæ,
Hypericonis an.lib.ß
Lumbricorum terrestrium ℥.vi.
Dragacanti ʒ.i.
Consolidæ,
Foliorum aristolochiæ longæ ana
℥. iij. Fiat sparallium optimo saccharo permistum, hoc est, fiat metrenchita, vel clysterium vuluæ imponatur, perque tres quatuor, vel quinque horas in ea maneat singulis diebus.

Aliud sparallium

Accipe succi hypericonis,
Persicariæ ana lib.ß.
Aquæ de prunis,
De cerasis ana lib.i.
Terebinthinæ lotæ in aqua rosarum ℥. vij.

Fiat sparallium pro matrice, quod indatur in vuluam, quolibet die bis, aut plures, pro necessitatis exigentia.

Aliud sparallium

Accipe olei hypericonis,
Persicariæ,
Aristolochiæ rotundæ, ana lib.i.
Olei ranarum,

Lumbricorum ana ℥. xij.
Olei ex vitellis ouorũ ad pondus omnium, formetur ſparallium, & ob ſuã pinguedinem, non eſt opus vt in tanta quantitate hoc adminiſtres, quia quicquid lubricum eſt, matrix ad ſe libenter attrahit.

Vnguentum ad dorſum.

Accipe Mercurij abſq; ſubſtantia frigida, & omni mordicatione correcti ℥ ſs.
Boli ſciſsi: ℥ iij.
Axungiæ ceruinæ lib. ſs.
Olei aneti,
Olei ex vitellis ouorũ ana ℥. vi. fiat vnguentum cum cera.

Iſta medicamina, ſcilicet vnguentum, ſparallium, & cardonium ſimul adminiſtrari debent quolibet die bis.

De *mola matricis.* Caput LVII.

NIhil aliud eſt mola per ſe quàm mẽſtruum, quia iſtud eſt matricis nutrimentum, & vnà ſpermatis.

Nota.

Quoduis menſtruum ſpermati permixtum in generationem tranſit: nam in eo loco nulla ſeparatio fieri poteſt amplius, prẹterquam naſcentis impleto iam

termino ſeparatur à ſuo loco decoctionis. Vita molæ eſt in ſpermate: nam donec ſperma habuerit, inflatur vẽter, quo deficiente ceſſat etiam tumor augeri, donec, &c. Nonnunquam in renibus generatur excreſcentia, quam Friburgi vidimus in vitulo (puto in interſignio vituli eſſe legendum) albo nigroúe coloribus permixtam.

Signa.

Si mulieris vterus ex prægnãti natura tumuerit, menſtruaq́ fluant ſimul, & modo vẽter minueretur, aliàs augeretur, aut extra verum terminum in durã inflationem exurgeret, vnà cum, vel abſq́ doloribus, moueretur q́, molam eſſe matricis dicito.

Terminus.

Creſcẽte mola matricis, ſpermatibusq́ vehementer in coagulationem commixtis, augetur in mortem vſq́.

Cura.

Duplex eſt medicina molæ, vna quidẽ in expulſione, altera in præſeruatione.

Ad expulſionem.

Accipe croci orientalis ℥.iiij.
Boracis ℥.ſs.

Carabe ℥. ſs.
Scamoneæ ʒ. vi.
Lapidis lazuli ʒ. 1.

Fiat peſſarium cum oppopanaco inſpiſſato.

Animaduerte quòd huiuſmodi medicamẽtum àdhiberi nullo modo tutò poſſit, niſi mola parua ſit adhũc, & per vuluã exire queat, ante partus veri terminum: aliàs mulier exponitur mortis maximo periculo, ſi magnam expellere molã conatus fueris.

Præſeruatiuum contra molam.

Accipe agaraci trociſcati ℥. 1.
Euphorbij ℥. ſs.
Opponaci colati & inſpiſſati ad põdus omnium: fac peſſarium, vtere anteꝗ̃ habeant molam magnam: ſi non deſierit vna tantũ nocte, ſiſte gradum in eo medicamẽto, quia ſignũ eſt generationis plis.

De exitura. *Caput* LVIII.

EXitura habet exordium ex proprio defectu, ſic vt illa tria prima, quæ cõtinent excrementum, in putrefactionem tranſeant.

Nota.

Quoduis excrementum primã ſuam

materiam habet,ab eoq́ꝫ separatur quod expellit illud:postmodũ aliud nihil præter infirmitates generat.

Signa.

Quum sanies per nasum flaua fœtidaq́ꝫ decolat,vnà cum dolore capitis,vel eo sine, pariter si aurium excrementa putrida fuerint, sputũq́ꝫ fœteat, vrina saniem proferat,ac stercus naturalem colorẽ amiserit,sudor sit fœtens, vngues corruptionem patiantur,ex auribus flaua pinguisq́ꝫ sanies profluxerit, oculorum lachrymæ salsæ destillarint,& acutum apostema turgeat,ac mẽstrua fœtentia cum impertinenti colore fluxerint,pręter dolores renum aut fæmorum, ex his omnibus exituram iudicabis.

Terminus.

Si exitura sępius abierit,redieritq́ꝫ per quatuor annos idipsum continuando, permansuram esse iudicabis.

Cura.

In exitura non est alia cura, nisi quòd excrementum extrahatur continuatè.

Descriptio ad nares.

R.lolij

Seminis nigellæ.

Maio-

Ellebori albi ana scrup. 1.
Maioranæ.
Saluię ana ʒ.ß.
Musci grana ij.
Fiat sternutatoriũ, quod singulis diebus manè per nasum attrahatur parũ per vicem.

Descriptio ad aures.

R. diagridij scrupul. 1.
Bdelij ʒ.1.
Ceræ scrup.1.ß.
Fiat in modum emplastri: quum aures spumam aut aquam emiserint, impone pinnacidium his constructum.

Medicamentum ad vrinam

Accipe croci orientalis ʒ.ß.
Pilorum zenij ℥.ß.
Cantharidum numero v.
Fiat mixtura, sacculusqúe sub canali subtusq́ꝫ vesicam, vrinã prouocabit, per vnũm aut alterũ diẽ, donec sanies cesset.
Zeni sunt folliculi circum leporũ caudas existentes.

Medicina pro stercore vel intestinis.

Accipe mellis quantum sufficit.
Diagridij scrup. 1.
Hermodactilorum

Turpeti ana ℨ.I.

Fiant ſuppoſitoria ſecundum artem: præter ſal in exitura, verùm in conſtipatione poteris vti ſale.

Medicina pro ſudore.

Accipe theriacæ ℨ.ij.

Alcool vini ℥.ij.

Euphorbij grana vij.

Fiat hauſtus ante ingreſſum balnei, ſudet, poſtmodum calidè contectus decũbat in lecto, bis hoc, ter vel quater, ac toties repetas, donec fœtor abeat.

De callo Caput LIX.

CAllus eſt arſenicalis tumor ex liquore carnis aut ſanguinis proueniens.

Nota.

Quoduis apoſtema per fricationes excitatum in ſuperficie carnis ponit ſuum emunctorium.

Signa.

Si poſt fricationes aliquod exurgat apoſtema rubeum atq; tumens, callũ eſſe dixeris.

Terminus.

Si fluxiones arſenicales coniũctæ fuerint, cum affluentia, terminatur in vlcerationem, & poſtmodum in eſtiomenam tranſit

transit, maximè cum apostema vel foramen in crus siccum inciderit ex fricationibus, aut in alio loco.

Cura.

In calli cura postquam in apostema transierit, hac vtere descriptione.

Recipe olei rosarum ℥.vi.
Calcis viuæ extinctæ ℥.iij.
Caphuræ ʒ.v.

Fiat mixtura, quæ superponatur vnguenti loco.

Si tamen prius in vlcus transiisset callus, hoc vtere.

Accipe sperníoli ℥.i.
Olei de caphura. ʒ ij.
Succi papaueris.
Hyosciami ana ad pondus omniũ

Fiat cataplasma, quod superponatur, calorem sedat: postea sume descriptionẽ hanc.

Cape emplastrorum apostoliconis.
Diaquilon ana ℥.ss.
Mumiæ ℥.iij.
Cerussæ ʒ.ij.
Caphuræ ʒ j.

Misceantur, & fiat emplastrũ super carbones.

De porris Caput LX

Porri proueniũt ex auio liquore, qui nutrimentũ radicum esse deberet vnguium.

Nota.

Vbi porrus, non longè distant vngues, itaq; radices earum in excrescentiã transeunt quæ porros efficit.

Signa.

Quum in digitis pedum aut manuum porri nascuntur, quibus tactus dolorem infert, ac indies magis excrescunt in auellanę nucis medietatẽ, porros fore dixeris

Terminus.

Vltimò simul cum carne crescũt in vnguium duritiem, & cum per corrosiuas aquas, vel incisionẽ aperti fuerint, in elephantiæ principium incidunt, incisioneq; maiores efficiuntur.

Cautela.

Ab incisionib. & corrosiuis aquis abstine

Cura.

Accipe oleum ex baccis iuniperi,
Besonnę,
Agarici ana ℥.1.
Fellis bouis quantum satis erit pro vnguento.

Vnge dies & noctes linteolo, quo magis triueris, eo melius efficiũtur nigri, sicanturq́. Postea cura per oppodeltoch ad quatuor vel quinq; septimanas.

Alia cura.

Accipe realgaris scrup. 1.
Olei vitellorum ouorum ℥. ß.
Calcis extinctę quantum sufficit in vnguenti formationẽ, hoc etiam nigros efficit porros, & putrefacit.

De scliroſi. Caput. LXI.

Sclirosis est apostema, vel nodus, qui nascitur per excrescentiam nouæ generationis.

Nota.

Quando natura superfluitatem ex cẽtro generationis producit, accumulata postmodum in excrescentiam iuxta mẽbrum in quo fuerit, generatur.

Signa.

Quum in corpore durus & immobilis tumor, & caro simul cum ligamentis creuerit, quòd si tactu simile quid percipias, sclirosim fore iudices.

Terminus.

Sub finem, indies magis ad suam generationẽ tendit sclirosis, & vltimò con-

torquet membrum, inteſtina debilitat in flationibus, & in regionib. exiſtẽs membrorum ſeipſum ad mortem ſuffocat.

Cautela.

Ab omni medicina qua ſolitum eſt in apoſtematibus vti, caueas, & ab omnibus inſtrumentis, quibus tonſores vtuntur, & ab eorum magiſterio.

Cura.

Cura ſit quod ſclirosis non accreſcat, nec aliàs curari poteſt.

Deſcriptio Vnguenti

Accipe olei mirtillorum ℥.ij.
Nucis muſcatæ ℥.ſs.
Axungiæ iumentorum ʒ.ij.
Petrolei ad pondus omnium. Fiat mixtura, quæ ſpermatica vaſa prout renes & fœmora, mẽſe quolibet inugãtur: hac enim ſcliroſi tollitur incrementum.

Annotatio.

Regeneratio maior eſt quàm vbi corpus naſcitur: poſsibile eſt vt fiat ſecunda regeneratio: & eſt pura ſuperfluitas regenerationis

Scliroſis aliquoties in fronte naſcitur, vt nodus, in ceruice & in manibus.

Quando ſub coſtis, aut ad ventrẽ naſcitur

ſcitur, tunc eius durities non bene percipitur.

De lentigine. Caput LXII.

INexperti, nec non doctores aſſerunt ex cholera naſci lẽtigines: monachi dicunt ex cœlibatu. Verùm ego liquoris Mercurij florem eſſe dico.

Nota.

Vbi liquor Mercurij fuerit, qui vergat in ſui regenerationem, oriuntur lentigines. Omni anno quiuis carnis liquor floreſcens regeneratur, & qui lentigines habent, illis qui carent ſaniores exiſtũt: ſub axillis & ſub genubus, pallent quas vulgus pulmonis maculas appellat, multasq́ ſub lentiginum vocabulo concludit.

Signa.

Quum in facie, vel ſub axillis, ſub genubus aut ſuprà maculæ naſcerentur crocei luteiq́ colorum, ſiue maneant, aut recedant, lentigines fore iudicabis.

Cura.

Curandum eſt vt expellantur, quo vehementius, eo melius.

Deſcriptio cõtra lentigines.

Accipe heliotropij.

Gamandreæ ana ℥.iij.

Mannæ electæ ℥. ſs.
Spermatis ceti.
Baccarum lauri ana ʒ.x.
Aquarum meliſſæ.
Verbenæ,
Valerianæ ana ℥.v.

Fiat potus, eiusque doſis à quatuor in vncias quinque ſit, quum incipiunt exire bibatur: ſi Reubarbarum apponas, non exeunt amplius, quod minimè bonum eſt. Vide quæſo quàm egregia res ſit experientia, per hoc vnicum.

Helitropium herba ſolaris, quę penes me eſt meliſſa, mirum in modum carnem & ſanguinem regenerat, eaq́ nil melius.

Sunt & alia penes Petrum Arelatum apoſtemata, quorũ ego quòd hactenus eorum experientiam non feci, nec etiam hoc loco meminiſſe volui. Quòd eos qui ad Phyſicam & Chirurgiam pertinent morbos mihi per experientiam cognitos deſcripſerim, boni conſule.

FINIS.

THEO-

TEOPHRASTI PARACELSI BOMBAST VTRIusq; Medicinæ doctoris & Philosophorum Principis, tres vtilissimi Tractatus, Vnus de Cutis apertionibus, de Cura vulnerum alius, tertius autem de Vermibus serpentibus, araneis, bufonibus, cancris, & naturalibus à natiuitate maculis, &c.

Libri primi de cutis apertionibus.

Caput I.



VM Deus Medicum atque Medicinam creauerit, nō est quòd his immoremur, at solùm de rebus dicamus per se, hoc est, ex opere naturæ, quod nobis manifestant, hoc ipsum vt suscipiamus, nihil ex propria phantasia fingētes vel adĳcientes. Demōstrat ipsa natura corpus hominis cute sua conclusum, ex tribus in vnum corpus esse positum, id est, corpora tria fore, sed vnum in istis tribus, quod hominis est corpus, in

quo morbi quiuis oriuntur, ex eo quòd ſeparentur à ſe inuicem, aut vnum ab alio: hinc fit vt in corruptionem tranſeat quod ſeparatũ eſt. Corpora tria hæc ſunt Mercurius, Sulphur & Sal. Quid vnumquodq; per ſe, tum tria ſimul vnita, ſatis in chirurgia corporis enucleatum eſt, & in noſtra Philoſophia latiùs. Iã eſt quòd chirurgus inſtruatur, quo valeat ex eiuſmodi principijs intelligere, quînam ex tribus illis quæ dicta ſunt vlcera, nec nõ cutis apertiones procedere queant. Per exemplum ſic declaratur. Quoduis metallum etiam in tribus illis poſitum eſt, Mercurio nẽpe, Sulphure Saleq;. Sunt inter illa corruptibilia, quædam vt ferrũ, cuprũ, &c. ea de cauſa videlicet, quia ſal cõſumit omnia: quod niſi foret, nihil abſumeretur in ſimilibus. Verùm non conſumit ſal, niſi quod in corruptionem ſeparatum eſt, eiuſq; habet initium: data ſibi tamen occaſione, prout ſi palea reperiat ignem, eam ſequitur, & corruptionẽ ab ea ſui recipit. Quũ igitur ſal occaſionẽ habet, corpus in quo continetur corrumpit, & corrodit, inde fiunt ærugines variæ iuxta corporum & ſalium conditiones

tiones. Aerugo talis igitur à ſale proueniens, corrumpit ac circum ſe rodit aſsiduè, donec totum corpus abſumpſerit, quo cõtinebatur, vel tam latè ac poteſt, niſi reprimatur eius malitia. Nec ſolùm in ferro hoc ipſum contingit, aut cupro, ſed etiã in alijs corporibus omnibus æru go generatur quæ ſuũ corpus abſumit, hoc eſt, id ipſum quod fore deberet, corrumpit. Non ſecus etiam in homine ſalis natura quædam habetur, quod poſtquã occaſionem receperit, hoc loco chirurgicè non declarandam, cutem, & carnes abedit, venas ac neruos, item oſſa, cartila gines &c. iuxta cuiuſq; ſalis cõditionem & locum. Ex eiuſmodi ſale, quod vnum eſt è tribus illis corporibus & materijs primis humani corporis, producuntur in eo cùm interna tũ externa quæuis vlcera. Satis igitur vnicuiq; chirurgo dictũ ſit, omnia corporis foramina vel vlcera ſale fieri, quod corpus tertium exiſtit in humano corpore. Prout enim pluuia ſali ferri præbet occaſionem hoc in ærugi- nem traſmutandi, nõ aliter in homine iudicandum eſt. Qui volet æruginem huiuſmodi curare, debebit inſtar alchimiſtę

fore, qui ferrum aliquod præseruare nouit, vt nulla sibi detur ad æruginẽ occasio, cuprum etiam ac alia metalla: quibus vbi damnum eiusmodi contigisset, optimè supplere scit. Quandoquidem eiusmodi naturæ quodlibet metallum est, vt quum à Philosopho iuuatur, nõ secus ac in homine, quod in illo defuerit crescentia propria repleatur. In exemplũ: Homo patiens vlcus auxilio medicinæ curatur, sic metallum etiam foraminatum remedio quod adhibetur ei fit rursus integrũ: quod enim in hominis natura fieri potest, in corpore metalli poſsibile fuerit: vt vnum, sic etiam alterũ fit. Hæc sunt Mysteria naturæ, necnon magnalia artium, quibus Deus dotauit & ornauit medicũ. Artes istiusmodi mirabiles ei sunt oblatæ, vt ex luce naturæ depromat, quæ quidem lux homo est, & corpus vniuersi quod propter illum tantùm creatum est. Sciat ergo medicus chirurgus breuiter his instructus, quòd corpus & cutẽ aperit, & quòd curat, vtrũq; ex natura quærere ac reperire.

Caput II.

Sal

SAl est eiusmodi naturæ vt rodat e-
datq́ꝫ. propriè dicitur ignis occultus
quem nemo videt, neqꝫ sentit essen-
tialiter, vt in vrtica latet. Per exemplũ sal
intelligi potest: Vti videntur herbæ nec-
non radices quæ carnẽ in bullas exurũt,
vt flammula, flos eius & radix, apium a-
aquaticum, sinapium, vrticæ, &c. reperi-
untur etiã animalia quę tale q͂d efficiũt,
vt cancri, vermes, & alia, quęquidem oc-
cultum ignem in se continent, operatio-
ne tantùm perceptibilem. Similiter vt in
istis exterioribus, in homine salia quædã
habentur, non aliter corpus intrinsecùs
vrentia quàm flammula. Vnum aliud ac-
cẽdit, vnde resultat quod ex naturæ po-
tentia fuerit. Hæc omnia sunt à creatio-
ne diuinitùs sic ordinata, vt videamus
quid natura, quid nos existam⁹, quid ars,
& q͂d magnalia Dei sint. Pariter arbores
sua salia habent, & abilia vegetalia sic vt
in aliquibus horum talis natura salis in-
ueniatur, quæ in vermes trasiẽs, vt isti li-
gna corrodit, &c. Non secus in homine
Lupus, cancer, & similia nascuntur, quæ
non aliter quàm animalia viuentia repũt
ac circum rodunt, qualia sunt arsenicum

auripigmentum, &c. Quæ foramina per putrefactionem in cutem & carnes hominum exedunt, ea de causa quòd salia sint ex sua natura. Et prout in extrinsecis rebus naturalibus multæ videntur differentiæ, sic etiam in homine variæ salium conditiones habentur, vt vnum foramẽ alteri simile non existat. Nonnulla salia perurunt instar vrticæ vel vitrioli: quædã pruritum excitãt vt plumosum, & esula: pustulas eleuant alia, prout sinapium aquaticum, cantarides, & similia, quæ in homine iuxta rerum naturalium conditiones diuidenda sunt in sua genera speciesque. Reliqua duo corpora Mercurij nec non Sulphuris, à Sale, quod seipsum rodit, eisq́ permixtum est in eodem corpore, pariter exeduntur, quum sal occasionẽ propriæ corruptionis habet, suum etiã corpus vnà cum alijs consumit. Contra similes ærugines hominibus contingẽtes, naturæ vires opponẽdæ sunt, quæ tollunt eas, modò quis expertum eligere medicum nouerit. Medicina Dei donum est, cui concessum fuerit, is etiam habet, eamq́ prompte poterit exercere. Initium doni sapiantia, hoc est, artis ex-

perientia iuxta naturæ demonstrationē, vnde nascitur medicus: is enim accipit omnem scientiam & instructionem ex manifestatione operū naturaliū. Quisq; medicus igitur operam dare debet, vt ex ea medicina discat, quam Deus creauit ac dedit hominibus, & non præter istam seipsum extollat, vt putaticij præsumentesq; medici faciunt indies. Vt suprà de sale cœlestis ignis in rebus naturalibus dictum est, sic etiā in hominibus occultus habetur ignis & inuisibilis, qui nihilominus ardet, postquā scintillis suis accensus fuerit ex influentia quæ est in homine: tum existit in suis flāmis prout calx aqua perfusa bulliens. Corpus enim eo loco vt aqueum corpus cognoscitur, in quo latet sal, rodit vritq; prout piper, alcali, &c. quod in sequentibus capitulis narratur sæpiùs. Non aliter hoc sal corpus suum exedit, quàm ferreum sal ferrum, & non cuprum: item cupreū sal cuprum & non ferrum. Ad hunc modum salia reperiuntur, neruorum, carnis, venarum, medullarum, ossium, cartilaginum, &c. quodq; iuxta suam naturam ab alijs diuisum atq; differens: de quibus abūdè

ſatis ad intelligentiam exemplorum flã-
mulæ, cantaridum, arſenici, calcis, &c. di-
ctum. Quicumq; hæc exactè cognoue-
rit, vlcerum originem ignorare minimè
poteſt.

Caput. III.

PRouerbium hoc inter doctos verſa-
tur: A finis termino Philoſophiæ, Me
dicina ſumit exordium. Hoc innuit
iuxta Philoſophiam rerum naturalium,
in operationibus, viribus, malis atq; bo-
nis, medicinam eſſe nobis addiſcendam,
vt iudicemus ex eis in hominis corpore
pariter flammulæ ſal exiſtere, ſal calcis,
ſal boracis, arſenici ſal, &c. Non eſt imitã-
da hoc loco veterum theorica, iudicans
originem vlcerum non ex demonſtratio
nibus Philoſopbiæ, ſed ex ſuis opinioni-
bus & phantaſiis, ſuper quas nihil ædifi-
candum eſt, quòd non incepœrint vbi
Philoſophia deſinit, at potiús à ſeipſis,
philoſophicum finem ignorantes. Quî-
nam incipiendum ſit à fine Philoſophiæ
notate per exemplum. Videmus lac eſu-
læ pruritũ excitare: per hoc Philoſophia
docet apertè nos, eſulam in corpus aſſu-
mendam non eſſe, ne ſit apertionis illius
occcaſio.

occaſio. Poſt eiuſmodi philoſophicã rationem & inſtructionem, phyſicam ad hũc modum incipias, videlicet: pruritum in homine per eſulam hominis ortum, ſal eſulæ fore iudicato, cùm homo ſit Microcoſmus. Cùm ergo philoſophia ſit ea quæ, nobis naturam ſuis in operibus proponit atq; demonſtrat, in eo naturæ fundamento medicum eſſe fundatiſsimum oportet: inde reperiuntur infinitæ rationes ac documenta rerum originum, de quibus iam ſcribimus. Erroneum curarum fundamentũ olim poſitũ fuit. Hoc enim curat hominẽ, quòd exulcerat: id res naturales minimè faciũt, aut efficere poſſunt, videlicet, vt illud quod ipſæ produxerunt, curent. Nonnulla reperiũtur impedientia ne perurat vrtica, flammula exulceret, ac chelidonia cicatrizet, &c. Similia perquàm vtilia ſunt, contra ſalium exulcerationes, vt quæ tollunt eſcarã ab arſenico, ſalis arſenici pariter eſcaram tollunt in homine, curantq; non aliter quàm in illis, in humano corpore: hoc ipſo natura docet vlcera medicum ex fundamẽto cognoſcere, qui per ipſam & non ipſe per ſeipſum efficitur.

Quapropter vbi docere ſuis demonſtrationibus natura deſinit, ibidem in homine medicũ operari, ſcire debet. Non poteſt igitur fore medicus ille, qui philoſophus nõ erit, cùm in philoſophia fundetur ipſa medicina necnon ipſe medicus.

Non eſt arti fabrili comparanda medicina, quod antiquos feciſſe doctores videtur. Faber enim vt in animo domũ cõcipit nõ ędificat: nõ ita medicus excogitare per ſe morbum aliquẽ poteſt, cùm hũc nõ efficiat, ſed natura, quę pariter eũ nouit: At quia medicum etiam cognoſcere decet, à natura petere debet ac addiſcere quantum ea docet, æquè tantum ſcit, & eſſe verè comperit. Faber lignarius truncat arborem, eamqúe pro ſuo parat ac aptat arbitrio: Medicina verò præparare ſe non ſinit pro volũtate medici cuiuſpiam, at in ſuo ſtatu manet, in quo ſimiliter vti cogitur ea. Diſcere medicum igitur oportet in his in quibus ars conſiſtit, vt ab exemplis, quæ quod loqui non poſsint, indicant ea quæ natura continet, quæq; fieri non velit, vt vnicuique ſapiẽti, cui datum fuerit intelligere, ſingula tanquam per parabolas & ſubtilitates

litates ad oculum proponantur & offe-
rantur. Docet itaq; nos philosophia pa-
robolico modò per figuras, formas, vir-
tutes ac similitudines, vt per eas addisca
mus quæ necessaria sunt. Ad hunc mo-
dum etiã Christus locutus est, non omni
bus sapientibus, at solùm illis quibus da-
tum est intelligere. Sic Medicina quidẽ
est ars non omnibus data, sed illi tantùm
qui vt suprà narrauimus, intelligit. Qua-
re non immeritò veterum theoricæ, cau-
sæ, rationes & similia, cum suis æmulis
deridenda sunt, vt ex prouerbio, Cæcus
cæcum ducit, & ambo in foueam ca-
dunt. Nam quòd ex eis qui philosophi
non sunt medici fiant, mirandum non
est, si tam enormes in medicina fiant er-
rores, maximè cùm tot in eam sese vio-
lenter & præter æquitatem intrudant,
non considerantes eam, peculiare Dei
donum esse non concessum omnibus,
conscientiam suam non examinantes,
&c. Qui nullius pretij vel intellectus e-
xistunt, cor ad medicinam attentum ha-
bent, non ea de causa propter quam à
Deo creata est, quo fit vt hoc meo tem-
pore, post monachos, nulla gens medi-

cis contemptior existat, non propter artem, sed personas ex omni genere nequitiarum ad medicinã, vt ad refugium confluentes. Penes antiquos itidem accidisse nõ dubito, quod eorum artis fundamentum apertè satis docet: cùm istorum plurimi vociferatores atque seductores fuerint.

Caput. IIII.

NAtura salis quod in homine tertij corporis locum habet, hæc est, vt alia duo putrefieri minimè sinat, & ea de causa naturaliter eis incorporatum fuit, nam vbi sal nullum extiterit, putrefactio libenter subsequitur. Hac ratione quibusuis in rebus natura sal ordinauit, atq; posuit, vt corpora conseruentur in sua sanitate. Varia reperiũtur salium genera, Sulphuris & Mercurij, quo fit vt variæ corruptiones etiam existãt. Quod gustum exhibet, sal est, quamuis acutus, vt in pipere, Mercurio Sulphuréque gustus: item in Gentiana sal amarum est, in saccaro dulce, & acetosum in acetosa: nihilominus omnia salia varia quotquot

fuerint

fuerint, inter ſe diuiſa tamẽ vti carnes exiſtunt, iſtius vel alterius conditionis: hîc vt quadrupes animal, ibi tanquam auis, alibi ſicut piſcis aut vermis, vbique tamẽ iſtorum locorum caro cui ſpiritus ineſt earundem rerum, vel anima: quamuis homines in dubium aſſumãt, an hoc vel illud carnem iudicare debeant, aut non. Ac ſi quiſpiam dicat mel non habere ſal in ſe, piper autem illud continere, cùm tamen ambo ſal habeant ſine quo perſiſtere non poſſent. Multa ſalia ſeſe manifeſtant, vt medicus oculariter eorum cõditiones addiſcere queat: item vt iſta ſuis differentijs in multas ſpecies diuiduntur per naturam, non ſecus in homine fore iudicanda ſunt iuxta ſpecificas naturas ſuas & conditiones. Eorum quæ comeduntur multæ varietates exiſtunt: aliquot ex aquis profluunt, alia quidem ex terra depromũtur, quædam lapidum inſtar, minerarum alia coagulantur: & poſtmodum ex præparatione variantur, vt vnum alio pulchrius, clarius, & purius, vti ſal gemmæ, ſimiliáque. Sunt nihilominus hæc omnia conditionis huius atque naturæ, vt in corruptionẽ concordant.

cordant. Alia verò ſalia corroſiua repe-riuntur quæ ſeipſa rurſum curant, vt a-luminoſa: corrodit enim alumen & ſa-nat iterum. Vitriolata ſimiliter efficiunt, vt etiam diuerſimodè per ſe demon-ſtrãt. Poſtmodum ſalia plumoſa quæ va-ria ſunt, peculiarem naturam habent, i-tem auripigmenti ſalia, calcis & ſimi-lium, quæ ſeparantur ab alijs corpori-bus. Hoc notandum ea videlicet in cor-pore per ſe ſola non exiſtere, ſed vt ter-tia pars alijs permixta & integra facta. Habet enim corpus anatomiam ſuam e-tiam & corpora metallica iuxta ſua mẽ-bra. Hac de cauſa corpora prædicta mor-tem citiùs quàm alia membra percipiũt, quòd ſal eorum arſenicum ſit, &c. Sic de reliquis generibus corporum intelli-gendum erit. Prout Globulus vniuer-ſus ex eiuſmodi corporibus conſtat, non ſecus & homo, per quem tranſeunt mea-tus, id eſt, venæ ſalium repartiuntur om-nes per vniuerſum corpus, vt in terrę glo-bo videre licet ex eius regionibus. Vna pars exſudat per poros, quod pluuiæ de cœlo cadenti per ſimilitudinem compa-ratur, quam iſtud per ſuos poros etiã eij-cit.

cit. Hac ratione discernuntur in corpore duo hæc, nempe cœlũ & terra. Quod ad terrã attinet, per lotium emittitur, veluti ista fontes in mare profundit ac fluuios, Danubiũ aliosq́: sic in vesica reperiuntur fontes corporis. Quod verò secũdũ corpus vpote cœlũ exhibet, per poros exitũ facit, & aere vel cõsumitur, prout pluuia cœli per terrã absorbetur pro parte, aut euanescit in aere. Cùm igitur aqua sit, & elementũ aquæ, lapidẽ efficiũt, sic etiam in vrina lapides fiũt, & in similibus locis. Ista physicis potiùs quàm chyrurgis cognitu necessaria sunt: ignorare tamen chyrurgus minimè potest salia, quæ ad per se nascentia vulnera, secundũ propositum exẽplum operãtur in anatomię cursu, natura & essentia. Quicũq; similia nouit ex physica, tantò fundatior existit in medicina. In terra damnum ex eis non oritur, hoc est, in corpore, donec in eo mãserint. Non aliter quã in terra globuli, dũ in ista relinquuntur, ex eis nihil fit: nemo sal aut simile quid videt, quousq; per præparationem artis hominis extrahantur illa quæ in terra continentur & aqua, tum primùm apparent: vt per bul-

litionem ſalia ciborum, per ſeparationē vitriola, per præparationē alumina, per inueſtigationem calces, &c. Poſtquã extracta ſunt, non priùs nocent, hoc eſt ad operandum potentiam habent. Similis in homine latet artifex, qui talia præparat arte ſua naturali, per cuius operationes ea reſultant, quæ in corroſiuis apparent. Verùm vbi tales præparationes eorũ quæ dicta ſunt non fiunt, non niſi laudabilia bonaq́ fore comperiuntur. Et niſi præparatio fuerit ibidem in exaltationem paroxiſmi, nullus appertionis morbus fit, at in vno corpore manẽt omnia, prout in terra.

Caput. V.

PRrout cœlum cum ſuo firmamento, necnon terra cum ſuis elementis vtrumq́ duo ſunt, & vtriuſq́ partium alterutra per ſeipſam eſt vna: ſic & homo duo continet in ſeipſo, videlicet influentiam quam ei cœlum præbet, curſum verò corpus adminiſtrat. Inde ſequitur producta per illa terræ meliora, vel peiora fieri, conſeruari, aut corrumpi. Pluuia ſiquidẽ nimia deſtruit fructus, & pauca ſimiliter. In proportione con-

consistit igitur ipsa natura, medium habere cupiens. Prout ergo cœlum terræ simile quid infert, corpori pariter accidit, quæ quidem occasio trãsmutationis est salis in vltimam suam essentiam. Hæc est vltima rerum essentia, quum istæ postremò sese manifestãt, in ea quæ fuerunt ab initio, sub occulta forma, velut minera, quam nemo discernit quidnam existat, donec veniat extra terræ firmamentum in ignem, tum demum apparent partes eius, vna repræsentat argentum, alia realgar, tertia verò loppam: iam adest vltima dictæ mineræ essentia. Vt est istius causa eiusmodi sunt causæ per spiritus accidẽtes, quorum labores hominũ operibus haud absimiles existunt: item invisibile suis in corporibus manifestum efficiunt. Isti sunt Xeni, Nephidei, qui delectantur in ipsa natura conditiones istius manifestando, quod ipsis etiam permissum est. Nihil enim tam occultum, quod hominibus non reueletur, hoc est, quin per materiam vltimam, initium & occultam essentiam cognoscant. Idipsum efficit occultus ignis in suis effectibus. Et prout videmus accendi sulphur per calcedo-

niũ vel silicẽ, pariter & hîc intelligendũ vtpote sal recipere Nephidicos ictus, & accendi, ac in seipso ardere quodã igne prorsus inuisibili. Item vt Aetna mons lapides in calcẽ & cineres adurit, & omnino consumit, præter ignem existe nẽ in ipsis, at accidente solùm: non secus in sale quidam latet ignis, qui sustentatur & nutritur in sulphure. Hic ipsus est qui corrodit, per occasionem ex accensione salis acceptam, eoq; perducitur vt manifestum fiat: eiusmodi causa nõ prouenit ex eo ipso: quid enim cõtra seipsum esse vellet? Verùm quia nihil tam occultũ, ꝙ nobis ob oculos quãdoq; venire nõ debeat inde sequitur quasdam esse causas, quæ simila succendunt. Vti firmamentum est causa lapidum & fulminis, quod syluas atq; domos accendit, cuius causa quidẽ ignis est: Non aliter in hominis corpore tonitru, fulmen & lapides existunt, quæ suo tempore prorumpunt in ignem suũ. Itidem in calcedonio videtur, qui super terram ignem exhibet, hic præter ipsum & calybem cum silice, nec non id genus talia non haberetur. Hoc modo manifesta fiunt omnia. Quisnam homini diceret
in

in ſilice vel in calybe latere ignē, arte manifeſtum ſi non fuiſſet anteā. Sic etiam in homine ſimilis ars habetur, qua talia palam ei fiunt & innoteſcunt, vnà cum ſuo detegente. Cœlum peſte laborare poſſe, nec non alijs morbis, haud ſcire poſſumus, niſi nos hoc eo doceat, quod eiuſmodi morbos in mundum inferiorē imprimat. Mirandum, incredibileq; nobis eſſe videtur, ac apud nos impoſsibile, verùm Deo poſsibilia ſunt omnia, qui hoc ipſum etiam facit: aliud in his habere iudicium non poſſumus quàm in eius poteſtate cũcta fore. Hæc à nobis dicta putato, quòd firmamentum noſtrum, & exiſtens in nobis, quum peſtilentiam producit, id per ſal efficiat, cui quidem & firmamento noſtro peſtis ineſt, vt ea quæ â ſupernis influit: verùm eius loco præbet Aeſtiomenum, Herpetē mordacem, Ignem perſicũ, &c. Non aliter quàm ſuprà dictum, de prænarratorũ originibus morborũ iudicare poſſumus, penes quæ relinquendæ ſunt. Quis enim demonſtrare naturã poteſt apertius, quàm eo quod in tribus corporibus elementa quatuor occulta ſunt, per quæ ſumunt occaſionē

in vltimam ſui tranſire materiam? Non ſecus atq; lignũ igne ſeparatur in ſal, ſulphur & mercurium. Ad hũc modũ Phionitides occaſiones & cauſas exhibẽt, vt nihil maneat occultum, ſed in lucem prodeant omnia, ſic vt oculariter appareant quæcunq; ſunt in terris. Sciendum vtiq; tum in rebus inſenſibilibus, quàm ſenſibilibus vnum alteri ſemper contrarium exiſtere, vt canes felibus, gallos baſiliſcis ſic de cęteris, vti muſtelis, leonibus, Tabanis vel aſilis, equis & alijs, quorum vnũ ſemper aliud in corruptionẽ & mortem perſequitur. Phionitides vocãtur illa quę in corruptionem proſequũtur alia, prout ciconia ranas, falco perdices, &c. Vt iſta ſibi mutuò cõtraria ſunt, Phyſica medicum docet in ſuis ſubiectis agere. Hic enim vt piſcator fore debet, quo rerum conditiones atque naturas cognoſcat, quæ in aquis exiſtunt: item vti venator, vt ſciat naturas eorum animalium, quæ in terris & in aere ſunt, &c. Si quis nouerit quid Niſus faciat, rapiat, &c. cognoſcere pariter in corpore poterit quî ſemper vnum concernat aliud: nam vt falco & perdices ſe habent ad inuicẽ, ſic etiam
in

in corpore se res gerunt vna contra aliã. Hæc est naturæ lux de qua nascitur medicus, & non ex seipso, quãuis in seipso maneat.

Caput. VI.

SAlis duo fontes habentur, vnus ex venis, id est in sanguine, alter in liquore, hoc est in carne. Prout in terra videt aquæ fontium ex venis eius fluere, & nõ ex seipsis, at in se pariter quî per terrã in venis eius defluũt? Item quînam ipsa terra sudat, ac in se continet humiditatem præter fontes, cùm nõ omnes aquæ fontes existant, quæ super terrã sunt veniũtq́? Nam vbicunq; se terrę liquor aliquis recipit & congregatur in torrentem vel stagnum, liquor est eius & non fons: isti namq; liberas habent suas origines ex ramis venarũ. Non aliter est intelligẽdum hominem in se dupliciter continere sal, id est, penès ipsum in duabus columnis existere, videlicet in sanguine, tum in liquore quorum vterque peculiare sal habet in operationibus: quod in sanguine est, non repurgatur, at in venis manet, similiter & liquor ipse. Verùm occasionibus datis, per suos meatus & emuncto-

ria transeunt eò, vel ad loca in quibus cõ ueniũt, veluti per poros cutis, per meatus renũ prout ipsa confluunt, & simul in mixtionem veniunt omnia.

Positis itaq; duabus istis columnis, adiectus est fluxus quidam assiduus vt Nilus, qui semper fluit, hic est vrina. Ex istis tribus proueniunt salia, necnon omnes fluentium torrentiũ apertiones, per suos meatus vi suorum salium transcurrentiũ, hoc loco latius nõ declarandorũ, quòd libro de Tartaro satis abundè tractentur. Priora duo salia libri sunt huius argumẽtum, quo demonstratur, chirurgiam salis in duas diuisam esse vias, videlicet in scabiem, & in vlcera. Scabies procedit ex sale liquoris, quod in spumam transmutatur aut in locustis exsiccatur, & super cutem non aliter quàm sal super vrticã extrinsecus adhæret. Non secus illud, scabiei nempe, vel pruituum in extremitates erumpit ex liquore varias in cuspides prout in vrtica videt. Altera via progredit ex sanguine sal & rodit cutẽ, carnem, ac ossa prorsum, vnà cum venis, ligamentis, neruis, iuncturis, &c. Salia liquoris in varias species diuiduntur, similiter

liter

liter illa quæ ſunt ex ſanguine, in diuerſa partiũtur vlcerũ genera iuxta cuiuſq; ſalis exiſtentiã in ipſa natura, quæ nos per exemplum docet ad hunc modũ: Quædam in latitudinẽ creſcũt, vt fungi, nonnulla in fiſtularum formam vt ſambucus, iuncus: alia per aggregatam multitudinem, vt lauendulæ, &c. quodq; iuxta ſuã formam: quod quidẽ ſal efficit, cùm eius officium ſit exhibere formas. Quapropter vlcera nonnulla fiſtularum inſtar & iuncorum enaſcuntur, vt fiſtulæ: quædam in latitudinẽ, prout cancer: in multitudinem alia, ſicut ſcrophulæ, cùm ſimilibus: quædam aquoſa, prout fungi: ſicca nonulla, vt vſnea ſuper lapides, ſic de cæteris: vti natura nobis extrinſecùs terræ ſal ob oculos ponit in mineris, in lignis, & aliјs creſcentibus: pariter in corpore ſal per ſuas operationes, eiuſmodi formas etiam exhibet. Inde ſequitur ſimile per ſimile curari, id eſt, vlcera ſimilia per ſimiles formas: quod quidem in generibus omnibus vlcerum apparuit euidentiſsime, videlicet formam ſimilem, ſimili medicinam ſemper extitiſſe. Pertinent igitur ad medicum Anatomia

comparationum rerum per similitudinem. Vlcerum itaq; necnon prurituum varia sunt genera, iuxta salium conditionum diuersitates: nõnulla dulcia, hoc est, absq; dolore, & comparantur sali cerebri saccari, liquiritiæ, &c. quædam ardentia, quę piperi, Zingiberi, granisq; paradisi cõparantur: alia sunt escara, sali quidem arsenici conparata: comedentia quędam alcali sali similia, vitrioli, plumosi: stiptica nõnulla, quæ comparantur aluminibus. Sunt etiã vlcera frigida, solatrina, nenufarina, &c. calida, vt anacardina: sicca, vt acorina: humida barbaiouina, sic de cæteris vt suprà, sal eorum acceptum, &c. Non aliter de scabie & pruritibus dolorem inferentibus, & non, cuius generis plures aliæ species existunt, vna dissimilis alijs. Tã subtiliter & artificiosè creatus est homo per manus Dei, vt si nobis ipse non manifestaret, incredibile foret hominem ex eis ita compositum esse rebus, quas in ipso philosophus atque medicus ita microcosmicè detegit per species omnes. Non potest ista cognoscere propria phantasia de humano corpore, si per naturam solam, cuius officium est e-
iusmo-

iusmodi comparationes, formas, atque similes operationes manifestandi.

Caput VII.

DE signis etiam est quod scribamus, quamuis ex rerũ naturalium proprietatibus depromenda sint, vt vlcus omne quod nigram carnẽ habet, ac escarizat, est ex arsenico: hinc fit vt vnà cũ prædictis, tumorẽ, calorẽ, & lipopsychiam inferant, vt est arsenici natura. Sal eiusmodi persæpe contingit effluere, quandoq; non: quum verò fluit, est in operatione sua, prout salis fuerit conditio proprietasq; Sunt & alia salia, quæ tumores concitant, emittunt sanguinis plurimum, ac vehementer effluunt, quocũque modo hoc faciant, hirũdinariæ salia sunt, quæ sanguinem extrahũt instar sanguisugæ. Nonnulla reperiuntur quæ dũtaxat vrunt, & non rodunt, nec tumores adferũt, ac si commune sal vlceribus imponeretur: aliqua tumores excitant rubeos vt vitriolica: pleraq; alia tumores albos, vt aluminosa: quædã vnà cum incidentibus circum foraminibus, vt salia gemmea: nõnulla cum caueis, vt alcalia.

Talis est natura salium, vnius vt ad hunc modum, & alterius manifestetur ad aliũ, iuxta suas cõditiones, quas hoc loco nõ recitabo, sed philosophiæ potiùs cõmittam, cuius fundatissimam peritiam habere medicũ oportet in istiusmodi rerum & morborum cognitionibus. De doloribus dictum sit hactenus. Prout in sua natura salia sunt, animalia pariter in sua reperiuntur, & herbæ quædam, quorum salia cõparãtur illis, vt sal colcotharinũ, cancer, & persicaria salis vnius existunt, vt sal entali, iuncus & fistula pariter vnũ sunt. Quare sal colcotharinum operatione sua cancrum in corpore concitat, itidem efficit persicaria, necnon cancer aquæ. Similiter entali sal fistulam efficit in corpore, quòd iuncorũ & fistulosorũ salis existat. Ex forma nãq; similia cognoscuntur, vt quum dicitur, hunc aut illum habere lupũ, aut eo laborare, fit quia sal eiusmodi, est vnius & eiusdem cum vero lupo naturæ. In lupo quidẽ est idem sal, quod adscribitur choleræ, vel vt nonnulli volunt, felli: hoc ipsum est origo choleræ seu inuidiæ, corrosiuæq; naturæ. Non est istius verũ cholera nomen, sed lupinũ

sal,

sal. In tribus enim corporibus homo positus est, Mercurio videlicet, sulphure saleq́; & nō in quatuor, at in spiritum cum quatuor elementis, ex quibus nulla hoc loco signa sumenda sunt, at ex sale dumtaxat. Sal etsi nonnunquam igneæ complexionis existat, vt arsenicū: aereæ quandoq́; prout vitriolum: terreæ, sicut entali: & aqueæ quandoq́; vt alumen, nihilominus id nō iudicatur ex elementis, cùm ista non fecerint illa, sed è contrà sint ab eis elementa facta. Non sunt etiam elementa corpora, sed ventus, aer, aut spiritus tantùm. Item non sunt operatiua, sed hoc est operatiuum quod sal existit, istud enim operatur, & non elementum, siue frigidum, calidum, aut qualecumq́; fuerit, sal quum exstiterit, euenit, vbi non, etiam non cōtingit. Complexiones ergo diuidūtur in illa tria corpora, nō in quatuor, & in vnoquoq; corpore quatuor illa, cū eis vltra centū gradus & essentiæ. Non sunt igitur ex illis quatuor sumenda signa, prout quum dicitur: si cholericus existat, ex cholera: si melancholicus, ex melāncholia: si phlegmaticus, ex phlegmate: si sanguineus, ex sangine procede-

re. Nihil minùs: at si sal sanguinis occasionem habeat, sal erit eius quod in sanguine fuerit: si autem ex sale quod in liquore latet, erit, eiusdem etiam iudicandum, & iuxta salis essentiam formabitur vlcus aut pruritus: item cuius generis sal exstiterit, hoc effluet, siue sit homo phelgmaticus, melancholicus, cholericus, aut sanguineus, ista sal nõ curat, sed iuxta suam naturam agit. Morborum eiusmodi signa faciũt ad intellectum eorum, vt medicus ex philosophia valeat eos cognoscere iudicareq; iuxta verum fundamentum: quod autem nisi cognouerit, iudicium præbet hominibus existimandi se fundamentum artis suæ super arenã posuisse. Pariter signorum ex philosophia cognitio, receptorum optimum, cõponistam efficit, qui cogitur aliàs ab alijs opus emendicare suum, vnde surgunt enormes admodum errores. Inde recepta vera sumuntur, videlicet vbi quis morborũ signa cognouerit. Hæc eadẽ eum docẽt origines eorum, quas vnà cum signis reperit ex luce naturæ: sic vt ex eo genere rursum in ipsam naturam iterum redeat, ex qua recepta sibi proponuntur similium

ſimilium cum ſimilibus, & non contrariorũ ad contraria. Non eſt enim ad hũc modum intelligendus homo, vt in eo contrarium contrario pelli debeat, vti per aquam ignis: quid ergo foret quod aquam expelleret, quid aerem, quidnam terram, hyemen, quid æſtatem, &c. Sal igitur ſuũ ſal habere vult, Mercurius ſuũ Mercurium, & Sulphur ſuum ſulphur: id natura demonſtrat: in ſimilibus expetere ſimilia ſe.

Caput VIII.

VT fundamentum ac initium iſtius abſoluatur philoſophiæ, ſciendum eſt ſalia rurſum in duas partita vias fore, videlicet vnam quæ curam & ſanationem recipit, & alteram quæ non admittit eas. Nam vt in terra fluxus aquarum exiſtunt, qui tolli minimè poſſunt, in corpore pariter occaſiones aliquæ nõ poſſunt amoueri: nonnullæ ſuper terram abeũt, vt fontes aliqui, poſtmodum autem redeunt: non ſecus habentur ſalia quæ hoc ipſum faciunt. Sunt etiam quæ fluxus non exiſtunt, ſed exſiccantur, & reuertuntur: plurimi torrentes ad hunc modum fluxerunt anteà, qui iam

exſiccati non redeunt ampliùs eo loci, verùm aliò diſcurrũt: itidem accidere ſolet in homine. Similia multa reperiũtur, quæ medicina ſua necnon ars eius aufert & exſiccat, vt per Solem, aerem, atque tempus fieri ſuis viribus videmus, quæ quidem omnia pariter in medicina ſunt. Quare ſi medicus recepta componere velit, eiuſmodi res quærere naturales debet, quæ Soli ſimiles vel aeri comparatione ſunt, & non elementis, non calida, frigida, ſicca, nec humida capere, ſed corpora cõtra corpora, hæc ipſamet ſua ſecũ deferunt elementa. Verùm enimuerò prout in terris aquę multę ſiſti nec exſiccari poſſunt, non ſecus in homine fluxus quidã, vbi iam occaſionẽ acceperunt effluendi, nõ iuuant auerſiones, minùs exſiccationes. Quandoquidem atq; res aliqua ſumpſerit iter ad vltimam ſuam materiam, ad quam omnino corrupta ſit, non poteſt ampliùs reduci, quamuis ad hoc regimina quædam abſtinentiæ, exſiccationes, exhauſtiones & ſimilia ſint excogitata, quæ quidem omnia diutiùs non iuuant, quàm noua cõgregatio fiat humorum: quibus remedijs humoriſtarum,

ſtarum dumtaxat vtuntur conſilia, ſed fruſtra. Niſi medicamentum aut cura fuerit conditionis eius, cuius morbus ipſe, vana ſunt omnia remedia, quòd eis minimè curetur. Hæc eſt morbi conditio, videlicet vt ſit reducibilis ab vltima ſua materia cuius in via fuerit, ad primã. Vt quum lignum aliquod ardet, niſi per aquam eius ignis extingui valeat, nihil iuuat ampliùs, at qua præ manibus exiſtente, iam adeſt remedium, ſic vt lignum ſolum ſit igne ſine. Si tamen lignum ampliùs non fuerit, ſed carbo, non iuuat extinctio, cùm ad lignum à carbone redire poſsibile non ſit: carbones enim tales manent, aut accenſione tranſeunt in cineres. Oportet igitur materiam adhuc adeſſe, quæ reduci debeat ad primã, ſic vt id quod abſumptũ fuerit, abeat, quod autem adhuc reſtiterit, ſeruetur. Salia ſimiliter pondere ſuo diminuuntur, vt lignum pro parte iam adustum, & pro parte non: & non pondere ſolùm, at multa ſalia prorſum ab homine fluentia recedunt, quibus iam expurgatis, eorum damna facilè curantur. Quapropter medicus iſta iuxta Phi-

losophiam perpēdere debet, vt cognoſcat an fluxus expurgatus ſit, vel in via diminutionis, & eo finito cura facilis erit, vt etiam per ſe fieri queat, quòd eius materia penitus effluxit. Accidere quandóque ſolet vt pars vna fluat, altera non: aliquando parumper & poſtea ceſſet ac per ſe, qui terminum hunc attigerit, fœliciter, at non artificioſè curabit. Eiuſmodi fluxus etiam fiunt inæqualiter, nam ſæpe corrūpitur ſal quodcumqúe fuerit, ſibique foramē excauat, quouſq; deueniat eò quò tendit: ſudore corpus ipſum penetrat vſque ad cutem, ibidem cōgregatur, operationemq; ſuā aggreditur. Euenire ſolet etiam vt ceſſet ibidem, & alio loco ſe recipiat, in quo non aliter operatur quàm in priore, pòſt ab eo recedens iterum in alium tendit: eius rei cauſa eſt, quòd ſpecies eiuſmodi ſalis per corpus huc atque illuc diſcurrentes, cataractas ſuas quærant, prout aurum & argentum in terra per venas expanduntur, in quibus inuenta ſunt: hîc declinant, ibidem aſſurgunt, ibi terminantur, illic incipiunt. Ad hunc modum genera ſalium fiunt, multiſqúe

locis

locis inueniuntur in quos erumpunt: non ſemper tamen, quòd emoriantur, vt vno loco vel duobus tantùm reperiantur, quæ ſi diutius viuerent aut vigerent, multis alijs extenderentur. Similiter plurimi fluxus in corpore ceſſant & in mortem vſq; manent, qui ſi diutius vigerent, ampliarẽtur. Philoſophia namque docet, hominem etiam in ſeipſo globulum & ſphæram eſſe, res prædictas omnes continẽtem: ei neceſſarium eſt igitur, vt microcoſmi corũ conditiones probè cognoſcat, in quibus ſimilia cum ſibi ſimilibus conueniunt, cùm in Theorica tum in Practica.

Animaduertite vos igitur medici, ne cum hominibus ita leuiter agatis, at optimè ponderate prius, quid præ manibus habeatis, quidq; vobis faciendum ſit. Nam ſi fluxus eiuſmodi curaueritis, necatis homines, itidem facitis, quum præter naturã eorum reprimitis eos. Si curaueritis vlcera per ſe curabilia, videte vt indicare poſsitis ea rurſum eruptura, vel aliter hominibus imponitis. Non enim propter ſalia medicina creata fuit, ſed propter manifeſtationẽ artis in pro-

ximi dilectionem: æger siquidem vester est proximus ô medici, quapropter est q̃ curetis eum ex ordine quo Deus curas in medicina creauit. Postquam sanus fuerit ope tua, tu proximus eius es: item est quòd ipse tibi gratias referat, vt ille qui cuperet à te sibi fieri, si tibi hoc ipsũ prestitisset, quod erga ipsum impleuisti. Medicinæ veritas igitur consistit in philosophiæ fundamento, postmodum cura feliciter succedit erga Deum & homines. Absq; fundamẽti huius cognitione quid est tua charitas? quam etsi libenter exerceres, ista mors est alterius. Habe cognitionem artis igitur, atq; naturæ, nec non lucis istius.

LIBER SECVNDVS DE Cura Vlcerum.

Caput I.



IBVS atq; potus ad ventris impletionem à Deo nō sunt ordinati, sed ad naturæ contentationem: quę si ieiunium expetat, id obseruetur, si famem, abstinētiam, &c. Item non solùm illi sunt ad ventriculi famem sedandam & sitim hepatis assumendi, verùm etiam ad istarum corporis partium in officijs quæ habēt à natura sustentationem, & eorum quæ corpori deficiunt supplementum. Nedum enim caulis est nutrimentum, at medicamentū etiam, sic & rapæ, caro. panis, &c. Vinum etiam sitis appetitusq; non tantùm expletionem continet, sed medicamentum. Aqua similiter non sola potum exhibet, at ceruisia, fructuū succi, lac. &c. sitim extinguunt. In istis autem hæc seruanda potissimùm differentia est, vt non solùm appetitus hepatis & ventriculi sedetur, verùm etiam ipsa necessitas ex ordine suppleatur. Hæc est necessitas, vt corpus ea ratione cibis & potibus con-

tentetur, vt per istos in sanitate conseruari queat, & eius morbi pelli: nam in eis arcana mysteriaq; magna latent. Hac ratione Deus tam varios dedit hominibus cibos & potus, qui tamen à medicis haud bene cogniti sunt, & peius in vsũ assumpti. Morbi reperiuntur qui repletionem habere necessariò volunt. Scitis enim vlcus esse, quod lupus appellatur, hoc assiduè repletum fore carnibus vult. Non aliter etiam in corpore lupini morbi nonnulli sunt. Item varij stomachi reperiuntur inter homines, vt canini vix satiabiles istis est danda repletio, quòd hæc sanitas eorũ sit. Sunt & vrsini stomachi, qui melle delectantur atq; rebus dulcibus, istę sibi sanæ sunt, sic de cæteris cõditionibus atq; naturis. Vt in brutis peculiares conditiones repartitæ sunt, stomachorũ hominum etiam diuersæ proprietates existunt: aliqui libenter oleribus vescuntur, acetarijs, &c. quare vaccei vẽtriculi sunt: alij carnibus, qui canini reputantur: piscibus alij, qui lutræ stomachi dicuntur: sic de reliquis. Hac de causa Deus, quòd hominum ventriculos in tam diuersis appetitibus, posuerit, etiam tam varios cibos

atq;

atq; potus ordinauit. De naturalibus & agnatis à natura dicta ſint hæc appetitibus, & non guloſis: gulæ namque ſtomachi ſuam peculiarem ſumũt originem in cibis atq; potibus.

Varia ſunt vini genera, prout etiam diuerſæ conditiones hepatum exiſtunt, & potuum appetitus varij, hic ad iulep, ad hydromel alius, ad aquam ille, vel ad ceruiſiam fructuumûe ſuccos, alioſq; nondum inuentos, quibus iecur delectatur, & qui medicis iuxta ſimiles cõditiones cognoſcendi ſunt ac ordinandi. Natura ſiquidem hoc nos docet, ex ordine ſuo ſeruare diuerſimodè.

Ad ſalium fluxiones accedit maxima deprauatio per ſale conditarum carniũ, aut ſimilium piſcium eſum: nam eiuſmodi ſal carnibus aut piſcibus admixtum vnà cum ſuæ ſubſtantiæ corruptione facilè præbet occaſionem ſui ſimili ſali corruptionis. Idipſum etiam efficiunt acuti cibi multis aromatibus cõditi, prout, zingibere, pipere, nec non alijs ſalibus vt raphano, ſinapio, alleo, ſimilibuſq;. Hæc omnia corruptionem accelerant, quod ſal accedat ad ſal, mercurius ad mercurium,

& sulphur ad aliud sulphur. Sic in stomacho cibi triplices coquuntur ex tribus illis corporibus, pariter in hepate fit ex potibus. Quapropter medici peritia consistit in eo hac in parte, vt hominem in spiritu salis cognoscere discat: postea sal vnumquódq;, tum ex natura similem cibum, in eodem sale constitutum, ne hunc administret: nam eo pondus augebitur, quo fieret ex abundantia quæpiam eruptio. Verùm contra sal amarum est medicina sibi simile sal, sed dulce, non amarum: contra sal asperum, suum at mite: contra siccum simile, sed humidum & ita consequenter iuxta proportionis demonstrationem. Eiusmodi seruata prius concordantia, tum demum adest in cibo regimen & potu, vt in his tribus continetur verè salibus ad sanitatis conseruationem adductis, & contra morbos præseruationem. Quare quum irruperunt morbi, iamq; sumunt augmentum, subsequitur etiam ea quæ dicta est necessitas.

Animaduertendum etiam ad salis fluxum, alios accidentales accedere, prout videtur in torrentes alias aquas incidere

sem-

ſemper velle. Non aliter ad ſalis fluxum alij duo fluxus concurrunt, videlicet ex cibo & potu. Stomachus & hepar nutrimentorum ſal accidentale, ſalis corpori naturali coaptant, ea ratione qua nutrimentum in ſalis fluxum conuertitur pro parte, ſimulq́; fluunt. Latius ex poris venarum & carnis liquor affluit & ſudor qui cruor eſt ibidem, & guttatim in eiuſmodi fluxus decidũt, ac ita propter vicinitatẽ in ſuã eſſentiam tranſmutãtur cum alijs, & ſimile ſeducit hac via ſibi ſimile. Sic triplex ſalis fluxus efficitur, qui corpus eſt pro tertia parte: videlicet ex ſale ciborũ & potuũ ad huius tertij corporis nutrimentũ exiſtente, ex cruore, tum ex liquore & ſudore qui in carne ſunt: affluxus iſti tres per vnicum excitantur. Hæc à me dicta ſunt, vt repletio vitetur prorſum in ſimilibus, at potius abſtinẽtia ſeruetur, id eſt, ex ſignis fluxuum & vlcerũ tantùm ordinetur ipſa dieta vel abſtinentia. Quo facto ſalis corpus virulentiam relinquit, citiusqúe perſanatur vlcus, nam exſiccatur corpus eius, vt non valeat amplius ad cutem fluere, ſed ſuo loco manens exſiccari cogitur.

Similis exsiccatio minimè fieri potest. nisi corpus salis mitigatum sit, aliàs iterum fluendi sumet occasionẽ. Non tamẽ hac de causa volo, vt abstinentia medicamentum sit, aut æstimetur, sed Empiria solùm quæ aliquo tempore locum habet: nam aliquando per nimiam diuturnitatem æger moritur, aut incidit alius accidentalis morbus: tum loquuutur imperiti medici, nisi hoc aut illud obstitisset, omnia se bene habebant, &c.

Sancti pijq́ viri strictam in eremis viuendi rationem seruarunt, non (vt nonnulli dicunt) quòd hac via sese castigare voluerint, sed potius vt vitam longam consequerẽtur, quam etiam adepti sunt. Non per se reppererunt eiusmodi cibos atq́ potus ad longã vitã idoneos esse, verùm à spiritu medicinæ didicerunt per diligentem inuestigationem. Dietam igitur habuerunt ad vitam longam. Etenim quicquid homo desiderat, idq́ue summa diligentia prosequitur, acquirit. Sic etiam Iohannes Baptista vixit ab adolescentia sua, vsq́ ad sui decollationis diẽ absq́ morbis, ea de causa, quia cibus eius mel fuit, non permisit, vt sal in suam transi-

transſiret malitiam, neque mel cibis aliis admiſcuit nec vino, ſed locuſtis ramorũ arborum tenellis & virentibus: quare ſanus admodum vixit, non ob ſanctimoniam aut meritũ erga Deum, ſed propter ſobrietatem, quæ decuit eius officiũ. Huius vita victuſque ratio medicis in exemplum eſſe deberet, qui conſilium ad ſanitatem hominibus dare cupiunt. At cùm ipſi turpiter immundè, necnon adulatoriè medicinam factitẽt, conſilium in regimine coquinæ ſolùm adhibent, non autem ad ſanitatem, ſed in quantùm videtur eis cibũ non defluere. Tales medici prorſus ad chirurgiam ſunt inutiles, vt in ea regimen aliquod inſtituant, verum ad repletionem tantùm. Alij qui victus rationem iuxta neceſsitatem intelligunt, ſanos conſeruãt homines, & quos curant viuificant, id eſt, in ſanitate perſeuerantes efficiunt. Hoc dico ſolùm, vt medici per exempla ſanctorum ad abſtinentiam naturæ, ſuos admoueant quos curãt, vt ſani facti, perſeuerẽt in ſanitate.

Cùm igitur adſint exempla certorum hominum atque ſanctorum, per quæ iudicare poteſt medicus qua ratione cõ-

poni recepta debeant, ab exemplis videlicet priorum & non Epicureorum, sequitur inde medicamenta reperiri, quæ dictos morbos externos intrinsecùs, & extrinsecùs persanant. Nā prout vulnera potionibus curantur ab internis extrà, non secus & cibis fieri potest, ad hunc modum scilicet, vt butyrum, caro, panis, herbæ, vinum, aqua, &c. talia sint, vt locum potionis vulnerariæ suplere queant: nam eiusmodi cibis nutrimentum aptum fit suo corpori. Si consolidatiua sint & mundificatiua, coditiones istas etiam in corpore seruant, idqúe cōseruant iuxta suam naturam. In nutrimētis naturæ conditio talis est, vti medicamētum vnumquodq; nihil aliud existit, quàm instauratio quædā ægri membri, cōfirmatio sustētatioq;, necnon augmētatio sanguinis & carnis ei competentiū. Cùm ergo cibus nutrimentum sit, æquū etiam est vt ad hūc modum adhibeatur, quo membrum ægrum ab eo consolationem recipere valeat, & sui lumbi nutrimentum ibidem inueniat, auxiliumqúe. Hac de causa nutrimētum in se medicamentum continere debet, non quod stomachus

machus illud inſtar medicamenti cuiuſpiam deglutiat, verùm vt nutrimentum digerat: ſic de iecinore iudicādum. Poſtquam latiùs & ad loca ſua deuenerit, adeſt naturæ balſamum, quod hoc ipſum recipit, & potentiùs eo factum, abſumit vnà cū eius cauſa damnū: hac via pars ſimilis illi parti ſuam poteſtatē adimit, integramq́ue reddit Anatomiam, ac in priſtinas vires ſuas redit, ſic vt fluxus ampliùs emanare minimè poſsint. Poſtmodū ſanatio per medicamentum in cibis ſitum ſequitur, hoc eſt, progreditur in finem vſque.

Si verò ſumpſeris ea quæ proueniunt ex herbis, vt ex lacte butyrum, fac vt eiſdē vaccis plurimum ſalis adhibeas lambendi, necnon vulnerarijs herbis alas, vt ſerpentina, hirundinaria, agrimonia, &c. tandem ab earum lacte butyrum extrahas, edēdum præbeas ægris, & bibendū lac, excepto caſeo: nam vires herbarum vulnerarium non tranſeunt in alia lacticinia, ſolùm in lacte manent, aut in butyrum ſe recipiunt. Animalium quæ lac non exhibent, carnes adminiſtrentur eiuſmodi nutrimento factæ, vt ſuprà de

lacte habetur, inde nil nisi bonum oriri poterit. Hac ratione suillæ carnes Iudeis prohibitæ sunt, quòd inde morbos & lepram conciperent, quum eis in escam adhiberentur. Consuetum est enim vt omni quod immundum fuerit cibentur porci, qui si vt suprà narratum est alerentur, quæ caro suilla vel porcina foret excellentior? Herbæ vulnerariæ pariter ad hoc optimæ sunt, vt serpentina similesque: nam isti cibi malignos salis omnes spiritus digerunt. Reperiuntur herbæ quædã quæ sumptæ vel comestæ, quæuis vlcera persanant, cancrum etiam atque lupum: verùm Latinis carẽt nominibus, Grecis, Arabicis, Caldaicis, &c. veteres enim & primi medici nullã faciunt mentionem earum, aut Pandectæ falsò perperamque nobis traductæ fuerunt. Verùm contemptui sunt habitæ, virtutes earum tamen innumeræ necnon inexplicabiles ad vlcerum curam existunt. In Germania nascũtur absque nominibus, non est enim qui nomina dederit vel audiuerit hactenus: quare si noua darem eis & prima, vitio mihi verteretur. Nihilominus quum herbarium in lucẽ venerit,

nerit, eas manifeſtabo formis atque figuris, quæ hoc loco poni minimè poſſunt vt intelligãtur. Ponã tamen inferius vocabulariũ ſub huius libelli finem, quo quidẽ intelligẽtur admirandę virtutes earũ ſupra quæuis extrinſeca medicamenta. Meo tempore ceruiſiæ iuxta ſuam artem coctæ ſunt, cũ additione dictarum herbarum, quę ſingulis diebus potę, prę ter alia, mirabiliter curarũt vlcera, fluxus quoq; repreſſerunt, qui prorſus incurabiles exiſtimabantur. Itẽ in vino ſuſpenſæ hoc ipſum effeçerunt, at non tam citò, quòd vinum aduerſari magis quâm prodeſſe conetur. Similiter hydromel excoctũ fuit vt ſuprà de ceruiſia dictũ, quod iſta fuit excellentius. In iure carnium etiã coctæ: mirabiles curas operatæ ſunt, etſi prioribus decoctionibus in cura tardiores ad amni tertiam partem videlicet: curata ſunt ad hunc modum vlcera, quæ multis annis patientes ſuos torſerant. Aequum eſt igitur, vt earum faciamus hoc loco mentionem, quo quum herbarius venerit in lucem, per eiuſmodi remedia ſubuenire poſsitis hominibus, illa relinquentes, in quibus auxilij nihil hacte-

nus inuenistis, ob quæ meritò vilipẽdimini. Miserãdum est sanè Germanos medicos, in præsentẽ vsq; diẽ tantũ expertos nõ fuisse, quo potuissẽt eiusmodi herbis indere nomina, deq; suis viribus & virtutibus aliquid scribere: solùm iuxta veterẽ picturam dicere, si quidẽ est, esto. Percipere nõ possum etiam aliquem fore, qui fideliter ægris subuenire cupiat: solùm id vt pecuniam habeant omnes curant, hoc modo curatur nemo.

Caput. II.

POsito vero corpore prout suprà, sequit inde cura per admixtionẽ, quæ similis existit: vbi verũ corpus adfuerit, cura consistit in herbis vulneralibus alia via tantùm præparatis, quàm herbarum cõmunis præparatio fieri solet, coctione scilicet cum vino veteri, vel commixtione repurgationéque simul cũ recenti, postea potis, &c. Non ita hoc loco: fieri liquores enim debent præter mixtionem. In exemplum: Qui præparare consolidæ radicem nouit, & per se, vt bibi queat, medicamẽtũ habet ad vlcera, sic de ceteris herbis & radicibus: excepto solo quod sine mixtione vel additione

præpa-

præparentur in potionem & bibantur, non vt in vulneribus.. Optimæ sunt ad hoc negotium & opus herbæ Cõsolida, Serpentina solida, Persicaria, Ciclamen, Chelidonia, & alię plures quę hactenus in vsum nõ venerũt. Ad hunc modum in potiones adduccuntur. Accipe cõsolidę radices optimè rasas & repurgatas, contunde: postmodũ adde panis tantundẽ & iterũ tundendo simul cõmisce, plusq́ꝫ panis adde, tundeq́ꝫ, postea ponas in vesicã porcinã bene ligatam, & in fimũ equinũ calidissimũ, in quo maneat aliquo tẽpore, singulis octonis diebus aspiciendo. Fiet inde rubea materia quædã, & postremò pultium instar mollis: non prætereat verũ tempus, id est, in fimo longiori tempore quàm decet non relinquatur. Extractum postea torculari fortiter exprimatur secus manẽte pasta durissima: cui pastæ plus addito panis & putrefac vt suprà, tam diu processum hunc seruato, quousq; radix & panis expressa penitus existant. Accipe tandem succum eiusmodi viscosum, & per se putrefac in vitro suo tempore, postea destilla totum in cineribus, & ab eo quod ascẽderit sepa-

ra phlegma per balneum vt nullũ ascendat amplius. Manet in vitro consolida, pane quidem in phlegmatis albi forma per balneum separato. Non solùm in cõsolida processus hic seruari potest, sed in omnibus alijs herbis & radicibus vulnerarijs etiam, quarũ numerus magnus est, & quæ postquam in præparationẽ adductæ sunt, nedum vlcera manifesta, verùm etiam occulta curant intrinseca, pariter ossium & pudendorum ruptutas, vt per saniculæ radicem albæ, similesq;. Succus eiusmodi vulnerarius aut oleum ita præparatum, administrari debet cum admixtione medicamenti salini, prout suprà, vel vino bibendum, aut in aqua destillata, quo curantur vlcera quæuis, ab internis ad exteriora. Et quamuis hic nouus processus existat, & non vetus, nihilominus maioribus præditus virtutibus quàm veteres omnes, cùm in illo substantia rerũ in corpus transmittitur, & spiritus eius nõ solùm, qui minimum auxilij pręstare potest in similibus. Admirãdę reperiũtur in mõtibus herbę, nec non alijs in locis, quæ nõ sunt in vsu, rusticis magis notæ quàm medicis ipsis

& per

per seipsas rudi modo mirãdas virtutes patefaciunt: præparatæ quidẽ operationes perficiũt incredibiles, vt etiam Apotecarios omnes, herbarios eorum, & medicinæ codices pudefaciant. Quapropter medicinæ discipulo nihil vtilius, qui discere perquàm optimè cupit, quàm vt in varias regiones peregrinetur: hoc fit vt audiat ac videat ea, in quibus omnes libri surdi cæciq; prorsum existũt. Quandoquidem schola medicinę tegulis non, sed integri firmamenti cœliq; magna testudine circumtegitur.

Caput III.

VLcerosis ordinandi cibi potusqúe ex herbis ad id medicamen congruis, aliis prohibitis in finem vsq; sanationis. Quo facto primũ capitulum præsupponendum venit, ex quo dieta sumẽda est. Verùm quia materia peccãs præ manibus existit, eam vnà cum cibis repurgare conueniẽs erit. Eiusmodi purgatio fit ante cibi sumptionẽ duabus horis, postmodum est quod edatur, idq; singulis diebus cõtinuandum erit absq; intermissione. Hæc purgatio competens vlceribus, talis non est, qualis humorista-

rum illa: nam ibidē humor non eſt, quod iſti putant: quare nihil præter vlcus purgatur, non ſtomachus, non cutis, nec ſimile quidpiã. Proceſſus iſtiuſmodi purgationum conſiſtit in iſtis corporibus, nempe vitriolo, tartaro, eſula, centaurea, ſylanda, iuniperiq́ locuſtis. At quod iſta purgent alio modo non præparata, hac de cauſa præparari prius debent, quâm ad iſta præbeantur. Anatomiam vlcerũ ſolùm purgant vt poſtmodum ea purgatione ſacta, reliqua corpora, ſcilicet incarnatiua, & cõſolidatiua ſuas operationes exercere valeant.

Præparatio Vitrioli.

Suſpendantur eius vnciæ quinque in viginti menſuris vini, & cum iſto repurgentur. Eius vini ſumatur cochlear vnũ vt ſuprà narratum eſt.

Præparatio tartari.

Tartari liquoris deſtillati libra, in vini recentis menſuris quadraginta repurgetur vt ſuprà per ſe naturaliter, & eius vini cochlear vnum detur qualibet vice.

Præparatio centaureæ.

Maceretur hæc in aqua ardente, poſtmodum extrahatur eius eſſentia quinta, iux-

iuxta communem vſum. Huius extracti guttas adminiſtrabis decem in aquæ deſtillatæ ex herbis vulnerarijs vno coclea ri, prout ſuprà diximus.

Præparatio eſulæ.

Huius virentis radicem & herbã, atque ſemen in ſero lactis coquito, quouſque liquorem habeas: hunc exprimito, coquẽdoque ſuauiter elixato donec indureſcat: eius adminiſtrabis aliquantulum ſingulis diebus manè potãdum. Lac omne ſiquidem hoc loco ſumitur, eo modo, quo tyrus in theriaca.

Præparatio ſylandæ.

Coquatur in aqua ciclaminis deſtillata, cooperta quidem in vitro per horam. Expreſſa poſtmodum aqua, recẽti ciclaminis aquæ permixta bibatur manè ſingulis diebus ad quantitatem vnius coclearis.

Præparatio iuniperi locuſtarum.

Præparandæ ſunt in liquorem cum oleo de ſpica: hunc vino permixtum partibus æqualibus adminiſtrabis.

Et quamuis alia multa reperiantur eiuſmodi ſimplicia contra fluxus ſalium, principalia tamẽ enumeraui: quibus cõ-

tentus esto. Medicus omnis defectus hominis cognoscens, eosq; supplere cupiẽs iuxta potestatem à Deo concessam, per naturæ mediũ, primò funditùs quidnam sit corpus hominis, & in quo sit constitutus hic, vnà cum suo corpore materiaq; scire debet: eo cognito, facilè reperiet quid sibi faciundum sit. Absque scientia fundamentoq; nemo debet medicinam aggredi, maximè christianorum, quibus veritas insita est. Verùm Gentiles atque Iudei quoduis pro suo præsumunt facere arbitrio.

THEOPHRASTI PARACELSI BOMBAST, VTRIVSque *Medicinæ Doctoris, de* Cura *vulnerum libellus excellentissimus.*



IN vulnerum cura tres habentur viæ, prouenientes ex vero fundamento huius artis, quarum prima vulnerarijs in potionibus consistit: secunda quidem in fodicationum emplastris: tertia verò sita est in Balsamis. Plures vię

repe-

reperiuntur, narratu minimè necessariæ, cum tres quæ dictæ sunt principaliores existãt in hac artis parte. Quam igitur earum fueris ingressus, feliciter cedet, quare ficticias alias miserasque fugito vias.

Prima via.

De potionibus vulnerarijs.

VNa quæque potio vulneraria debet accidentia quæuis arcere, ne vulneribus incidant. Quamobrem istas habere virtutes binas oportet, vnam ad vulnera curandum, alteram ad arcẽdum accidentia.

Ad vulnera curandum, istæ sunt excellentiores herbę, videlicet agrymonia, pyrola, alchimilla, sanicula, serpentinæ omnes, consolidæ, betonicæ.

Ad præueniendum accidentibus istæ sunt potissimæ, scilicet hirundinaria, melissa, veronica, ciclamen &c. coquatur ex istis vulneraria potio secundum vsum, & in potum administretnr.

Est quod scias in his, quãtò citius vulnus aliquod curatur, tantò melius ac felicius operari te. Et si fortè non obstantibus eiusmodi potionibus accidens in-

ciderit, ad mortem id fieri iudicato, vel in diuturnam infirmitatem. Procede vt sequitur hoc infrà posito capitulo.

Potio Vulneraria.

R. Pyrolæ manipulos duos.
Ciclaminis,
Saniculæ ana manipulum vnum.
Alchimillæ manipulum ss.

Coquantur in duabus mensuris vini, iuxta communem vsum. Decoctionem istam in potum administrabis manè vesperíq́ꝫ. Verùm herbas à quibus decoctionẽ elixasti super vulnera ligabis admixto pauco sale, procedesq́ꝫ secundum ordinem ad vulnera necessariũ. Hæc potio curat vnumquodq́ꝫ vulnus sectũ aut fodicatum. Caue solùm ne quid alterius admiscueris medicamenti.

Secunda via.

De fodicationum emplastris.

Est quòd hũc per fodicationum emplastra curãdi vulnera modum notetis omnes. Aequum foret cætera vos fictitia relinquere, putaticiaq́ꝫ medicamenta, manentes in vero medendi fundamẽto, cum tot signis demonstrationibusq́ꝫ

busq; sufficiētissimis admoniti sæpius e-
stis, illa non sine plurimis accidētib. in v-
sum vnquam assumpta fuisse, contractu-
ris aut morte, similibusq; prouenientibus
ex eis. Quapropter vsum fodicationum
emplastrorum tenete, quo vos haudqua
quam nec ægri vestri seducemini.

Emplastrorum istiusmodi conditio ta
lis est, vt accidentia quæuis auferant ap-
plicatione secunda, nihil corruptionis
accidentalis aut contrarietatis admittāt,
&c. Quare propter hæc arcana sua nota-
te compositionem eorum, vt eam pro-
bè cognoscatis. Melius est enim vnicum
hoc medicamentum quàm ars integra
quam factitatis..

Vnumquodq; fodicationum empla-
strū ex quadruplicib. cōpilari debet, qua
druplici ratione. Prima quidē ob sanatio
nem quæ cera fit: Secunda vt accidentia
quæ vulneribus indies & singulis horis
incidunt, amoueantur, sic vt in eis nulla-
tenus maneant: idipsum fit per gummi.
Tertia, vt alia quibus vulnera præter acci
dentia subiecta sunt, veluti putredini,
vermibus, corruptioni carnis & simili-
libus, auferātur, & hoc per consolidatiua

maiora masticẽ, myrrham, &c. quicquid per ista crescit, optimum est sub eo processu qui positus est antea. Quarta, vt præseruet à spongiositate carnis, scabie, pruritu, aridura, cõtracturis, & similibus alijs vt sequitur, idq́; per mineralia, prout lithargirium, marchasitam, antimonium, calaminarem, & similia. In istis quatuor ars vera componẽdi fodicationum emplastra consistit, in quibus etiam cura sanatioq́; vera latet. Alia multa reperiuntur, quæ plus nominis quàm artis habẽt.

Compositio fodicationum emplastri.

℞. Ceræ,
Lythargirij ana lib. 1.
Calaminaris,
Colophoniæ ana ℥. ij. ß.
Olei communis lib. 1. ß.

Liquescant igne leui cera, colophonia, & oleum simul, postea lythargirium & calaminaris contusa tritaqúe subtiliter sensim inijciantur ac decoquãtur ad emplastri iustam spissitudinem, incõbusta, postmodum imponantur gummi hæc vt sequitur.

R. Oppopanacis.

Sera-

Sarapini,
Bdelij,
Ammoniaci,
Galbani ana ℥.1.ſs. præparatorum tamen & in aceto coctorũ priùs. Et poſtquam alijs admixta fuerint, addantur iſti pulueres.
R. Corallorum alborum & rubeorum.
Mumiæ,
Myrrhæ,
Thuris ana ℥.1.
Antimonij ℥.ſs.
Croci Martis ʒ.ij. His alijs admixtis partem adijce larignæ maſticis, deinceps effunde. Poſtmodũ hypericonis oleo necnon lumbricino cum additione Camphoræ vnciæ ſs. agitato manus inter, & ſerua.

Non eſt quòd excuſationes quæras in deſcriptione hac, neq; vt ſumptus fugias, aut multitudinẽ abhorreas ſimpliciũ, at potiùs adhibe diligentiã in his quę te ſecurum faciũt, in omnibus vulneribus capitis, etiam fodicatis ac alijs, quę minimè curare debes, ſolùm relinque medicamento curam: ipſum eſt medicus, tu verò non.

Alia compositio fodicationum emplastri cuiusdam, ad vlcera cùm vetera, tum recētia, nec non ad vulnera quæuis excellentissimi.

R. Galbani Oppopanacis ana ℥.1.
Ammoniaci,
Bdelij ana ℥.ij. Terātur omnia minutissimè, ponāturq; per diē & noctem in ollam fictilē & vitreatam, affuso quidē optimo aceto ex vino facto. Postmodū coquantur in eo suaui tamen igne carbonum, vt gummi liquescāt, quo percepto calida in saccum effundātur & exprimātur, vt separētur à fecibus, quæ sunt abijciendæ. Colatura hæc iterum bulliat in olla, tā diu donec acetum euaporatū sit omnino: semper agitanda sunt ne cōburantur. Hoc serua mundissimè coopertū ne quid incidat. Postea sume olei oliuarū libras duas, ceræ nouæ libram ss. quæ in ollā fictilem vitreatā & satis magnā ponātur super ignē carbonum, & sensim liquescāt. Inijce tandē lytargirij minutissimè triti librā vnam & ss. paulatim & successiuè semper agitādo, quousq; permixta sit, & spadicei coloris fiat materia, vel in eū incipiat cōuerti. Postmodū accipe gummi priùs coctorum ad quantitatem

nucis

nucis & iniice qualibet vice tantundem, quousque intrarint omnia, mixtaque sint aliis rebus & colliquata: vidēdum interim ne materia plus æquo calescēs efferueat, cùm per se valde calida sit, Postremò hęc addes.

Recipe vtriusque aristologiæ rotundæ,
Calaminaris,
Myrrhæ,
Thuris ana ℥.i. Tritis terēdis & infectis affundatur olei laurini ℥. i. & vltimò therebinthinæ puræ ℥.iiij, coquantur agitãdo summa cũ diligentia. Quũ scire voles an satis cocta sint, eius parũ in frigidã aquam pones, & si non adeo mollis adhæserit, bene se habet, sin minùs, & adhęreat ipsis digitis, coquatur latiùs donec optimè cocta sit materia. Dopone pòst ab igne, & in magnam peluim aqua plenã effunde, postquã infrigidatũ fuerit, vt manibus eã tractare valeas, istis oleo camomillæ vel rosaceo perunctis amalgama tribus aut quatuor horis, & mũdo vase reconditũ emplastrũ hoc serua: quinquaginta post annos, ęquè bonũ est ac recens vel anno primo factum.

Vsus.

Istius emplastri virtutes innumeræ sunt ad vlcera vetera nec non recentia, siccat, mundificat, carnẽ bonã producit, cõsolidat ac sanat vna septimana magis quàm aliud integro mense: putrefieri nõ permittit aut corrũpi, nec malã carnem excrescere: neruis truncatis aut contusis optimum est remedium, ferrũ, lignum, plumbũ & alia de vulneribus attrahit superpositum eis tantùm. Venenosorum animaliũ curat morsus, ictusq; maturescere facit apostemata cuncta sola superpositione: contra cancrũ, fistulam, ignem persicum, &c. est excellẽtissimum, & ad mitigandos omnes dolores.

Tertia chirurgiæ via. De Balsamo.

Balsamum aliud nihil est quã medulla Mumię. Mumia siquidẽ est balsami corpus, quare medicus vtens balsamo hoc, iuxta naturã operatur optimè. Verũ est olea præparata destillataq; vocari balsama, sed à nullis præterquàm imperitis medicis: non continent enim in se Mumiã, ex qua sanatio procedit omnis. Nullam ego friuolorũ oleorum eiusmodi facio mentionem. Sal etiam balsami naturam habet, non quod balsamũ existat vel mumia,

mumia, ſed eorũ eſt ſuſtentaculũ: cõtinet enim vuluus mumiam, cui ſal applicatur in ſua præparatione plenum.

Haud imitandi ſunt, qui dicunt, hîc frigidum, calidum, humidum, aut ibi ſiccum: iſta quidem contra naturam adducuntur in vulnerum curis, cùm accidẽtia ſint. Quum verũ aſſumitur medicamentum, iſta nõ occurrunt. Graue nimis atq; damnoſum eſt medicamentum, acciden tibus obnoxium, quòd eorum curæ cõtrariæ ſint, contrario modo pariter ſuccedunt. Huius rei cauſa latet in ſcatularum varijs coloribus.

Deſcriptio Balſami talis eſt.

Accipe Mumiã cum æquali pondere mellis, admixtis floribus hypericonis, & aliquo vaſe recluſa vitreo ponantur in in digeſtionem, per ſeptimanas quatuor. Poſtmodum ſeruetur hoc digeſtũ, quo quidem humectanda ſunt aſsiduè vulnera, donec perſanata ſint.

Finis Libelli de Balſamo.

TEOPHRASTI PA-RARACELSI BOMBAST, Vtriusq; Medicinæ Doctoris, de Vermibus, serpentibus, araneis, bufonibus, cancris & maculis ortis à natiuitate, Liber.

De originibus artium.

Caput I.



CVM Deus O. M. nedũ cuncta, quæ necessaria sunt hominibus ad cibum & potũ, ac ad sustẽtationem creauit, sed etiam omne quod ad eorum sanitatem, & commoditatem est vtile, necnon ad vitam longam necessariũ, idq; per diuinum verbum suum Fiat, vt in Genesi legimus: hæc omnia non solùm visibilia vel sensibus obiecta fore voluit, vurùm etiã occultis & magnis viribus naturalibus dotauit, suaq; virtute cunctipotente confirmauit, vt indubiè nobis credendum sit, immutabilia sic in finem vsq; sæculorũ omniũ permansura.

Verùm

Verùm quòd parũ admodum iſta cognoſcamus, eius noſipſi cauſa penitus exiſtimus, eo quòd ita negligentes, deſides, & mox faſtidio ſimus affecti, quum diſcere quærereq́ debem⁹: id facere nos tamen oportet, ſi naturam in ſuis magnalibus & myſterijs cognoſcere volumus. Deus enim creauit eã eiuſmodi viribus atq; virtutibus ornatam, non vt occulta maneret in eis, vel iſtæ laterẽt in ipſa: verùm vt vniuerſaliter omnibus hominibus, cunctis etiam creaturis venirent in vſum ad earum commodum & vtilitatem.

Quînam tamen homo primus Adam hæc omnia nouerit, & naturam ipſam in ſuis viribus atq; rebus ſupernaturalibus perfectiſsimè, valde miratu dignum, præſertim quòd poſt ſui creationem & ante lapſum, lucis naturæ prorſum expers foret, creaturarumq́ Dei nullã haberet notitiam, ſed in Paradiſo cum Eua ſua coniũge viueret ac ambularet in ſumma ſimplicitate. Poſtquam Deus tamen eos in tentationem incidere permiſiſſet, item ſerpentem ſeducere mulierem appetitu ſcientiæ cogeréque vt morderet in

pomum, istudq́ marito præberet comedendum, quòd serpens eis polliceretur multa (prout in primo libro Moysis legimus) inquiens: Omnia vobis innotescent bonum atq; malũ, imò similes Dijs eritis, vbi de fructu hoc ederitis. Quod etiam statim factum exstitit, etsi postmodum valde pœniteret eos effregisse trãsgressosq́ fuisse mandatum Dei, qua de causa fuerũt extra Paradysum eiecti. Serpenti minatus est vtiq; Deus per mulieris semen, Christum videlicet, capitis cõtritionem. Hac via docti fuerunt Adã & Eua, nec non in luce naturæ peritissimi facti. Horũ omniũ serpens ex permissione Dei causa fuit, & vti doctor eis exstitit. Quapropter nõ sine causa in præsentem vsqúe diem serpentes, & præsertim Germanici maximas & imperitis incredibiles potẽtias, ac supernaturalibus virtutibus persimiles adhuc retinuerunt.

Scitote igitur primum serpentẽ in Paradyso nedum potestatem & vires habuisse solum Adamum & Euã ex peculiari permissione secretoq; diuinis tã altè in luce naturæ sublimandi vel instruẽdi, ad boni & mali cognitionem: verùm etiã

post

post illum cæteri serpentes omnes vt supradictus in finem vsque mundi: eiusmodi magnaque mysteria ex natura, & potissimùm ex volũtate peculiari Dei retinent & habent. Inde colligi potest, non sine causa tam alta mysteria naturæ serpentes in præsentem vsque diem possidere, tum etiam non præter occasionẽ lapsum primum, & mandati Dei transgressionem per serpentes accidisse, cùm Deus omnipotens ei plus mysteriorum & altiorum quàm alijs quibusuis animalibus, viuentibusque suis creaturis tribuerit & appropriarit in earum creatione: quare nõ mirandum est magis per serpentem, quàm per aliud animal lapsum accidisse. Sciebat enim Deus penes arborẽ, quã summè prohibuerat primis nostris parentibus, habitare serpentem. Quamuis concedendum, in eum intrasse diabolum, & per ipsum esse locutũ istum: quod etiam non sine causa fecit: optimè sciuit enim, animal hoc in luce naturæ tam egregiè dotatum esse per Dominum creatorem pro sui natura vt ipsemet diabolus. Inde factũ est (vt ex prouerbio dicitur) quod similis in sibi similem intrarit, & ita sit ex

ſerpente necnon diabolo facta cõſotiatio quædam.

Caput. II.

QVo progreſſu tamen id fiat, vt ſerpens homini tam abſtruſa myſteria naturaliter ſuæ lucis naturæ patefaciat, omne bonum atq; malum, item ſimplicium omnium & creaturarũ proprietates, & vires doceat (quod inexpertis fieri ſupernaturali quapiam arte videtur) breuem de primo ſerpente vobis inſtructionem dabo.

Scitote ſerpentem hunc per bona verba non, dulcem vocem, neq; per conſtellationes, aut alias magico modo hominẽ in lapſum induxiſſe, verùm per morſum in pomum tantũ: nam hic eſus niſi contigiſſet, in peccatum non incidiſſent. Vnde ſatis colligi poteſt, ſerpentem pomo ſuum effectum inſeruiſſe, nec non eſſentiam ſpiritualiter, non ſecus ſi corporaliter in tota natura ſubſtantiaq; ſua fuiſſet in eo. Simplex in his minimũ habere guſtũ valet: Exiſtimo hac de cauſa margaritas ante porcos non eſſe proijciendas. Intelliget me ſine dubio ſapiens. In vltimo libello meo Myſteriorum nõ ſolùm hunc

hunc processum perfectè prosequar, verùm etiam alia multa secreta pulcherrima propalabo. Quare his paucis hoc loco satis habeto.

Caput III.

Quāquam antea de his scribere nolui, nec aliquo librorum meorum hactenus memini, tamē quòd summè necessarium fore videam, nedum medicinam, verùm etiam omnes alias artes & secreta naturæ plantari denuò, cū paulatim in obliuionem transeant, & ab imperitis contemnantur. Id ego veram in punitionem existimo fieri, quòd summa Dei mysteria donaq́ȝ, non vti dona diuina recognoscantur ab hominibus. Ea de causa Deus irritatus, illa nobis è manib. eripiendi quæ dederat, occasionem habet, aliisq́ȝ dandi, gratiamq́ȝ similia, nec non alia plura tāquam dona sua cum gratiarum actione cognoscendi.

Cùm igitur de serpente tractare proposuerim, æquum erit vt latius quid emolumenti sit ex partibus eius ortum enarrem. Scitote pro parte linguę, hāc admirandè plurimùm in sua potentia sese demonstrasse. Quamobrem plurimi ge-

ſtarunt eam admirabiles effectus, videlicet contra quæuis arma, viſibiles & inuiſibiles inimicos, eisq; feliciter ſucceſsit, & in maximam victoriã in bello nedum, verùm etiam ad alia negotia multa, magis quàm dici queat.

Ad hunc modum etiam venereus famulatus intentionis ſuæ compos factus fuit, quamuis narratu nimis indignũ exiſtat, non tamen ea de cauſa mentionem facimus huius, vt quiſpiam vtatur ea nequitia, ſed quo videatur, quàm admirandę naturæ vis appareat. Quanquam in iſtis & ſimilibus fides cooperatur addendo vel minuendo ſecundum vſum. Non nulli partem iſtam hominibus ad cor exterius ſuper nudam carnem alligarunt, qui laborarunt internis apoſtematibus propter eiuſmodi regiones, & ita venenum citra cutis apertionem extraxit, vt inſtar guttarum adhærere viſum fuerit, quo ſemper abſterſo, rurſus illa pars applicata eſt, iterum, ac tam diu donec nulla gutta prorſum apparuit: hac via patiẽs ſanus euaſit.

Cum buſone ſimiliter agitur, vt alio loco dicimus, dempto ſolo quòd hic viuus

uus à capite baculo perforet acuto deorsum, & in aere suspendatur donec siccetur, postmodum linteo mundo prorsus inuolutus superligetur: ad hunc modum è patientibus omne venenum attraxit. Verùm vno tantùm rarò satis fuit ad liberationem patientis, quapropter iuxta respectũ istius & morbi toties alius buffo similis applicandus erit, quousque non inflentur amplius, aut intumescant, tum demum extractum fuerit omne venenũ, ac ita patiens curabitur. Non propterea quòd animal sit ita horrendum, reijciendus est vsus eius in medicina, sed vt magnum habendũ in ea naturæ mysterium. Optarem pro parte mea, vt ad omnia forẽt attractiua, maturatiua, & corrosiua medicis in vsum: plures ad vitæ retentionem curarentur, quã hactenus actum sit.

Caput IIII.

MVltò maiora quàm suprà posuimus, per dictam partem serpentis & membrum adimpleta sunt, quę hoc loco suprà quod recitare prolixum, lectoribus tædiosum foret. Verùm vbi de curis magicis agam, nedũ de hac, verùm etiam de alijs longè maioribus re-

bus & viribus ſupernaturalibus legi poterit abūdè ſatis, & quàm varia geſtarint veteres, quæ ſupernaturales vires atque virtutes demonſtrarunt, in grauiſsimis ægritudinibus ac defectibus, in quibus terræ natura nihil efficere poterat, pepulerunt & curarunt. Operationes in iſtis ita potentes extiterunt, vt geſtatione ſola vires ſuas demonſtrarint, homines mirabiliter ab armis omnis generis tutos reddendo, ab omnibus inimicis eorum ſimiliter ipſis felices admodum ſucceſſus & victorias adferendo, pluraq́ꝫ narratu minimè poſsibilia. Verba quædam inuenta ſunt, caracteres, ſigilla, ſigna, & mirabiles imagines in carta virginea depictæ, nōnunquam in metallis celatæ, præſertim in Gamahi vt carneolis, ſaphiris mirum in modum & varijs formis hominum, animalium, ac diuerſarum figurarū, quæ ſingula mirificas & ſupernaturales vires in ſuis operationibus manifeſtarūt, vt etiam pro parte ſcriptæ reperiuntur, prout à Ptolemeo, Virgilio, Alberto magno, &c. Cùm tamen authorum eiuſmodi libri iam extantes, à ceremonialibus ita corrupti ſint, eis nullatenus fidēdum,

nisi

nisi quis prauuum à bono separare nouerit, nucleum eliciens, abiectis corticibus.

Caput V.

Nec est quod quispiam putet me velle homines impellere vt credãt, aut his vtantur, at id in cuiusque situm est arbitrio. Quanquam Virgilio nec non Alberto magis quàm alijs scriptoribus est credendum: nihilominus optimum quod sciuerunt sibi retinentes subticuerunt, secum in tumulum deferentes.
Quare nihil excellentius præ manibus iam existit, quàm ipse Techellus scripsit, etsi minima scriptorum pars eius extet, quòd penes eos qui habent illa contemnãtur, ea de causa quia Iudeus fuit, magnus tamen in Israel magister extitit. Verùm quòd ista parui fiant ab imperitis & inscijs, ars maxima præstantissimaque Magica nec nõ Cabala transierũt in obliuionem, & ab inexpertissimis contemptæ Sophistis iacent. Non considerauerunt isti rudes homines, omnipotentem Deum suo populo Israelitico scilicet, manifestasse tunc temporis plus in luce naturæ quàm post aduentũ Christi

factum ſit hactenus. Quamuis in Theologia naturales & ſupernaturales artes omnes contentas habeamus, vt inde valeamus eas omnes addiſcere, quod ſimplicibus hominibus occultum eſt, & lōgè difficili⁹ quã vt ab eis intelligi queat. Eſt etiam impoſsibile mihi cuiuis aſino rudi, vt infanti pultes in os ponere, ſed legito ſumma cum attentione Salomonem & Prophetas, cum nouo teſtamento, & reperies ibidem ſupremum totius mundi contineri theſaurum occultum.

Vt ad propoſitum de ſepēte redeam, ſcitote in eius cute vel ſpolio magnas latere vires, nedum ad vulnera, quum pulais ei⁹ eis iniectus fuerit, verùm etiã geſtarũt illud plurimi ſuper brachium nudum quo tulerunt arma, victoriamq́ cōſequuti ſunt. Inde puerperæ circum collum aut corpus appoſito, victoriam in puerperij cōflictu habuerunt, citiſsimèque liberatæ fuerunt. Sed nō omne ſpolium ſerpētis id efficit, illud ſolum, quod ipſemet ſerpēs exuit & abijcit à ſe prout cornua ceruus. Pariter de lingua putãdũ nō omnē habere virtutes, at illa tantùm quæ de ſerpente viuo adhuc eruitur.

Caput VI.

IAm ad ſerpẽtis concluſionẽ perueniamus poſtremò de hoc notato, pinguedinem eius & carnẽ in ſe maximã curationem cõtinere non ſolùm in recentibus vulneribus, at venoſis morſibus etiã, in vlceribus, &c. Multas alias virtutes habent, & per præſertim ipſa caro medicamentum eſt excellẽtiſsimum, vbi primũ abſciſſum caput fuerit, & cauda (pulſo priùs ab eo ſudore qui venenũ eſt eius) truncata, & abiecta ſimul ambo. Breuibus iſta comprehendo, quòd alibi latiùs tractem, quare cõtentus his paucis eſto.

De conſecrationibus & ſerpentũ adiurationibus vt aliquid adferamus. Iſtæ contra Deum atq; naturam factæ ſunt. Quamuis admittam eos hoc medio domitos & mites reddi vinciq;, tamen id fieri minimè debet, non magis quàm ſuperſtitiones & Idololatria, quæ neminẽ ægrotum aut ſanum efficere deberent, cùm id vera fide per naturam facere poſſimus, aliјs quæ dicta ſunt omiſsis. Verba quædam ſupra ſerpentes prolata faciles & quietos eos efficiunt, ac obedientes. Itẽ præſeruatiua nonnulla habentur,

quæ tutos vtentes eis faciunt à serpentũ & aliorum animalium venenosorũ morsibus: quæ varia sunt vt alibi scribimus. Quanquam de serpente cuius antea memini parua cura habẽda est, quòd in suo genere sit optimus, verùm de alijs plerisq; nec non crocodilis, salamãdris, atq; basiliscis maxima, quę sub genere serpẽtum contenta sunt omnia, hominibus inimicissima venumq; suum in eos dirigẽtia. Quamuis in Germania raro vixq; reperiãtur, nihilominus eorum oportuit meminisse, quo meliùs ab eis cauere possint homines vbicumq; fuerint. Melius præseruerattiuum non noui, quã sit camphora in oleo petroleo, vel oleo de S. Quirino soluta, quantùm poterit eo solui, & manus, pedes, ac aliæ corporis nudæ partes inungendæ sunt: postmodum cum serpentibus tutò poterit agi versariq;. Si tamen hæc medicina præseruans contra periculosissimos serpentes, vt illi sunt qui sagittarij dicũtur, eo quòd eminus in homines irruant, nõ fuit sufficiẽs, item illi qui mortuis vescuntur corporibus & crocodili, nec nò basilisci qui homines aspectu solo necant: aliqui supra se Ga-

ſe Gamahi geſtarunt, in quibus homines ſub ſiniſtro pede ſerpẽtẽ habẽtes celati fuerũt, ſuper quem ſteterũt ad caput. Hoc fuit penes antiquos optimũ atq; ſupremũ ad iſta preſeruatiuum. De his Techellus pre ceteris optimè ſcripſit authorib⁹ omnibus, verùm à Sophiſtis nebulonibus intercepta ſunt iſtius ſcripta viri, vt plebs cõmunis priuata ſit eis: quæ ſibi retinuerũt, aliaq; friuola ſtultiloquia ſubtruſerunt in locum, & falſas opiniones. Hac ratione propriũ venati ſunt honorem, quod ſummè deplorandũ eſt. Contrà quid agendum, actum eſt, quare Dei iudicio relinquendum.

Vt harum finem rerum attingam, exiſtimo haud fore neceſſarium eas hoc loco tractare latiùs, at libro, quo de Magicis agam ſacretis & ſimilibus alijs: quare ſatis de tractatu ſepentum, &c.

Caput. VII.

SVnt & alia præter ſerpentes animalia quædã horrenda prorſum & contempta, quæ myſterijs maximis dotata ſunt. Vt bufones de quibus tertio capitulo dictum eſt anteà, maximũ in peſte remedium exhibent, & in morſibus

venenoſorum animalium, exſiccati nec non alligati, cito venenum extraxerunt omne, vitam ægris conciliantes, vbi cætera medicamenta nihil prodeſſe potuerũt. Videmus etiã per eiuſmodi remedia morpheam ſtatim à fundamẽto prorſus extirpatã fuiſſe, quum viui cocti fuerunt in oleo, quo damnũ hoc inunctũ perſanatũ eſt, & alia multa, quæ putaticij medici tanquã fabulas exiſtimant, ego verò ſecretiſsima quædam arcana.

Similiter aranea quæ horrẽdiſsimum animal exiſtit, quàm egregium cõtra febres quartanas remedium adhibet? quũ inſcius eã nucis corticibus incluſam geſtarit æger in quartum vſq; diem? Item in ſalamandra, quàm varia tentarunt alchymiſtæ, donec repererunt artem conficiendi per eam aurum atq; tincturam ad metalla: quamquã in medicina haud vtilis exiſtit, nihilominus ob ea quæ dicta ſunt laudabilis: tractatu quidem periculoſiſsima, quòd celerrimũ venenum habeat, & potentiſsimum, quare cauendum ab eius tactu, &c.

Caput. VIII.

Poſt-

POstquam de venenosis & horrendis animalibus egimus, alia communiora quædam adducamus: puto vos non ægrè laturos, vt mos putaticiorum hactenus medicorum fuit, omnia simplicia, quæ nõ sunt apparentiæ magnæ, sed facilè haberi possunt, contẽnere tãquam inualida: non considerantes Dominum Deũ frustra creasse nihil, sed vnũquodq; peculiaribus dotasse viribus ac virtutibus iuxta suam voluntatem.

Quòd hæc autẽ ignoremus, eius ipsi nos causa sola sumus, ob nostram negligentiam, incredulitatem, & in perquirẽrẽdo naturæ lucem pigritiam, &c. Tum si quispiam alius in quærendis Dei donis maximè sudet, quo prodesse posit aliјs, atq; docere conetur: ita prauæ naturæ sumus vt ingrati labores eius vilipendamus nedum, at etiam carpentes irrideamus. An hæc fideli medico desplicere non debeant?

Hoc à scriptione me retraxit, quamquam antea vos inter me numeraui, sum tamẽ vester indagator & inuentor, qui libenter vos meã artem omnẽ quàm apertisimè scripsissem ac declarassem, & ve-

luti pueris in os pultes indi solent, intulissem: nisi me vestra detinuisset ambitio, nec non proprij commodi laudisq; venatio, qua vobisipsis honores adscribitis alienos, & nō eis à quibus habetis artes. Quare mea prorsum non estis arte digni, quamuis optimè sciam vos ea plurimùm indigere, si veri medici essetis, haberetisq; tantillum in proximum charitatis. Cùm tamē loculorum vtilitatem, vxorum vestrarum coquinam & arcas magis quàm ægros curetis, est quòd eā vobis laudem attribuam, etsi me perperam inculpetis. Nil boni de vobis loquor, non sine causa tamen, sed quia loculorum estis medici tantùm, quos melius curatis omnibus corporis morbis, quo fit etiā vt splendidas domos ædificetis vt palatia, aureos gestetis annulos, bysinasq; vestes, &c. Vos mihi improperatis leues opes meas, & vestes humiles quas habui, gessiq;: verùm si tātas extorsissem ab ægris pecunias, easq; venatus fuissem, & loculos meos potiùs quàm ægros curassem vt vos, ditior vestro quouis forē: quamquam & sic longè sum vobis opulentior omnibus. Cōstantiores

tiores diuitias enim posſideo quàm vos, videlicet artes, quæ meæ diuitiæ ſunt artes optimæ: nam eas fur à me nõ auferet, non ignis aliquis nec deprædator, niſi vitam adimat, nec propterea posſidebit illas, cùm in me ſint occultæ nec nõ inuiſibiles, quare mecum recedũt vti ventus. Ecce tales opes habeo, quę domos, prædia, veſtes, & pecunias excellunt, ac omnia quę posſidetis, cùm ſint permanẽtes. Et quãuis pecunias meas cũ bonis viris abſumam, nihil de capitali mihi deperit, hoc artes exiſtunt, quæ nunquam auxiliante Deo me deſerunt.

Caput XI.

PRopoſui de quibuſdã tractare ſimplicibus, & præſertim de quibuſdã animalibus, & morbis ad quos pertinent, quorum nullus medicus ante me fecit mẽtionẽ hactenus, puto quòd ignorarint, aut ſi fortè nouerint, ea contẽpſerunt, ſic vt in obliuionem tranſierint. Primò ſcite vermem terreſtrem omnium maximè vulgarem, quem lumbricum vocant, & pluuialem, quod iſtius tempore prorumpat extra terram, Quis putaret iſtũ virtutẽ & myſterium

in se tantùm continere, contra genus omne vermium ex morbis orientium, & potissimùm in panaritio vel pandalitio morbo digitorum, qui vermiũ instar eos maximo dolore corrodit, ac intolerabili, sic vt noctes atq; dies ægros torqueat, noctu maximè, quare veteres hunc morbum rodentem vermem appellarũt: nec sine causa, cùm scirent eum verme pellendum esse curandumq;. Processus eius ad hunc se modum habet.

Recipe vermem iam dictum paruum aut magnum iuxta respectũ personarum atq; dolorũ. Nam si homo senex aut mulier existat, vel dolor ipse magnus, tantò maior lumbricus assumendus est, vt morbum eiusmodi superare valeat. Superligandus est linteolo digito, vel ei loco in quo dolor maximus existit & maneat ibidem viginti quatuor horis aut donec viuit: eo mortuo, curatus est morbus & & vnà cum verme mortuus. Non quòd hoc per incantationem, idololatriam, aut superstitionem fiat, sed ex naturę viribus & operationibus. Inde satis colligi potest, omnipotentẽ Deum nihil æquè paruum, simplex vel deforme super terram creaſ-

creasse, tam contemptum nil, quod in hominum sanitatem esse non debeat.

Cùm tamen ista paruum aut nihil vobis in crumenam aut in coquinam adferant, ea minimè pati potestis, at cõtemnitis & irridetis, imo prorsum eradicatis, quod sanè deplorandum venit. O quot ego iuui, quos medicina vestra perdideratis, à quibus nihil mercedis accepi, vt interim alios multos subticeam labores, quos in pauperum gratiam libenter impendi, nihil ab eis cupiẽs: contrà vos Doctores, ne lotium frustra conspicitis, quãtòminus pedites vel equites ægros inuisitis non numerata pecunia satis ampla? Singula penes vos ordinata sunt, quibus obuenire nemini licet: cuique lotio batzius conuenit, schedulæ grossus, visitationi floreni quadrans, & equitationi super asinum florenus medius: apud chirurgos sutioni florenus integer. Estne hoc opus crumenæ magis quàm curationis ægri? non sat scio quid aliud sit. Hic integer vestræ medicinæ scopus existit: vt si nõ ægris, crumenæ vestrę satis abundè subuentum sit.

Caput X.

QVo de vermibus rationem absolquam, scitote latius, eos nedum habere vires curãdi panaritiũ & supprimendi: verùm alios vermes omnes in hominibus ortum & sustentationem habentes, quocunq; nomine vocentur, vbi siccati fuerint, puluerati, nec nõ hominibus intrinsecus administrati cum quouis liquore: in caprino lacte melius: vermes omnes ad hunc modum expellunt ab intestinis & stomacho per secessum. Per eundem etiam syrones expulsi fuerunt, aridura sanata, nec non membrorum dolores maximi. Itidem de syluestri mure putandum, hũc mysterium ad aniduram in se continere maximum. Idipsum de cancro hunc in modum: aliqui ligatis ei manibus applicarunt eum super locum in quo morbus cancer extitit, ac rubedinem effecit, ibidemq́; mori permiserunt, pariter & morbus ille mortuus est. At si fuit apertus, vnoquoque fodicationum emplastro curari se permisit.

Ad hunc modum etiam febris & hydropisin, vbi cancro fuerunt vngues omnes

mnes abſciſsi, poſtmodum ei ſuper dorſum colligati, & hoc modo rurſus in fluuium poſitus eſt, nulla tandem adhibita cura latius: hac via datum eſt hominibus auxilium. Non quòd iſtud ſuperſtitio ſit non magis quàm quæ dicta ſunt, vt putaticij præſumptuoſiq́ medici perperam iudicant mundoq́ue proponunt, ſed per naturales operationes atq́ diuinas, quæ huic vel illi creaturæ tales vires ab initio tribuerunt, adimpletas. Quamuis in omnibus non iuuent eiuſmodi remedia, cuius cauſa notanda venit, hæc nempe quòd patiētis vitæ fortaſsis terminus inſtet, ſic vt morbus eius mortis initiū exiſtat, à quo tēdit ad finem. Id putaticij nec non inexperti medici non conſiderarūt, vbi quid ſciuerunt, eoq́ ſunt vſi, fruſtratiq́ue ſpe ſua, quare quòd non in omnibus ſucceſſerint, falſò iudicarunt & concluſerunt, ea per ſuperſtitionem fieri, vt quum homo firmam & conſtantem eis fidem adhiberet, abſq́ hæſitatione quapiam iuuaret, aliàs non: ſed fruſtraneam eſſe medicinam, vbi quis imaginaretur contrà, vel dubitaret.

Quanquā admitto imaginationē & fi

dem esse tam potens, vt per eas nosipsos reddere sanos aut ægros valeamus, imo quod maius est, possumus in æternũ seruari, vel perdi secundum vsum in quem assumptę fuerint. Quare nõ frustra Christus tantùm de fide locutus est, vt etiam infirmos curando semper dixerit, Fides tua te saluum fecit, aut, fiat tibi iuxta fidem quam habes. His nos admonet medicinæ, medicis quoq; fidem ab ęgris adhibendam esse, iuuareq́ue posse credendum firmiter: non comprehendũtur hoc loco putaticij, sed medici fideles tantùm & veri, qui de salute suorum patientum anxij sunt vti Christus. Nõ est etiã quod facilia media suspendantur, quorũ nonnulla recitauimus. Nam legẽtes Scripturas sacras & exempla quæ cõtinent, perpendimus & videmus, Christum atque Prophetas graues admodum infirmitates leuibus curasse medijs, vt quum ipse Christus oculos aperuit cęco simplici luto cum saliua. Propheta similiter curauit pestem, superpositione ficus vnius. Alia pleraq; similia habemus in Scripturis exempla, quæ recitare longum foret. De virtutibus notate latius.

Caput XI.

ALiæ multæ virtutes in cancris inuentæ ſunt, vti maximum in igne perſico refrigerium, contuſi quum fuerunt, & ex eis ſuccus expreſſus & applicatus. Aliqui conflarunt vnguentum ex eo, quo curarũt aduſtiones omnes aqua calida, vel igne, pice, aut aliqua pinguedine factas: compererunt hoc medicamentum alia quęuis in ſimilibus excellere: ſimiliter in calidis & circumrodentibus vlceribus: in doloribus maximis & intolerabilibus capitis, vt patiens etiam putaret intellectum amittere, ſolùm tempora capitis illinendo: pariter ad vlceroſa mulierum vbera maximum præſtiterunt auxilium. Vrinam cient, & calculũ aut arenam, & ſimiles hominũ defectus pellunt per vrinã: nullũ in ſumma tartarũ in corpore naſci permittit, at vehemẽter arcẽt. Quare qui veſcuntur eis, ac vtũtur aſsiduè, non eſt qui calculum vel arenam curent, cùm ab eiuſmodi morbis ſummè præ cæteris omnibus præſeruent.

Iam de crudelibus tyrannicis, & alienis ab omni pietate medicis aliqua dicẽcenda ſunt, qui cancrum, vermem & ſimi-

milia tollere præſumunt, abſciſionibus, aduſtionibus & corroſionib. per aquas fortes. Aliud fundamentum non habuerunt, quàm quòd per corroſiua putarunt eos morbos fore ſuperandos, quo factũ vt hominum dolores in martyria conuerterint, non conſiderantes eiuſmodi per ſe defectus corroſiuos exiſtere, ſedatiuisq́ potius quæ dolores mitigant, vtẽdum eſſe, quieteq́ ſanitatem introducendam. Contra ſemper hæc friuola ſtulta nimis eorum opinio fuit, vt malum malò vincerent & curarent. Ego verò dico, dolores membrorum quoſuis ad optimam quietem adducendos per ſedatiua: ſequitur inde ſanatio. Exemplo tibi ſit homo valde cholericus, qui non ſimili cholera, verberibns & malis verbis mitigari, ſedariue poteſt. hoc loco ſimiliter fieri credẽdum. Itidem de mœſtis & peccatoribus intelligendum, iſtorum triſtitia cordisq́ mœror gaudio conſolationeq́ pelli debent, vt abſolutione per Euangeliũ: hæc eſt ſumma contra peccata recognita per pœnitentiã vera medicina. In iſtis etiã eſt quòd conſideretis, bono malũ euincere, non econtrà: negotiũ enim hoc nõ intellexi-

lexiſtis hactenus. Curare voluiſtis falſa medicina veſtra cancrum, & vermem occidere, quod nonnunquã accidit, ſed patiẽs ante hos mori coactus fuit. Alij truncationibus, aduſtionibus, corroſionib. & ſimilibus tortorum operibus & martyrijs eiuſmodi prouinciã aggreſsi fuerunt ſpem in auripigmento fixam, & in ſublimato mercurio habentes. Quamuis in calcinato magno, dulciq́ꝫ mecurio ſublimato, necnon oleo dulci mercurij, & potiſsimùm in eſſentia quinta dicti mercurij maxima ſanatio cõſiſtat, nedũ iſtorũ, ſed longè maiorũ, vt ſyronũ, fiſtularũ, lupi, ſimiliumq́ꝫ hîc non adducendorũ: nõ tamẽ vt ex mõtibus eruũtur ad medicinam aſſumenda ſunt. Cùm ergo vos eorum præparationẽ ignoretis, meritò pariter ab eis abſtinere vos deceret, aut prius ab alchymiſtis addiſcere, vt illa poſſetis in ſuum verum gradum adducere: poſtmodum illis vti, non prius, nam bene vobis aliàs minimè cedent: ſed vt ſuprà de mortificationib. dictum eueniet. Poteritis cancrum & vermem quandoque pellere, ſed pectus, pedes, digiti, manuſq́ꝫ, naſus, aures & alia ſimilia membra

priùs abedentur, tum oportebit eiusmodi morbos vnà cum suis perire membris aut regionibus. Istæ curæ non debent à Magistratibus tolerari, sed maxima seueraq; plurimùm in eiusmodi medicos animaduersione tolli. Ne quid obliuiscamur eorum quæ ad ista pertinẽt, animaduertite, lupum sanatũ fuisse similiter vnguẽtis & cataplasmatibus ex lupinis carnibus & pinguedinibus cõpositis. Curæ plures istiusmodi narrari possent, cùm tamen principales posuerim, reliquas ommitto, latiùs experientiæ tuæ committens.

Caput XII.

VT in finem intentionis meæ perueniam hoc meis præsentis libelli capitulo postremo, supremam sanè curationem & occultissimam in conclusionem patefaciam, quæ cũctas alias excellit plurimũ. Notate primũ, intollerabilia nedũ vlcera, quæ vermes à veteribus rodentes appellata fuerũt, vt cancer, lentigo praua, fistula, lupus, &c. ad hũc modũ per sibi similia persanata fuisse: verùm etiam alia quædam animalia sibi similibus ablata, prout si homo forma visibile quod-

quodpiam ſignum in corpore geſtet à natiuitate, ſine dolore, per matris imaginationem, conceptum vel ad aliquam rē appetitum habentis, aut præ timore vel incuſſo metu, quæ macularum eiuſmodi cauſa ſunt, & maximè poſtremum. Quanam id via fiat, vt per imaginationem talia mater fœtui adhuc in vtero ſuo exiſtente valeat inferre tactu ſui corporis & non fœtus, ſuæ rationes habentur in libro quē de imaginationibus conſcripſi: quo loco nullā iſtarum feci macularum ab vtero matris conceptarum mentionem, quare hoc libello tractare volui & hoc breuiter. Notate igitur proceſſum earum per ſimilitudinem.

Demus te vermis imaginē viſibilem coloreqúe ſimilē in maculæ forma quouis corporis loco habere. Perquirēdum eſt à matre primùm, cuius generis eiuſmodi vermis extiterit, cuius magnitudinis, coloris & formæ, cum tempore, die videlicet, hora minutoq́ꝫ quibus accidit, ac adimpleta fuit imaginatio talis: tertiò perquirenda eſt iſtius occaſio, tactuſq́ꝫ. Si tamen exactè ſingula per matrem addiſci nequeant, quòd raro cunctareco-

lant:ab Aſtronomia & Magia petedum erit: iſtæ ſiquidem artes perfectiſsimam inſtructionem dabunt. His à te cognitis, eſt quòd eiuſdem generis vermem accipias vnum omni proportione correſpõdentem, & ſi viuus ille fuit de quo mater imaginationem cocepiſſet, viuum etiam ſumere decet, ſi verò mortuus, & mortuũ accipito, quem eodem tempore quo matris accidit imaginatio, ſuper maculam ſeruata concordantia quauis ligato, & viuum in mortem vſq; relinquito, mortuum autem vſq; ad putrefactionẽ immotum. Et ſi fortè matri ex appetitu cõtigiſſet, infans eo ſatiãdus venit, & contentandus: ſi tamen ex timore terroreuê, ſimile quid infanti fuerit incutiendũ interea temporis quo ſuperligatur vermis. Ad hunc modum eradicatur à fundamento vermis extra carnem, non tamen extra cutem extrinſecùs. Ad hoc aſſumẽda eſt aqua fortis vel regis vehementiſsima, tum priùs aqua recenti lota cutis, illa perliniẽda, & eiuſmodi cutis in octo vel quatuordecim diebus ad ſummum auferetur, & recens ac munda naſcetur alia. Hac via poteris nedum animalium quaſcumq;

cumq́ maculas eius delere generis, verùm etiam fructuum & creaturarũ omnium, per ei simile quod matrem ad imaginationem traxerit.

Breuibus itaq́ propalaui curationem occultissimam inter omnes, qualem ante me nullus posuit aut scripsit. Nec ea de causa vereor, quia primus in hac re fuerim, cùm egomet expertus sim verissimum esse remedium, quod etiam ob oculos ponere possum. Hoc ipso meum hunc libellum conclusum volo.

FINIS.

CAPITA EORVM QVAE IN HOC VOLVMINE continentur.

De

De ti

FINIS.